

Krapinsko-zagorska županija

Nacrt Strategije razvoja Krapinsko-zagorske županije

Strategija razvoja Krapinsko-zagorske županije 2016. – 2020.

Zagorska razvojna agencija d.o.o.

2015. godina

UVODNE NAPOMENE	4
1. OCJENA STANJA RAZVOJA	6
1.1. Krapinsko-zagorska županija u brojkama – profil županije	6
1.2. Položaj i zemljopisna obilježja.....	8
1.2.1. Upravna podjela	9
1.2.2. Prirodna obilježja.....	12
1.2.2.1. Prirodni resursi.....	13
1.2.3. Zaštita i očuvanje prirode	14
1.2.3.1. Zaštićeni dijelovi prirode	14
1.2.3.2. Prijedlozi novih zaštita	15
1.2.3.3. Ugrožena flora i fauna Krapinsko-zagorske županije.....	16
1.2.3.4. Zaštita i očuvanje kulturnih dobara	16
1.3. Demografska obilježja i ljudski resursi.....	19
1.3.1. Obrazovna struktura.....	23
1.3.1.1. Predškolsko obrazovanje.....	23
1.3.1.2. Osnovnoškolsko obrazovanje	24
1.3.1.3. Srednjoškolsko obrazovanje	25
1.3.1.4. Visoko obrazovanje.....	29
1.3.1.5. Ostalo obrazovanje	31
1.3.2. Zaposlenost i nezaposlenost.....	33
1.3.2.1. Radna snaga.....	33
1.3.2.2. Zaposlenost i plaće	34
1.3.2.3. Nezaposlenost i tržište rada.....	35
1.4. Zdravstvo i socijalna skrb	40
1.4.1. Bolesti stanovništva.....	42
1.4.2. Institucionalna obilježja socijalne skrbi.....	43
1.4.2.1. Novčane naknade / socijalna pomoć	44
1.4.3. Obilježja socijalne politike	46
1.4.4. Korisnici mirovina u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	48
1.5. Civilni sektor	49
1.5.1. Lokalne akcijske grupe.....	52
1.6. Komunalna infrastruktura	54
1.6.1. Otpad	54
1.6.2. Vodoopskrba	56
1.6.3. Odvodnja.....	58
1.6.4. Opskrba plinom	59
1.6.5. Opskrba električnom energijom.....	60
1.6.6. Korištenje obnovljivih izvora energije	61
1.6.6.1. Energija biomase	61
1.6.6.2. Geotermalna energija	62
1.6.6.3. Sunčeva energija	63
1.6.6.4. Male hidroelektrane	65
1.6.6.5. Vjetroelektrane.....	67
1.6.6.6. Primjena energetske učinkovitosti u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	68
1.6.7. Komunikacijsko-informacijska infrastruktura	71
1.7. Promet.....	73

1.7.1.	Cestovni promet	73
1.7.2.	Zračni promet	75
▣	Fazu 1: Premještanje odnosno kabliranje dalekovoda u zoni prilaza aerodroma (u smjeru okomito na uzletno sletnu stazu)	76
1.7.3.	Željeznički promet	76
1.7.4.	Javni prijevoz putnika u cestovnom prometu.....	78
1.8.	Gospodarstvo.....	81
1.8.1.	Razvojni položaj Krapinsko-zagorske županije u Republici Hrvatskoj.....	81
1.8.2.	Razvojni položaj gradova i općina unutar Krapinsko-zagorske županije.....	82
1.8.3.	Položaj gospodarstva Krapinsko-zagorske županije u gospodarstvu Hrvatske	84
1.8.3.1.	Investicije u dugotrajnu imovinu, istraživanje i razvoj.....	85
1.8.3.2.	Pokazatelji uspješnosti poslovanja poduzetnika	85
1.8.4.	Osnovni pokazatelji poduzetništva prema djelatnostima.....	86
1.8.4.1.	Lokacijski kvocijent	88
1.8.5.	Vanjskotrgovinski partneri Krapinsko-zagorske županije	89
1.8.6.	Gospodarske zone Krapinsko-zagorske županije	91
1.8.7.	Obrtništvo.....	92
1.9.	Turizam	94
1.10.	Poljoprivreda	100
1.11.	Korištenje europskih fondova u prepristupnom razdoblju	106
1.11.1.	Analiza dosad provedenih projekata	106
2.	SWOT ANALIZA	110
3.	NACRT CILJEVA PRIORITETA I MJERA.....	114

UVODNE NAPOMENE

Donošenjem Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09), usvajanjem Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013. (u nastavku teksta: SRR RH) koju je Vlada Republike Hrvatske usvojila 4. lipnja 2010. i donošenjem Pravilnika o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija (NN 53/10), pokrenut je sustavan proces strateškog planiranja razvoja na razini županija u Republici Hrvatskoj. U svim županijama osnovane su županijske razvojne agencije (Grad Zagreb i Primorsko-goranska županija na razini upravnog odjela), usvojena je prva generacija županijskih razvojnih strategija izrađenih na načelu partnerstva, uspostavljena su županijska partnerstva radi postizanja konsenzusa oko definiranja razvojnih prioriteta županija i identifikacije prioriternih razvojnih projekata. Od tada kontinuirano jačaju administrativni kapaciteti za strateško planiranje i upravljanje razvojem na županijskoj razini. Usporedno s pripremama za korištenje EU fondova, županije i njihove razvojne agencije inicirale su koordinaciju županija na razini statističkih regija i počele surađivati. Spomenuti procesi na županijskoj razini poticani su i podupirani sa središnje razine, više kroz tehničku, a manje financijsku pomoć, u pravilu kroz projekte financirane iz pretpristupnih fondova EU.

U svim županijama županijske razvojne strategije izrađene su za razdoblje 2011.-2013. (uz naknadno produljenje primjene do kraja 2014. godine). Sukladno Naputku Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU), od 18. rujna 2014., županijama je predloženo produljenje primjene postojećih ŽRS-a za još jednu godinu. Nova generacija ŽRS-a treba uvažavati sve ključne odrednice SRR RH. Sukladno naputku Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije od 27. travnja 2015. godine, važenje Strategije produženo je na 2016. godinu.

Sukladno novim zakonskim propisima, odnosno u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, u nastavku teksta: ZRR) koji je stupio na snagu u siječnju 2015. godinu, Krapinsko-zagorska županija započela je proces izrade nove Strategije razvoja Krapinsko-zagorske županije za razdoblje 2016. – 2020. godina. Odluka o početku postupka izrade Strategije razvoja Krapinsko-zagorske županije usvojena je na 15. sjednici Županijske skupštine održan 16. rujna 2015. godine. Županijska razvojna strategija izradit će se sukladno Zakonu o regionalnom razvoju i smjernicama nadležnog ministarstva za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe i drugim propisima. Dana 30. rujna 2015. godine donesena „Odluka o donošenju Smjernica za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe“. Zagorska razvojna agencija, kao regionalni koordinator i tijelo imenovano od strane Krapinsko-zagorske županije za koordinaciju izrade, praćenje i vrednovanje izrade Strategije, započelo je postupak izrade Strategije sukladno navedenim Smjernicama.

Županijska razvojna strategija je temeljni strateški planski dokument jedinice područne (regionalne) samouprave (JP(R)S) u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja za područje JP(R)S u svrhu jačanja njenih razvojnih potencijala, s posebnim naglaskom na ulogu velikih gradova i gradova sjedišta županija u poticanju razvoja te na razvoj slabije razvijenih područja.

Županijsku razvojnu strategiju donosi jedinica područne (regionalne) samouprave u skladu s načelom partnerstva i suradnje nakon prethodno pribavljenog mišljenja partnerskog vijeća za područje županije, uzimajući u obzir potrebu osiguranja ravnomjernog razvoja svih dijelova županije.

Plan razvojnih programa koji jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave donose sukladno posebnom zakonu kojim se uređuje proračun mora biti u suglasju sa županijskom razvojnom strategijom.

Faze u izradi i provedbi ŽRS-a:

- analiza stanja
- SWOT analiza
- definiranje razvojnih potencijala i potreba
- utvrđivanje vizije, ciljeva, prioriteta i mjera
- odabir razvojnih projekata
- praćenje provedbe.

Izrada ŽRS-a predstavlja jedinstveni proces organiziran kao niz – ili lanac – logičkih koraka, pri čemu svaki korak uvodi ili određuje elemente ključne za poduzimanje sljedećeg koraka.

Slika 1 - Koraci u izradi ŽRS

Izvor: Smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe, MRRFEU, 2015. godina

Ovaj nacrt sadrži cjelovita prva dva poglavlja Strategije razvoja Krapinsko-zagorske županije – Osnovnu analizu i SWOT analizu te predlaže okvir za razvoj prioriteta i mjera.

Nacrt je podloga za rad s tematskim radnim skupinama te Partnerskim vijećem na oblikovanju konačnog dokumenta.

1. OCJENA STANJA RAZVOJA

1.1. Krapinsko-zagorska županija u brojkama – profil županije

Pokazatelj	Krapinsko-zagorska županija	Republika Hrvatska	Udio KZZ / RH
UPRAVNA PODJELA			
Jedinice lokalne samouprave	7 gradova i 25 općina	127 gradova, 429 općina	5,75%
Naselja	422	6755	6,26%
PRIRODNA OBILJEŽJA			
Površina kopna	1.229 km ²	56.594 km ²	2,17%
Klima	Kontinentalno panonska	Mediteransko-jadranska, gorsko-planinska, kontinentalno-panonska	n/a
Reljef	Naplavne ravni, pobrđa, gorski masivi	Ravničarski, ravnjački, brežuljkasto-brdski, gorsko-planinski, obalni, podmorski	n/a
Najvažniji vodotoci	Rijeke: Krapina (dužina vodotoka 75 km), Sutla (dužina vodotoka u RH 89 km, ukupno 91 km)	Vodotoci duži od 100 km: Dunav, Sava, Drava, Mura, Kupa, Neretva, Una, Bosut, Korana, ukupno 94 rijeke	2,12%
Jezera	Sutlansko, Bedekovčansko		
Zaštićeni dijelovi prirode ¹ u hektarima	6211,58 ha	717909,76 ha	0,86%
Natura 2000	118,95 km ²	20897,32 km ²	0,57%
STANOVNIŠTVO			
Ukupno stanovnika (popis iz 2011.)	132.892	4.290.612	3,09%
Gustoća stanovnika	107 st/km ²	(RH 76 st/km ²)	n/a
Prosječno kućanstvo	3,2	2,8	n/a

¹ Izvor: Državni zavod za zaštitu prirode, <http://www.dzpz.hr/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja-u-hrvatskoj/zasticena-podrucja-u-hrvatskoj-nacionalne-kategorije-1137.html>

GOSPODARSTVO			
BDP po stanovniku (2011.) ²	46.835 kn / 6.300 eura	76.522 kn / 10.203 eura	63,81%
Stopa nezaposlenosti (2013.)	20,80 %	20,70%	n/a
Najvažniji gospodarski sektori (% prihoda, 2012.)	Prerađivačka industrija (43,81 %)	Prerađivačka industrija (27,12%)	2,57%
	Trgovina na veliko i malo (26,81%)	Trgovina na veliko i malo (34,69%)	1,23%
	Građevinarstvo (7,42%)	Građevinarstvo (6,90%)	1,71%
	Prijevoz i skladištenje (6,28%)	Prijevoz i skladištenje (4,61%)	2,16%
Turizam – kapaciteti (2012) ³	2.014 postelja	880.170 postelja	0,22%
INFRASTRUKTURA (2012.)			
Vodoopskrba	60% kućanstva priključeno na javni vodovod	74% kućanstva priključeno na javni vodovod	n/a
Odvodnja otpadnih voda	21% kućanstva priključeno na sustav otpadnih voda	44% kućanstva priključeno na sustav otpadnih voda	n/a
Organizirano prikupljanje otpada	90% kućanstva	99% kućanstava	2,8%
Dužina plinske mreže	1.862 km	36.512 km	5,09%
Dužina željezničkih pruga	104,2 km	2.772 km	3,76%
Dužina cesta	3.557,20 km	26.647,70 km	13,34%

² DZS, Hrvatska u brojkama 2012. godina³ Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Turizam u brojkama 2012. Godine, www.mint.hr

1.2. Položaj i zemljopisna obilježja

Krapinsko-zagorska županija smještena je u sjeverozapadnom dijelu Republike Hrvatske. Obuhvaća zapadni dio središnje Hrvatske dok u funkcionalnom smislu pripada području zagrebačke makroregije. Geografski gledano, podudara se s prirodnom regijom Donje Zagorje koje je omeđeno vrhovima Macelja i Ivančice na sjeveru, Medvednicom na jugoistoku, vododijelnicom porječja Krapine i Lonje na istoku te rijekom Sutlom i državnom granicom s Republikom Slovenijom na zapadu. U ukupnoj površini Republike Hrvatske, Krapinsko-zagorska županija zauzima udio od 2,17%.

Slika 2 - Položaj Krapinsko-zagorske županije u makro okruženju

Izvor: Zagorska razvojna agencija d.o.o.

Međunarodna trasa Phyrnskog cestovnog pravca (povezuje zapadni dio Srednje Europe preko Graza, Maribora i Zagreba i nastavlja prema Splitu i Dubrovniku) te budući međunarodni željeznički koridor Xa koji će povezivati Zagreb i Beč prolaze duž cijele županije razlog su njenog velikog prometnog značenja te oni ujedno predstavljaju sastavni dio sjeverozapadnog ulaza/izlaza Republike Hrvatske prema Europi. Geoprometni položaj županije je strateški i zbog 6 cestovnih i dva željeznička prijelaza što govori o frekventnosti prostora.

Krapinsko-zagorska županija graniči sa Republikom Slovenijom (na sjeveru i zapadu), Varaždinskom županijom, Gradom Zagrebom i Zagrebačkom županijom. Prema Uredbi o graničnim prijelazima u Republici Hrvatskoj (N. N. br. 79/13), prema Republici Sloveniji, utvrđeni su cestovni granični prijelazi i njihove kategorije na području Krapinsko-zagorske županije sukladno podatcima u Tabeli 1.

Tabela 1 - Kategorije graničnih prijelaza

Kategorija	Broj prijelaza	Naziv
Međunarodni promet putnika i roba	3	Macelj - Gruškovje Razvor - Bistrica ob Sutli Lupinjak – Dobovec
Međunarodni promet putnika	3	Mihanović Dol – Orešje Miljana – Imeno Hum na Sutli – Rogatec
Pogranični promet	6	Gornji Čemehovec - Stara Vas (L22074) Draše - Nova Vas (nerazvrstana cesta) Plavič - Sedlarjevo (nerazvrstana cesta L22026) Luke Poljanske - Podčetrtek (L22004) Mali Tabor - Rajnkovec (L22002) Klenovec Humski - Rogatec (L22009)

Izvor: Uredba o graničnim prijelazima u RH, NN 79/13 (na snazi od 1.7.2013.)

Sukladno podacima Državnog zavoda za statistiku, granični promet putnika (ulaz) u 2013. godini broj ukupno 66.283.000 putnika. Na cestovni promet otpada 61.667.000 putnika, a na željeznički 578.000 putnika.⁴

Kao punopravnoj članici Europske unije, Hrvatskoj su na svim graničnim prijelazima prestale carinske kontrole te se time omogućava slobodan i brži protok robe. Granični prijelazi još uvijek provode rutinske policijske kontrole putnika sve do ulaska u Schengen sustav.

1.2.1. Upravna podjela

Krapinsko-zagorska županija podijeljena je na 32 jedinice lokalne samouprave 7 gradova i 25 općina. Ukupan broj naselja iznosi 422 u 2012. što iznosi 1 naselje manje nego 2001. godine⁵. Ukupno 5,51% gradova te 5,82% općina Republike Hrvatske nalazi se na prostoru Krapinsko-zagorske županije.

Od 1. siječnja 2013. godine uspostavom nove statističke kvalifikacije prostornih jedinica Republike Hrvatske, Krapinsko-zagorska županija uvrštena je u NUTS 2 statističku regiju Kontinentalna Hrvatska sa županijama: zagrebačkom, varaždinskom, koprivničko-križevačkom, bjelovarsko-bilogorskom, virovitičko-podravskom, požeško-slavonskom, brodsko-posavskom, osječko-baranjskom, vukovarsko-srijemskom, karlovačkom te sisačko-moslavačkom županijom i Gradom Zagrebom. BDP po stanovniku spomenute regije iznosi oko 64,1% prosjeka Europske unije te sukladno kohezijskoj politici spada u Cilj 1 - Konvergencija. Zadaća kohezijske politike i spomenutog cilja je smanjivanje nejednake razvijenosti regija u Europi čiji je bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku manji od 75% prosjeka EU. Regije koje na ovaj način zaostaju u razvoju bi na taj način trebale sustići one koje su više razvijene.

U administrativne svrhe u Republici Hrvatskoj razlika između ruralnih i urbanih područja temelji se na teritorijalnoj podjeli gdje se manje administrativne jedinice, općine, smatraju ruralnim, dok se gradovi smatraju urbanim

⁴ Statistički ljetopis 2013. godina, http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2013/sljh2013.pdf

⁵ Podatak Državne geodetske uprave, stanje 15.07.2012., Izvješće o stanju u prostoru Republike Hrvatske 2007. -2012. godine, Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja

područjima. Na temelju takvog administrativnog kriterija, od ukupnog stanovništva Krapinsko-zagorske županije 36,79% (48 897) stanovnika smatra se urbanim stanovništvom, a 63,21% (83 995) smatra se ruralnim stanovništvom. Usporedbe radi, u Republici Hrvatskoj 70,4% ljudi živi u gradovima, a 29,6% u općinama.

Kao najčešći međunarodno priznat i korišten kriterij za razlikovanje ruralnih i urbanih područja koristi se definicija OECD-a, koja se temelji na gustoći naseljenosti stanovništva. Na lokalnoj razini (LAU 1/2 – općine, gradovi u Republici Hrvatskoj) područja se klasificiraju kao ruralna ili urbana temeljem praga od 150 stanovnika na km². Sukladno toj podjeli 31,47% stanovništva Krapinsko-zagorske županije živi u urbanim područjima, a 68,53% u ruralnim područjima.

Tabela 2 - Urbana i ruralna područja, stanovništvo i jedinice lokalne samouprave prema kriteriju OECD-a i izvorni prihodi jedinica lokalnih samouprava u 2013. godini

GRADOVI/ OPĆINE	Broj stanovnika	Površina u km ²	Gustoća naseljenosti	Tip zajednice	Izvorni prihodi JLS (kune, 2013. godina)	Izvorni prihodi po stanovniku (kune, 2013. godina)
			Stanovnik/km ²			
Donja Stubica	5.680	43,48	130,6	ruralno	7.690.785	1.354,01
Klanjec	2.915	25,52	114,22	ruralno	4.820.202	1.653,59
Krapina	12.480	47,54	262,51	urbano	23.659.975	1.895,83
Oroslavje	6.138	31,2	196,73	urbano	10.321.152	1.681,52
Pregrada	6.594	67,25	98,05	ruralno	8.863.876	1.344,23
Zabok	8.994	34,88	257,85	urbano	23.711.264	2.636,34
Zlatar	6.096	75,78	80,44	ruralno	8.295.721	1.360,85
UKUPNO GRADOVI	48.897	325,65	162,91	urbano	87.362.975	1.703,77
Bedekovčina	8.041	51,76	155,35	urbano	9.135.526	1.136,12
Budinščina	2.503	55,18	45,36	ruralno	2.934.344	1.172,33
Desinić	2.933	45,04	65,11	ruralno	2.255.321	768,95
Đurmanec	4.235	58,43	72,47	ruralno	6.674.959	1.576,14
Gornja Stubica	5.284	49,31	107,15	ruralno	5.239.507	991,58
Hrašćina	1.617	27,05	59,77	ruralno	1.186.936	734,04
Hum na Sutli	5.060	36,83	137,38	ruralno	11.368.044	2.246,65
Jesenje	1.560	23,84	65,43	ruralno	2.216.088	1.420,57
Konjšćina	3.790	44,17	85,8	ruralno	4.679.540	1.234,71
Kraljevec na Sutli	1.727	26,78	64,48	ruralno	2.715.200	1.572,21
Krapinske Toplice	5.367	48,46	110,75	ruralno	11.108.797	2.069,83
Kumrovec	1.588	17,57	90,38	ruralno	1.748.382	1.101,00
Lobor	3.188	42,98	74,17	ruralno	3.355.430	1.052,52
Maće	2.534	27,88	90,88	ruralno	1.738.134	685,93
Marija Bistrica	5.976	71,38	83,72	ruralno	9.723.461	1.627,09
Mihovljan	1.938	24,43	79,32	ruralno	1.670.801	862,13
Novi Golubovec	996	15,44	64,5	ruralno	1.523.943	1.530,06
Petrovsko	2.656	18,84	140,97	ruralno	1.974.294	743,33
Radoboj	3.387	33,21	101,98	ruralno	5.369.411	1.585,30
Stubičke Toplice	2.805	27,52	101,92	ruralno	9.678.343	3.450,39
Sveti Križ Začretje	6.165	40,37	152,71	urbano	8.178.337	1.326,58
Tuhelj	2.104	23,97	87,77	ruralno	3.420.656	1.625,79
Veliko Trgovišće	4.945	46,65	106	ruralno	7.238.650	1.463,83
Zagorska Sela	996	24,68	40,35	ruralno	1.321.945	1.327,25
Zlatar Bistrica	2.600	24,91	104,37	ruralno	4.379.609	1.684,47

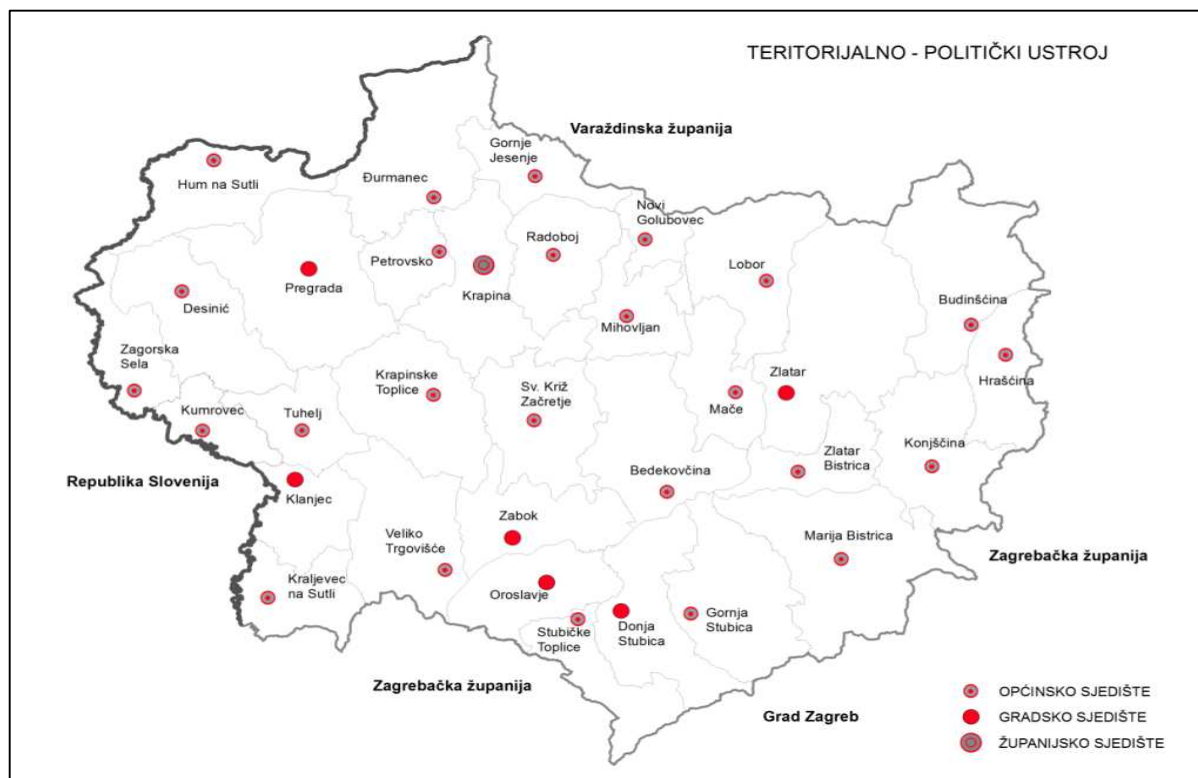
UKUPNO OPĆINE	83.995	906,68	91,52	ruralno	120.835.658	1.399,55
UKUPNO ŽUPANIJA	132.892	1232,33	107,14	ruralno	208.198.633	1.566,67

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije, DZS, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., FINA, obrada - Krapinsko-zagorska županija, Upravni odjel za financije, proračun i javnu nabavu, 2014. godina

Iz navedenih podataka vidljivo je da je prosječni izvorni prihod po stanovniku u gradovima i općinama u Krapinsko-zagorskoj županiji 1.566,67 kuna. Prosječni izvorni prihod viši je u gradovima nego u općinama. Najviši izvorni prihod imaju jedinice: Stubičke Toplice, Krapinske Toplice, Hum na Sutli te grad Zabok. Sve navedene općine te grad Zabok bilježe porast izvornog prihoda po stanovniku u odnosu na 2012. godinu, osim Stubičkih Toplica.

Administrativno sjedište Županije nalazi se u gradu Krapini. Najveći grad prema površini je grad Zlatar (75,78 km²), a najmanji grad je grad Klanjec (površina 25,52 km²). Od općina najveću površinu ima općina Đurmanec (58,43 km²), a najmanju općina Kumrovec (17,57 km²). Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, najveći broj stanovnika živi na području grada Krapine (12 480), a najmanji broj stanovnika živi na području općina Novi Golubovec i Zagorska Sela (996 stanovnika).⁶

Slika 4 - Političko-teritorijalni ustroj Krapinsko-zagorske županije

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije

⁶ Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije
DZS, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.
DZS, Stanovništvo prema spolu i starosti, Zagreb 2013.

1.2.2. Prirodna obilježja

Područje Krapinsko-zagorske županije zbog specifičnog geografskog položaja te reljefnih karakteristika prostora karakterizira kontinentalna klima s nekoliko specifičnih podtipova.

Opće priznata klasifikacija W. Koeppena prostor Hrvatskog zagorja smješta u C tip klime: umjereno topla kišna klima s toplim ljetom i s najmanje oborina u zimskoj polovini godine, označena tipom Cfwbx. Najmanje oborina ima zimi, a najviše u toplijoj polovici godine, tj. u vegetacijskome razdoblju. 0

U mjesecu lipnju, srpnju i kolovozu zabilježene su najviše maksimalne dok su u siječnju i veljači zabilježene najniže minimalne temperature. Kako klima Krapinsko-zagorska županije spada u kontinentalno-panonsku klimu, podatci meteorološke postaje Zagreb-Maksimir uzeti su u obzir kod prikaza godišnjih osnovnih meteoroloških elemenata padalina (sukladno metodologiji Državnog hidrometeorološkog zavoda) – prikaz u tabeli 3.

Tabela 3 - Srednje godišnje i godišnje vrijednosti važnijih meteoroloških elemenata, 2010. - 2013. godina

Godina	Srednje godišnje vrijednosti			Godišnje vrijednosti			
	Temperatura zraka °C	Tlak zraka, hPa	Relativna vlaga zraka, %	Količina oborina mm	Broj dana sa snježnim pokrivačem ≥ 1 cm	Vedri dani	Oblačni dani
2010.	11,3	998,7	75	1059,9	49	32	149
2011.	12,1	1003,5	71	517,0	9	68	112
2012.	12,5	1001,6	68	761,1	31	64	97
2013.	11,9	1000,7	74	1052,7	38	46	147

Izvor: Statistički ljetopis 2011., 2012., 2013. i 2014. godine, www.dzs.hr

Prema raspodjeli percentila, toplinske prilike Krapinsko-zagorske županije u zadnje 3 godine opisane su dominantnom kategorijom vrlo toplo u koju su svrstana i šira područja Varaždina i dio središnje Hrvatske. Županija spada u kategoriji **vrlo kišno** kao i dio sjeverozapadne i središnje Hrvatske, zatim dio sjevernog i srednjeg Jadrana s pripadnim zaleđem te šire područje Dubrovnika. Osim navedenog, usporedbom vrijednosti srednjih godišnjih temperatura zraka, u posljednje tri promatrane godine vidljivo je da temperatura zraka u Hrvatskoj pa tako i Krapinsko-zagorskoj županiji i dalje prati trend globalnog zatopljenja s izvjesnim međugodišnjim kolebanjima⁷.

U Krapinsko-zagorskoj županiji razlikuju se tri osnovne vrste reljefa:

- naplavne ravni
- brežuljkasti krajevi - pobrđa
- gorski masivi.

Naplavna ravan rijeke Krapine je najznačajnija i površinom najveća. Najniži naplavni dio doline nalazi se na visini od 120 metara. Prostrana naplavna ravan rijeke Krapine bitno je područje razvoja poslovnih zona, urbanizaciju te gradnju infrastrukturnih koridora duž cijele županije. Prigorski pojasevi na prisojnim (južnim) stranama predstavljaju prostor pogodan za razvoj vinogradarstva, a u to pripadaju prigorja Maceljske Gore, Strahinčice, Ivančice, Cesargradske Gore. Neobrađeni prostor prigorja najvećim je dijelom obrastao šumom.

⁷ Državni hidrometeorološki zavod, Praćenje klime, 2014. godina, <http://klima.hr/klima.php?id=ocjgodina>

1.2.2.1. Prirodni resursi

Najvažniji prirodni resursi županije su termalni izvori te izvori pitke vode koji se najvećim dijelom koriste u komercijalne svrhe (lokalni vodovodi) za koje je i nadalje potrebno planirati i provoditi mjere zaštite. Termalni izvori Stubičkih i Krapinskih Toplica koriste se u turističko-zdravstvene svrhe, dok se Sutinske i Tuheljske Toplice koriste u turističko-rekreacijske svrhe⁸. Ipak, termalni imaju puno veći potencijal te predstavljaju neiskorišteni potencijal za zdravstveno-turističke svrhe (primjer: Šemničke toplice).

Kulturna i prirodna baština uključuju zaštitu materijalnih i nematerijalnih dobara odnosno cjelokupni prirodni okoliš s pripadajućom florom i faunom. Spomenuta baština je jedna od značajnih karakteristika prostora županije koja, unatoč svojoj vrijednosti i značenju, nije dovoljno iskorištena, a u velikoj mjeri zabrinjavajuće zapuštena i nedovoljno zaštićena. Relativno očuvani prirodni i kultivirani krajolik potrebno je štiti kao izuzetan prostorni potencijal te ga uz prirodnu i kulturnu baštinu bolje koristiti za razvoj turizma.

Na području županije dominantne su nemetalne mineralne sirovine od kojih je najznačajnija eksploatacija i prerada tehničkog kamena, pijeska i opekarske gline. U 2012. godini ukupno 1,16% ukupnog prihoda gospodarstva otpada na djelatnost rudarstvo i vađenje te u tom sektoru djeluje 8 poduzetnika.

Sve do 70-ih godina prošloga stoljeća eksploatirao se ugljen (lignitni slojevi Konjščinske sinklinale, potez Mali Tabor-Klenovec-Lupinjak-Hlevnica te južno područje Ivančice), no uslijed iscrpljenja rezervi i neekonomičnosti eksploatacije, svi ugljenokopi su zatvoreni.

Zbog svoje vatrostalnosti od osobitog značenja su crne i tamne gline kod Bedekovčine, te se eksploatacija vrši za potrebe opekarske industrije u Bedekovčini.

Kamenolomi Kuna gore (Pregrada), Strahinjčice (Gorjak), Ivančice (Očura) i Cesargore (Sv. Križ) aktivni su i predstavljaju glavna eksploatacijska polja građevnog kamena. Glavnu gorsku masu tih gora tvore vapnenci donjeg i gornjeg trijasa (vapnenci i dolomitni vapnenci).

Šume u Krapinsko-zagorskoj županiji zauzimaju 35,5% površine dok je ukupna površina šuma u Hrvatskoj veća te iznosi 47%. Od ukupno 43 718 hektara kolika je površina šuma u KZZ, privatne šume nalaze se 33 758 hektara (77,2%), dok državne šume zauzimaju 9 960 hektara ili 22,8 % šumske površine.⁹ Djelatnost šumarstva ne predstavlja onaj dio gospodarskih djelatnosti koji mogu činiti osnovicu za određeni značajniji razvoj. Krapinsko-zagorska županija ne raspolaže takvom šumskom osnovom koja bi mogla biti podloga za značajniji industrijski razvoj u području drvne industrije, ali može poslužiti kao izvor obnovljivih energenata. Pored gospodarske vrijednosti šuma, potrebno je voditi računa i o rekreacijskoj, lovnoj i turističkoj vrijednosti koja je značajna, ali nedovoljno iskorištena. Rascjepkanost šuma i vrlo mala površina po vlasniku i parceli te slabije gospodarenje u odnosu na državne šume osnovna je karakteristika privatnih šuma. Jedan od razloga slabog gospodarenja šumama je loša edukacija vlasnika, a nedostatak podataka je problem vezan uz upravljanje šumama. Posljedica toga je loše ukupno stanje privatnih šuma, a to se negativno odražava na njihovu biološku raznolikost i gospodarsku vrijednost.

⁸ Sutinske toplice trenutno nisu u funkciji

⁹ IZVOR: Ivan Martinić, Bioraznolikost u privatnim šumama, Šumarski fakultet sveučilišta u Zagrebu, II. dopunjeno izdanje, Krapina 2013.

1.2.3. Zaštita i očuvanje prirode

1.2.3.1. Zaštićeni dijelovi prirode

Krapinsko-zagorska županija površinom se ubraja u manje županije sjeverozapadne Hrvatske, no ima dosta zaštićenih dijelova prirode. Na području Krapinsko-zagorske županije (dalje u tekstu skraćeno: KZŽ) zaštićeno je ukupno 17 zaštićenih područja u kategorijama park prirode, spomenik prirode, značajan krajobraz i spomenik parkovne arhitekture koji obuhvaćaju površinu od 6448,88 ha (5,3% teritorija KZŽ). Na području KZŽ nalazi se 27% Parka prirode Medvednica i njime upravlja Javna ustanova «Park prirode Medvednica».

Tabela 4 - Kategorija zaštićenih dijelova prirode prema kategoriji u Krapinsko-zagorskoj županiji

KATEGORIJA	NAZIV, LOKACIJA	POVRŠINA ha	GODINA PROGLAŠENJA
PARK PRIRODE	Medvednica	6052	1981.
SPOMENIK PRIRODE	Hušnjakovo	0	1948.
	Gupčeva lipa	0	1957.
	Horvatove stube – tisa	0	1964.
	Hrast kitnjak – “Galženjak”	0	1965.
ZNAČAJNI KRAJOBRAZ	Zelenjak- Risvička i Cesarska gora	287,3	1949./2012
	Područje Sutinskih Toplica	50	1980.
SPOMENIK PARKOVNE ARHITEKTURE	Park oko dvorca u Mariji Bistrici	1,92	1950.
	Park oko dvorca u Stubičkome Golubovcu	21,53	1952.
	Park oko dvorca u Mirkovcu	4,92	1965.
	Park oko dvorca Gornja Bedekovčina	6,5	1965.
	Park oko dvorca u Bežancu	2,96	1965.
	Park oko dvorca Oroslavje Donje	5,78	1965.
	Park oko dvorca u Selnici	9,9	1969.
	Park oko dvorca Klokovec	4,32	1970.
	Park oko dvorca u Miljani	1,75	1973.
	Stoljetna lipa u Desiniću	0	2012.
UKUPNO	17	6448,88	

Izvor: Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Krapinsko-zagorske županije, 2014. godina

Osim zaštićenih dijelova prirode u navedenim kategorijama, na području KZŽ nalazi se ekološka mreža Natura 2000. Površina Natura 2000 područja u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 10% te uključuje rijeku Sutlu, Strahinjščicu, vršni dio Ivanščice, Medvednicu, dolinu Razvora kod Sulte i Židovske jame. Navedena područja odabrana su s ciljem očuvanja povoljnog stanja Natura 2000 vrste prema europskim direktivama te vrsta koje su značajne na nacionalnoj razini.

1.2.3.2. Prijedlozi novih zaštita

Na prostoru Županije, prostorno-planskom dokumentacijom evidentirano je i predloženo za zaštitu 150 lokaliteta prirodne baštine. Evidentirane i predložene dijelove prirode potrebno je sustavno obraditi, predložiti režime zaštite, te donijeti rješenja o zaštiti.

Kategorija park-šuma: šuma Josipovac iznad Hušnjakovoga u Krapini, područje oko Staroga grada u Krapini.

Kategorija značajni krajobraz: krajobraz Brezovice, krajobraz Strahinjčice, krajobraz oko crkve Sv. Jakoba na Strahinjčici (Gorjani Sutinski), vršni dio Ivančice te južni obronci i vrhovi sa starim gradovima, uključujući i klanac Sv. Antuna i crkvu Marije Gorske u Loboru, Strogača, vršni dio s krajobrazom oko crkve Sv. Vida, klanac Sutinskih Toplica, Cesargradsku goru, vršni dio sa starim gradom te krajobrazom oko kapele Majke Božje u Risvici, Kunagoru, vršni dio sa starim gradom Kostelom te krajobraz oko crkve Sv. Lenarda i Sv. Emerika, područje naselja Vinagora, Hum Košnički, krajobraz oko Velikoga Tabora te kapele Sv. Marije Magdalene, Taborsko, krajobraz oko crkve B. D. Marije, Lenišće, krajobraz oko kapele Sv. Margarete, Završje Začretno, krajobraz oko kapele Sv. Ane, Jezero Klanječko, krajobraz oko kapele Sv. Jurja, Velika Erpenja, krajobraz oko kapele Sv. tri kralja, borova šuma kod Mača, doline svih potoka i rijeka s njihovim ekosustavima, posebno u gornjim tokovima, uključujući njihova izvorišta.

Kategorija spomenik parkovne arhitekture: drvored divljeg kestena i stabla kestena i lipe na Trškome Vrhu, drvored divljega kestena u Maču, stabla divljega kestena oko crkve Sv. Petra u Petrovskom, drvored divljega kestena u Klanjcu, stabla lipe u Zajezdi, stabla lipe u Belcu, lipa u Završju Začretnome; parkovi uz dvorce i kurije: Bračak, Oroslavje Gornje, Poznanovec, Zajezda, Završje Belečko, Gorica, Donja Bedekovčina, Sveti Križ Začretje, Lobograd, Velika Horvatska, Trnovec, Novi Dvori Klanječki, Ščrbinec, Maretić, Zagorska Sela, Marija Bistrica, Stubički Golubovec, Mirkovec, Bedekovčina, Bežanec, Oroslavje Donje, Selnica, Klokovec i Miljana.

Također, Prostornim planom KZZ predviđena je zaštita područja Hrvatskog Zagorja (područje Ravne gore, Maceljske gore, Strahinjšćice, Ivanšćice i Bednjanskog kraja) u kategoriji Parka prirode. Za navedeno područje izrađena je Stručna podloga temeljem Sporazuma o izradi Stručne podloge za evauaciju i valorizaciju područja Hrvatskog Zagorja sklopljenog između Varaždinske županije, Krapinsko-zagorske županije i Državnog zavoda za zaštitu prirode.

Nacionalnom strategijom i akcijskim planom biološke i krajobrazne raznolikosti (2008) navodi se stručno razmatranje zaštite Hrvatskog zagorja. Stručnom podlogom za evauaciju i valorizaciju područja Hrvatskog Zagorja predlaže se zaštita Hrvatskog zagorja u kategoriji regionalnog parka.

Područje Hrvatskog zagorja predloženo za zaštitu predstavlja jedan manji dio puno šireg područja Hrvatskog zagorja. Područje predloženog parka predstavlja značajno ekološko uporište središnje Hrvatske te potencijalno važno izletišta stanovništva šireg okolnog područja koje može zadovoljiti svoje potrebe za odmorom i rekreacijom.

Područje predloženo za zaštitu još je uvijek dobro očuvano područje velike bioraznolikosti, bez znatnijih negativnih ljudskih utjecaja s izraženim mogućnostima rekreacijskog i ekoturizma s regionalnim značajem.

Očekuje se da će zaštita u kategoriji regionalnog parka doprinijeti ne samo očuvanju bioraznolikosti ovog prostora, nego naročito osiguranju opstojnosti krajobraznih elemenata i kulturne baštine koji ovaj prostor čine prepoznatljivim. Prostor je također poželjno uvrstiti u turističku ponudu Krapinsko-zagorske i Varaždinske županije, kao i koristiti u edukativne svrhe s ciljem unaprjeđenja svijesti o važnosti očuvanja prirodnih staništa i uz njih vezanih biljnih i životinjskih vrsta. Također, ne smijemo zanemariti ni priliku za poboljšanje životnog standarda lokalnog

stanovništva kroz razvoj ekološke poljoprivrede, brendiranje lokalnih proizvoda, usluga turizma i lakšu dostupnost EU fondova.

Slijedom navedenog potrebno je u suradnji sa partnerima u izradi stručne podloge dodatno razmotriti kategoriju i konačni obuhvat zaštite predmetnog područja.

1.2.3.3. Ugrožena flora i fauna Krapinsko-zagorske županije

Veliki broj biljnih i životinjskih vrsta u KZZ je ugroženo zbog različitih prirodnih čimbenika koji utječu na smanjenje veličine populacije vrsta ili antropogenog učinka koji uzrokuje sve veći pritisak na prirodu.

Pokazalo se da je oko 60% uzročnika ugroženosti biljnih vrsta povezano s gubitkom staništa. Promjene koje su rezultirale negativnim posljedicama su odvodnjavanje močvarnog staništa, razvoj brojnih naselja i gospodarskih djelatnosti, promjene vodnog režima, promjene u poljoprivredi i gradnja infrastrukture.

Na području županije izdvajaju se sljedeće kategorije ugroženosti: regionalno izumrle svojte (Regionally Extinct - RE), Kritično ugrožene svojte (Critically Endangered – CR), ugrožene svojte (Endangered - EN) i osjetljive svojte (Vulnerable - VU).

Osjetljivost slatkovodnih ekosustava i pritisak kojem su izvrnuti čovjekovim djelovanjem stavlja ribe u vrlo težak položaj. Sve veće onečišćenje rijeka i potoka otpadnim vodama iz industrije i kućanstava, regulacija i pregradnja vodotoka, uklanjanje drvenaste vegetacije uz korita, invazivne vrste riba i još drugi faktori negativno utječu na populacije riba zbog čega je veliki broj vrsta ugrožen ili će u skoroj budućnosti postati ugrožen.

Najveći razlog ugroženosti vodozemaca je nestanak i uništavanje njihovih staništa (regulacija vodotoka), primjena pesticida u poljoprivredi, onečišćenje voda, stradavanje na prometnicama te unos stranih vrsta. Sve vrste vodozemaca su zaštićene Zakonom o zaštiti prirode. Gmazove danas najviše ugrožava čovjek uništavanjem, degradacijom i fragmentacijom staništa, unošenjem stranih vrsta te ilegalnim komercijalnim lovom. U KZZ nema ugroženih (EN) i osjetljivih (VU) vrsta vodozemaca i gmazova.

Uska vezanost uz staništa, složenost životnoga ciklusa i potreba za različitim staništima tijekom godine samo su neka svojstva brojnih ptičjih vrsta, ali upravo ih ona čine dobrim pokazateljima stanja u okolišu. No, ujedno su, zbog tih svojstava, ptičje vrste veoma osjetljive na vanjske utjecaje i promjene u staništima.

Mnoga staništa sisavaca, ali i drugih životinja i biljaka, ugrožena su zbog promjena staništa, prestanka tradicionalnog načina života (zarastanje livada u šikare), upotrebe pesticida, onečišćenja okoliša, stvaranja divljih deponija, ilegalne sječe šuma te požara.

1.2.3.4. Zaštita i očuvanje kulturnih dobara

Prostorni planovi uređenja gradova i općina daju detaljnu obradu kulturne i prirodne baštine temeljem konzervatorskih podloga, sa smjernicama i mjerama zaštite. Potrebna je međutim nova sistematizacija zaštićenih i evidentiranih kulturnih dobara, budući da su mnogi devastirani, ruševni ili potpuno nestali te izgubili svojstva po

kojima su bili proglašeni zaštićenima, preventivno zaštićenima ili evidentiranim za zaštitu temeljem prostorno-planske dokumentacije.

Krapinsko-zagorska županija obiluje raznovrsnom i vrijednom kulturno-povijesnom baštinom (arheološki lokaliteti, burgovi, dvorci, crkve, kurije, običaji...) što i danas obogaćuje kulturnu djelatnost županije kroz razne manifestacije, ustanove, institucije i susrete.

Sukladno zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, sačinjen je *Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske*. Sukladno navedenom registru, u Republici Hrvatskoj ukupno je zaštićeno 8.445 kulturnih dobara. U Krapinsko-zagorskoj županiji zaštićeno je ukupno 256 lokaliteta (3,03%). Detaljna analiza sukladno kategorizaciji prikazana je u tabeli 5.

Tabela 5 - Kategorizacija zaštićene kulturne baštine, 2014. godina

VRSTA ZAŠTITE	Broj
Nematerijalno kulturno dobro	3
Nepokretno kulturno dobro - kulturno-povijesna cjelina	12
Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno	184
Pokretno kulturno dobro- muzejska građa	6
Pokretno kulturno dobro – pojedinačno	38
Pokretno kulturno dobro – zbirka	13
UKUPNO	256

Izvor: Ministarstvo kulture, Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, 2014. godina

Posebno je važno napomenuti da su među 12 dobara iz Republike Hrvatske uvrštenih na UNESCO-vu *Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva* upisani umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračkica s područja Hrvatskog zagorja te medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske.

Tabela 6 - Broj zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara, obnovljenih kulturnih dobara i kulturnih dobara u obnovi u razdoblju od 1995. - 2011. godine

	Ukupni broj nepokretnih kulturnih dobara	N lista	Z lista	P lista	Obnovljena kulturna dobra	Udio u ukupnom broju	Kulturna dobra u obnovi	Udio u ukupnom broju
Krapinsko-zagorska županija	188	/	179	9	/	/	39	20,7%
Republika Hrvatska	5936	33	5305	631	1304	21,9%	665	11,2%
Udio KZZ / RH	3,17%	/	3,37%	1,42%	/	/	5,86%	/

Izvor: Ministarstvo kulture, 2012. godina

Legenda: Z lista - Lista zaštićenih kulturnih dobara,

N lista - Lista kulturnih dobara nacionalnog značenja

P lista - Lista preventivno zaštićenih dobara

Od ukupno 188 nepokretnih kulturnih dobara, njih 15 (7,9%) nalazi se na listi ugroženih kulturnih dobara, odnosno 2,7% ukupno ugrožene kulturne baštine Republike Hrvatske. U skupinu ugroženih kulturnih dobara možemo ubrojiti većinu arheoloških nalazišta (6 lokaliteta u 2014. godini u Krapinsko-zagorskoj županiji), etnološku kulturnu baštinu, fortifikacijske građevine, dvorce i veći broj kulturno povijesnih cjelina zbog zapuštenosti ili neadekvatnih intervencija.

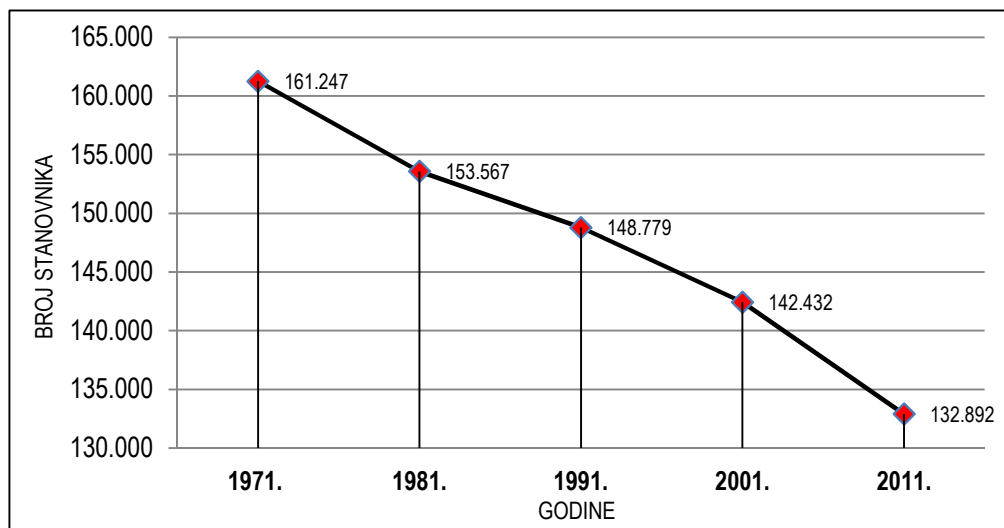
Problem zaštite nepokretnih kulturnih dobara, posebno preventivno zaštićenih i evidentiranih koji se štite prostorno-planskom dokumentacijom, ogleda se u ne donošenju odluka o njihovoj zaštiti sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, te imaoći kulturnih dobara često nisu upoznati o posjedu kulturnog dobra na lokalnoj razini. Obzirom da nema odluke o zaštiti kulturnog dobra, imaoći nisu upoznati sa obvezama i pravima sukladno zakonskim propisima.

 <p>Razvojni izazov</p>	<p>Loše stanje privatnih šuma što ugrožava biološku raznolikost i gospodarsku vrijednost</p> <p>zapuštanje poljoprivrednih područja visoke biološke vrijednosti zbog napuštanja tradicionalnog načina bavljenja poljoprivredom</p> <p>Nedovoljna iskorištenost termalnih izvora u zdravstveno-turističke svrhe</p> <p>Ugroženost nepokretnih kulturnih dobara zbog njihove zapuštenosti</p> <p>Neiskorišteni potencijali u bavljenju ekološkom poljoprivredom u zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže Natura 2000</p> <p>Nedovoljno iskorištena zaštićena područja u turizmu u kategoriji spomenika parkovne arhitekture</p> <p>Nedovoljna razina istraženosti biološke raznolikosti zaštićenih područja te ekološke mreže Natura 2000</p> <p>Nedovoljna iskorištenost prirodne i kulturne baštine u turističke svrhe</p>
 <p>Razvojna snaga</p>	<p>Strateški geoprometni položaj (Phyrmska trasa)</p> <p>Frekventni međunarodni cestovni i željeznički granični prijelazi</p> <p>Umjerena klima koja ne predstavlja ograničenja u organizaciji prostora</p> <p>Bogatstvo materijalne i nematerijalne kulturne baštine</p> <p>Bogatstvo nemetalnih mineralnih sirovina</p>
 <p>Razvojna prilika</p>	<p>Prostor koji se može iskoristiti za razvoj poslovnih zona i infrastrukturnih koridora</p> <p>Kultivirani i očuvani prirodni krajolik koji se može iskoristiti za razvoj turizma</p> <p>Razvoj edukacijskih programa od najranije dobi s ciljem povećanja ekološke svijesti o potrebi zaštite prirode- edukacijski centri</p> <p>Održivo gospodarenje prostorom i zaštita krajolika van zaštićenih područja</p> <p>Izrada planova upravljanja zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže Natura 2000</p> <p>Kulturna baština koja se može valorizirati i iskoristiti u turističke svrhe</p> <p>Šume koje se mogu iskoristiti kao rekreacijska, lovna i turistička vrijednost</p>

1.3. Demografska obilježja i ljudski resursi

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine u Krapinsko-zagorskoj županiji živi 132.892 stanovnika. Uspoređujući s 2001. godinom uočava se negativan trend kretanja broja stanovnika (-6,6%) uzrokovan prvenstveno negativnim prirodnim prirastom (-668 za 2011. godinu), a manjim dijelom i negativnim migracijskim saldonom. Gustoća naseljenosti županije iznosi 107 stanovnika/km² te je ona veća od prosjeka Republike Hrvatske (76 stanovnika/km²).

Grafikon 1. Kretanje broja stanovnika Krapinsko-zagorske županije od 1971. do 2011. godine

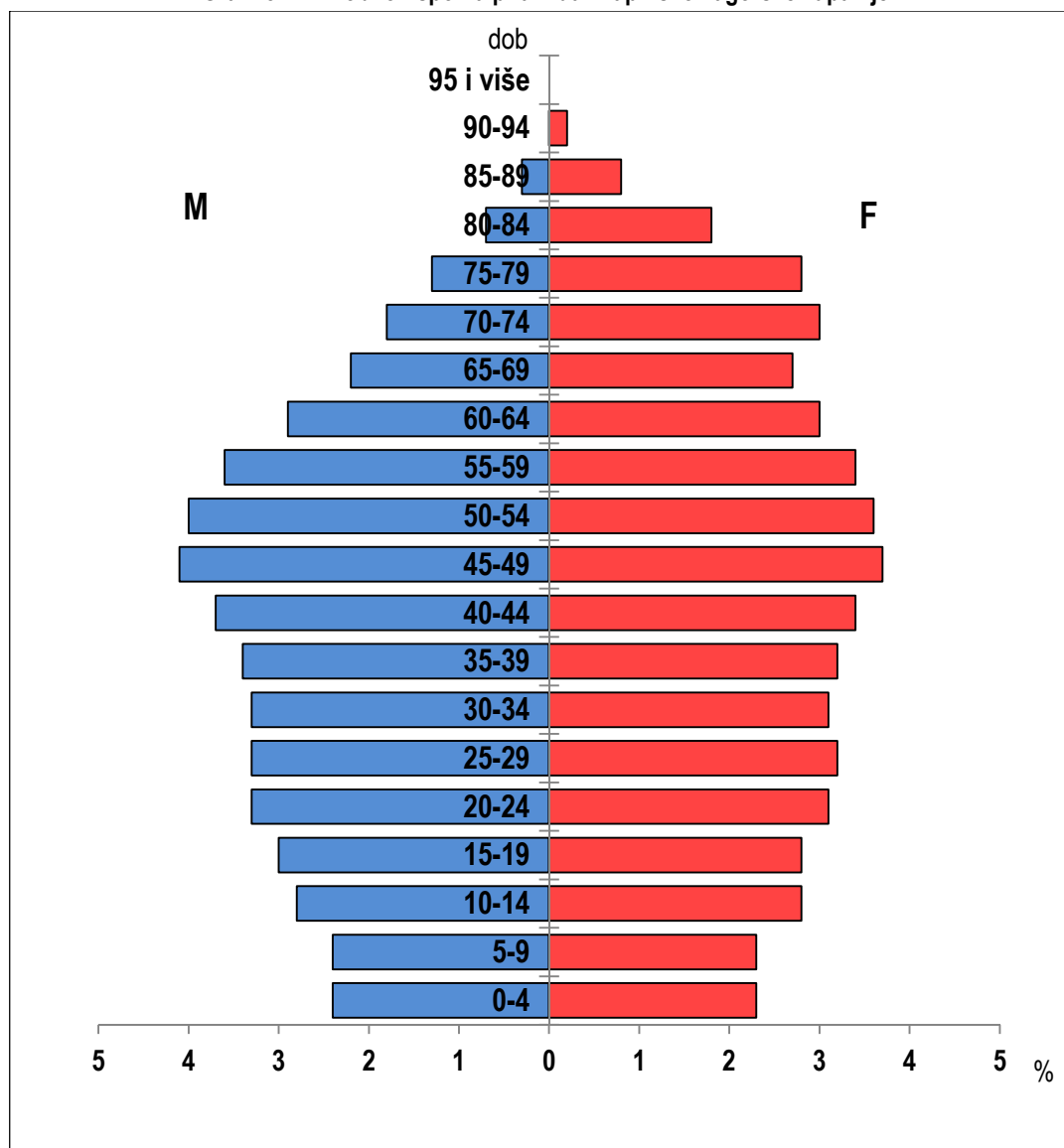

Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1971.-2011., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2011.

Biodinamičko kretanje populacije Krapinsko-zagorske županije u novijoj demografskoj prošlosti karakterizira smanjenje broja živorođene djece te stabiliziranje broja umrlih. Bitan pokazatelj prirodne dinamike stanovništva je vitalni indeks. Godine 2011. vrijednost tog indeksa za županiju bio je 63,1 koji govori o nepovoljnom demografskom stanju jer na 63 živorođena djeteta dolazi 100 umrlih stanovnika. Demografsko starenje intenzivirat će se kroz povećanje udjela starijih i smanjenje udjela mladih koje će pak utjecati na apsolutno i relativno smanjenje stanovništva radno aktivne dobi.

Indeks starenja stanovništva u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 112,6% što je gotovo identično indeksu Republike Hrvatske (115%). Spomenuti postoci govore kako Krapinsko-zagorska županija ima velik udio stanovnika starijeg od 60 godina.

Grafikon 2 - Dobno - spolna piramida Krapinsko-zagorske županije

Izvor: DZS, obrada Zagorska razvojna agencija d.o.o.

Kod dobno-spolne piramide uočljiva je demografska erozija. Vidljivo je sužavanje mladih dobnih skupina koje pak uzrokuju dugotrajno smanjivanje rodности te proširenje u starijim dobnim skupinama. Smanjenje stanovništva kroz proces starenja utječe na sve segmente društva te slijedom toga i na veličinu potencijalnih radnih resursa. Dobno spolna struktura stanovništva Krapinsko-zagorske županije veoma je slična strukturi stanovništva Republike Hrvatske.

Na području Krapinsko-zagorske županije demografske promjene pokazuju pad nataliteta i sve starije stanovništvo. Prosječna starost stanovništva je porasla s 39,6 godina u popisu stanovništva iz 2001. na 41,7 prema popisu stanovništva iz 2011.godine. Udio starijih od 60 godina u ukupnom stanovništvu porastao je u 2011.g. na 49% prema 44,5% iz 2001.g. Vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih) je sve manji što znači da više ljudi umire nego se rađa.

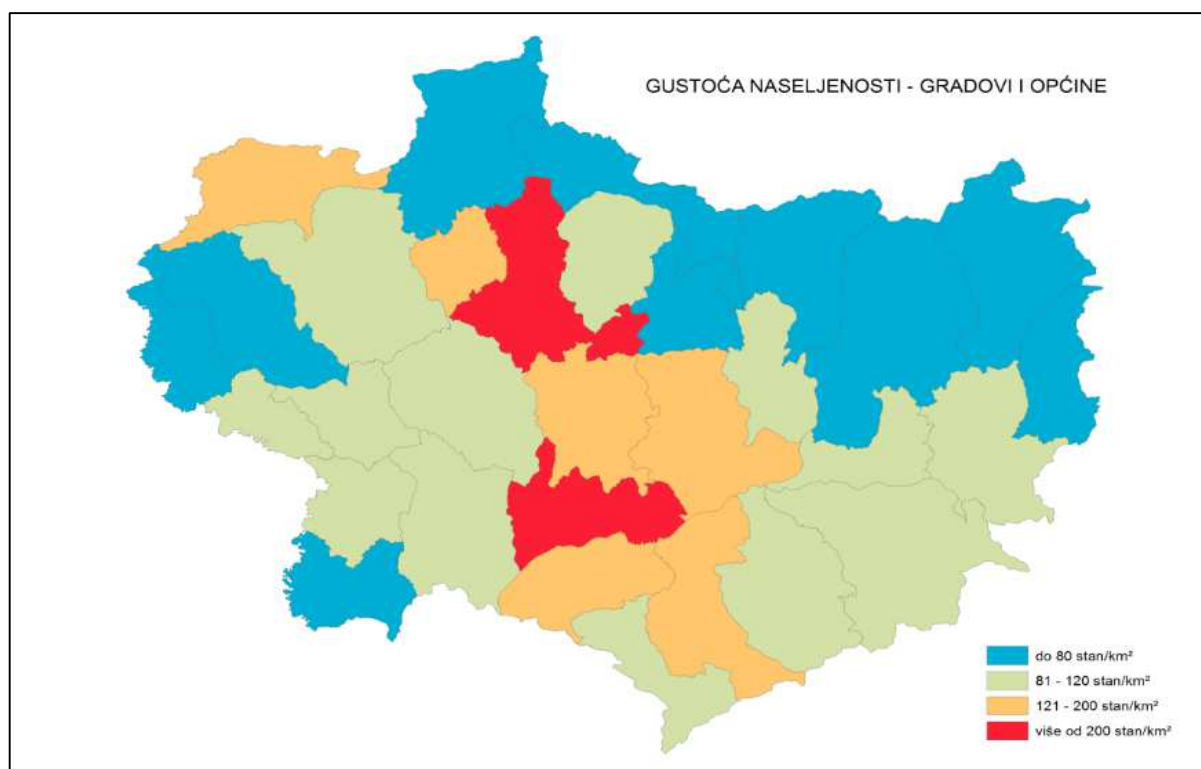
Tabela 7 - Prirodno kretanje stanovništva Krapinsko-zagorske županije

godina	rođeni			umrli		Prirodni prirast	Umrli dojenčad na 1000 živorođenih	vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih)
	ukupno	živorođeni	mrtvorodeni	ukupno	umrla dojenčad			
2009.	1285	1282	3	1987	7	-705	5,5	64,5
2010.	1273	1265	8	1916	2	-651	1,6	66
2011.	1183	1179	4	1867	5	-688	4,2	63,1
2012.	1194	1190	4	1898	3	-708	2,5	62,7
2013.	1156	1152	4	1882	3	-730	2,6	61,2

Izvor: DZS, Stanovništvo prema starosti i spolu, po naseljima, Popis 2011., Zagreb

Krapinsko-zagorska županija s prosječnom gustoćom naseljenosti od 107 stanovnika/km² iznad je prosjeka Republike Hrvatske (76 stanovnika/km²). Europski prosjek (EU 27) iznosi 115 stanovnika/km². Krapinsko-zagorska županija se dakle nalazi ispod europskog prosjeka. U odnosu na Kontinentalnu Hrvatsku (prosjek 90 stanovnika/km²) Krapinsko-zagorska županija je gušće naseljena. Ako promatramo Sjeverozapadnu Hrvatsku (Grad Zagreb, Zagrebačka županija, Krapinsko-zagorska županija, Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija te Međimurska županija) čija gustoća naseljenosti iznosi 189 stanovnika/km², Krapinsko-zagorska županija spada u rjeđe naseljene županije sa Zagrebačkom županijom (103 stanovnika/km²) te Koprivničko-križevačkom županijom (66,12 stanovnika/ km²).

Cijeli teritorij Krapinsko-zagorske županije je nejednoliko naseljen, od vrlo rijetkih do gusto naseljenih prostora u odnosu na prosjek Krapinsko-zagorske županije. Ispod prosječnu naseljenost bilježe jedinice Budinščina, Desinić, Hrašćina, Jesenje, Kraljevec na Sutli, Novi Golubovec i Zagorska Sela sa gustoćom manjom od 70 stanovnika/km². Gradska područja Krapine, Oroslavja i Zaboka bilježe najveću gustoću naseljenosti (veća od 195 stanovnika/km²).

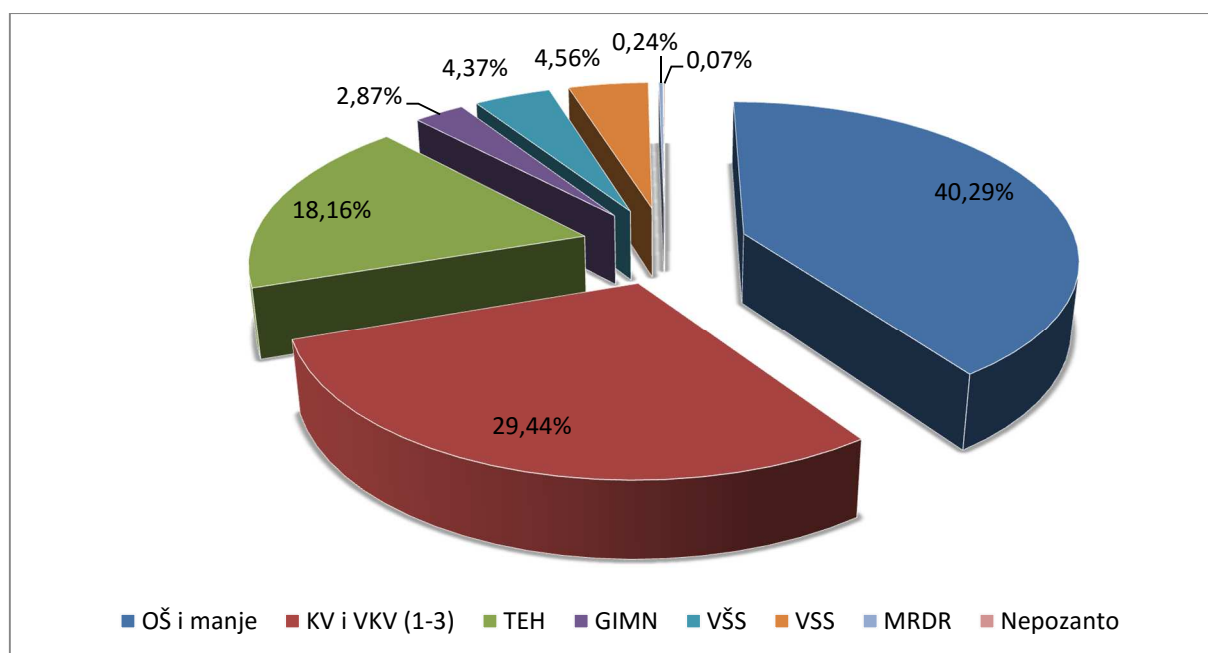
Slika 5 - Gustoća naseljenosti Krapinsko-zagorske županije, 2011. godina

Izvor: DZS, obrada Zagorska razvojna agencija d.o.o.

1.3.1. Obrazovna struktura

Obrazovna struktura jedna je od bitnih značajki stanovništva neke regije ili zemlje. Struktura u kojoj nema nepismenih osoba, a istodobno postoji mnogo stručne radne snage, pogotovo visokoobrazovane, temelj je za dobar gospodarski, kulturni i socijalni razvoj. Obrazovna struktura stanovništva Krapinsko-zagorske županije ukazuje na najveći udio osoba sa završenim trogodišnjim i četverogodišnjim tehničkim školama (47,60%). Značajan udio čine osobe s čije je najveća razina obrazovanja osnovna škola (40,29%) dok je 2,87% ljudi sa završenom gimnazijom. Fakultetski obrazovane osobe čine samo 9,17 % stanovništva. U taj broj uključeni su i magistri i doktori znanosti. Spomenuti podaci pokazuju kako je u Krapinsko-zagorskoj županiji malen broj visokoobrazovane radne snage te bi raznim obrazovnim reformama i mjerama stimuliranja visokog obrazovanja udio takvih osoba trebalo povećati.

Grafikon 3 - Obrazovna struktura stanovništva Krapinsko-zagorske županije

Izvor: DZS, Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, obrazovnim područjima i spolu, Popis 2011, Zagreb

1.3.1.1. Predškolsko obrazovanje

Mreža dječjih vrtića Krapinsko – zagorske županije obuhvaća: 19 dječja vrtića čiji su osnivači općine i gradovi, ustrojstvene jedinice dječjih vrtića kod dvije osnovne škole (OŠ Sveti Križ Začretje i OŠ Budinščina), te dva privatna vrtića u Krapini i jedan u Oroslavju. Problem predškolskog obrazovanja je njihov premali broj te prostorna ograničenost ustanova obzirom na broj djece.

Broj djece polaznika vrtića u protekle četiri godine nije se značajnije mijenjao – primjerice, 2010.godine, prema evidenciji Ureda državne uprave u Krapinsko-zagorskoj županiji bilo je 1.776 djece, a u 2014.godini je zabilježeno 1.789 djece. Prema podacima za 2014.godinu, u 19 vrtića postoje i jasličke grupe s ukupno 397 djece. Svi vrtići provode redoviti, 10-satni program, a od dodatnih programa provode se kraći programi ranog učenja jezika, programi ritmike, sportski programi i drugo. Osnivači – jedinice lokalne samouprave – sufinanciraju (u veći slučajeva riječ je o 50-postotnom iznosu) ekonomsku cijenu redovnog programa vrtića.

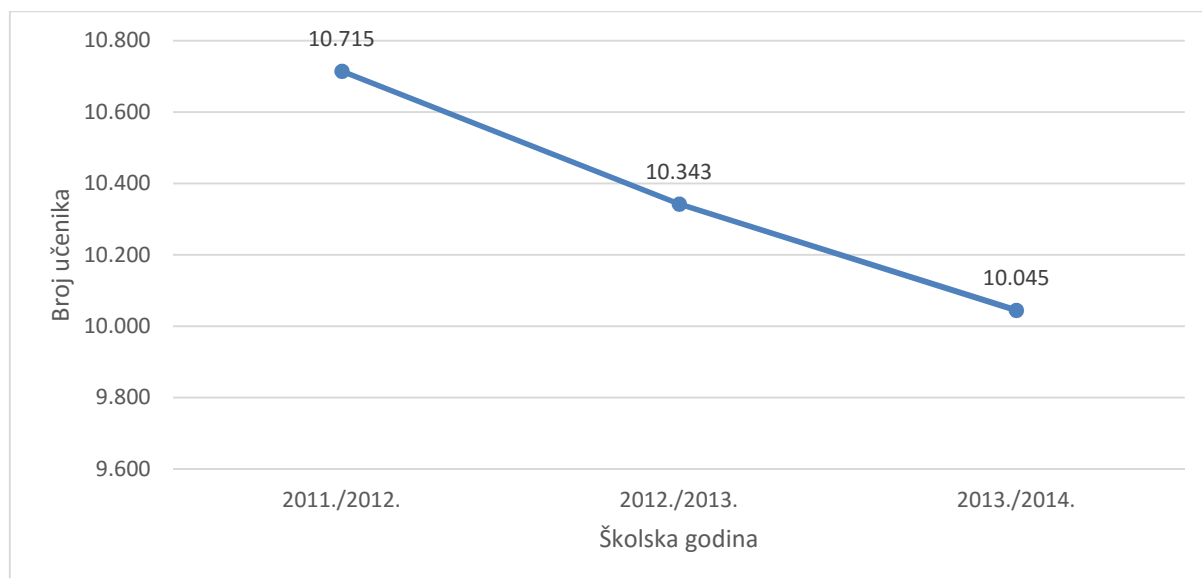
Unatrag tri godine upis djece u predškolu je gotovo stopostotni. Prema evidenciji Ureda državne uprave u školskoj godini 2012/2013 tzv. malu školu prošlo je 1.184 djece, školsku godinu 2013/2014 ukupno 1.119 djece, a u narednoj školskoj godini je, prema popisu obveznih polaznika u prvi razred, riječ o 1.328 djece.

1.3.1.2. Osnovnoškolsko obrazovanje

Osnovnoškolsko obrazovanje u Krapinsko-zagorskoj županiji organizirano je kroz mrežu 33 osnovne i 54 područne škole. Na području Krapinsko-zagorske županije jedino u općini Zagorska Sela nema niti jedne škole. To može dovesti do negativnih posljedica budući da je škola jedan od glavnih centara aktivnosti i zbivanja, a što u konačnici utječe na daljnje iseljavanje stanovništva iz ovog kraja.

Kretanje broja učenika u osnovnim školama pokazuje trend opadanja što je u skladu i negativnim podacima o natalitetu.

Grafikon 4 - Broj učenika u osnovnim školama Krapinsko-zagorske županije, 2011. - 2014. godina

Izvor: Krapinsko-zagorska županija, 2014. godina, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, šport i tehničku kulturu

Osnovno glazbeno obrazovanje organizirano je u Glazbenoj školi u sklopu Osnovne škole Augusta Cesarca u Krapini, Osnovne škole Ksavera Šandora Gjalskog u Zaboku, Osnovne škole Marija Bistrica, te u samostalnoj Glazbenoj školi u Pregradi.

Posebna ciljana skupina na koju je potrebno usmjeriti pozornost kod osnovnoškolskog obrazovanja su učenici s teškoćama te daroviti učenici kojima se u redovnom osnovnoškolskom obrazovnom sustavu u Krapinsko-zagorskoj županiji ne pridaje dovoljno pažnje.

Analizom stanja vezanom uz darovite učenike utvrđeno je da ne postoji jedinstvena baza darovitih učenika niti se posebni programi izobrazbe tih učenika ne prvođe u dovoljnoj mjeri. Samo 2 škole u Krapinsko-zagorskoj županiji osmislile su izvannastavne programe za darovite učenike koje ovise o vanjskom financiranju programa (kroz razne natječaje i donacije na nacionalnoj razini) te bi na razini Krapinsko-zagorske županije trebalo osmisliti poseban obrazovni program (izvannastavna aktivnost) i sustav financiranja takvog programa. Stoga je potrebno izraditi

detaljnu analizu stanja kojom je nužno obuhvatiti sve škole u županiji te iz koje će proizaći aktivnosti koje je potrebno pokrenuti.

Učenici s poteškoćama u redovnom se obrazovanju prate kroz prilagođene nastavne programe i kroz osiguravanje asistenata u nastavi. U školskoj godini 2013./2014. ukupno je 15 osnovnih škola prijavilo potrebu za asistentima u nastavi te na području županije u tim školama djeluje 30 asistenata za ukupno 41 učenika. Program asistenata u nastavi sufinancira se u iznosu od 50% od strane Krapinsko-zagorske županije, a 50% od strane grada / općine. U sklopu programa Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta financira se 1 pomoćnik u nastavi, a kroz mjeru Zavoda za zapošljavanje *Mladi za mlade – pomagači u nastavi* osiguran je rad 14 asistenata. Također, za ovu ciljanu u tijeku je izrada analize stanja koja će utvrditi broj djece s poteškoćama u učenju i razvoju te će se identificirati najnužniji oblici potpore djeci u obrazovnom sustavu.

Glavni razvojni problemi osnovnoškolskog obrazovanja su zapuštenost zgrada određenih škola, veličina škola obzirom na broj učenika te se nastava u većini škola provodi u dvije smjene (u 20 od ukupno 33) što nije u skladu s pedagoškim standardima, većina škola nema mogućnosti za organiziranje produženog boravka djece, oprema za rad administrativnog osoblja te oprema koja se koristi u nastavi ne odgovara propisanim pedagoškim standardima (uvode se e-dnevnicima, no za sada su 2 škole djelomično uvele e-dnevnik upravo zbog nedostatka financijskih sredstava potrebnih za provođenje modernizacije).

Kontinuirani problem je i organizirani prijevoza učenika u nekim školama Krapinsko-zagorske županije. Učenici osnovnih škola imaju pravo na besplatan organizirani prijevoz ako su udaljeni od škole više od 3 (razredna nastava, niži razredi), odnosno 5 kilometara (predmetna nastava, viši razredi). Za učenike koji nemaju pravo na organizirani prijevoz, Krapinsko-zagorska županija sufinancira troškove prijevoza u iznosu od 50% dogovorene cijene, a ostatak snose roditelji ili gradovi/općine. U školskoj godini 2013./2014. godini pravo na besplatan prijevoz u punom iznosu ostvaruje 2.789 učenika (27%), dok je 15% učenika uključeno u subvencionirani prijevoz u iznosu od 50%. Osnovni problem kod organiziranog prijevoza je rast cijene prijevoza uslijed rasta energenata te smanjivanja broja korisnika organiziranog prijevoza. Kapaciteti jedinica lokalne (regionalne) samouprave su ograničeni te ne mogu u punom iznosu sufinancirati prijevoz, a s druge strane pada i platna moć roditelja. Pored financijskih prepreka, jedan od glavnih problema su i neosigurane prometnice za djecu koja stanuju unutar 3 kilometra od škole (nepostojanje nogostupa, neobilježene trake za pješake, neodgovarajuća vertikalna i horizontalna signalizacija), neobilježena i neosigurana autobusna stajališta čime se ugrožavaju pješaci u prometu.

1.3.1.3. Srednjoškolsko obrazovanje

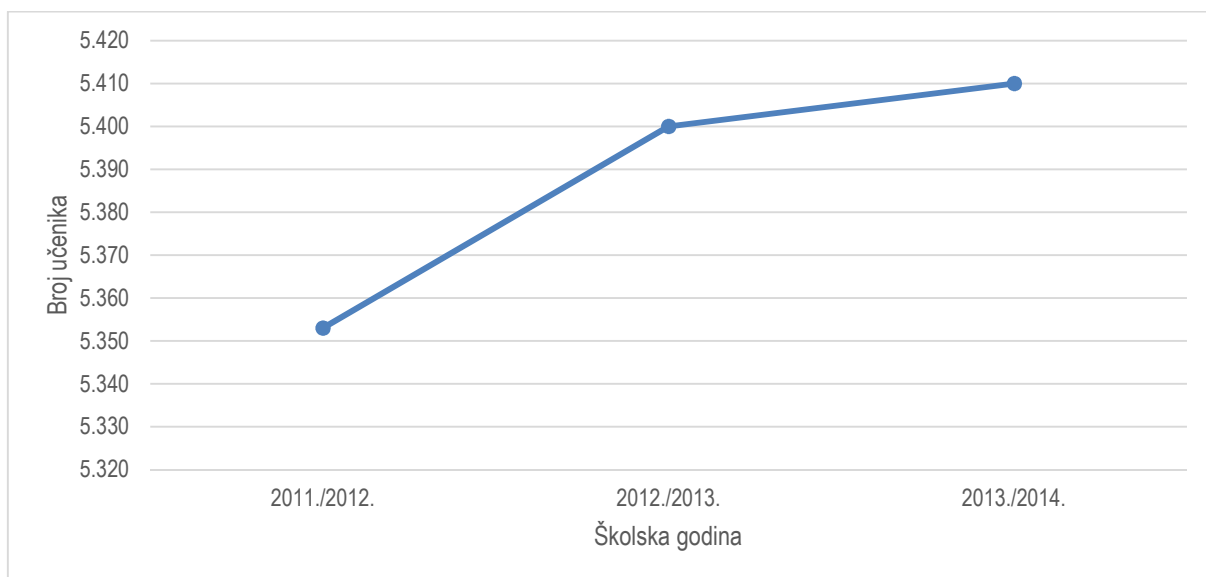
U Krapinsko - zagorskoj županiji djeluje 10 srednjih škola koje provode programe trogodišnjeg, četverogodišnjeg i petogodišnjeg obrazovanja. Srednje škole su organizirane kao gimnazije, strukovne, umjetničke (glazbene, likovne) i gospodarske škole. Jedna srednja škola je isključivo samo gimnazija (u Zaboku), jedna je isključivo glazbena, a ostale imaju kombinirane programe u četverogodišnjem, trogodišnjem ili dvogodišnjem trajanju.

Uz srednje škole u Bedekovčini i Pregradi postoje učenički domovi u koje je smješteno 244 učenika (školska godina 13/14, u odnosu na 2012./2013. godinu smanjenje od 3%), dok je ukupni kapacitet domova 295 ležaja. Postojeći kapaciteti učeničkih domova zadovoljavaju potrebu za istima. Teritorijalno gledano srednje škole su dobro razmještene što je u skladu s prometnom povezanošću i uobičajenim gravitacijskim tokovima stanovništva.

Broj učenika u razdoblju od 2011. - 2014. godine kontinuirano raste. Za 9 srednjih škola kojima je osnivač Krapinsko-zagorska županija (i grad Pregrada jednoj školi) odobren je upis ukupno 1512 učenika, a u 1. upisnom roku upisano ih je ukupno 1375 (šk. godina 2013./2014.) dok je 8. razred osnovne škole završilo ukupno 1.402

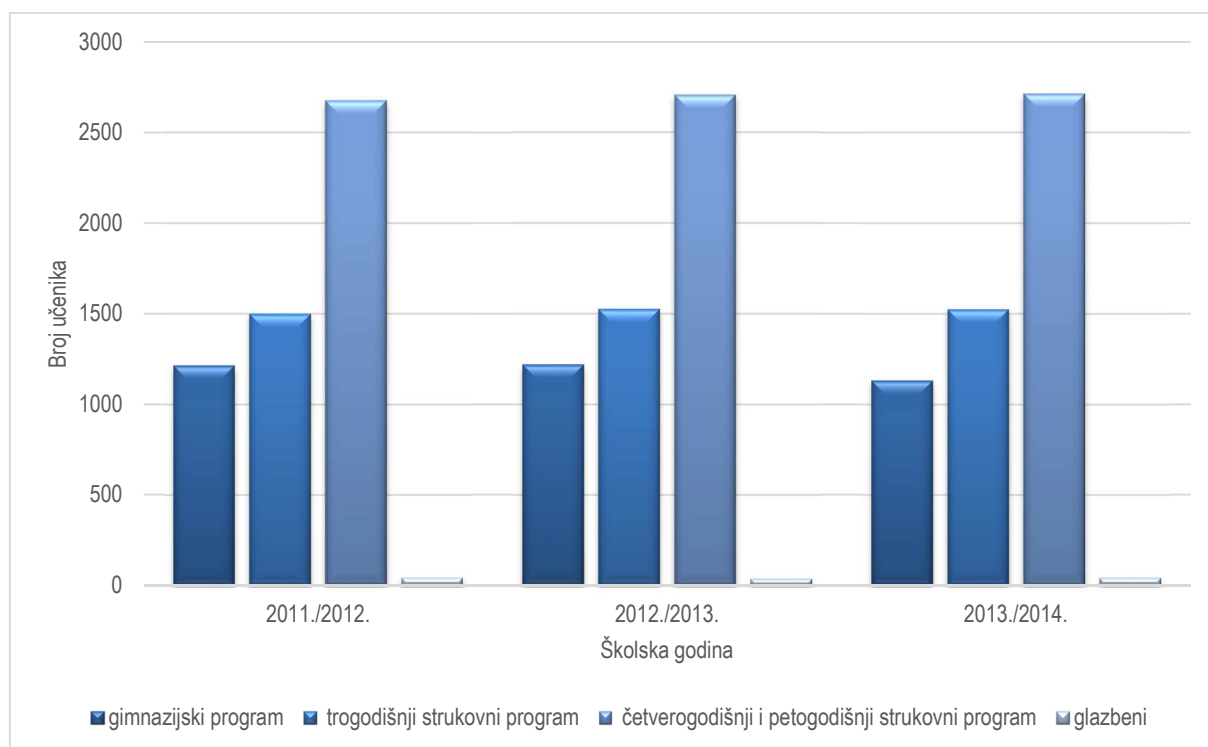
učenika. Postoji mogućnost da su neki od učenika upisali srednju školu na upisnom području druge županije o čemu se ne vodi evidencija.

Grafikon 5 - Broj učenika u srednjim školama Krapinsko-zagorske županije, 2011. - 2014. godina

Izvor: Krapinsko-zagorska županija, 2014. godina, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, šport i tehničku kulturu

Obzirom na program obrazovanja (strukovni, gimnazijski i umjetnički), vidljivo je da svaki od tih programa također bilježi porast broja upisanih učenika. Podaci o tome koliko učenika nastavlja sa studiranjem odnosno koliko ih se nakon srednje škole zaposli ne postoje.

Grafikon 6 - Broj učenika prema programima srednjih škola, 2011. - 2014. godina

Izvor: Krapinsko-zagorska županija, 2014. godina, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, šport i tehničku kulturu

Vrsta i programi obrazovanja koji se provode u srednjim školama Krapinsko-zagorske županije raznoliki su i obuhvaćaju gimnazije, umjetničke, strukovne te obrtničke škole u vremenskom trajanju od 3 te dvije godine obrazovanja. Škole s gimnazijskim programima provode obrazovanje općeg, jezičnog te prirodoslovno-matematičkog smjera. Nadalje, provode se strukovni programi za zanimanja ekonomist, komercijalist, hotelijersko-turistički tehničar, turističko-hotelijerski komercijalist za koje obrazovni program traje četiri godine, kao i programi obrazovanja za tehničare za mehatroniku, tehničara za računalstvo, arhitektonskog te građevinskog tehničara.

Osim toga, srednjoškolske institucije obrazuju i za zanimanja agrotehničar, cvjećar, vrtlar, potom za zanimanje tehničara za logistiku i špediciju, upravnog referenta, za medicinske sestre, fizioterapeutske, farmaceutske tehničare te zubotehničare.

U srednjim školama na području Krapinsko-zagorske županije također se provode trogodišnji programi obrazovanja za zanimanja prodavač, grafičar pripreme, dorade i tiska, kuhar i konobar, zatim za zanimanja CNC operater, automehatričar, bravar, elektrotehničar, elektroinstalater, elektromehaničar, instalater grijanja i klimatizacije, plinoinstalater, potom za zanimanja soboslikar, zidar, tesar, monter suhe gradnje, rukovatelj građevinskih i rudarskih strojeva, keramičar, klesar, strojobravar, tokar, stolar, kao i za zanimanja frizer i kozmetičar. U srednjim školama također se provode programi obrazovanja u sektoru umjetnosti (likovne, glazbene), sektoru grafičke tehnologije i audiovizualnog oblikovanja (web dizajner, medijski tehničar, grafičar pripreme, dorade i tiska) te odjeći (šivač odjeće).

Od 2011. pri Školi za umjetnost, dizajn, grafiku i odjeću Zabok djeluje i srednja glazbena škola s odobrenim programima i zanimanjima deset glazbenih instrumenata te glazbene teorije. U školskoj godini 2013/2014. u kombiniranim glazbenim odjelima prvog i drugog razreda obrazuje se ukupno 18 učenika za zanimanje glazbenik srednje škole. Škola može provoditi glazbeno obrazovanje kroz samostalni općeobrazovni glazbeni razredni odjel (koji uključuje općeobrazovni dio i stručni dio), kao i integracijom učenika u dijelu općeobrazovnih predmeta u

postojeće razredne odjele likovne umjetnosti i dizajna ili programe medijski tehničar i web dizajner. Uz to, učenici srednje glazbene škole mogu pohađati gimnazije i druge srednje škole i upisati samo stručni dio glazbenog programa. Većina srednjih škola etablirane su obrazovne ustanove s brojnim uspjesima svojih učenika i nastavnika, nizom provedenih projekata sufinanciranih s nacionalne i europske razine te bogatim izvanškolskim programima.

Nakon što je Vlada RH u kolovozu 2013. godine donijela Odluku o financiranju međumjesnog javnog prijevoza za redovite učenike srednjih škola kojom je predviđeno sufinanciranje javnolinijskog međumjesnog prijevoza srednjoškolaca, Krapinsko-zagorska županija (šk. 2013./2014.) izdvaja sredstva za subvenciju prijevoza srednjoškolaca, a županijsku subvenciju (prosječno 12,5%) za autobusni prijevoz dobiva 2.921 učenik te za prijevoz željeznicom za ukupno 1.459 učenika. Uz to, iz županijskog se proračuna sufinancira prijevoz učenicima koji od kuće do škole nemaju organizirani prijevoz, kakvih je u školskoj godini 2013./2014. sedamnaest, za što se izdvaja 5.800 kuna mjesečno.

Do 2013. Obrtnička komora Krapinsko-zagorske županije provodila je prezentaciju obrtničkih i ostalih srednjoškolskih zanimanja u svim osnovnim školama. Na taj su način, u suradnji s HZZ Područnom službom Krapina i srednjim školama s područja Krapinsko-zagorske županije svi učenici osmih razreda i njihovi roditelji dobivali uvid u različita zanimanja, posebno deficitarna, a provodilo se i anketiranje učenika vezano uz njihov interes za obrtnička zanimanja. Od 2014. godine ovakav način prezentacija provodi HZZ PS Krapina.

Većina učenika na srednjoškolskoj razini uključena je u strukovno obrazovanje koje po definiciji karakterizira povezanost s gospodarskim kretanjima i potrebama tržišta rada. Strukovno obrazovanje predstavlja vrlo važnu sastavnicu odgoja i obrazovanja, stoga je nužno ulagati u razvoj učeničkih strukovnih kompetencija kroz uključivanje i izradu novih strukovnih kurikuluma kojima će se postojeći programi mijenjati i modernizirati. Naime, sadašnji sustav mreže strukovnih škola to ne omogućuje u potpunosti, jer se ne prate brze promjene tehnološkog razvoja u sustavu te nema usklađenosti s potrebama gospodarstva i tržišta rada. Nužno je provesti ozbiljniju analizu usklađenosti programa s gospodarskim razvojnim potrebama županije te osigurati optimalne uvjete rada svih odgojno-obrazovnih ustanova. Dugoročni razvoj resursa u sektoru turizma županija vidi i u projektu uspostave Regionalnog centra kompetencija za ugostiteljstvo i turizam u Zaboku koji se pokreće uz tehničku pomoć Ministarstva turizma.

Uz srednjoškolsko, jednako kao i visokoškolsko obrazovanje, ključno je spomenuti preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja, odnosno Uredbu Vlade RH o praćenju, analizi i predviđanju potreba tržišta rada koja je na snazi od 2010. Analiza i prognoza potreba tržišta rada za pojedinim zvanjima provodi se na temelju statističkih podataka i relativnih pokazatelja o zapošljavanju nezaposlenih osoba prema obrazovnom programu koji su završile (brzina zapošljavanja, stopa zapošljavanja), podataka o nedostatku radnika pojedinih zanimanja dobivenih anketom poslodavaca, uvida dobivenih posredovanjem, te podacima iz strategija i planova gospodarskog razvoja, odnosno planova i najava investicija na regionalnoj i lokalnoj razini. Pri tome su u obzir uzeti i podaci o broju već upisanih učenika i studenata u pojedine obrazovne programe. U izradi preporuka za područje Krapinsko-zagorske županije sudjeluje i Tematska radna skupina za tržište rada KZZ, sukladno Sporazumu regionalnog partnerstva za praćenje i procjenu potreba izrađuje se lista obrazovnih programa u kojima treba povećati broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata, odnosno smanjiti broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata. Preporuke imaju kvalitativni karakter. Preporuča se povećanje ili smanjenje broja upisanih i stipendiranih učenika i studenata u pojedinim obrazovnim programima, ali se ono ne određuje kvantitativno. Opetovanom pojavljivanju pojedinih obrazovnih programa trebat će pridavati sve veću težinu i uzimati ga u obzir sve ozbiljnije prilikom donošenja odluka. Prema tim Preporukama, vidljivo je da se unatrag 3 godine ponavljaju pojedini srednjoškolski programi u kojima treba povećati broj upisanih i stipendiranih učenika – poput CNC operatera, tokara, konobara, bravara ili tesara. Iako na tržištu rada na području Županije, u posljednje vrijeme postoje opravdane potrebe za zanimanjima u sektoru tekstila (šivač, krojač), zanimanje je potpuno ugašeno zbog nezaintereiranosti učenika i roditelja te nestimulativnim metodama gospodarstvenika (relativno slaba plaća, nema stipendija i slično). U istom razdoblju

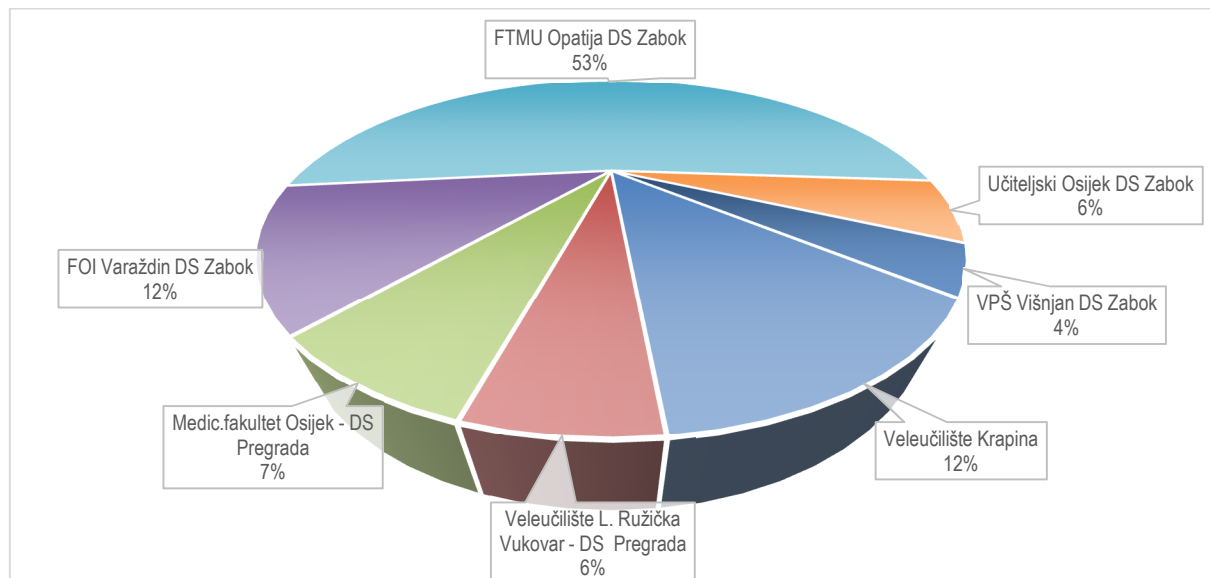
ponavljaju se i zanimanja za koje je predloženo da se smanji broj upisanih i stipendiranih učenika, a među njima su primjerice prodavač, automehaničar, frizer, komercijalist, upravni referent, hotelijersko-ugostiteljski tehničar te ekonomist.

Glavni razvojni problemi kao i na osnovnoškolskoj razini obrazovanja odnose se na nedovoljno uređene prostorne kapacitete određenih škola, zastarjelu opremu, organizacijske probleme uslijed rada u dvije smjene što nije u skladu sa pedagoškim standardima. Uvode se e-dnevници, no u sustav su uključene samo 2 srednje škole, a ostale zbog nedostatka financijskih sredstava potrebnih za usustavljenje nisu pristupile takvom osuvremenjivanju odgojno obrazovnog rad ustanove.

1.3.1.4. Visoko obrazovanje

Visoka učilišta nalaze se u tri grada Krapinsko-zagorske županije, tj. u Krapini, Pregradi i Zaboku. Studiji u Pregradi i Zaboku organizirani su kao dislocirani odjeli visokih učilišta iz drugih županija. Naime, u Pregradi se od kraja 2008. g. izvodi dislocirani studij Fizioterapije Veleučilišta Lavoslav Ružička u Vukovaru, te dislocirani studij Sestrinstva Medicinskog fakulteta u Osijeku (prostori Srednje škole Pregrada) od 2010. g. Također, u Zaboku djeluje dislocirani studij Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija Sveučilišta u Rijeci, dislocirani studij Fakulteta organizacije i informatike u Varaždinu (voditeljstvo studija u sklopu Pučkog otvorenog učilišta Zabok), potom dislocirani studij Učiteljskog fakulteta Osijek te Visoke poslovne škole Višnjan. U akademskoj godini 2013 / 2014. na ovim je fakultetima ukupno 1.601 student, a postotak od ukupnog broja prema navedenim visokim učilištima prikazan je u Grafikonu 7.

Grafikon 7 - Studenti na visokim učilištima na području Krapinsko-zagorske županije 2013/2014.

Izvor: Krapinsko-zagorska županija, 2014. godina, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, šport i tehničku kulturu; Pučko otvoreno učilište Zabok, 2014.; obrada Zagorska razvojna agencija d.o.o.

Posebno treba napomenuti da je samo određeni postotak studenata na ovim studijima iz Krapinsko-zagorske županije. Dok je na Veleučilištu Hrvatsko zagorje Krapina od ukupno 199 studenata u akademskoj godini 2013/2014. većina iz Krapinsko-zagorske županije, na dislociranom studiju Veleučilištu Lavoslav Ružička u Pregradi od 90 studenata njih 45 posto je iz Krapinsko-zagorske županije, a 55 posto od ukupno 112 studenata na

studiju sestrinstva u Pregradi je iz Krapinsko-zagorske županije. Među 195 studenata dislociranog studija FOI Varaždin u Zaboku njih 44 posto je iz Krapinsko-zagorske županije, od ukupno 845 studenata FMTU Opatija u Zaboku ih je 20 posto, od ukupno 93 studenata na dislociranom studiju Učiteljskog fakulteta Osijek u Zaboku ih je 46 posto, a Visoke poslovne škole Višnjan u Zaboku 50 posto.

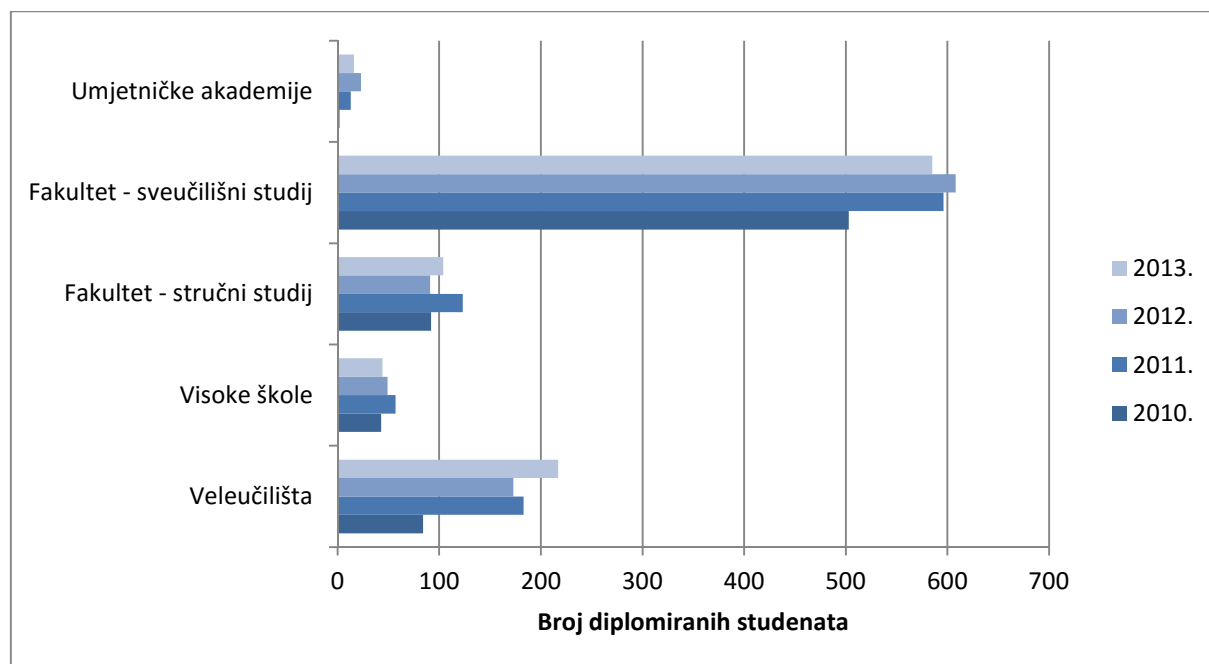
Broj studenata u akademskoj godini 2013./2014¹⁰ iznosio je 4.158. Podaci o prolaznosti na studiju odnosno mogućnost zapošljavanja na području Krapinsko-zagorske županije ne postoje.

Prema dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku tijekom 2013. godine diplomiralo je 966 osoba s područja Krapinsko-zagorske županije. Ovo predstavlja povećanje od čak 33% u odnosu na 2010. godinu kada je diplomiralo 724 osoba s područja Krapinsko-zagorske županije. Općenito, u promatranom vremenskom razdoblju od 2010. do 2013. godine, vidljiv je porast broja diplomiranih studenata, s izuzetkom 2012. godine kada je došlo do smanjenja u odnosu na godinu ranije. Ohrabrujuće je što je za razliku od državnog prosjeka tijekom većine navedenih godina došlo do povećanja broja diplomiranih studenata. Valja napomenuti kako je promatranom vremenskom razdoblju većina studenata bila ženskog spola.

Grafikon 8 pokazuje raspodjelu diplomiranih studenata s obzirom na vrstu studija. Vidljivo je kako je u odnosu na 2010. godinu tijekom 2013. godine došlo do povećanja u svim studijskim područjima, osim visokih škola gdje je broj diplomiranih studenata ostao isti. Većina diplomiranih studenata (gotovo 70%) bili su redoviti studenti. Obzirom na prebivalište, najviše je diplomiranih studenata u gradu Krapini (114) te Zaboku (102), a od općina u Mariji Bistrici (51), Gornjoj Stubici (46), Bedekovčini (44) te Svetom Križu Začretju (44).

Broj magistara u 2012. godini iznosi 20 te bilježi povećanje od 80% u odnosu na 2010. i 2011. godinu (11 magistara znanosti). Tijekom 2013. godine na području Krapinsko-zagorske županije evidentirano je 15 doktora znanosti, što predstavlja povećanje od čak 114% u odnosu na prijašnju godinu kada je evidentirano 7 doktora znanosti na području Krapinsko-zagorske županije.

Grafikon 8 - Diplomirani studenti 2010. – 2013. godina prema vrsti studija i prebivalištu

Izvor: DZS, Statistička izvješća 1522/2014, 1498/2013, 1472/2012, 1444/2011

¹⁰ Zadnji dostupni podatak prema DZS-u

Prema Preporukama za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja za Krapinsko-zagorsku županiju spomenutu i u prethodnom poglavlju, vidljivo je da se u razdoblju 2012-2014 ponavljaju obrazovni programi u kojima treba povećati broj upisanih ili stipendiranih studenata. To su programi sestristva te medicina, anglistika, strojarstvo, elektrotehnika, matematika, informatika, edukacijska rehabilitacija te farmacija. Među programima za koje se u istom razdoblju predlaže smanjenje broja upisanih i stipendiranih studenata su primjerice ekonomija, politologija te promet – cestovni smjer.

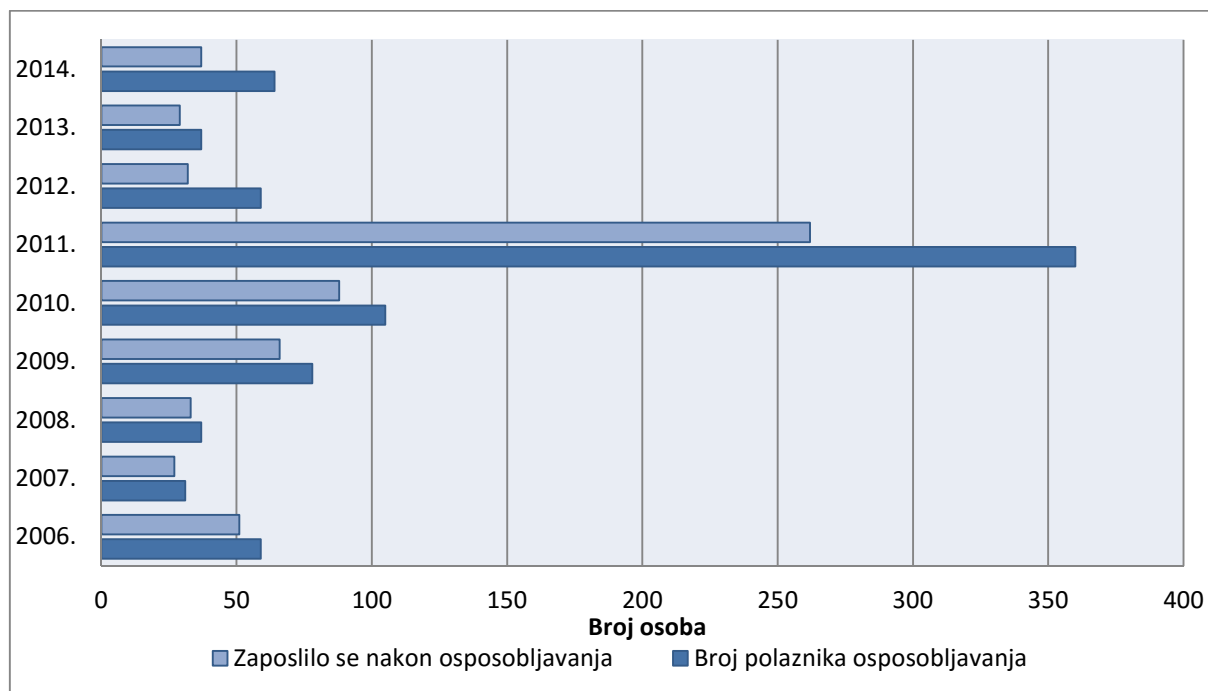
Krapinsko-zagorska županija kontinuirano dodjeljuje studentske stipendije, sukladno Pravilniku o stipendiranju, koji među kriterijima – osim uspjeha, natjecanja, socijalnog statusa te otežavajućih okolnosti u obitelji - obuhvaća i dodatno bodovanje ako je riječ o školovanju za zanimanja od prioritnog interesa za Županiju. Stipendije se dodjeljuju za kalendarsku godinu, a za 2012. su odobrene 33 učeničke i 35 studentskih, 2013.godine 30 učeničkih i 35 studentskih te za 2014. godinu 28 učeničkih i 22 studentske stipendije. Već više godina učenička stipendija iznosi 400 kn, a studentska 600 kn na mjesec.

1.3.1.5. Ostalo obrazovanje

Verificirane programe osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja odraslih, dokvalifikacije, prekvalifikacije, te stručna usavršavanja i tečajeve izvode, osim srednjih škola, i Pučka otvorena učilišta u Donjoj Stubici, Oroslavju, Krapini i Zaboku te dva privatna učilišta stranih jezika. Ponuda pučkih otvorenih učilišta uključuje tečajeve stranih jezika, razne oblike prekvalifikacija, osposobljavanja, usavršavanja i informatičkih tečajeva. Prema podacima navedena tri učilišta te tri srednje škole koje provode obrazovanje odraslih, u 2011.godini različite programe obrazovanja završilo je 477 osoba, godinu kasnije 399 osoba, a 2013. godine 359 osoba.

U okviru svojih mjera, na obrazovanje nezaposlene osobe upućuje i Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Krapina. Grafikon 6 prikazuje broj osoba koje su prošle obrazovanje putem ovih mjera te udio onih koje su se nakon toga zaposlile u razdoblju od 2006. do 2014. godine. Tijekom 2011 .godine zamjetan je značajan porast broja osoba na obrazovanju, na što je izravno utjecao znatno veći iznos financijskih sredstava za ovu mjeru iz državnog proračuna, no u narednim godinama broj se vratio na uobičajene prosjeke, a mjere su usmjerene više prema poslodavcima. Nakon provedbe osposobljavanja u prosjeku se zaposli 77% polaznika.

Grafikon 6 – Broj osoba zaposlenih nakon obrazovanja (2006. - 2014.)

Izvor: HZZ PŠ Krapina, 2015., Obrada: Zagorska razvojna agencija d.o.o.

Obzirom na turbulentno tržište rada i brze tehnološke promjene, poseban je osvrt na posljednjih nekoliko godina. Prema podacima HZZ Područnog ureda Krapina vidljivo da je 2012. godine na obrazovanje upućeno 59 osoba. Radilo se o zanimanjima za CNC operatere, vozače motornih vozila, montere foto naponskih sustava, proizvođače tradicionalnih mesnih proizvoda, pekare, šivače i druge, a obrazovanje se provodilo putem pučkih otvorenih učilišta, srednjih škola i drugih obrazovnih ustanova na području Krapinsko-zagorske županije te u Zagrebu. U 2013. godini na ovaj je način obrazovanje završilo 37 osoba, u program je uvršteno i obrazovanje za zavarivače, zaštitare te slastičare. U 2014. planirano je obrazovanje za 64 osobe za zanimanja zavarivač, šivač, knjigovođa, računalni operater, monter suhe gradnje, njegovateljica, konobar i sobarica.

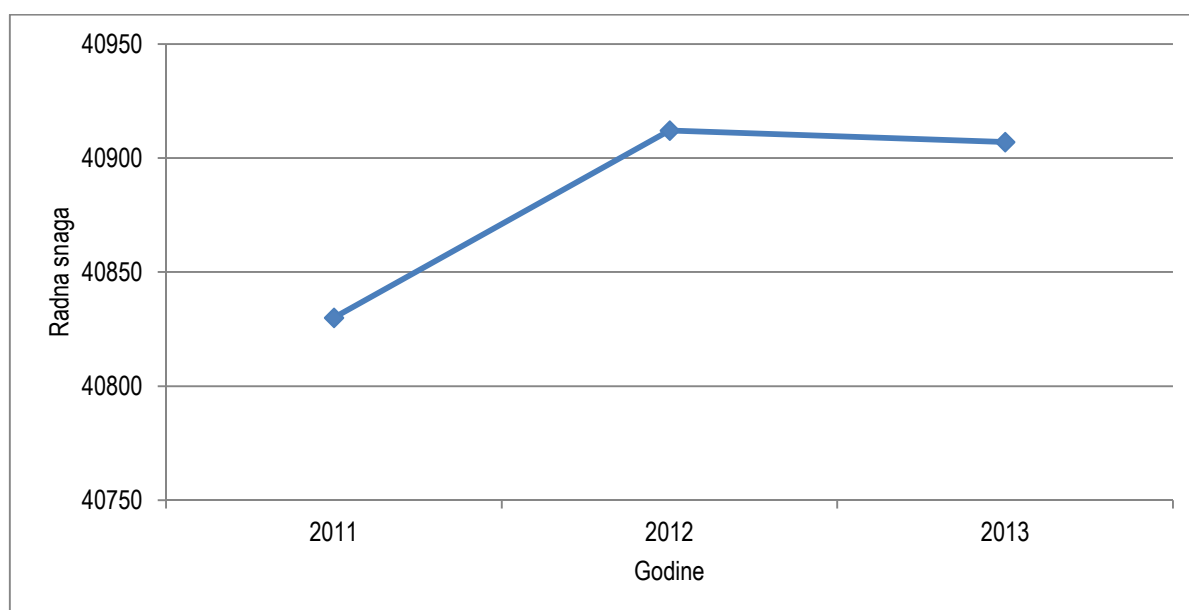
Osim ovih programa, na području Krapinsko-zagorske županije princip cjeloživotnog učenja, uključujući obrazovanje za verificirane programe, provodio se i kroz više projekata sufinanciranih iz fondova Europske unije, a koji su djelomični odgovor na specifične ciljeve prethodne strategije. Riječ je o obrazovanju temeljenom na potrebama poslodavaca, no specifično dizajniranom za osobe s invaliditetom, potom obrazovnim aktivnostima u području turizma kao jedne od ključnih razvojnih područja, zatim razvoju novih kurikuluma u obrazovanju za poljoprivredu i drugo.

1.3.2. Zaposlenost i nezaposlenost

1.3.2.1. Radna snaga

Radnu snagu čine ukupno zaposlene i nezaposlene osobe. Sukladno evidenciji Državnog zavoda za statistiku, ukupno je u pravnim osobama 2013. godine bilo zaposleno 25.611 osoba od čega 13.309 žena. U slobodnim profesijama i obrtima bilo je zaposleno prosječno 6.748 osoba u 2013. godini. Prosječan broj nezaposlenih iste godine iznosio je 8.548 osoba. Ukupna radna snaga na području Krapinsko-zagorske županije iznosila je u 2013. godini ukupno 40.907 osoba što iznosi ukupno 45,72% ukupno radno sposobnog stanovništva (prema Popisu stanovništva 2011. godine ukupno je u radno aktivnoj dobi evidentirano 89.545 stanovnika Krapinsko-zagorske županije. Kretanje radne snage prikazano je grafikonom u nastavku.

Grafikon 9 - Kretanje radne snage od 2011. - 2013. godine

Izvor: DZS, Priopćenja 2011., 2012., 2013. godina

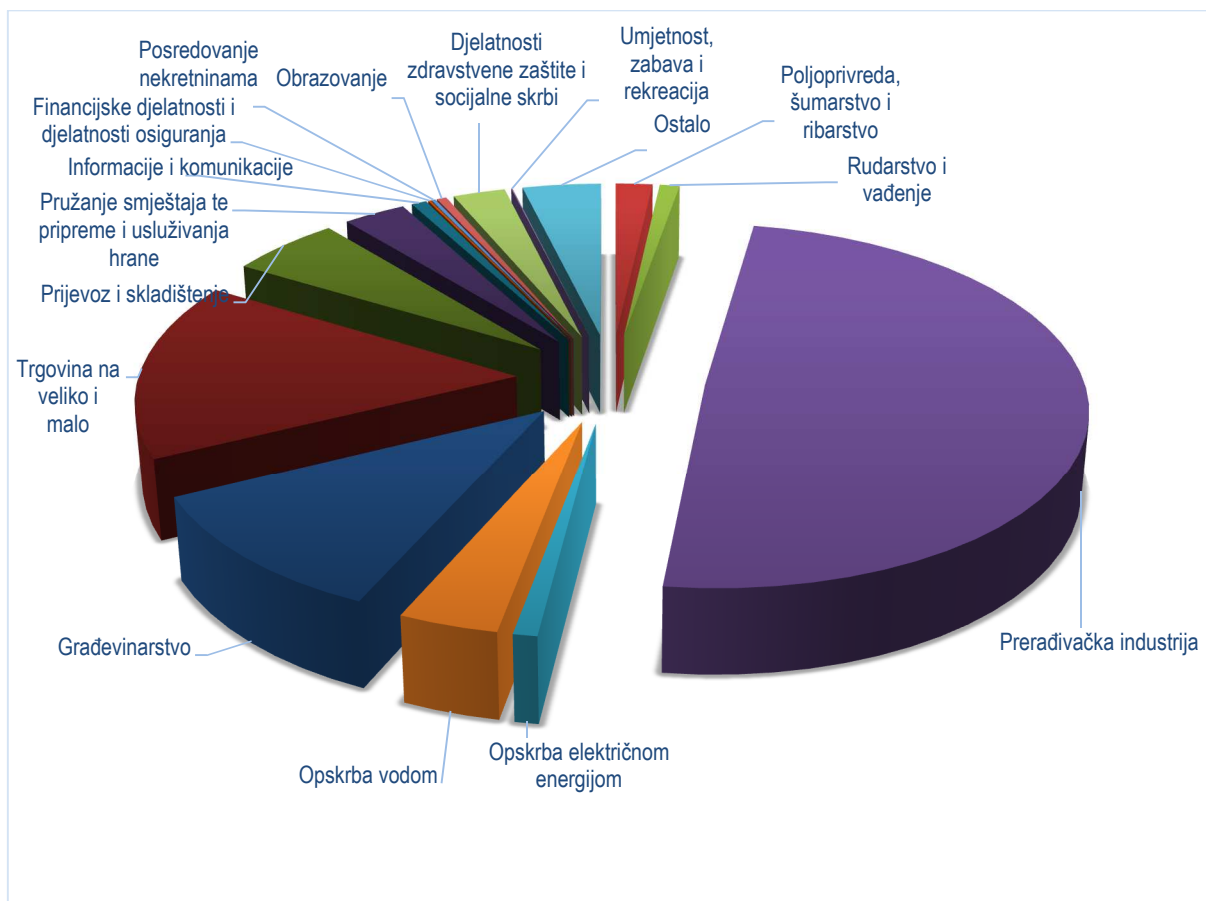
Analiza svih komponenti radne snage ukazuje da je porast radne snage između 2011. godine i 2012. rezultat porasta broja zaposlenih uz smanjenje zaposlenih u pravnim osobama i zaposlenim u obrtima i slobodnim zanimanjima. Ukupan broj nezaposlenih u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu se smanjuje, raste broj ukupno zaposlenih u pravnim osobama, ali se smanjuje broj zaposlenih u obrtima i slobodnim zanimanjima. Ovi podatci rezultat su zatvaranja velikog broja obrta i većih trgovačkih društava u Krapinsko-zagorskoj županiji (npr. Tvornica glinenih crjepova u Bedekovčini), no i posljedica osnivanja takozvanih jednostavnih društva s ograničenom odgovornošću u 2013. godini.

1.3.2.2. Zaposlenost i plaće

Djelatnost koja određuje kretanja na razini ukupnoga gospodarstva Krapinsko-zagorske županije je prerađivačka industrija, koja ostvaruje 43% ukupnog županijskog prihoda i zapošljava 49% ukupno zaposlenih u pravnim osobama u 2012. godini. Unutar te djelatnosti poslovala su 332 poduzetnika, koji su zapošljavali 8.104 osoba u 2012. godini.

Prema podacima koje je objavio Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO) iz 2011. godine (Slika 3), najveći udio u ukupnoj strukturi zaposlenih su zaposleni u pravnim osobama (77.81%), nakon čega slijede radnici kod fizičkih osoba (13.09%), zaposleni u obrtima (6,52%). Samo 0.28% osoba odlučuje se na plaćanje doprinosa za produženo osiguranje a da nisu zaposleni. To je pravna opcija koja bi mogla biti korisna onima koji moraju plaćati doprinose tijekom kraćeg vremenskog razdoblja kako bi ostvarili uvjete za mirovinu, dok za druge nezaposlene osobe ta opcija nije isplativa.

Grafikon 10 - Struktura zaposlenih u pravnim osobama prema djelatnosti, 2012. godina

Izvor: FINA, obrada HGK ŽK Krapina

Ako usporedimo plaće zaposlenih u Republici Hrvatskoj s plaćama zaposlenih u županiji, dolazimo do izračuna da zaposleni u Krapinsko-zagorskoj županiji imaju plaće prosječno manje za 770,00 kn, odnosno 16,15%, što predstavlja smanjenje razlike u odnosu na 2010. godinu kada su prosječne bruto plaće u županiji bile niže 18,12%. Promatramo li odnos plaća muškaraca i žena, dolazimo do zaključka kako žene imaju na državnoj razini 10,2%, a u Krapinsko-zagorskoj županiji 12,4% manju bruto plaću u odnosu na muškarce

Tabela 8 - Neto plaće u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2012. godina

Godina	Republika Hrvatska, kune	Krapinsko-zagorska županija, kune	Udio KZZ / RH
2012.	4.769	3.999	83,85%
2011.	4.751	3.984	83,86%
2010.	4.685	3.836	81,88%

Izvor: FINA, obrada HGK ŽK Krapina

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područnog ureda u Krapini, u većini slučajeva zapošljavane su osobe s prethodnim radnim iskustvom, a samo 14,8% osoba zaposleno je prvi puta, dok je najveći broj osoba, njih 86,3% zaposleno na određeno vrijeme.

1.3.2.3. Nezaposlenost i tržište rada

Negativan trend porasta broja nezaposlenih osoba vidljiv od 2010. do 2013 godine konačno je prekinut 2014. godine. Prema podacima HZZ-a, tijekom 2014. godine evidentirano je prosječno 7.893 nezaposlenih osoba što je smanjenje od 8,30% u odnosu na prethodnu godinu, ali je manje od prosjeka za RH koji iznosi 6,4%, pri čemu je veći udio muškaraca. Prethodnih godina Krapinsko-zagorska županija imala je značajno više stope rasta registrirane nezaposlenosti u odnosu na prosjek RH (2012./2011. +11,3% (RH +6,2%), 2011./2010. +8,0% (RH +1,0%)). U navedenoj tablici prikazano je kretanje prosječnog broja nezaposlenih osoba u RH i Krapinsko-zagorskoj županiji u periodu od 2010. godine do 2014. godine.

Tabela 9 - Kretanje prosječnog broja nezaposlenih u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina

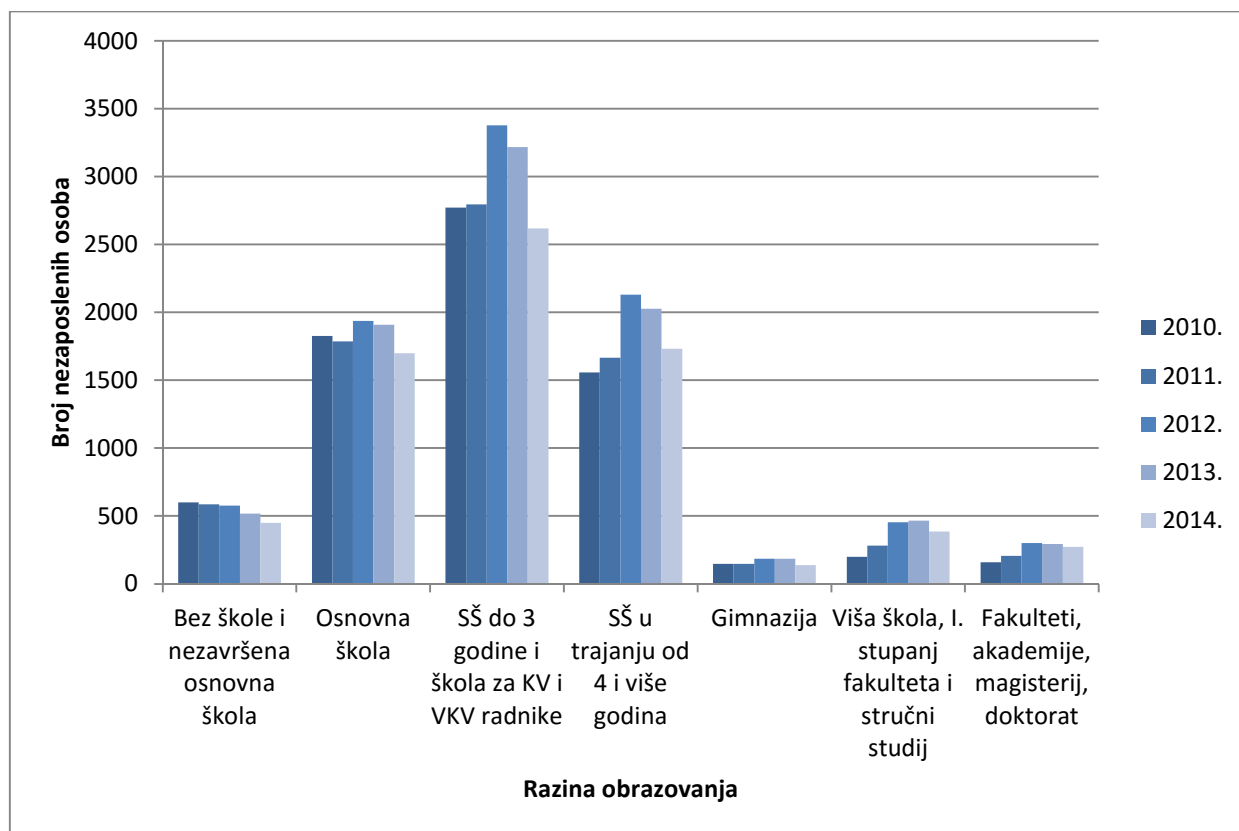
Godina	Prosječan broj nezaposlenih Krapinsko – zagorske županije	Nezaposlenost RH
2014.	7.893	328.187
2013.	8.548	345.112
2012.	8.214	324.324
2011.	7.380	305.333
2010.	6.835	302.425

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje: www.hzz.hr -> Statistika ON line -> Registrirana nezaposlenost

Krajem 2014. godine prema razini obrazovanja najviše je nezaposlenih osoba zabilježeno sa završenom srednjom školom za trogodišnja zanimanja, KV i VKV zanimanja (2.618 osoba ili 35,88%), zatim slijede osobe sa završenom četverogodišnjom srednjom školom (1.732 osobe ili 23,74%) i osobe sa završenom osnovnom školom (1.700 osoba ili 23,30%) te osobe bez škole i sa nezavršenom osnovnom školom (449 ili 6,15%). Najmanje je nezaposlenih osoba sa završenom gimnazijom (139 osoba ili 1,91%), osoba sa završenim fakultetom, akademijom, magisterijem i doktoratom (272 osobe ili 3,73%), te osoba sa završenim prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i višom školom (386 osoba ili 5,29%). Usporedbom broja nezaposlenih osoba krajem 2014. g. u odnosu na kraj 2010. godine primjetno je smanjenje nezaposlenosti među skupinama bez škole i nezavršene osnovne škole (-25,29% u odnosu na 2010. g.), sa završenom osnovnom školom (-6,95%), sa srednjoškolskim obrazovanjem u trajanju od 3 godine (-5,56%), sa završenom gimnazijom (-5,44%). S druge strane, porast nezaposlenosti zabilježen je kod skupina s višom školom, I. stupnjem fakulteta i stručnim studijem (+93,97% u odnosu na 2010. g.), sa završenim

fakultetom, akademijom, magisterijem i doktoratom (+71,07%) i sa srednjoškolskim obrazovanjem u trajanju od 4 i više godina (+11,24%).

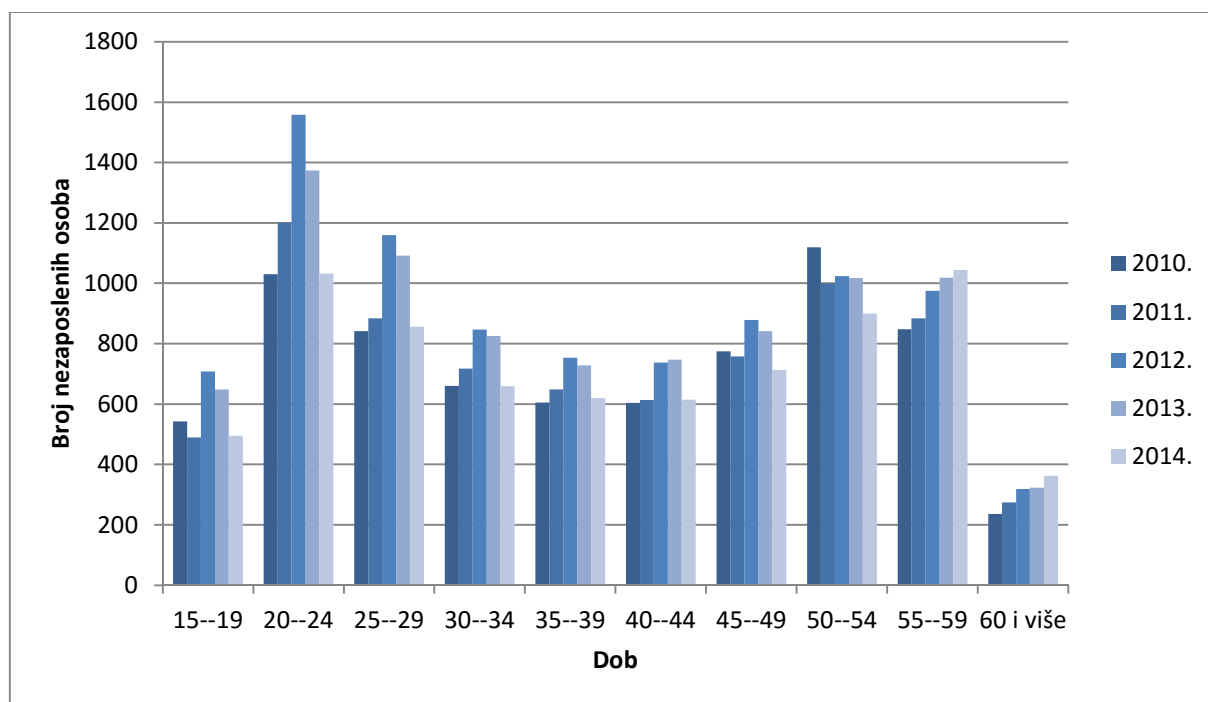
Grafikon 11 - Nezaposlenost prema razinama obrazovanja, 2010. - 2014. godina

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje: www.hzz.hr -> Statistika On-line -> Registrirana nezaposlenost -> Razina obrazovanja

Promatrano prema spolu, pretežiti udio nezaposlenih čine muškarci u nižim razinama obrazovanja (bez škole i nezavršena osnovna škola, završena osnovna škola i srednja škola za trogodišnja zanimanja, KV i VKV zanimanja), dok je pretežiti udio nezaposlenih žena u višim razinama obrazovanja (završena četverogodišnja srednja škola, gimnazija, prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola te fakultet, akademija, magisterij i doktorat).

Grafikon 12 - Nezaposlenost prema dobnim skupinama, 2010. - 2014. godina

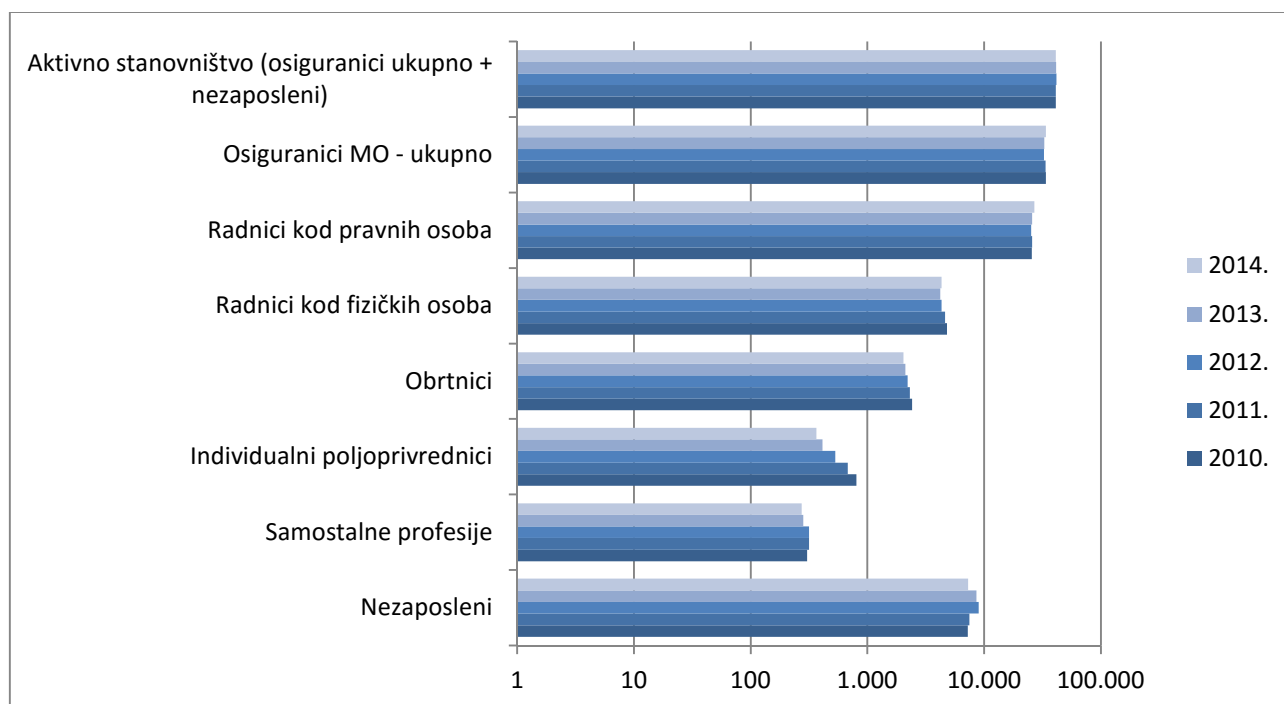

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje: www.hzz.hr -> Statistika On-line -> Registrirana nezaposlenost -> Dob

Krajem 2014. godine najveći broj nezaposlenih osoba bio je star između 55 i 59 godina (1.044 osobe ili 14,31%). Ovo predstavlja promjenu u odnosu na prethodne tri godine (2011.-2013.) kada je najviše nezaposlenih osoba bilo staro između 20 i 24 godine. Upravo je među mlađim dobnim skupinama (od 15-19 g., 20-24 g. i 25-29 g.) tijekom 2011. i 2012. godine zabilježen najveći porast nezaposlenosti, dok je tijekom 2013. i 2014. godine došlo do smanjenja broja nezaposlenih u navedenim dobnim skupinama. Razlog rasta je globalna kriza koja je ponajviše utjecala na mogućnost zapošljavanja mladih osoba. U okvirima ograničene poslovne aktivnosti, sukladno podacima Ankete poslodavaca 2013. godine, najčešća poteškoća kod zapošljavanja ističe se nedostatak radnog iskustva koji je prisutan u mlađim dobnim skupinama. Zabrinjavajuće je što je među starijom populacijom (55-59 g., 60 i više godina) tijekom zadnjih pet godina zabilježen kontinuiran porast broja nezaposlenih osoba.

Usporedbom broja nezaposlenih krajem 2014. g. u odnosu na 2010. godinu, nezaposlenost je smanjena u dobnim skupinama 50-54 godine (-19,57%), 15-19 godina (-8,84%), 45-49 godina (-8%) i 30-34 godine (-0,15%). S druge strane, u odnosu na 2010. godinu broj nezaposlenih se najviše povećao među dobnim skupinama od 60 i više godina (53,39%) te 55-59 godina (23,11%).

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje na dan 31.12.2014. godine u Krapinsko-zagorskoj županiji evidentirano je 41.185 aktivnih stanovnika, od čega se 33.889 odnosi na aktivne osiguranike Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, a 7.296 na nezaposlene osobe. Aktivno stanovništvo smanjilo se za 0,44% u odnosu na prosinac 2013. godine. Broj osiguranika mirovinskog osiguranja padao je od 2010.-2012. g., a u naredne dvije godine primjetan je porast od 0,32% (2013. godina) i 3,48% (2014. godina). Kretanje nezaposlenosti pokazuje isti trend budući da je rasla sve do 2012. godine, nakon čega dolazi do njenog smanjenja za 3,85% (2013. godina) odnosno 15,31% tijekom 2014. godine.

Grafikon 13 - Osiguranici mirovinskog sustava, 2010. - 2014. godina

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (www.mirovinsko.hr - Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje), Hrvatski zavod za zapošljavanje (www.hzz.hr), izračun Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Krapina

Vežano uz fluktuaciju aktivnih zaposlenika prema osnovama osiguranja, krajem prosinca 2014. godine prisutan je rast zaposlenih kod pravnih osoba za 4,64% u odnosu na kraj prosinca 2013. godine, dok broj zaposlenih kod fizičkih osoba bilježi porast od 2,01%. Istodobno, zabilježen je pad broja registriranih obrtnika za 3,91%, dok je kod poljoprivrednika došlo do smanjenja od čak 11,41%, a kod samostalnih profesionalnih djelatnosti za 3,18%.

Tabela 10 - Stopa nezaposlenosti u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj (na dan 31.12.), 2010. - 2014.

Godina	Stopa nezaposlenosti Krapinsko – zagorska županija	Stopa nezaposlenosti RH
2014.	17,7%	18,6%
2013.	20,8%	20,7%
2012.	21,5%	20,1%
2011.	18,2%	17,8%
2010.	17,6%	17,9%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (www.mirovinsko.hr - Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje), Hrvatski zavod za zapošljavanje (www.hzz.hr), izračun Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Krapina

Stopa nezaposlenosti krajem prosinca 2014. godine u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosila je 17,7%, što je smanjenje stope za 3,1 postotnih bodova u odnosu na stanje krajem prosinca 2013. godine. U odnosu na stopu nezaposlenosti krajem prosinca 2014. godine na razini RH razlika iznosi -0,9 postotna boda. Najmanje stope nezaposlenosti u RH krajem 2014. godine su u Gradu Zagrebu (8,8%), Istarskoj (10,1%) i Varaždinskoj županiji (12,6%), a najveće stope nezaposlenosti su u Sisačko-moslavačkoj (34,4%), Virovitičko-podravskoj (33,4%) i Vukovarsko-srijemskoj županiji (33,0%).

U Krapinsko-zagorskoj županiji osnovano je Partnersko vijeće za tržište rada koje služi za kreiranje i razvoj regionalnih politika zapošljavanja te je aktivno uključeno u razvoj i primjenu modela za identifikaciju deficitarnih

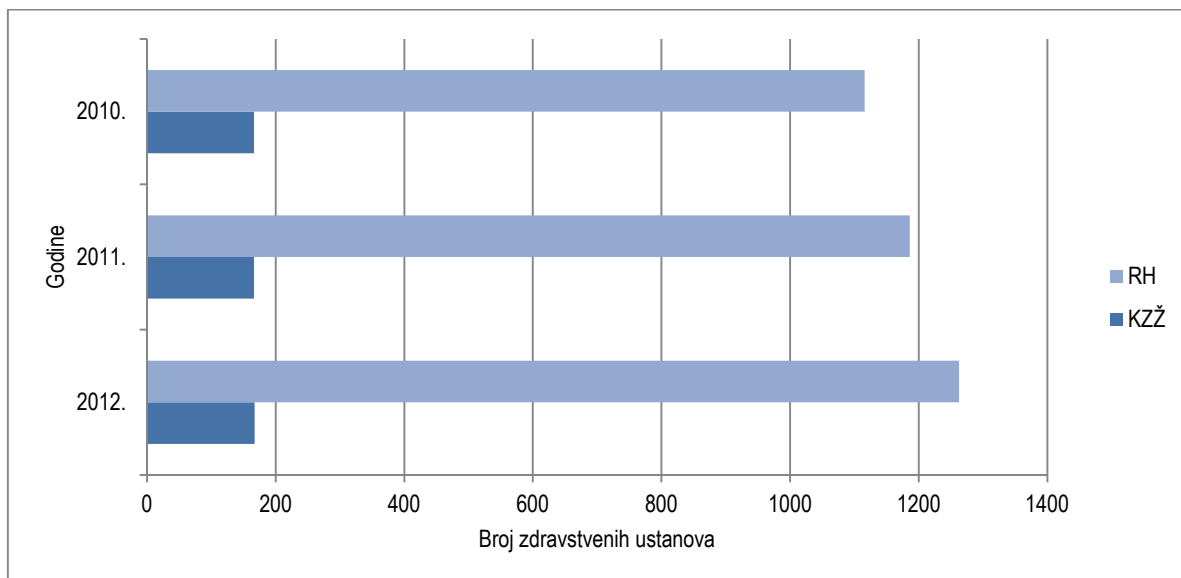
zanimanja. Partnersko vijeće aktivno djeluje već 3 godine te okuplja širok krug dionika iz privatnog, javnog i nevladinog sektora. Vijeće je aktivno u provođenju projekata Europske unije putem kojeg financira svoje redovne djelatnosti te provodi edukaciju svojih članova, zainteresiranih zaposlenih i nezaposlenih osoba te osmišljava nove mehanizme utjecaja na tržište rada.

 <p>Razvojni izazov</p>	<p>Velik udio stanovništva za nezavršenom osnovnom i završenom osnovnom školom</p> <p>Neadekvatna opremljenost školskih ustanova te neusklađenost s minimalnim pedagoškim standardima (u pogledu infrastrukture i organizacije prostora školskih ustanova)</p> <p>Odlazak visokokvalificiranih osoba u druge sredine zbog nemogućnosti zapošljavanja</p> <p>Nedostatak radnika s kompetencijama koje odgovaraju potrebama gospodarstva</p> <p>Starost stanovništva, a time i manji broj radno sposobnih stanovnika</p> <p>Nedovoljno razvijeno lokalno tržište rada koje bi povezovalo zavod za zapošljavanje, škole i poslodavce</p>
 <p>Razvojna snaga</p>	<p>Razvijena mreža pučkih otvorenih učilišta s raznovrsnim programima dodatnog obrazovanja i verificiranim programima prekvalifikacija</p> <p>Kvalitetno organizirana primarna zdravstvena zaštita i kvalitetni programi preventivne zdravstvene zaštite</p> <p>Raznovrsnost vrsta škola i srednjoškolskih programa</p> <p>Aktivno Partnersko vijeće za tržište rada koje povezuje poslodavce i posloprimce kroz alternativne oblike pristupa tržištu rada</p>
 <p>Razvojna prilika</p>	<p>Alternativni izvori financiranja gradnje i dogradnje školskih – strukturni fondovi</p> <p>Blizina Zagreba kao obrazovnog centra</p> <p>Mobilnosti i obrazovanje u državama članicama EU</p> <p>Osmišljavanje novih programa aktivnog uključivanja ranjivih skupina na tržište rada kroz aktivnosti Lokalnog partnerstva za zapošljavanje</p>

1.4. Zdravstvo i socijalna skrb

Analiza kvalitete zdravstvene usluge temelji se na nekoliko pokazatelja: broju ukupnih zdravstvenih ustanova, broju medicinskog osoblja, broju stanovnika po zdravstvenom radniku te broju postelja na 1000 stanovnika.

Grafikon 14 - Broj zdravstvenih ustanova u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2012. godina

Izvor: Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2010., 2011. i 2012. godinu

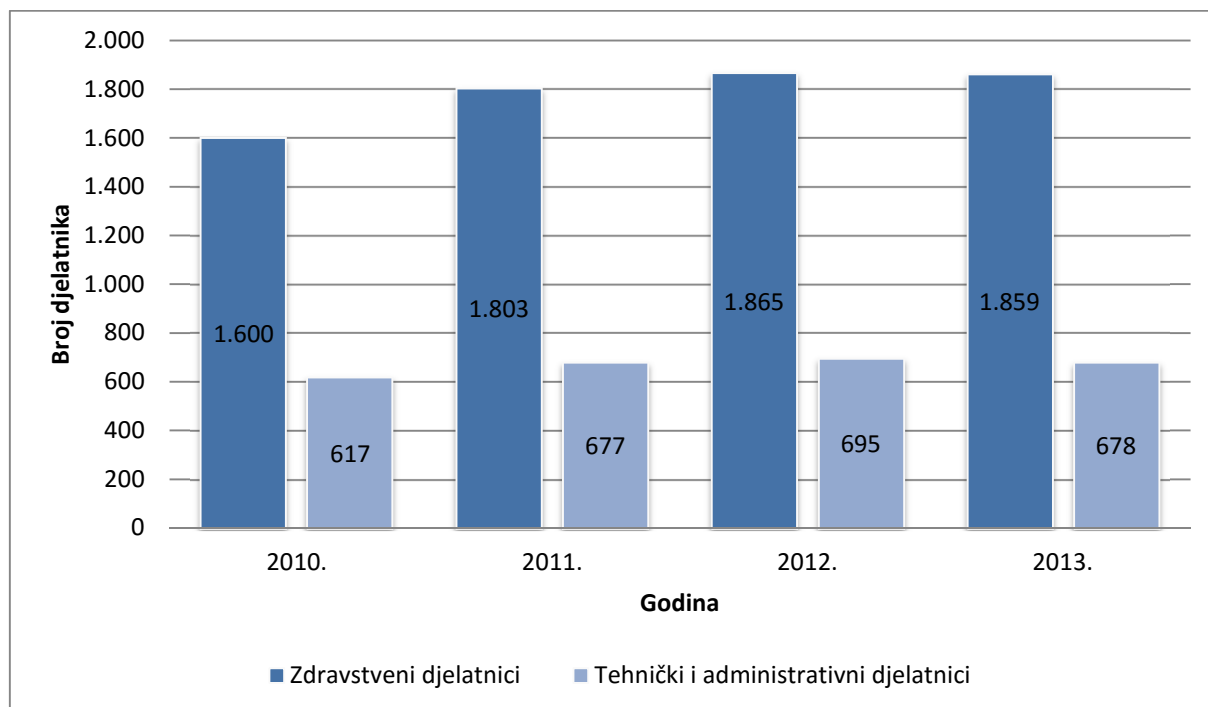
Broj zdravstvenih ustanova u Krapinsko-zagorskoj županiji ne mijenja se u posljednje 2 godine – 167 zdravstvenih ustanova što u 2012. godini čini 13,22% ukupnih zdravstvenih ustanova u Republici Hrvatskoj. Pokrivenost zdravstvenim ustanovama je zadovoljavajuća te Krapinsko-zagorska županija ima kvalitetno i dobro organiziranu zdravstvenu zaštitu.

Tabela 11 - Broj zdravstvenih ustanova prema kategorijama na području Krapinsko – zagorske županije za 2010., 2011. i 2012. godinu

Zdravstvene ustanove prema kategorijama	Broj zdravstvenih ustanova 2012. godine
Bolnica	6
Dom zdravlja	1
Ambulanta	146 timova/32 lokacije
Ljekarna	13 ljekarni sa 33 ljekarničke jedinice
Zavod za javno zdravstvo KZŽ	1
UKUPNO	167

Izvor: Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2010., 2011. i 2012. godinu

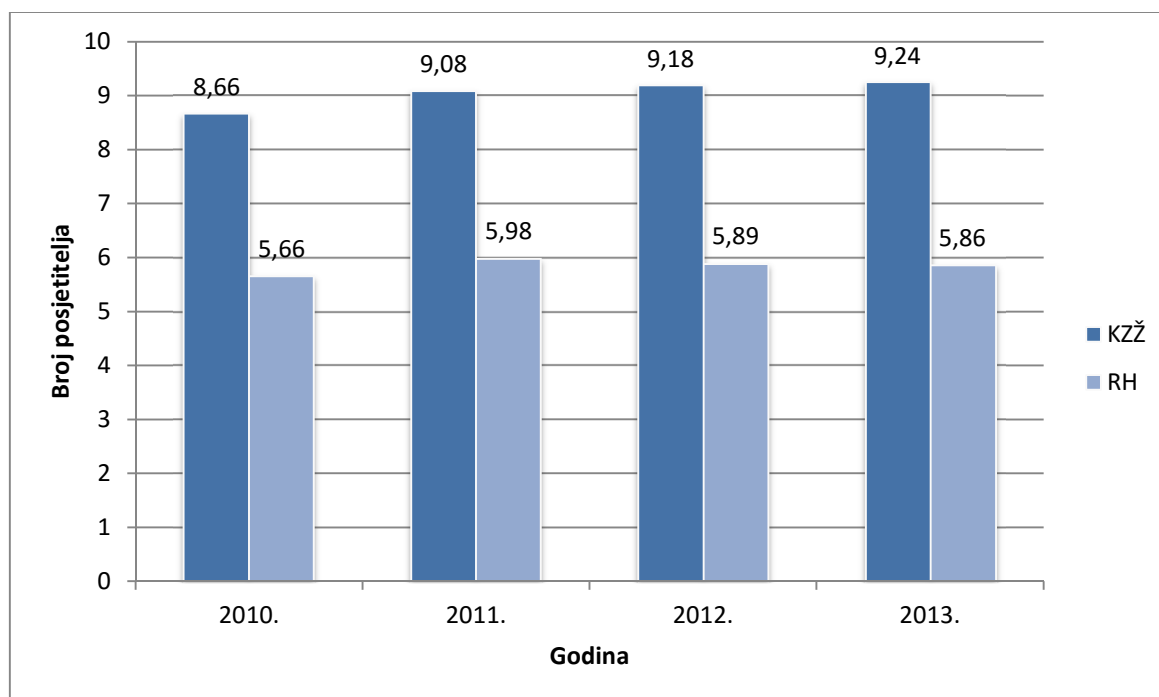
Hitna medicinska pomoć je do 31. listopada 2011. godine, u obliku dežurstva, bila organizirana u sklopu Doma zdravlja Krapinsko-zagorske županije. Dana 01. studenoga 2011. godine s radom je započeo Zavod za hitnu medicinu Krapinsko-zagorske županije, koji od tada obavlja djelatnost hitne medicine putem stalnih timova T1 hitne medicine u sjedištu Krapina, Ispostavama Donja Stubica, Zabok i Krapina, te u dežurstvima Klanjec, Konjščina, Marija Bistrica i Pregrada.

Grafikon 15 - Djelatnici zdravstvenih ustanova u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2013. godina

Izvor: Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2010., 2011., 2012. i 2013. godinu

Udio zdravstvenih radnika u zdravstvenim ustanovama u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 73% u odnosu na ukupni broj radnika u tim ustanovama. Na razini Republike Hrvatske taj udio iznosi 77% čime je Krapinsko-zagorska županija blizu nacionalnog prosjeka. Varaždinska županija se po udjelu zdravstvenog osoblja nalazi iza Krapinsko-zagorske županije dok se Međimurska, Koprivničko – križevačka i Zagrebačka županija te grad Zagreb nalaze ispred. Gledajući strukturu zaposlenih, od 2010. do 2012. godine bilježen je porast broja doktora medicine, farmaceuta, administrativnog i tehničkog osoblja, nakon čega tijekom 2013. godine dolazi do njihovog smanjenja. S druge strane, u istom vremenskom razdoblju bilježi se kontinuirano smanjenje broja doktora dentalne medicine, nakon čega, dolazi do blagog porasta tijekom 2013. godine.

Prema broju stanovnika na 1 zdravstvenog djelatnika, u Krapinsko-zagorskoj županiji na 1 zdravstvenog djelatnika u 2012. godini otpada 71,25 stanovnika (broj se smanjuje od 2010. godine kada je bio na razini od 89,02 stanovnika/zdravstveni djelatnik). Na razini Republike Hrvatske u 2012. godini na 1 zdravstvenog djelatnika otpada 95 stanovnika. Prema broju postelja, Krapinsko-zagorska županija nalazi se iznad prosjeka Republike Hrvatske. Na 1000 stanovnika u 2013. godini otpada 9,24 postelja dok na razini Hrvatske to iznosi 5,86. Na razini Krapinsko-zagorske županije u promatranim godinama vidljiv je pozitivan trend dok na razini Republike Hrvatske broj postelja ostaje na istoj razini.

Grafikon 16 - Broj postelja na 1000 stanovnika, usporedba RH i KZŽ, 2010. - 2013. godina

Izvor: Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2010., 2011., 2012. i 2013. godinu

1.4.1. Bolesti stanovništva

Najčešći uzroci umiranja stanovništva Krapinsko-zagorske županije su bolesti cirkulacijskog sustava, zatim novotvorine i kao treća skupina su bolesti probavnog sustava. Među pojedinačnim dijagnozama najčešće se bilježi smrt od kronične ishemične bolesti srca, infarkta miokarda, moždanog udara, raka pluća, insuficijencije srca, kronične opstruktivne bolesti pluća.

Tabela 12 - Udio određenih skupina bolesti u ukupnom broju smrti na području Krapinsko-zagorske županije

Skupine bolesti	2010.	2011.	2012.
Ukupno umrlih	1916	1867	1898
Bolesti cirkulacijskog sustava	50,21%	49,33%	47,68%
Novotvorine	22,18%	23,25%	24,82%
Bolesti probavnog sustava	8,04%	7,50%	6,16%
Ozljede, trovanja i dr. poslj. vanjskih uzroka	7,15%	6,16%	5,85%
Bolesti dišnog sustava	3,39%	4,77%	4,53%

Izvor: Umrle osobe u Hrvatskoj, 2010. – 2012., Zavod za javno zdravstvo Krapinsko-zagorske županije

Krapinsko-zagorska županija je među prvim županijama u Republici Hrvatskoj koja je donijela Plan za zdravlje. To je strateški dokument kojim se utvrđuju ciljevi, prioritetni zadaci, nosioci i izvršioци pojedinih zadataka, mogući izvori financiranja, kontrola provođenja aktivnosti te uključivanje stanovništva i medija u aktivnosti koje se provode na poboljšanje zdravlja i kvalitete života na području županije.

Utvrđeni prioriteti zdravstva su povećanje kontrole vode za piće, smanjenje depopulacije, smanjenje broja konzumenata alkoholnih pića kod djece srednjoškolske i osnovnoškolske dobi, unaprjeđenje skrbi o starijim osobama te rad na prevenciji bolesti cirkularnog sustava.

1.4.2. Institucionalna obilježja socijalne skrbi

Usluge socijalne skrbi na području Krapinsko-zagorske županije pružaju:

1. U Krapinsko-zagorskoj županiji djeluju 4 centra za socijalnu skrb (CZSS): Donja Stubica, Krapina, Zabok i Zlatar Bistrica i dvije podružnice: Klanjec i Zabok, s ukupno 66 zaposlenih djelatnika. Također, pri Centru za socijalnu skrb Krapina djeluje i Podružnica Obiteljski centar koja pruža usluge stanovništvu na cijelom području Krapinsko-zagorske županije.
U Obiteljskom centru rade četiri stručne djelatnice, a prema njihovoj procjeni u 2012. imali su oko 7.500 korisnika kojima je pruženo preko 4.500 usluga. Obiteljski centri do kraja 2013. godine djelovali su kao samostalne ustanove o u gotovo svakoj županiji, uključujući i Krapinsko-zagorsku, no stupanjem na snagu novog Zakona o socijalnoj skrbi od 1.siječnja 2014.godine, obiteljski centri postaju podružnice centara za socijalnu skrb u sjedištu županije, ali i dalje zadržavajući dotadašnju djelatnost.
2. U županiji postoji četiri ustanove socijalne skrbi koje pružaju usluge smještaja starijih i nemoćnih osoba, sve osnovane od strane privatne osnivača, s ukupnim kapacitetom od 264 korisnika. Najveći kapacitet ima Ustanova Dom za starije i nemoćne Sveti Nikola u Krapini i to 135 korisnika. Na području županije nije osnovana niti jedna ustanova za smještaj starijih i nemoćnih osoba u vlasništvu županije ili JLS no županija, gradovi i općine pružaju podršku putem izvan institucijskih oblika skrbi kao što je pomoć u kući i dostava obroka.
3. Na području Županije djeluje i 6 obiteljskih domova koji pružaju usluge smještaja starijim i nemoćnim osobama, ukupnog smještajnih kapaciteta za 79 osoba. Premda se takvi domovi prema Zakonu o socijalnoj skrbi ubrajaju u izvan institucijske oblike skrbi budući da fizička osoba i njegova ili njezina obitelj korisnicima pružaju usluge u okruženju vlastite obitelji, bez osnivanja ustanove, teško je razlučiti ovakve domove od malih ustanova s do 20 korisnika usluga. Najčešće ne pružaju nikakve druge usluge osim smještaja i prehrane.
4. Među ostalim vrstama domova propisanim Zakonom o socijalnoj skrbi nalaze se i: Centar za odgoj i obrazovanje Zajezda i Odgojni dom Bedekovčina u području skrbi za djecu i mladež i tri Dom za psihički bolesne odrasle osobe Lobar-grad, Lobar, Dom za psihički bolesne odrasle osobe Bidružica, Desinić i Dom za psihički bolesne odrasle osobe Zagreb, podružnica Mirkovec, koji trenutno smještavaju gotovo 700 odraslih korisnika. Također, djeluje i privatna ustanova Centar za rehabilitaciju Varaždin koja trenutačno smještava 247 odraslih osoba s invaliditetom.
5. U županiji djeluje i Obiteljski dom za osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima u Humu na Sutli u kojem je smješteno 10 djece i mladih s teškoćama u razvoju.
6. Premda u Krapinsko-zagorskoj županiji postoje brojne organizacije civilnog društva, manji broj ih je uspio razviti kapacitete za pružanje socijalnih usluga, primjerice gradska društva Crvenog križa, društva Naša djeca. Aktivni su klubovi liječenih alkoholičara koji pružaju usluge bivšim ovisnicima, a Udruga za prevenciju ovisnosti o opojnim drogama, pomoć ovisniku i povremenom uzimatelju droge i obitelji 'Moji dani' iz Krapine osnovala je i Komunu Đurmanec, dom za rehabilitaciju ovisnika o drogama.
7. Brojne udruge osoba s invaliditetom koje su usmjerene na zastupanje i zagovaranje prava osoba s invaliditetom pružaju usluge svojim članovima kroz pružanje pravnih savjeta, organiziranje grupa za

samopomoć, organizaciju slobodnog vremena i sportskih događaja, nabavku tehničkih pomagala za osobe s tjelesnim i osjetilnim oštećenjima, prijevoz osoba s invaliditetom, te provedbu programa za osobne asistente i asistente u nastavi.

1.4.2.1. Novčane naknade / socijalna pomoć

Jedinice regionalne samouprave (županije) te jedinice lokalne samouprave (gradovi i općine) svojim građanima pružaju više vrsta novčanih naknada u skladu s vlastitim zakonskim okvirima i fiskalnim sposobnostima. U pojedinim hrvatskim gradovima koji su imućniji od hrvatskog prosjeka, lokalna socijalna prava izdašnija su od minimuma propisanog Zakonom o socijalnoj skrbi. Standardne lokalne naknade uključuju pomoći obiteljima s djecom u subvencioniranju obrazovanja i prijevoza, stambene subvencije, jednokratne pomoći potrebitim obiteljima, pomoć umirovljenicima, prehranu u pučkim kuhinjama, sufinanciranje lokalnih organizacija civilnog društva itd. Tablica 12 prikazuje izvršenje proračuna za socijalne programe u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2012. godini podijeljene prema vrsti prava / naknada i prema izvoru financiranja.

Tabela 13 - Prava u nadležnosti regionalnih i lokalnih jedinica samouprave za suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti – sredstva utrošena za socijalne programe u Krapinsko-zagorskoj županiji 2012. godine

VRSTE PRAVA	JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE / GRADOVI I OPĆINE / Utrošena sredstva u 2012. (u kunama)	KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA Utrošena sredstva u 2012. (u kunama)
Pomoć za opremu novorođenog djeteta	1.800.813	199.000
Materijalne pomoći za predškolsku djecu	207.149	140.000
Materijalne pomoći za školsku djecu	2.745.639	718.250
Materijalne pomoći za studente po socijalnom programu	2.824.322	648.000
Materijalne pomoći za umirovljenike	876.633	0,00
Subvencioniranje troškova prijevoza	3.814.714	3.168.000
Pomoć za troškove stanovanja	698.168	1.370.850
Pomoć i njega u kući	1.198.225	10.317
Subvencioniranje smještaja	25.000	0,00
Izdaci za zdravstvenu zaštitu	34.606	4.320.924
Pravo na posebnu zaštitu sudionika NOR-a i Domovinskog rata	1.000	0,00
Troškovi ukopa za nezbrinute osobe	46.484	0,00
Ostali različiti oblici materijalne i nematerijalne pomoći	1.451.993	84.241
Prehrana u pučkim kuhinjama	0,00	0,00
Sufinanciranje programa organizacija civilnog društva	1.134.693	829.387
UKUPNO	16.859.440	11.488.969

Izvor: Podatke su prikupili gradovi, općine i županije na zahtjev MSPM-a i za potrebe Izvješća o provedbi Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju Hrvatske iz 2012. godine. Podaci obuhvaćaju sve oblike pomoći koje su gradovi i županije pružali svojim stanovnicima na dan 31. prosinca 2012.

Broj korisnika naknade za održavanje povećao se za oko 3%, kao i broj korisnika jednokratne pomoći (za 7%) u 2012. godini. Povećan je broj korisnika potpore za obrazovanje i osobne invalidnine dok je broj korisnika ostalih potpora većinom ostao na razini 2011.godine.

1.4.3. Obilježja socijalne politike

Obilježja socijalne politike analiziraju se u odnosu na identificirane ranjive skupine (osobe s invaliditetom, djeca i mladi, branitelji, beskućnici, starije osobe, ovisnici, djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi) te se daju određene preporuke za uspostavu funkcionalnog socijalnog okruženja.

- Osobe s invaliditetom

Glavne usluge za osobe s invaliditetom na području županije su usluge smještaja u institucionalnom obliku skrbi jer županija ima iznadprosječan broj domova socijalne skrbi za psihički bolesne odrasle osobe. Socijalne usluge koje se pružaju u institucionalnom obliku skrbi često nisu usmjerene na socijalno uključivanje i ustanovljeno je kako bi se brojnim korisnicima institucionalnog oblika skrbi trebale pružiti usluge u zajednici. Usluge pomoći u kući, patronaža i usluge dnevnog i poludnevnog boravka nisu dovoljno dostupne.

Potrebno je učiniti više kako bi se osiguralo zapošljavanje osoba s invaliditetom, kako bi se provodila profesionalna rehabilitacija i adekvatna podrška prije i za vrijeme zapošljavanja.

- Djeca i mladi

Na području Krapinsko-zagorske županije se pružaju brojne usluge za djecu i mlade kako bi ih se osnažilo u razvoju. S druge strane, prepoznate su usluge koje su nužne kako bi se spriječila institucionalizacija djece i mladih – dakle usluge koje potrebno razvijati i trenutno ne postoje u dovoljnoj mjeri (prvenstveno udomiteljstvo, rane intervencije i integracija djece s teškoćama u razvoju u redovne odgojno-obrazovne programe).

U županiji nema domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi niti doma za djecu s poremećajima u ponašanju osim Odgojnog doma Bedekovčina koji je dom za mlade djevojke od 14-21 godinu. S obzirom da su u županiji nerazvijeni alternativni oblici skrbi, to rezultira time da se djeca i mladi iz spomenutih skupina smještavaju izvan županije i smještavaju u ustanove i udomiteljske obitelji (najčešće u susjedne županije). U županiji postoje sve veći zahtjevi za izvaninstitucionalnim uslugama u prvom redu preventivnih programa i usluga koje u konačnici sprečavaju pojavu potrebe za izdvajanjem djece iz obitelji (podrška roditeljstvu i usluge u zajednici), odnosno u slučajevima da se izdvajanje ne može izbjeći, smještanje u udomiteljske obitelji i obiteljske domove te stambene zajednice.

Potreba za dodatnim uslugama pružanima u zajednici za djecu i mlade s teškoćama u razvoju također je naglašena kao prioritet. Naime, na području županije postoje dva doma: Centar za odgoj i obrazovanje Zajezda i Odgojni dom Bedekovčina koji bi mogli biti važni dionici u pružanju specijaliziranih usluga u zajednici za ovu skupinu (logopedi, edukatori-rehabilitatori, stručnjaci s iskustvom psihosocijalne rehabilitacije koji bi mogli pružati podršku razvoju udomiteljstva s posebnim naglaskom na udomiteljstvo djece s teškoćama i djece s poremećajima u ponašanju).

Iako županija nema snažne udruge koje se bave žrtvama nasilja, ostvarena je suradnja s udrugom CESI s kojom je osigurana podrška u vidu SOS telefona, a centri za socijalnu skrb i Podružnica obiteljski centar provode i tretman počinitelja nasilja u okviru savjetodavnog rada s počiniteljima i žrtvama, a obiteljski centar djeluje na području prevencije nasilja.

- Starije i nemoćne osobe

Iako na području županije javnih domova za starije i nemoćne osobe (kojima je osnivač županija ili jedinice lokalne samouprave), ipak postoji niz programa i usluga za starije i nemoćne osobe. Županija je dobro pokrivena uslugama

pomoći u kući i dostave toplih obroka u kuću koje provode gradska društva Crvenog križa i ustanove socijalne skrbi, udruge i privatni pružatelj, no to još uvijek nedovoljno u odnosu na potrebe. Ove su usluge sufinancirane sredstvima Ministarstva socijalne politike i mladih te sredstvima jedinica lokalne i područne samouprave, a djelom i samih korisnika.

Usluga dnevnog boravka postoji u Krapini, Pregradi i Loboru, u organizaciji gradskih društava Crvenog križa i Loborske humanitarne udruge.

Potreba za uslugama u ruralnim područjima, kao i u gradovima, visoka je te uključuje: pomoć pri kupnji; pomoć u kući i izvan kuće; spremanje obroka; dostavu gotovih obroka, potrebu za razgovorom i socijalizacijom itd. Starije osobe općenito žele ostati u vlastitim domovima koliko god je to moguće, a razvijene usluge u zajednici im to i omogućuju.

Prosječna mirovina umirovljenika na području Krapinsko-zagorske županije je niža za 193,20 kn ili 8,85%, u odnosu na prosječnu mirovinu u Republici Hrvatskoj te je to dodatni čimbenik ranjivosti onog dijela starije populacije, čije mirovine nisu dostatne za plaćanje skrbi u privatnim domovima socijalne skrbi, u slučajevima kada nemaju obiteljsku podršku.

Krapinsko-zagorska županija svojim starijim stanovnicima nudi širok raspon usluga usmjerenih na zadovoljavanje njihovih najhitnijih potreba. S kapacitetom od oko 300 kreveta u domovima socijalne skrbi, 700 korisnika usluge pomoći u kući i 163 korisnika dostave obroka, ova županija ostvaruje pozitivnu prevagu usluga u zajednici za starije i nemoćne (unatoč tome potrebe korisnika su i dalje veće od postojećeg obuhvata usluga).

Županija je prilično razvedena te je potrebno posebnu pozornost usmjeriti na zadovoljavanje jednake razine kvalitete usluga u cijeloj županiji. Pozitivno je što su i županija i JLS svjesne ove činjenice, te osigurava sufinanciranje usluge dostave obroka (iznad zakonskog minimuma) kako bi se pokrio širi dio županije ovom uslugom.

- Palijativna skrb

Palijativna skrb jedan je od prioriteta u Akcijskom planu socijalnih usluga za KZZ, a bit će uvršten kao prioritet u Socijalnom planu 2014. - 2020 koji je u izradi. Županijskom planu zdravlja. U Krapinsko-zagorskoj županiji ne postoji odjel palijativne skrbi niti ustanova za palijativnu skrb, iako za to postoji zakonska osnova, pa se terminalni bolesnici, kada postoji potreba za bolničkim zbrinjavanjem, većinom zbrinjavaju u Općoj bolnici Zabok ili u nekoj od specijalnih bolnica (Stubičke Toplice i Krapinske Toplice na području KZZ ili Specijalnoj bolnici za kronične bolesti Novi Marof u Varaždinskoj županiji), a jedan dio u domovima za smještaj starijih i nemoćnih. Iako se obično u bolnicu bolesnik prima u slučaju razvoja komplikacija ili drugih bolesti koji zahtijevaju bolničko liječenje, u KZZ su hospitalizacije češće i zato jer obitelj nije dorasla problemima skrbi o takvim bolesnicima, a izostaje organizirana podrška i pomoć sustava.

- Branitelji

U Krapinsko - zagorskoj županiji registrirano je 539 hrvatskih ratnih vojnih invalida¹¹. Većina prava i naknada za branitelje iz Domovinskog rata potječe izravno iz državnog proračuna, od strane Ministarstva branitelja, dok županija osigurava novčane potpore županijskim udrugama branitelja.

Unatoč tome što Županijski centar za psihosocijalnu pomoć u Krapini pruža savjetovanje za branitelje i njihove obitelji, no istaknuta je potreba za dodatnom podrškom oboljelima od posttraumatskog stresnog poremećaja.

¹¹ Podaci Ureda državne uprave u Krapinsko-zagorskoj županiji

- Beskućnici

Prema izvješćima centara za socijalnu skrb na području KZZ za 2012.godinu, registrirana su svega tri beskućnika pri CZSS Donja Stubica. Svi su samci, bez obitelji a jedan je korisnik pomoći za uzdržavanje. Budući da na području županije ne postoje prenoćišta za beskućnike, upućuju se na smještaj u prihvatilište u grad Zagreb. Beskućništvo trenutno ne predstavlja raširen društveni problem u županiji te se stoga nije razmatralo otvaranje prenoćišta ili razvoj drugih usluga namijenjenih beskućnicima.

- Prevencija zloporabe opojnih sredstava

U Županiji djeluje i Povjerenstvo za suzbijanje zloporabe opojnih droga, čiji su članovi predstavnici jedinice područne (regionalne) samouprave, ustanova socijalne skrbi, osnovnih i srednjih škola, zdravstvenih ustanova, Policijske uprave Krapinsko-zagorske i organizacija civilnog društva koje djeluju u području prevencije ovisnosti. Nasilje među mladima i rana zloporaba alkohola prepoznati su kao pojava u porastu. Sve škole provode programe prevencije ovisnosti i smanjenja upotrebe alkohola, droga i drugih oblika ovisnosti i asocijalnog ponašanja. Podružnica Obiteljski centar, Zavod za javno zdravstvo KZZ, Dom zdravlja KZZ, PU krapinsko-zagorska i klubovi liječenih alkoholičara kao i brojne druge organizacije civilnog društva također su aktivni dionici koji provode različite preventivne aktivnosti i programe, ali i pružaju savjetovanje za (bivše) ovisnike, kao i savjetovanje pojedinaca i članova obitelji ovisnika.¹²

Potrebno je, obzirom na teritorijalnu rasprostranjenost županije, poboljšati dostupnost usluga u ruralnim i rubnim dijelovima županije.

U Krapinsko-zagorskoj županiji zloporaba opojnih sredstava je pojava koja se sve više povezuje s nezaposlenošću, obiteljskim problemima, a u posljednje vrijeme i s ponašanjem mladih (prekomjerno pijenje mladih). Osim trenutne situacije, na području županije je velik broj osoba koji proizvode vino i druga alkoholna pića za vlastite potrebe što nam govori o velikoj dostupnosti alkohola.

Relevantna tijela smatraju da je postojeća mreža ustanova prikladna za rješavanje ovih pitanja, te samim time ova problematika nije odabrana kao prioritet u okviru Akcijskog plana socijalnih usluga za 2014. godinu, ali je podržan nastavak i širenje preventivnih programa. Prevencija rane zloporabe alkohola kod mladih također je sastavni dio županijskog Plana za zdravlje.

1.4.4. Korisnici mirovina u Krapinsko-zagorskoj županiji

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, krajem 2014. godine na području Krapinsko-zagorske županije bilo je 33.165 korisnika mirovina. Odnos broja korisnika mirovina i osiguranika iznosi 1:1,02 što znači da na jednog umirovljenika dolazi više od jednog osiguranika (zaposlene osobe). Odnos broja korisnika mirovina i osiguranika na nacionalnoj razini ipak je nešto povoljniji i iznosi 1:1,14 (prosinac 2014.).

Više je korisnika mirovina ženskog spola (19.296 ili 58,18%), dok je 13.869 ili 41,82% korisnika mirovina muškaraca. Prosječan mirovinski staž korisnika mirovina je 28 godina, 10 mjeseci i 24 dana, a prosječna svota isplaćene mirovine iznosi 2.054,30 kuna.

¹²<http://www.uredzadroge.hr/institucionalni-okvir/>

Osnovni podaci o korisnicima mirovina prema vrstama mirovina:

- starosna i prijevremena starosna – ukupno 14.424 korisnika (ili 43,49% svih korisnika mirovina u KZZ), prosječan staž 32 godine, 10 mjeseci i 1 dan, prosječna svota mirovine 2.313,44 kn ili 12,61% više od prosječne svote svih mirovina u Krapinsko-zagorskoj županiji,
- invalidska mirovina – ukupno 10.956 korisnika (ili 33,03% svih korisnika mirovina u KZZ), prosječan staž 24 godine i 5 mjeseci i 28 dana, prosječna svota mirovine 1.926,26 kn ili 6,23% manje od prosječne svote svih mirovina u Krapinsko-zagorskoj županiji,
- obiteljska mirovina – ukupno 7.785 korisnika (ili 23,47% svih korisnika mirovina u KZZ), prosječan staž 27 godina, 9 mjeseci i 27 dana, prosječna svota mirovine 1.754,37 kn ili 14,60% manje od prosječne svote svih mirovina u Krapinsko-zagorskoj županiji.

	Razvojni izazov	Nedostatak usluga u zajednici za djecu i mlade s teškoćama u razvoju
		Nedostatak određenih liječnika – specijalista
		Nerazvijen sustav profesionalne rehabilitacije
		Nepovoljan omjer umirovljenika i osiguranika mirovinskog sustava što dovodi do neodrživog sustava
		Nerazvijen sustav palijativne skrbi
	Razvojna snaga	Kvalitetno organizirana primarna zdravstvena zaštita
		Dobri programi preventivne zdravstvene zaštite
		Kvalitetne zdravstvene ustanove
		Kvaliteta usluge u zajednici za starije i nemoćne
	Razvojna prilika	Javno-privatno partnerstvo kao izvor financiranja gradnje i dogradnje zdravstvenih objekata
		Interes obitelji za pružanjem udomiteljskih usluga
		Javno-privatno partnerstvo za mogućnost financiranja javnog doma za umirovljenike
		Specijalizacija u pružanju zdravstvenih usluga u specijalnim bolnicama za medicinsku rehabilitaciju – medicinski turizam

1.5. Civilni sektor

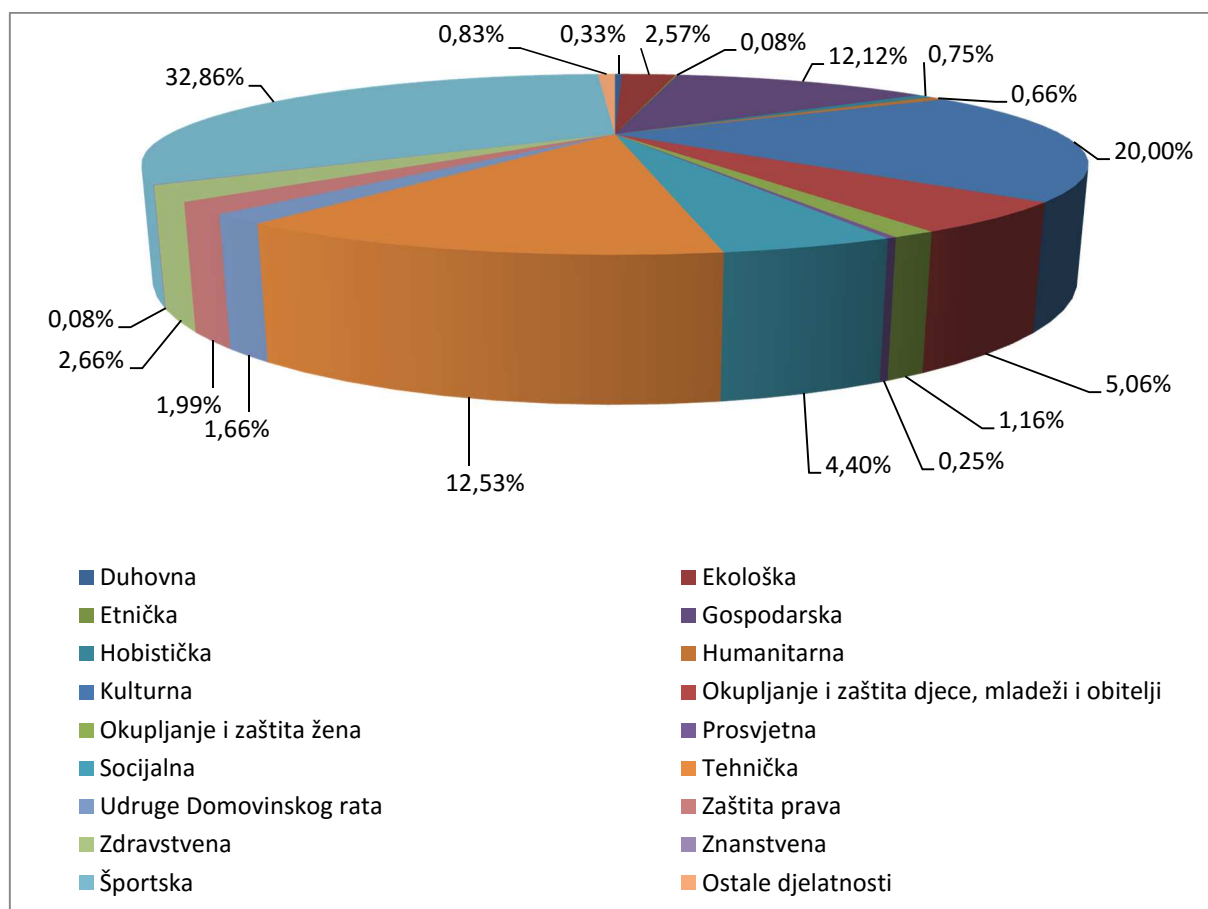
Tehnička i stručna potpora OCD-ima

Civilno društvo (građanski sektor) posljednjih se godina sve više razvija u Krapinsko-zagorskoj županiji. Civilno društvo okupljanjem građana/ki te njihovim organiziranjem doprinosi razvoju građanskog (civilnog) sektora te su pokretači zajednice u svim sferama. Iako svojim mnogim aktivnostima rade na rješavanju problema u lokalnoj zajednici i regiji, još uvijek je njihov utjecaj, bez obzira što je porastu, na društvene promjene premali. Udruge djeluju na mnogim područjima: mladi, djeca, socijalna skrb, ekologija, kultura, zaštita ranjivih skupina i rade na jačanju kapaciteta organizacija civilnoga društva te drugim neformalnim edukacijama i na promociji i radu na cjeloživotnom učenju. U županiji još uvijek ne postoje udruge koje se bave potrošačkim pravima, pružanjem pomoći žrtvama nasilja te nedostaju udruge koje bi se bavile promicanjem demokracije, ljudskih prava, tolerancije, poštivanja

osobnosti i ljudskog dostojanstva. Podrška razvoju organizacijama civilnoga društva omogućena je kroz besplatne usluge informiranja, savjetovanja i izobrazbe u sklopu Programa JAKO kojeg u Krapinsko-zagorskoj županiji provodi Mreža udruga Žagor. Program JAKO je jedan od pet programa regionalnog razvoja civilnoga društva i lokalnih zajednica u Republici Hrvatskoj kojeg financira Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva (u sjeverozapadnoj Hrvatskoj to su Autonomni centar-ACT, regionalni centar podrške, za područje Međimurske županije, Pučko otvoreno učilište Varaždin, za područje Varaždinske županije te Udruga za održivi razvoj Hrvatske, za područje Koprivničko-križevačke županije).

Povezivanje i međusektorska suradnja

U Krapinsko-zagorskoj županiji djeluje 1205 registriranih udruga te je rad udruga većinom volonterski te je tek manje od 20 udruga sa zaposlenim profesionalcima/kama. Velik je broj udruga koje nisu aktivne. Udruge se financiraju iz raznih izvora- lokalna i regionalna samouprava, regionalne zaklade, Ministarstva, donacije poslovnog sektora, putem prihoda od vlastitih djelatnosti u skladu sa Zakonom, putem drugih domaćih i stranih natječaja, ali sve više i iz fondova Europske unije. Najveći izazovi s kojima se udruge susreću svakako su nedostatak prostora za djelovanje, nedostatak materijalnih i kadrovskih kapaciteta te izazovi pisanja prijedloga projekata te i provođenje istih. Za kvalitetan rad i provođenje projekata posljednjih se godina radi na razvoju međusektorske suradnje. OCD-ovima su pruženi temelji za povezivanje, suradnju i partnerstvo kroz međusektorsku suradnju. Povezivanje je omogućeno kroz Partnersko vijeće za tržište rada, kroz Lokalne akcijske grupe, ali potrebno je raditi na samoinicijativnosti OCD-a te promociji mogućnosti za međusektorsku suradnju. Iako u usponu, još je uvijek nedovoljna suradnja među OCD-ovima te je potrebno raditi na podizanju svijesti o potrebi međusobne suradnje radi ostvarivanja kvalitetnih projekata, projekata sa sinergijskim/multiplicirajućim učincima posebice projekata financiranih iz Europskih fondova. Nedostaje podrška, i na lokalnoj i na nacionalnoj razini, koja bi osigurala sredstva za pred financiranje, sufinanciranje i među financiranje projekata udruge te je to jedan od razloga financijske nelikvidnosti i nestabilnosti OCD-ova. Potrebno je osigurati fond za OCD-ove koji uspiju povući sredstva Europske unije kako bi im se pružila potpora za pred financiranje, sufinanciranje i među financiranje projekata ali i drugih organizacija koje djeluju za opće dobro. Također, nedostaju institucionalne potpore, različitih financijskih kategorija, za rad OCD-a koje bi dodatno osigurale konstantnost rada i financijsku stabilnost. Pojam socijalnog/društvenog poduzetništva sve se više koristi među OCD-ovima te kroz edukaciju i motivaciju potiču se OCD-ovi na osnivanje socijalnih/društvenih poduzeća/zadruga. Potrebno je pružiti podršku OCD-ovima koje se odluče na osnivanje socijalnog/društvenog poduzeća i drugih oblika dohodovnih djelatnosti te socijalnih inovacija kako bi doprinijeli društveno-ekonomskom razvoju.

Grafikon 17 - Registrirane udruge prema djelatnosti u Krapinsko-zagorskoj županiji

Izvor: Ministarstvo uprave, 2013. godina

Uključivanje OCD-a u sustave odlučivanja

Za financiranje projekata i programa udruge potrebno je primjenjivati „Kodeks pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruge“ a u Krapinsko-zagorskoj županiji postoji tek nekoliko JLS-ova koji to primjenjuju. Krapinsko-zagorska županija u 2014. godini po prvi je puta kroz javno savjetovanje sa zainteresiranom javnošću predstavila novi natječaj za udruge te se po prvi puta otvoreno i transparentno odvija natječaj koji može služiti kao i primjer dobre prakse za JLS-ove. Kako bi se bolje osigurala potpora za OCD-ove, potrebno je osnovati Savjet za razvoj civilnoga društva u županiji koji bi bio poveznica regionalne samouprave i OCD-ova te strateški, horizontalno promišljao razvoj OCD-a i zajednice.

U 2013. godini Mreža udruge Zagor (kroz Program JAKO) provela je istraživanje nad 100 predstavnika/ca OCD-a u Krapinsko-zagorskoj županiji na temu njihove uloge u sustavima odlučivanja. Uloga OCD-a u procesima odlučivanja od iznimne je važnosti. Osim civilnog nadzora nad javnom upravom, OCD-i mogu vršiti nadzor i nad raspodjelom sredstava. Na takav, konstruktivan a ne nužno samo kritički način, može se uvelike doprinijeti povećanju kvalitete, transparentnosti i otvorenost ne samo JLRS-a već i društva općenito. Mnogo je mogućnosti za suodlučivanje, suradnju, partnerstvo ili neku drugu vrstu participacije u sustavima odlučivanja koji omogućuju da OCD-i budu organizatori zagovaranja i pokretači promjena.

Rezultati istraživanja:

- OCD-i smatraju da su prioritetni načini su-odlučivanja sudjelovanje u kreiranju strategija, planova, sudjelovanja na javnim raspravama, sudjelovanje u radu odbora/radne skupine,...
- 60% ispitanih OCD-a je do sada bilo u službenom partnerstvu s JLS ili RS, a 38% nije nikad
- Najčešći način dijaloga OCD-a i JLS-a/Rs-a je putem sastanak, seminara i konferencija
- 51% ispitanih do sada je bilo konzultirano u izradi razvojnih planova od strane JLS/RS-a dok 48% nikad nije bilo uključeno; 31,25% nije bilo informirano da se može uključiti u izradu razvojnih planova
- Tek 9% ispitanih više puta godišnje je pozvano na rad sjednica/skupština/vijeća od strane JLS ili RS-e
- 40% ispitanih nikad nije bilo uključeno u stvaranje alternativnih ili novih usluga za konkretnu korisničku skupinu, a tek 12% je uključeno često
- 42% nikad nije bilo uključeno u rad pomoćnih tijela lokalne ili regionalne samouprave, 25% rijetko uključeno
- Ispitani poznaju mehanizme javnog sudjelovanja najviše kroz Internetske stranice, javne rasprave i forume, seminare i konferencije, kampanje, lobiranje, partnerstvo i druge
- Ispitani najčešće sudjeluju putem Internetskih stranica, seminara i konferencija te konzultacija
- 42% ispitanih ističe kako ima je sudjelovanje u donošenju odluka omogućeno ponekad, a 39% rijetko
- 54% nije zadovoljno načinima uključivanja u procese donošenja odluka
- Poteškoće vezane uz uključnje OCD-a:
 - Neinformiranost, neupućenost OCD-a u načine na koje mogu sudjelovati u donošenju odluka, demotiviranost djelatnika/ca JLS-a, kao i donošenje odluka od strane JLS-a vezane uz djelovanje OCD-a, bez njihova sudjelovanja u donošenju takve odluke, a kao jedan od razloga navode da uključivanje OCD-a u donošenje odluka nije regulirano nikakvim propisima. Unutar toga se ističe da JLS nedovoljno i neozbiljno shvaća OCD. Navodi se i nedostatak stručnih ljudi u JLS-u i RS-u. Također, ispitanici/ce navode poteškoće zbog birokratskih procedura, nedostupnost i nepristupačnost JLS-a, kao i njihovu nesprijetnost za nove ideje i promjene, pomanjkanje dijaloga i javne rasprave, pri čemu se govori o političkom donošenju odluka i općenito prevelikom utjecaju politike, te pri tome OCD-i ostaju po strani, a suradnja se ostvaruje samo kad se mora zbog nekih zakonskih ili drugih obaveza. Nekoliko ispitanika/ca kao poteškoću ističe i demotivaciju mladih unutar OCD-a, premalu snagu i sposobnost samih OCD-a kao i nedostatak zaposlenih stručnih ljudi u OCD-ima.

1.5.1. Lokalne akcijske grupe

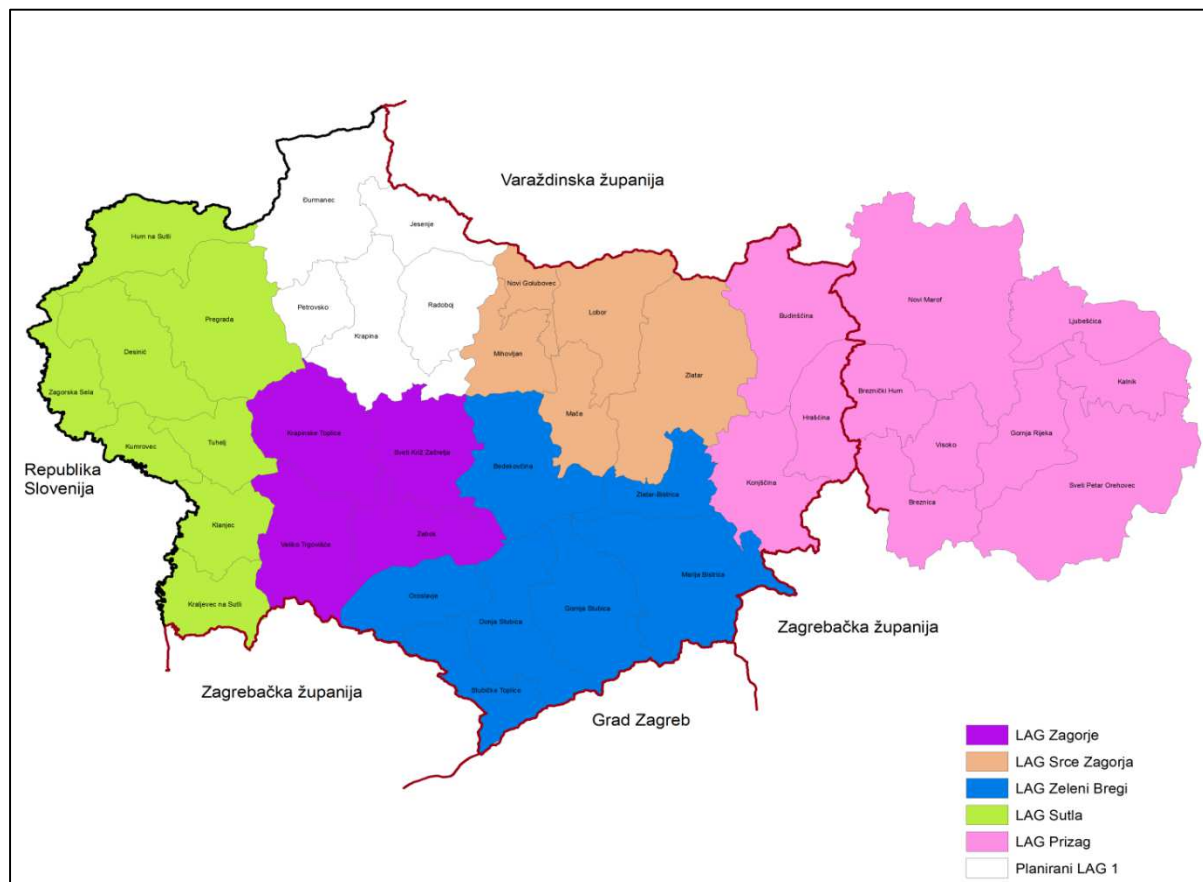
Lokalna akcijska grupa (LAG) je partnerstvo predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora određenog ruralnog područja koje je osnovano s namjerom izrade i provedbe lokalne razvojne strategije tog područja, a čiji članovi mogu biti fizičke i pravne osobe. Objedinjuje predstavnike malih i srednjih poduzeća, lokalne samouprave, neprofitnih organizacija i drugih dionika iz različitih područja, koji se zajedno dogovaraju o zajedničkom pristupu u cilju razvoja njihove regije.

LAG predstavlja ruralno područje s više od 5.000 i manje od 150.000 stanovnika uključujući manje gradove, te gradove s manje od 25.000 stanovnika. Ista lokacija ne smije pripadati više od jednom LAG-u što se tiče partnerstva, strategije i teritorija. Na području Krapinsko-zagorske županije postoji 5 LAG-ova: Zeleni Bregi, Srce Zagorja, Sutla, Zagorje te međuzupanijski LAG Prizag koji sveukupno obuhvaćaju 25 jedinica lokalne samouprave (gradovi i općine). Od spomenutih LAG-ova, akreditiran je LAG Prizag koji obuhvaća dijelove Krapinsko-zagorske županije.

Realno stanje LAG-ova (onih koji su u potpunosti na području KZZ) je da se aktivnosti u okviru djelokruga rada ne provode. Razlog tome su nedostatna financijska sredstva za rad pa se zato provode tek osnovne aktivnosti (organizacija vlastitih sjednica/sastanci UO, Skupštine) i radionice u okviru izrade Lokalnih razvojnih strategija. Kako bi se aktivno primijenio LEADER pristup u Krapinsko-zagorskoj županiji potrebno je pristupiti analizi

okrupnjivanja LAG-ova te uspostavi jednog LAG-a na području cijele županije. Ukoliko se okrupnjivanje ne provede odlukom voditelja i skupština LAG-ova, potrebno je redefinirati razvojne ciljeve LAG-ova, uskladiti strukturu članova sukladno odredbama LEADER pristupa te pronaći alternativne izvore financiranja aktivnosti.

Slika 6 - Lokalne akcijske grupe na području Krapinsko-zagorske županije

Izvor: Zagorska razvojna agencija d.o.o., obrada Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije

	Razvojni izazov	Velik broj udruga koje su neaktivne
		Nedovoljna uključenost u mehanizme planiranja razvoja
		Nerazvijen sustav palijativne skrbi
	Razvojna snaga	Kvalitetno organizirana primarna zdravstvena zaštita
		Dobri programi preventivne zdravstvene zaštite
		Kvalitetne zdravstvene ustanove
	Razvojna prilika	Javno-privatno partnerstvo kao izvor financiranja gradnje i dogradnje zdravstvenih objekata
		Interes obitelji za pružanjem udomiteljskih usluga
		Javno-privatno partnerstvo za mogućnost financiranja javnog doma za umirovljenike
		Specijalizacija u pružanju zdravstvenih usluga u specijalnim bolnicama za medicinsku rehabilitaciju – medicinski turizam

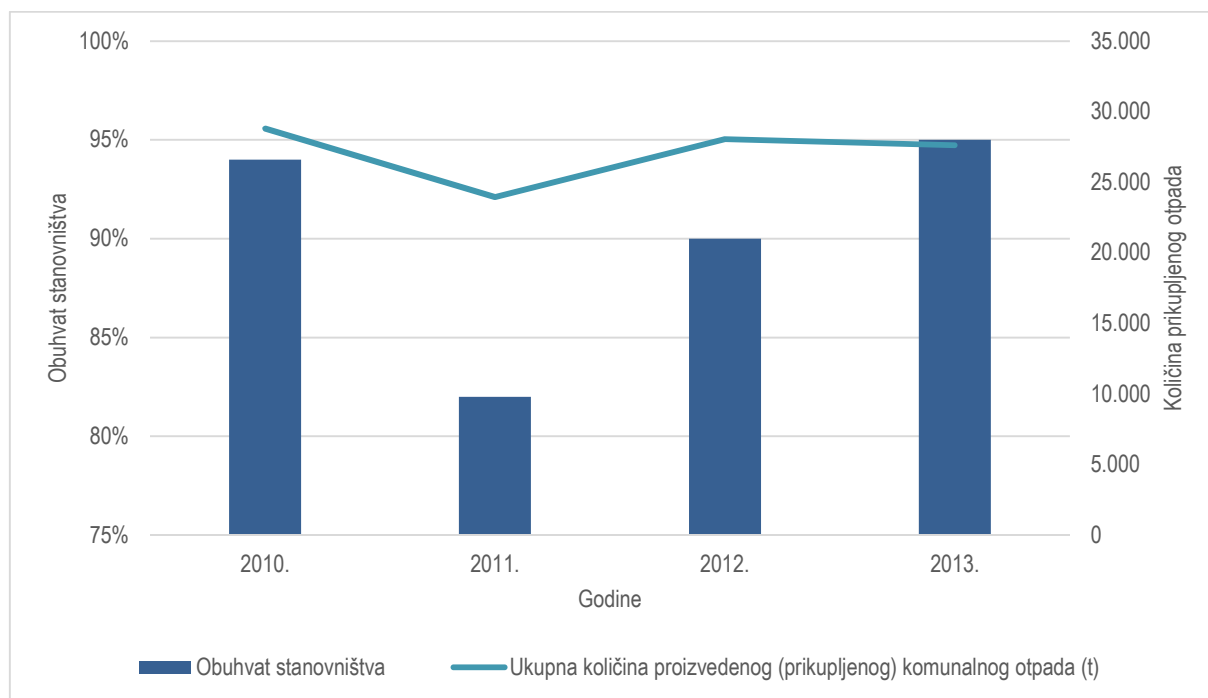
1.6. Komunalna infrastruktura

1.6.1. Otpad

Krapinsko-zagorska županija je odgovorna za gospodarenje svim vrstama otpada (osim opasnog otpada i spaljivanje otpada) te je dužna na svom području osigurati uvjete i provedbu propisanih mjera za gospodarenje otpadom i u provedbi mjera surađivati s jedinicama lokalne samouprave koje su odgovorne za gospodarenje komunalnim otpadom. U sklopu uspostave integriranog sustava gospodarenja otpadom u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj predviđena je izgradnja regionalnog Centra za gospodarenje otpadom Piškornica, koji se nalazi na području općine Koprivnički Ivanec, te izgradnja šest pretovarnih stanica od čega četiri veće na lokacijama Gubaševo (Zabok), Motičnjak (Varaždin), Jerovec (Ivanec) i Totovec (Čakovec). Na lokacijama pretovarnih stanica nalaziti će se reciklažna dvorišta odakle će se sakupljeni sortirani otpad specijalnim kamionima prevoziti u Piškornicu na daljnju mehaničko-biološku obradu. Predviđeno je da se projekt aplicira na strukturne fondove EU u svrhu dobivanja sredstava za sufinanciranje izgradnje centra i sanacije postojećih.

Pravne osobe prikupljeni komunalni otpad koji nastaje u kućanstvima skupljaju pomoću posuda-kanti za skupljanje otpada, a sa lokacija gdje nije moguć pristup specijalnom vozilu postavljeni su spremnici većih zapremina. Komunalni otpad od proizvodnih i uslužnih djelatnosti (po svojstvima i sastavu sličan je otpadu iz kućanstva) skuplja se pomoću većih spremnika za otpad te takav otpad komunalna poduzeća odvoze specijalnim vozilima za sakupljanje i odvoz komunalnog otpada na službena odlagališta neopasnog otpada kojima upravljaju. Na području Krapinsko-zagorske županije egzistira 6 službenih odlagališta koja su predviđena u prostorno planskoj dokumentaciji (Gorjak, Medvedov jarek, Tugonica, Hum na Sutli, Lesičak, Gubaševo).

Analiza prikupljenog komunalnog otpada u godinama 2010 – 2013. godina ukazuje na ispodprosječni obuhvat stanovništva u prikupljanju otpada u odnosu na Republiku Hrvatsku. Od županija Sjeverozapadne Hrvatske (Varaždinska, Međimurska, Koprivničko-križevačka, Zagrebačka), jedino je obuhvat stanovništva kod organiziranog prikupljanja otpada niži u Varaždinskoj županiji (2013. godine 93%). Kontinuirano 6 tvrtki obavlja prikupljanje otpada. Količine prikupljenog komunalnog otpada u promatranom razdoblju nalaze se u rasponu između 20.000 i 30.000 tona godišnje. Jedan stanovnik u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2013. godini proizveo je 208 kilograma otpada što je znatno manje od nacionalnog prosjeka (402 kilograma/stanovnik).

Grafikon 18 - Stanovništvo obuhvaćeno organiziranim prikupljanjem otpada te količine prikupljenog otpada u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2013. godina

Izvor: Agencija za zaštitu okoliša, Izvješće o komunalnom otpadu, 2010., 2011., 2012. i 2013. godina

Podaci o proizvedenom biorazgradivom komunalnom otpadu temelje se na prijavama skupljača komunalnog otpada, skupljača proizvodnog otpada (biorazgradivi komunalni otpad iz uslužnog sektora) i posjednika otpada. Prema podatcima iz 2013. godine, ukupno je prikupljeno 17.167 tona biorazgradivog otpada (udio u RH 1,6%), a od toga je 9,1% poslano na daljnju uporabu što je manje od nacionalnog prosjeka (15,6%). Ohrabrujuće je što je u odnosu na 2012. godinu došlo do povećanja količine biorazgradivog otpada proslijeđenog na daljnju uporabu (s 600 tona odnosno 3,35% tijekom 2012. godine na 1.567 tona odnosno 9,1% tijekom 2013. godine).

Industrijski i opasni otpad nastao na području Krapinsko-zagorske županije proizvođači otpada dužni su isti odvojeno prikupljati po vrsti i predati svoj otpad osobi koja obavlja djelatnost gospodarenja otpadom sukladno zakonu kojim je regulirano gospodarenje otpadom. Odvojeno prikupljeni otpad pravna i fizička osoba-obrtnik koja ima ishoduenu dozvolu za gospodarenje otpadom dužna je zbrinuti preporučenim načinom obrade (kemijsko-fizikalni, biološki, termički i odlaganje otpada). Na području Krapinsko-zagorske županije u Zaboku posluje tvrtka C.I.A.K. d.o.o. iz Zagreba koja se bavi gospodarenjem opasnim i neopasnim otpadom te na toj lokaciji posjeduje građevinu za privremeno skladištenje opasnog i neopasnog otpada sa tendencijom proširenja djelatnosti na kondicioniranje otpada fizikalnom i kemijskom obradom otpada.

Obzirom da se procesi reciklaže odvijaju u proizvodnom procesu u kojem se otpadni materijal može ponovno iskoristiti Županija je nadležna za izdavanje dozvola za gospodarenje neopasnog otpada pravnim i fizičkim osobama-obrtnicima koji se bave proizvodnjom proizvoda u kojem se koristi otpad čija se vrijedna svojstva mogu iskoristiti, u tijeku je postupak izdavanja i obnavljanja dozvola za rad za cca 10-tak pravnih subjekata sukladno novim zakonskim propisima.

Planom gospodarenja otpadom u Krapinsko-zagorskoj županiji za razdoblje 2008.-2015. godine («Službeni glasnik Krapinsko-zagorske županije» br. 5/08) detektirano je 210 lokacija divljih odlagališta otpada na koja je odložen razni otpad. U provođenju mjera za sanaciju istih 2009. godine definirani su Kriteriji za sufinanciranje sanacije divljih odlagališta na području Krapinsko – zagorske županije kojima su definirani uvjeti koje moraju ispunjavati jedinice lokalne samouprave da bi ostvarile Županijska subvencijska sredstva.

Početak 2013. godine na području Krapinsko-zagorske županije prema evidencijama postojale su 154 lokacije divljih odlagališta otpada koje je bilo potrebno sanirati. Jedinice lokalne samouprave sanirale su mnoga divlja odlagališta pa je prema evidenciji iz travnja 2014. godine za sanaciju ostalo 93 lokacije.

Obzirom da je Županija u proteklih 11 godina poticala sanaciju divljih odlagališta sukladno mogućnostima Proračunom osiguranih sredstava tako će i nadalje provoditi tu mjeru koja se pokazala vrlo uspješnom.

Krapinsko-zagorska županija kontinuirano podiže svijest o sustavnom gospodarenju otpadom i smanjenju komunalnog otpada postavljanjem zelenih otoka sa svrhom sortiranja otpada. Tako su u 23 jedinice lokalne samouprave Krapinsko-zagorske županije oformljeni „zeleni otoci“ - 155. Podatak o jedinici lokalne samouprave te vrsti otoka nalazi se u tabeli 14.

Tabela 14 - Broj i lokacija zelenih otoka u Krapinsko-zagorskoj županiji

GRAD/OPĆINA	BROJ ZELENIH OTOKA
Grad Krapina	17
Grad Donja Stubica	7 (7 papir, 5 staklo, 1 PET)
Grad Klanjec	4
Grad Oroslavje	8 (8 staklo, 2 papir, 4 PET)
Grad Zabok	27 (papir 27, staklo 26, PET 7)
Općina Bedekovčina	10 (papir 10, staklo 10, PET 8)
Općina Budinščina	4
Općina Đurmanec	9
Općina Gornja Stubica	3 (staklo)
Općina Hum na Sutli	4
Općina Jesenje	3
Općina Konjščina	3
Općina Krapinske Toplice	3 (3 staklo, 3 papir, 1 PET)
Općina Kumrovec	1
Općina Marija Bistrica	3
Općina Petrovsko	6 (+ 2 u planu)
Općina Radoboj	8
Općina Stubičke Toplice	8 (8 staklo, 4 papir, 3 PET)
Općina Sveti Križ Začretje	15 (15 staklo, 13 papir, 9 PET)
Općina Tuhelj	1
Općina Veliko Trgovišće	3 (3 staklo, 1 papir)
Općina Zlatar Bistrica	7
Općina Mače	1
UKUPNO	155

Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša, Krapinsko – zagorska županija, 2014. godina

1.6.2. Vodoopskrba

Prosječna opskrbljenost primarnim i sekundarnim mrežama upravljanih komunalnim poduzećima u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 75%. Javna poduzeća koja su registrirana za obavljanje djelatnosti vodoopskrbe su; Zagorski vodovod d.o.o., Krakom Krapina, VIO Pregrada i HumVio Hum na Sutli. Ukupna dužina distribucijskih mreža kojima upravljaju navedena poduzeća iznosi; a) primarne mreže oko 750,00km, b) sekundarne oko 1700,00km. U županiji postoji preko 300 lokalnih vodovoda putem kojih se provodi distribucija vode, od kojih je 11 većih. U takve se ubrajaju sljedeći sustavi: Belec, Budinščina, Donje Jesenje, Gornje Jesenje, Gotalovec, Marija Bistrica, Dobri Zdenci u G. Stubici, Novi Golubovec, Radoboj-Jazvine, Pece i Vinagora. Razlike u stupnju opskrbljenosti vodom izuzetno su prisutne u pojedinim gradovima i općinama županije. Izdvaja se npr. Mihovljan sa 30% te Stubičke Toplice, Zabok, Tuhelj i Klanjec sa 100% opskrbljenosti vodom. Zadnjih godina neki lokalni vodovodi uključeni su u sustav javnog vodovoda. Do sada izgrađeni dijelovi regionalnog sustava vodoopskrbe

županije, omogućuju priključenje većine preostalih lokalnih vodovoda u zajednički organiziranu distribuciju vode stanovništvu i gospodarskim subjektima KZZ.

U 2010. godini broj neispravnih uzoraka vode lokalnih vodovoda smanjen je za 66%, no i dalje je visok zbog čega je potrebno nastaviti na poboljšanju stanja. Ipak, unatoč značajnom napretku, stanje na lokalnim vodovodima još je daleko od idealnog, zbog čega je potrebno i dalje raditi na poboljšanju stanja i upozoravati na posljedice zdravstveno neispravne vode za piće. Mnogo izvorišta lokalnih vodovoda je nezaštićeno i neistraženo, ne prati se kvaliteta i iskoristivost samih izvorišta, a vodo tehnički objekti nisu u potpunosti sagrađeni u skladu s normativima i standardima za tu vrstu objekta.

Dio općina Hum na Sutli i Zagorska sela – Harina Zlaka (pogranično područje) vodom se opskrbljuje iz Republike Slovenije. Zbog toga je to područje posebnog državnog interesa te se nastoji što prije omogućiti opskrba vodom iz vlastitih izvorišta.

Prosječna opskrbljenost vodom iz sustava javne vodoopskrbe u 2006. godini na području Županije, prema podacima iz Novelacije Studije razvitka vodoopskrbe na području Krapinsko-zagorske županije, IGH, bila je oko 60%. Izgradnjom magistralnih i sekundarnih cjevovoda te ostalih hidrotehničkih građevina (izvorišta, vodosprema i pumpnih stanica) u proteklih 7 godina, opskrbljenost je podignuta na cca 75%, bez lokalnih vodovoda. Lokalnim vodovodima upravljaju tzv. vodovodni odbori ili grupe građana, te jedinice lokalne samouprave. Iako u funkciji, ti vodovodi su izvan sustava javne vodoopskrbe, temeljeni na izvorima male izdašnosti, loše održavani (osim onih kojima upravljaju JLS), a voda u istima je u velikoj mjeri zdravstveno neispravna.

Na lokalne vodovode je 2007. godine bilo priključeno više od 33.431 stanovnika odnosno oko 27% stanovništva Županije, a ukupna duljina mreže lokalnih vodovoda veća je od 830 km.

Od većih kapitalnih investicija u sektoru vodoopskrbe, planira se dogradnja sustava vodoopskrbe naselja „visoke zone“ na području grada Zaboka te se projektiraju i grade kapitalni objekti nužni za povećanje kapaciteta sustava i sigurnosti vodoopskrbe stanovništva te za potrebe gospodarske zone grada Zaboka, ali i gospodarskih zona susjednih jedinica lokalne samouprave (grada Oroslavje i općine Veliko Trgovišće) i to:

- novi vodospremnik Zabok $V=1.500\text{m}^3$,
- rekonstrukcija i izgradnja magistralnih i glavnih opskrbnih cjevovoda (kroz gospodarsku zonu) vezanih za sustav precrpne stanice Gredice,
- vodospremnik Gredice $V=4.000\text{m}^3$,
- rekonstrukcija precrpne stanice Gredice.

Ukupna ulaganja za navedene investicije na području grada Zaboka (i rubnih područja prema susjednim JLS) do 2019. godine planiraju se u iznosu cca 60.000.000,00 kn.

Završetkom planiranih investicija na području grada Zaboka, ali i ostalih kapitalnih investicija na području Krapinsko zagorske županije iz strategije razvoja vodoopskrbe Krapinsko zagorske županije, a koja ovim planom nisu obuhvaćene, dugoročno će se i sveobuhvatno riješiti pitanje vodoopskrbe područja grada Zaboka i čitave Krapinsko zagorske županije.

Od planiranih projekata i investicija za naredno plansko razdoblje, potrebno je navesti :

- projektiranje i izgradnju magistralnog cjevovoda Harina zlaka – Miljana – Kumrovec (Risvica),

- projektiranje i rekonstrukcija magistralnog cjevovoda V.Vrh – Gređice, i Lobar – Bukovec – Bedekovčina – Zabok,
- projekt povećanja vodozahvatnih kapaciteta izvorišta Lobar,
- dovršetak projekata i izgradnju viših zona Marije Bistrice, Gornje Stubice, Mača, Desinića, Budinščine, Petrovskog, Huma na Sutli.

Za postojeća istražena izvorišta nužno je donijeti Odluke o vodo zaštitnim zonama, te poduzimati sve kako bi se kvaliteta i sigurnost istih u potpunosti zadržala.

U slijedećem kratkoročnom razdoblju (5-8 g), potrebno je uložiti značajna sredstva u sanaciju gubitaka u postojećim distribucijskim mrežama, kako bi se isti sveli u normirane veličine .

Ukupnu organizaciju sustava javne vodoopskrbe na cijelom prostoru Krapinsko zagorske županije, u predstojećem periodu potrebno je prilagoditi Direktivi vodnog gospodarstva Republike Hrvatske, kao i svim pratećim zakonskim aktima i odredbama.

1.6.3. Odvodnja

Na području Krapinsko-zagorske županije u sustav odvodnje otpadnih voda priključeno je tek oko 20% stanovništva. Sustav se sastoji od mreže kanala i kolektora i samo dva uređaja za pročišćavanje otpadnih voda naselja. Spomenuti sustav izgrađene mreže otpadnih voda dug je oko 241,86 km te je uglavnom izgrađen u većim naseljima urbanog karaktera, a na istu je priključeno oko 28.000 stanovnika.

Tabela 15 - Broj stanovnika i kućanstva priključenih na kanalizacijsku mrežu u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2012. godina

GRAD/OPĆINA	Kućanstva priključena na kanalizaciju	Stanovnici priključeni na kanalizaciju	Duljina mreže km	Nadležno komunalno poduzeće
DONJA STUBICA	250	800	13,2	/
KLANJEC	/	/	4	Zelenjak
KRAPINA	1.753	5.610	35	Krakom
OROSLAVJE	1.000	3.200	28,5	/
PREGRAĐA	600	1.920	10	Niskogradnja
ZABOK	1.149	3.677	45	Kom. Zabok
ZLATAR	490	1.568	11	/
BEDEKOVČINA	950	3.040	8,3	Kom. Zabok
BUDINŠČINA	/	/	/	/
DESINIĆ	/	/	/	/
ĐURMANEC	/	/	/	/
GORNJA STUBICA	/	/	6,62	/
HRAŠČINA	/	/	0,32	/
HUM NA SUTLI	/	/	2,7	Humkom
JESENJE	/	/	/	/
KONJŠČINA	210	672	6	/
KRALJEVEC NA SUTLI	/	/	/	/
KRAPINSKE TOPLICE	353	1130	9,46	Kom. Zabok
KUMROVEC	60	191	10	Zelenjak
LOBOR	/	/	/	/

MAČE	/	/	/	/
MARIJA BISTRICA	320	1.024	2,6	
MIHOVLJAN	/	/	/	/
NOVI GOLUBOVEC	/	/	/	/
PETROVSKO	/	/	/	/
RADOBOJ	/	/	/	/
STUBIČKE TOPLICE	885	2.832	26,66	
SVETI KRIŽ ZAČRETJE	182	582	11	Kom. Zabok
TUHELJ	/	/	/	/
VELIKO TRGOVIŠĆE	150	480	7,5	Kom. Zabok
ZAGORSKA SELA	/	/	/	/
ZLATAR BISTRICA	410	1.312	4	/
UKUPNO	8.762	28.038	241,86	/

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije

Brdovita konfiguracija terena otežava izgradnju sustava i priključivanje manjih naselja i pojedinačnih kuća koje koriste sabirne jame ili uopće nemaju riješenu odvodnju otpadnih voda, a zbog konfiguracije terena čak i nakon izgradnje cjelovitog sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda Županije na mrežu za prikupljanje otpadnih voda u sustavu biti će priključeno oko 60% stanovništva Županije.

1.6.4. Opskrba plinom

Na području Krapinsko-zagorske županije ukupna dužina mreža iznosi 2.120,1 km. Distribuciju plina obavlja 6 distributera. Plinom se opskrbljuje 29.760 potrošača. Prosječan broj priključaka na 100 stanovnika je 22. Postoje planovi za proširenje plinske mreže poticanjem provedbe plinifikacije naselja i opskrbu gospodarstva kroz lokalne razvojne programe te izgradnja magistralnih sustava uz objedinjavanje distribucijske mreže. Kao važan energent svakako valja spomenuti i ogrjevno drvo. Najniži stupanj plinifikacije, od 8%, je u općini Hrašćina, dok je najveći stupanj, do 90%, na području Zaboka.

Tabela 16 - Distributeri plina u krapinsko-zagorskoj županiji, 2013. godina

NAZIV	DUŽINA MREŽE U KM	POTROŠAČI (BROJ)
PLIN KONJŠĆINA d.o.o.	331	4.988
KRAKOM d.o.o.	457	5.236
KOMUS d.o.o. - u stečaju	242,1	5.042
ZELENJAK - PLIN d.o.o.	310	2.599
ZAGORSKI METALAC d.o.o.	424	9.045
HUMPLIN d.o.o.	356	2850
UKUPNO	2.120,10	29.760

Izvor: Upravni odjel za gospodarstvo i financije, Krapinsko-zagorska županija

U industrijskoj potrošnji najveći udio od oko 76% u ukupnoj neposrednoj potrošnji ima potrošnja prirodnog plina. Gledajući udio pojedinih energenata, prirodni plin, električna energija i ogrjevno drvo imaju najveći udio u ukupnoj potrošnji energije kućanstava odnosno 45%, 26% i 20% od ukupnog.

Strateški je cilj Županije primjenjivati takve energente koji će biti ekonomski, ali i ekološki najprihvatljiviji za individualnu potrošnju i za gospodarstvo u cijelosti. Opcija korištenja plina smatra se povoljnijom, ali je nužno vezana s realizacijom programa opskrbe plinom i iz drugih izvorišta (vlastiti resursi ili uvoz npr. LNG iz jadranskog

izvorišta). Uz opskrbu plinom iz Rusije treba predvidjeti i ostale mogućnosti radi diversifikacije i neovisnosti o samo jednom dobavljaču i samo jednom plinovodu.

Na području Županije potrebno je još izgraditi planiranu plinsku mrežu na području pojedinih općina i gradova, te poticati provedbu plinifikacije naselja i opskrbu gospodarstva kroz lokalne razvojne programe.

1.6.5. Opskrba električnom energijom

Krapinsko-zagorska županija pripada sjevernom dijelu elektroenergetskog sustava Republike Hrvatske koji se opskrbljuje električnom energijom iz hidroelektrana Dravskog sliva te termoelektrana na području Zagreba i Siska. Jedini proizvodni objekt HEP-a na području Krapinsko-zagorske županije je KTE Jertovec (kombinirana plinsko-parna termoelektrana) ukupne snage 88 MW u dva kombi bloka izgrađena 1956. i 1975. godine. Predviđa se da će oba bloka elektrane iz pogona izaći 2018. godine.

Područje Krapinsko-zagorske županije električnom energijom opskrbljuju tri distributera:

- DP Elektra Zabok,
- DP Elektra Varaždin,
- DP Elektra Zagreb.

Ukupna duljina vodova na distribucijskom području Krapinsko-zagorske županije, površine 1 190 km², iznosi 5 129,37 km. Najveći dio područja Županije (cca 86%) električnom energijom snabdijeva distributer Elektra Zabok. Značajan problem je relativno loša kvaliteta u opskrbi električnom energijom u sjeveroistočnom dijelu Županije u općinama Mihovljan, Novi Golubovec, Lobar, Zlatar i Budinščina radi dugih radijalnih vodova 10 kV sa nedovoljnim presjecima vodiča. U ostalom dijelu osjeća se nedostatak magistralnih vodova 10 (20) kV sa presjekom 95 mm². Na cijelom području Županije postoji značajan broj naselja sa nezadovoljavajućim naponskim prilikama u niskonaponskim mrežama, tzv. sive zone. Glavne distributivne spojne točke su trafostanice TS 110/35/10 kV u Zaboku, Humu na Sutli i Jertovcu koje su sastavni dijelovi prijenosnog elektroenergetskog sustava RH.

Problem elektroenergetskog sustava županije leži u činjenici malog prijenosnog kapaciteta sredjenaponskih vodova. Program obnove elektroenergetskih vodova predviđa zamjenu 10kV-nim sa 20kV-nim vodovima pri čemu bi se povećala kvaliteta distribucijske usluge kao i potencijal razvitka županije. U niskonaponskim mrežama vladaju nezadovoljavajuće naponske prilike i prisutno je veliko nezadovoljstvo, svakodnevne pritužbe i peticije potrošača i jedinica lokalne samouprave. Radi dovođenja elektroopskrbe tih područja, tzv. sivih zona, u skladu s propisima, potrebno je interpolirati cca 440 kom transformatorskih stanica TS 10 (20)/0,4 kV, sa izgradnjom cca 220 km priključnih vodova 10 (20) kV i rekonstruirati cca 946 km niskonaponske mreže.

U pogledu proizvodnje i opskrbe električnom energijom od državnih strateških objekata planira se izgradnja KTE Jertovec snage oko 240 MW sa pripadajućim dalekovodom 2x110 kV Žerjavinec – Jertovec koji će koristiti koridor uz postojeći 110 kV vod. Od prijenosnih postrojenja od državnog interesa planira se izgradnja 2x400 kV dalekovoda od rasklopišta Žerjavinec do transformatorskog postrojenja TS 400/110 kV Zlodi kod Samobora. Trasa ovog dalekovoda planira se kroz južno područje Županije sa ulazom kod Laza Bistričkog i izlaza kod Strmca Stubičkog.

1.6.6. Korištenje obnovljivih izvora energije

1.6.6.1. Energija biomase

Najvažniji izvor biomase u Krapinsko-zagorskoj županiji je drvena (šumska) biomasa. Drvena biomasa za energetske uporabu se dijeli na cjepanice, sječku i pelete.

Najveći dio šumske biomase dolazi iz sječe. Redovita sječa dio je ukupnog ciklusa gospodarenja šumama dok izvanredna sječa nastupa kao neizbježna sanitarna mjera uslijed oštećenja šume. Za ocjenu mogućeg prinosa biomase potrebno je poznavanje drvene zalihe i njezina udjela po vrstama drveća, dobnim razredima, debljinskim razredima, prirastu, etatu i sličnim pokazateljima. Navedeni podaci predstavljaju temelj planiranja šumskoga ostatka u energetske svrhe, a za Krapinsko-zagorsku županiju prema podacima Hrvatskih šuma d.o.o. prikazani su u sljedećoj tablici.

Tabela 17 - Površina šuma i šumskog zemljišta, godišnji tečajni prirast i etat za Krapinsko-zagorsku županiju

	Jedinica	Vrijednost
Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta	ha	45.647
Ukupna površina gospodarskih šuma	ha	43.761
Udio privatnih šuma	%	80,4
Udio državnih šuma kojima gospodare Hrvatske šume d.o.o.	%	19,6
Površina privatnih gospodarskih šuma	ha	35.172
Površina državnih gospodarskih šuma kojima gospodare Hrvatske šume d.o.o.	ha	8.599
Ukupna drvena zaliha gospodarskih šuma, za stabla iznad 10 cm promjera na visini od 1,30 m	m ³	9.863.435
Godišnji tečajni prirast drvene zalihe gospodarskih šuma, za stabla iznad 10 cm promjera na visini od 1,30 m	m ³	273.705
Prosječni godišnji etat (planirana drvena zaliha za sječu predviđena Šumskogospodarskom osnovom područja) za sve drvene sortimente	m ³	102.158

Izvor: Regionalna energetska agencija sjeverozapadne Hrvatske, 2014. godina

Planirana drvena zaliha za sječu, predviđena šumskogospodarskom osnovom područja, za sve drvene sortimente iznosi 82.135 m³. U prosjeku se od ukupne mase stabala dobiva oko 65% trupaca, 20% oblica i cjepanica te 15% otpada (sitna granjevina, lišće i dr.).

Na području Krapinsko-zagorske županije, trenutno najvažnija upotreba biomase u energetske svrhe odnosi se na ogrjevno drvo za grijanje domaćinstava. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (Popis stanovništva 2001. godine), ukupno 23.141 nastanjenih kućanstava koristi drvo kao jedini ili primarni energent za grijanje odnosno oko 55% ukupnog broja stanovnika. Procijenjena godišnja potrošnja ogrjevnog drva iznosi oko 102.000 m³ (energetska vrijednost oko 0,68 PJ). Prosječna godišnja potrošnja ogrjevnog drva po stanovniku za Krapinsko-zagorsku županiju iznosi 0,71 m³, a za Republiku Hrvatsku iznosi 0,77 m³. Na osnovi potrošnje ogrjevnog drva izračunato je da se najviše (1,25 - 1,5 m³) ogrjevnog drva troši u općinama Budinščina, Hrašćina, Konjšćina, Zagorska Sela, Kumrovec i Tuhelj, a najmanje (0 - 0,6 m³) u Svetom Križu Začretje i Kraljevcu na Sutli.

Zbog tehnološke mogućnosti spaljivanja u automatiziranim kotlovskim postrojenjima sječka će postati sve značajniji energent. Prema izračunu iz planiranih drvnih zaliha iz privatnih šuma raspoložemo s 28.747 m³ drva pogodnog za izradu sječke. Proizvođača sječke s područja Krapinsko-zagorske županije za sad nema, ali postoje 4 ovlaštena

izvođača radova u šumarstvu koji imaju licencu od Hrvatske komore inženjera šumarstva i drvne tehnologije. Da bi se bavili proizvodnjom sječke uz standardnu šumarsku mehanizaciju potrebna je dodatna oprema kojom se iz drva proizvodi drvne sječke, tzv. iverači. Troškovi nabave ovih strojeva kreću se od 30.000 HRK pa naviše. Drugu skupinu mogućih opskrbljivača drvnom sječkom čine Hrvatske šume d.o.o. koje na području Krapinsko-zagorske županije raspolažu s površinom 19,6% udjela ukupne površine gospodarskih šuma. Planirana drvna zaliha za sječču za sve drvne sortimente iznosi 19.818 m³. Prema izračunu, iz gospodarskih šuma kojima raspolaže poduzeće Hrvatske šume d.o.o. raspolažemo sa 6.936 m³ drva pogodnog za izradu sječke.

Osim cjepanica i sječke, povećava se i udio peleta i briketa. Na području Županije nalazi se manji broj drvno-prerađivačkih tvrtki uz čiju primarnu proizvodnju nastaje i određena količina drvnog ostatka koji se može koristiti za proizvodnju energije. Na području Krapinsko-zagorske županije postoji oko 20 pilana i drvno-prerađivačkih tvrtki, ali njihovi trenutni kapaciteti su zanemarivi, odnosno jedva pokrivaju svoje toplinske potrebe ili od otpada rade proizvod u obliku peleta ili briketa koji prodaju na tržištu.

Uzevši u obzir dosadašnja iskustva, odnosno trenutno stanje korištenja biomase na razini Krapinsko-zagorske županije, kao najznačajnija mjera za privatne osobe može se preporučiti poticanje (sufinanciranje) ugradnje učinkovitih kotlova na biomasu za grijanje i pripremu tople vode. Ugradnjom kotlovskog postrojenja na drvenu biomasu dolazi do energetske i novčane uštede, poticanja razvoja lokalnog gospodarstva te do smanjenja emisije CO₂.

U zgradama u javnom vlasništvu, preporuča se korištenje biomase u kotlovnica za grijanje i pripremu tople vode uz grupiranje više zgrada na jednu kotlovnicu, gdje je to moguće, kako bi se smanjili investicijski i operativni troškovi. Nužno je prilikom projektiranja poštivati sve norme za smanjenje emisija te koristiti najmodernije tehnologije kotlovskih postrojenja sa efikasnošću iznad 90% i pirolitičkim načinom izgaranja vođenim lambda sondom.

1.6.6.2. Geotermalna energija

Geotermalna energija je prisutna, na višem ili nižem temperaturnom nivou, na skoro cijelom području Krapinsko-zagorske županije. Na području Županije provedena su istraživanja i postoji više bušotina i lokaliteta s različitim geotermalnim energetske potencijalom. U sklopu istraživanja na području Krapinsko-zagorske županije 1988. godine Geološki zavod Zagreb izradio je Elaborat na temelju kojega je, na krajnjem sjeverozapadnom dijelu Hrvatske, locirana i 1989. godine izrađena bušotina Kumrovec-1 (Kum-1), kao istražna sa svrhom otkrivanja geotermalnih resursa. Na bušotini je ustanovljena temperatura vode od 25 °C uz protok vode od 4000 m³/d. Prema kemijskoj analizi voda je kalcijsko-magnezijsko-hidrokarbonatna. Bušotina Kum-1 projektirana je i bušena pod nadzorom INA Projekta, a nakon njegova ukidanja ostaje vlasništvo INA-e.

Bušotina Tuheljka-1 (Tka-1) projektirana je kao istražna radi otkrivanja geotermalnih resursa ali kako prilikom ispitivanja slojeva zasićenih sa vodom nisu dobiveni zadovoljavajući rezultati, bušotina je likvidirana kao negativna.

Bušotina Zabok-1 (Za-1) izrađena je 1963. godine. Projektirana je kao istražna na ugljikovodike, ali zbog negativnih rezultata pri ispitivanju bušotina je likvidirana kao negativna. Isto je i s bušotinom Hrvatsko Zagorje-1 (HZ-1), koja je izrađena 1990. sa svrhom otkrivanja ugljikovodika, ali zbog negativnih rezultata pri ispitivanju bušotina je likvidirana kao negativna.

Tijekom 1986. Geotehnika je, za tadašnjeg investitora INA-u, izradila bušotinu Krapinske Toplice-1 (KRT-1). Utvrđena je pojava geotermalne vode s temperaturom od 45 °C.

Sljedeći lokalitet su Sutinske Toplice na jugoistočnom dijelu Krapinsko-zagorske županije, koji većim dijelom obuhvaća rubne dijelove općina Mihovljan i Mače. Na tome prostoru, uz postojeće povijesne objekte rimskih toplica, postoje otvoreni bazeni. Danas su rimske terme zapuštena i devastirana. Novi objekt koji koristi prirodni geotermalni izvor poznat je pod nazivom Sutinske Toplice. Istraživački radovi na području Sutinskih Toplica započeli su 1960. godine kada je izvedeno pregledno geološko kartiranje zapadnog dijela Krapinsko-zagorske županije, koje je nastavljeno 1981. detaljnim geološkim kartiranjem. Prva geotermalna bušotina Sutinka Termalna-1 (SuT-1) izrađena je 1983. godine. Budući da njeni rezultati nisu bili zadovoljavajući, tijekom studenog iste godine obavljena su geoelektrična mjerenja koja su korištena za lociranje bušotine Sutinka Termalna-2 (SuT-2) izrađene 1984. godine. Treća bušotina Sutinka Termalna-3 (SuT-3) izrađena je 1988. godine, koja je nabušila znatno povećanu debljinu ovog prvorazrednog vodonosnika. Izmjerena temperatura na dubini ležišta bila je 38°C. Sve bušotine u vlasništvu su tvrtke INA d.d.

Najčešća primjena termalnih voda je za toplice, kao bazenska voda te za grijanje. Ovisno o temperaturnom nivou, grijanje je moguće direktno preko izmjenjivača (Specijalna bolnica Stubičke Toplice) ili preko geotermalnih dizalica topline (Specijalna bolnica Krapinske Toplice). Nakon oduzimanja toplinske energije, nužno je geotermalnu vodu vratiti natrag upojnim bunarom te pri tome paziti da se ne događa kontaminacija vode. Sustavi koji su trenutno u funkciji se ne drže uvijek toga principa (topla voda se ispušta u vodotok ili u kanalizaciju).

Osim iskorištavanja energije termalnih voda, kao smjernica za buduće aktivnosti na području geotermalne energije može se preporučiti i korištenje toplinskih pumpi u sustavima grijanja zgrada javne namjene te domaćinstva.

1.6.6.3. Sunčeva energija

Sunce je glavni izvor elektromagnetskog zračenja koje prolazi atmosferom i neiscrpan je obnovljivi izvor energije. Većina dostupnih oblika energije na Zemlji nastala je djelovanjem energije Sunca. Teoretski potencijal energije sunčeva zračenja daleko je veći od ostatka obnovljivih izvora energije.

Za razumijevanje značenja pojedinih vrijednosti parametara sunčevog zračenja potrebno je objasniti pojam ozračenosti koji predstavlja količinu energije sunčeva zračenja dozračenu na jediničnu površinu plohe u određenom vremenskom razdoblju. Dobiva se integriranjem ozračenja po vremenu, a jedinica za ozračenost je vat sat po kvadratnom metru (Wh/m²).

Obzirom da ne postoje procjene sunčevog zračenja u Krapinsko-zagorskoj županiji zbog relativno rijetke mreže meteoroloških postaja, može se primijeniti interpolacija meteoroloških veličina uz poštivanje pravila o primjenjivosti meteoroloških podataka za mjesta udaljena do 50 km od mjerne postaje. U slučaju Krapinsko-zagorske županije uzeti su obzir podaci sa najbliže meteorološke postaje Zagreb-Grič. Dozračena sunčeva energija na području Krapinsko-zagorske županije, na optimalno nagnutu plohu u godišnjem prosjeku, iznosi 3,5-3,7 kWh/m² dnevno. Iznos srednje godišnje ozračenosti dokaz je značajnog potencijala koji je moguće iskoristiti primjenom aktivnih i pasivnih solarnih rješenja.

Tabela 18 - Srednja dnevna ozračenost nagnute plohe (kWh/m²) uz godišnji optimalni kut 24,16° za razdoblje od 1961. -1990.¹³

Mjesec	Ukupno	Raspršenost	Izravno	Odbijeno
siječanj	1,27	0,66	0,60	0,01
veljača	2,01	1,02	0,97	0,01
ožujak	3,39	1,59	1,77	0,03
travanj	4,45	2,09	2,32	0,04
svibanj	5,27	2,52	2,70	0,05
lipanj	5,61	2,67	2,89	0,05
srpanj	5,88	2,52	3,31	0,05
kolovoz	5,19	2,25	2,90	0,04
rujan	4,44	1,68	2,73	0,03
listopad	2,88	1,22	1,64	0,02
studen	1,49	0,76	0,72	0,01
prosinac	0,94	0,53	0,40	0,01
prosječno	3,58	1,63	1,92	0,03
∑ [MWh/m ²]	1,31	0,60	0,70	0,01

Izvor: Regionalna energetska agencija sjeverozapadne Hrvatske, 2014.

Značajno povoljni insolacijski i klimatski uvjeti Krapinsko-zagorske županije u odnosu na područje srednje i sjeverne Europe, naročito u zimskom periodu, garantiraju veliki solarni tehnički potencijal. Usporedbe radi, tehnički iskoristiv potencijal sunčeve energije koji padne na primjer na neku građevinu nekoliko je puta veći od energetske potreba te građevine.

Primjenom pasivnih solarnih rješenja - povoljnom orijentiranošću građevine te dostatnom toplinskom izolacijom njene vanjske ovojnice postižu se značajne energetske uštede kroz čitavu godinu.

Aktivna primjena sunčeve energije podrazumijeva njezinu izravnu pretvorbu u toplinsku ili električnu energiju. Pomoću **solarnih kolektora** sunčeva energija se izravno pretvara u toplinsku energiju koja se koristi za pripremu potrošne tople vode i/ili kao podrška grijanju. Obično se instaliraju na krov zgrade okrenuti prema jugu i nagnuti prema horizontali. U našim zemljopisnim širinama odabire se nagib kolektora od 35° do 45° čime se postiže da od proljeća do jeseni kolektor prima sunčevo svjetlo prosječno 7 do 8 sati dnevno. **Solarni fotonaponski sustavi** pomoću fotoelektričkog efekta pretvaraju energiju sunčeva zračenja u električnu energiju. Mogu se podijeliti u dvije osnovne skupine: fotonaponski sustavi koji nisu priključeni na mrežu i fotonaponski sustavi priključeni na javnu elektroenergetsku mrežu. Uobičajeno se fotonaponski moduli, kao osnovni elementi fotonaponskog sustava, postavljaju na krovove zgrada (ravni ili kose), a u posljednje vrijeme ugrađuju se kao element fasade.

Na području Krapinsko-zagorske županije tijekom 2013. godine djelovalo je ukupno 8 sunčanih elektrana ukupne priključne snage 140 kW¹⁴. Ti su solarni fotonaponski sustavi izravno priključeni na javnu elektroenergetsku mrežu i svu proizvedenu električnu energiju predaju u elektroenergetski sustav. Navedena postrojenja dio su sustava poticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije te imaju status povlaštenog proizvođača.

¹³ Matić, Z., 2007, Sunčevo zračenje na području Republike Hrvatske, Energetski institut Hrvoje Požar, Zagreb

¹⁴ Hrvatski operator tržišta energije d.o.o.

Tabela 19 - Popis povlaštenih proizvođača električne energije na području Krapinsko-zagorske županije, Sunčane elektrane instalirane snage do uključivo 30kW

Tehnologija	Integrirano	Instalirana snaga (kW)	Grad/Općina
Sunčana elektrana HVAC-1	Integrirano	10,00	Oroslavje
Sunčana elektrana Tomo Horvat - 10kW	Integrirano	10,00	Zlatar Bistrica
Sunčana elektrana Ivana R	Integrirano	10,00	Zabok
Sunčana elektrana TT Inženjering	Integrirano	10,00	Bedekovčina
Sunčana elektrana Ilijašević	Integrirano	10,00	Hum na Sutli
Fotonaponski sustav Krklec Metal	Integrirano	30,00	Hum na Sutli
Sunčana elektrana BELINA 1	Integrirano	30,00	Krapinske Toplice
Sunčana elektrana Vincetić i sin Mihovljan	Integrirano	30,00	Mihovljan
UKUPNO		140,00	

Izvor: Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske

U ovisnosti o ozakonjenju novih stimulativnih financijskih mjera za otkup u mrežu tako proizvedene električne energije, omogućiti će se jači poticaj za sve veće korištenje i primjenu obnovljivih izvora energije. Tijekom budućeg razdoblja očekuje se pad cijena fotonaponskih modula i ostalih komponenti sustava što će dodatno doprinijeti postizanju povoljnijih proizvodnih cijena električne energije u odnosu na druge izvore.

1.6.6.4. Male hidroelektrane

Sve se površinske vode u Krapinsko-zagorskoj županiji evakuiraju kroz dva sliva: rijeke Krapine i rijeke Sutle. Preostali dijelovi vodotokova koji izvire ili utječu u Krapinsko-zagorskoj županiji, a imaju ili mali protok ili mali geodetski pad, nisu u ovoj analizi uzeti u obzir.

Rijeka Krapina izvire na jugoistočnim obroncima Ivančice i sakuplja brojne pritoke s južnih obronaka ove gore. Drugi dio pritoka dolazi sa sjeverne strane Medvednice. Rijeka izlazi iz Županije kod Velikog Trgovišća. Sliv rijeke Krapine ima slivno područje od 1.244 km², od čega na Krapinsko-zagorsku županiju otpada oko 730 km².

Na vodomjernoj stanici Kupljenovo (slivno područje 1.150 km²) izmjeren je višegodišnji srednji protok od 12,0 m³/s. U mjernom razdoblju zabilježen je srednji minimalni protok od 1,12 m³/s, odnosno srednji maksimalni protok od 153 m³/s. Sama krivulja trajanja protoka, mjerena na ovoj vodomjernoj stanici pokazuje dobru izdašnost rijeke (više od srednjeg protoka 27% godišnje).

Vodotok rijeke Krapine se može podijeliti u dva dijela, na gornji i donji tok. Gornji tok je karakteriziran relativno malim protocima, pa se u ovom pregledu ovaj dio uzima do utoka rijeke Batine (Selnica, Batina i Bistrica), dok je donji tok preostali dio vodotoka do izlaska iz Krapinsko-zagorske županije. Pregled procijenjenog hidroenergetskog potencijala koji se odnosi na veće pritoke rijeke Krapine u Krapinsko-zagorskoj županiji prikazan je u nastavku, pri čemu ukupni bruto potencijal sliva rijeke Krapine iznosi 16,2 GWh.

Tabela 20 - Procijenjeni hidro energetske potencijali većih pritoka rijeke Krapine

Vodotok	Slivna površina	Dužina	Geodetski pad	Relativni pad	Prosječni protok	Bruto potencijal
	km ²	km	m	‰	m ³ /s	GWh
Krapina-gornji tok	90,9	10,17	18	1,77	1,87	0,25
Krapina-donji tok	640	11,43	11	0,96	5,2	1,2
Selnica	14,2	13,08	120	9,17	0,14	0,4
Batina	33,5	9,3	63	6,77	0,35	0,55
Reka	56,1	15,1	166,6	11,03	0,44	2
Velika Reka	75,2	19,64	194	9,88	0,55	2,3
Krapinica	129,8	30,84	257	8,33	1,37	3,1
Kosteljina	61	30,08	157	5,22	0,4	0,3
Horvatska	107,5	28,71	201	7	1,16	1,95
Bistrica	43,2	12,15	174	14,32	0,31	1,5
Žitomirka	40,4	7,25	219	30,21	0,3	1,8
Pinja	22,7	6,97	64	9,18	0,18	0,6
Toplički potok	148,3	4,97	20,5	4,12	0,35	0,25
UKUPNO	1 462,8	199,69	1665,1	-	-	16,2

Izvor: Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske

Rijeka Sutla izvire u Sloveniji sjeverozapadno od Đurmanca, a od mjesta Lupinjak čini granicu između Hrvatske i Slovenije. Slivno područje iznosi 590 km², od čega 133 km² na strani Republike Hrvatske i 457 km² na strani Republike Slovenije. Glavninu slivnog područja u Hrvatskoj čine sjeverni i zapadni obronci Maceljskog gorja. Iz ovog područja Sutla ima i lijeve pritoke Brezinu, Sutlišće i Skoritnu. S hidroenergetskog stajališta sve tri pritoke su neinteresantne.

Za hidroenergetsko iskorištavanje bi mogla biti interesantna rijeka Sutla koja na gornjoj graničnoj točki ima kotu korita 247 m.n.m., a na izlasku iz Krapinsko-zagorske županije 150 m.n.m. U dužini granice od 73 km ima pad od 97 m, što znači da prosječni relativni geodetski pad graničnog poteza ove rijeke iznosi 1,27 ‰. Na vodomjernoj stanici Zelenjak (slivno područje 455 km²) izmjeren je višegodišnji srednji protok od 7,31 m³/s. U mjernom razdoblju zabilježen je srednji minimalni protok od 0,859 m³/s, odnosno srednji maksimalni protok od 129 m³/s. Sama krivulja trajanja protoka, mjerena na ovoj vodomjernoj stanici pokazuje veliku izdašnost rijeke (više od srednjeg protoka 43% godišnje). Temeljem ovih podataka može se procijeniti bruto hidroenergetski potencijal od oko 40 GWh.

Pri razmatranju energetske potencijala rijeke Sutle potrebno je naglasiti da se ista nalazi u posebnoj zaštiti kroz Nacionalnu ekološku mrežu te je predviđena kao dio europske mreže NATURA 2000 kao stanište rijetke i ugrožene faune. Stoga je prije planiranja izgradnje malih hidroelektrana na rijeci Sutli potrebno provesti postupak ocjene prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode.

Vodnogospodarski interesi Republike Hrvatske ne podudaraju se s vodnogospodarskim interesima Republike Slovenije (u Republici Sloveniji se zalažu za stvaranje Sutlanskog jezera sjeveroistočno od Terna Olimia koje bi

se koristilo u športske i turističke svrhe), što je razlog da do danas nije definirano zajedničko rješenje uređenja čitavog sliva. Zbog činjenice da u ovom prostoru još nema dogovora između susjednih država, ne može se ni pouzdano računati s procijenjenim hidroenergetskim potencijalom ovog sliva.

U Republici Hrvatskoj, pa tako ni u Krapinsko-zagorskoj županiji, ne postoji katastar pozicija za male hidroelektrane temeljem kojega bi se mogle izabirati pozicije i obrađivati podaci za određenu hidroelektranu. Takav katastar je nužno sačiniti ukoliko se želi sistematska i isplativa izgradnja malih hidroelektrana. S obzirom da se strategija o ovakvim objektima donosi na razini županija, Krapinsko-zagorska županija treba pokrenuti izradu katastra pozicija za male hidroelektrane. Po izradi katastra pozicija za male hidroelektrane, potrebno je pokrenuti postupak za izmjenu i dopunu postojećeg prostornog plana županije i u njega unijeti potencijalne pozicije za male hidroelektrane definirane navedenim katastrom.

Ukoliko se i prije dovršenja katastra odnosno izmjena prostornog plana pojave zainteresirani investitori za gradnju malih hidroelektrana kao višenamjenskih objekata (turizam, šport, poljodjelstvo i sl.) bit će potrebno odgovoriti na postavljene zahtjeve glede promjene urbanističkog plana u tom segmentu, izdavanja odgovarajućih dozvola i slično.

1.6.6.5. Vjetroelektrane

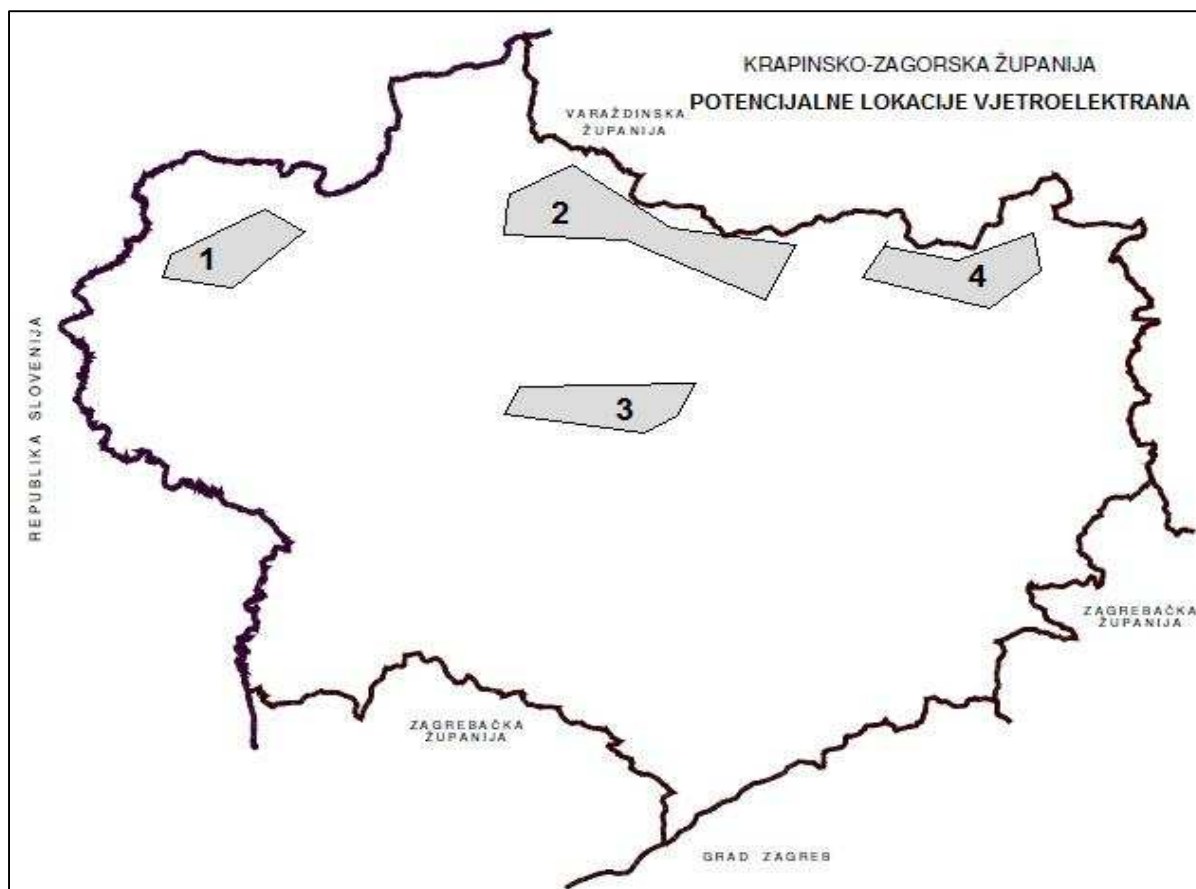
Za područje Republike Hrvatske, do danas, nije izrađen atlas vjetra kojim bi se sustavno opisali vjetroklimatski uvjeti relevantni za procjenu potencijala energije vjetra i planiranje izgradnje vjetroelektrana. Ipak, na osnovi rezultata primjene globalnih modela prostorne razdiobe srednje godišnje brzine vjetra i podataka analize, na prostoru Krapinsko-zagorske županije, mogu se očekivati srednje godišnje brzine vjetra u rasponu od 4,0 i 5,0 m/s na visinama od 50 m od tla. Treba naglasiti da je ovdje riječ o generaliziranom opisu vjetropotencijala koji ne uzima u obzir lokalne efekte na strujanje.

Za analizu potencijalnih lokacija vjetroelektrana Županije potrebno je odabrati prostore u kojima se mogu očekivati ambijentalna povećanja brzine strujanja te mjesta gdje je trenje podloge i vjetra najmanje (vrhovi i sljemena blago zaobljenih brda; travnati, kultivirani ili slabo zarasli prostori; prostori u čijoj blizini nema izgrađenih objekata). S obzirom na indikativne i preliminarne ocjene, potencijali energije vjetra u Krapinsko-zagorskoj županiji znatno su manji u odnosu na prostore priobalnih županija. Bez obzira na iznesenu činjenicu, potencijal energije vjetra Županije trebalo bi detaljnije razmotriti iz slijedećih razloga:

- međunarodne obveze u pogledu ispunjenja ciljeva u korištenju obnovljivih izvora energije;
- tehnološki napredak omogućiti će širu dostupnost tehnologije uz znatan pad cijene;
- evolucija modela poticanja primjene tehnologije u sklopu složenih strukturiranih modela koji uzimaju u obzir i kvalitetu lokacije.

Pregled potencijalnih lokacija vjetroelektrana, koje su određene na temelju snimke topografskih i satelitskih karata uz pretpostavku minimalne udaljenosti od 750 m od prvih naseljenih objekata, dan je na slici u nastavku. Uz navedene parametre, ove lokacije na maloj su udaljenosti od postojećih visokonaponskih mreža što ih čini vrlo pogodnima za eksploataciju.

Slika 7 - Potencijalne lokacije vjetroelektrana u Krapinsko-zagorskoj županiji

1. Područje Desinić gore i Velike gore
2. Brdsko područje između Gornjeg Jesenja i Novog Golubovca
3. Južni obronci Ivanščice
4. Brdski predio Mihovljana

Izvor: Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske

Za provođenje energetske strategije, u dijelu korištenja energije vjetra, predlažu se neke od mjera kao što su izrada podloga za planiranje energije vjetra u Krapinsko-zagorskoj županiji te strategija implementacije tehnologije na lokalnoj i županijskoj razini. Inicijalni odabir mjernih lokacija i njihovih potencijala, provedba mjerenja na lokacijama te analiza dobivenih podataka prvi su koraci u dobivanju relevantnih informacija. Treba naglasiti da se postojeća mjerenja vrše isključivo u meteorološke svrhe i samo su djelomično iskoristiva za procjenu potencijala energije vjetra i planiranje razvoja projekata vjetroelektrana na prostoru Krapinsko-zagorske županije.

1.6.6.6. Primjena energetske učinkovitosti u Krapinsko-zagorskoj županiji

Javna rasvjeta

U prosjeku, na javnu rasvjetu utroši se oko 1-3% proračunskih sredstava za potrošnju električne energije gradova i općina na području Republike Hrvatske. Ako se navedenim troškovima pridodaju i troškovi tekućeg i investicijskog održavanja te troškovi izgradnje javne rasvjete, udio utrošen na javnu rasvjetu u proračunskim sredstvima jedinica

lokalne samouprave doseže i do 5%. Većina gradova i općina Krapinsko-zagorske županije prepoznala je važnost provođenja mjera energetske učinkovitosti u sustavima javne rasvjete te je izvršen određeni broj intervencija na postojećoj i izgradnji nove rasvjete. No ipak, postoje mnoge instalacije koje ne zadovoljavaju osnovne kriterije i norme svjetlotehnike sa velikim energetskeg potencijalom ušteda koji će biti moguće ostvariti tijekom njihove rekonstrukcije ili izgradnje.

Master plan javne rasvjete Krapinsko-zagorske županije povezuje sve jedinice lokalne samouprave na zajedničko djelovanje putem sustavnog i planskog provođenja rekonstrukcije na postojećoj i izgradnji nove javne rasvjete uključujući provedbu svih faza projekta, od izrade projektne dokumentacije do same realizacije. Projekt Master plana javne rasvjete temelji se na najvišim tehničkim standardima po pitanju primjene mjera povećanja energetske učinkovitosti i smanjenja svjetloonečišćenja. Na ovaj način postići će se povećanje kvalitete rasvijetljenosti prometnica i pješačkih zona i time povećati sigurnost u prometu te postići značajne energetske i novčane uštede.

Energetska učinkovitost u zgradama u nadležnosti Krapinsko-zagorske županije

Posebno značajan projekt na razini Županije proveden je tijekom 2008. godine. U ukupno 12 školskih objekata izvršena je zamjena kotlovnica (prelazak sa lož ulja na plin), zamjena rasvjete (prelazak sa sijalica s žarnim nitima na fluorescentnu rasvjetu), ugradnja termostatskih ventila na svim radijatorskim tijelima uz djelomičnu zamjenu vanjske stolarije. Projektom su obuhvaćene matične osnovne škole Belec, Zlatar, Radoboj, Budinščina, Mihovljan, Brestovec Orehovički i Sveti Križ Začretje, Strukovno i umjetničko učilište Zabok te područne škole Petruševac, Donja Batina i Novi Golubovec. Projekt je proveden s tvrtkom HEP ESCO, a sufinanciranje je osigurao i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

2011. godine Krapinsko-zagorska županija počela je veliki projekt ulaganja u poboljšanje energetske učinkovitosti osnovnih škola na svojem području, ukupno vrijedan više od 10 milijuna kuna, koji podupire Europska investicijska banka s 1,5 milijuna kuna bespovratnih sredstava uz uvjet ostvarenja minimalnih energetskeg ušteda od 30%. Odabir izvršen je na temelju potencijala najvećih energetskeg i financijskeg ušteda. Na ukupno 10 osnovnih škola (izvršeni su brojni radovi - zamjena vanjske stolarije, izgradnja toplinske ovojnice, izolacija stropa prema negrijanom tavanu, rekonstrukcija kotlovnice te pilot projekt ugradnje geotermalne dizalice topline za grijanje. Prema prvim rezultatima praćenja potrošnje ukupna ušteda energije iznosi 31,74% čime su premašeni početno zacrtani ciljevi. Posebno treba istaknuti Područnu školu Hum Stubički sa ostvarenim uštedama u iznosu od 67,95%.

Projektom rekonstrukcije domova zdravlja na području Krapinsko-zagorske županije nastavljeno je sa obnovom javnih zgrada i to pomicanjem granica energetskeg svojstava od propisima zahtijevanih u vidu postizanja obnove po principima energetskeg gotovo nulte gradnje. Ovim projektom predviđena je rekonstrukcija 16 ispostava Doma zdravlja Krapinsko-zagorske županije smještenih na različitim lokacijama. Zahtjevi na energetskeg svojstava zgrada odrediti će se s ciljem postizanja troškovno optimalne ravnoteže između potrebnih ulaganja i uštedenih troškova energije tijekom ukupnog vijeka trajanja zgrade. Projekt se razrađuje pri Ministarstvu regionalnog razvoj i fondova Europske unije u cilju pružanja tehničke pomoći u pripremi navedenog projekta za strukturne fondove.

Tijekom 2013. godine uspostavljena je baza u sklopu Nacionalnog informacijskog sustava za gospodarenje energijom (ISGE) od ukupno 149 objekata u nadležnosti Županije. Za navedeni fond objekata prikupljeni su opći podaci (površine objekata, status kulturne baštine, broj i visina etaža, katastarske općine i čestice, korištenje objekata u vidu broja zaposlenika i korisnika, broja radnih sati u danu, dana u tjednu i godini) te su uneseni podaci o potrošnji energenta i vode za tekuću 2013. godinu uz retroaktivan opis očitavanja mjesečne potrošnje za 2012. godinu. Na ovaj način omogućeno je kontinuirano praćenje trenda potrošnje energije prije i nakon primjene mjera

energetske učinkovitosti čime su postavljeni uvjeti za verifikaciju ušteda na razini svih objekata u nadležnosti Županije.

Glavni problem kod prijave i provedbe projekata obnovljivih izvora energije i mjera energetske učinkovitosti jesu neriješeni imovinsko-pravni odnosi. Nužno je u narednom razdoblju u potpunosti provesti postupke legalizacije objekata i upisa vlasništva.

Energetska učinkovitost kod privatnih osoba

Krapinsko-zagorska županija u suradnji Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost posljednjih pet godina provodi projekt sufinanciranja sustava za korištenje obnovljivih izvora energije namijenjenih fizičkim osobama. Pod sustavima za korištenje obnovljivih izvora energije koji se subvencioniraju smatraju se solarni kolektorski sustavi, fotonaponski otočni sustavi, kotlovska postrojenja na pirolizu, kotlovi na pelete i geotermalne dizalice topline. Subvencije za fizičke osobe iznose do maksimalno 17.000 HRK po ugrađenom sustavu. U razdoblju od 2009. godine do 2014. godine kroz program je ugrađeno preko 250 sustava obnovljivih izvora energije čime su postignute značajne uštede toplinske i električne energije na razini kućanstva Krapinsko-zagorske županije. Godišnje se planira sufinanciranje ugradnje 100 sustava za korištenje obnovljivih izvora energije, što je u narednih 5 godina ukupno 500 sustava.

S obzirom na sve veće zanimanje javnosti za korištenje obnovljivih izvora energije kao i sveprisutan rast cijena energenata, 2011. godine, Krapinsko-zagorska županija krenula je sa subvencioniranjem ugradnje vanjske stolarije i toplinske izolacije vanjskih zidova. Subvencije za fizičke osobe iznose 50% ukupne investicije i to maksimalno do 37.500 kn po kućanstvu za realizaciju isključivo jedne mjere energetske učinkovitosti. Dosada je subvencionirano ukupno 118 kućanstava. Program se planira nastaviti u narednih 5 godina pri čemu se očekuje sudjelovanje 100 kućanstava godišnje. Navedena dinamika subvencioniranja biti će usklađena s dinamikom financiranja odnosno raspisivanja natječaja od strane Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Obzirom na stanje postojećeg fonda obiteljskih kuća na području Krapinsko-zagorske županije koje karakterizira visoka potrošnja toplinske energije, preporuka je da se i dalje nastavi sa provedbom ovih projekata uz mogućnost proširenje djelovanja na turističke objekte.

Projekt izgradnje područnih sustava grijanja na biomasu na području Krapinsko-zagorske županije

Krapinsko-zagorska županija u suradnji sa Gradom Donja Stubica, Gradom Oroslavje, Gradom Klanjec, Općinom Jesenje, Općinom Gornja Stubica, Općinom Stubičke Toplice i Općinom Radoboj prepoznali su potencijal energije biomase koji može i treba značajno doprinijeti lokalnom održivom razvoju te smanjiti troškove za energiju i troškove održavanja objekata od javnog interesa. Uzevši u obzir da je oko 40% Županijske površine prekriveno šumama, dosadašnja iskustva odnosno trenutno stanje korištenja biomase, ali i zajednički interes za jačanjem domaćeg gospodarstva, kao najznačajnija mjera prepoznat je projekt područnog grijanja na biomasu. Projektom je predviđeno zadovoljavanje potreba za grijanjem prvenstveno javnih zgrada uz mogućnost kasnijeg proširenja na privatne objekte na području općina i gradova.

Sve javne zgrade koje će biti priključene na sustav kao energent za grijanje koriste prirodni plin. Preliminarna analiza izrađena na temelju usporedbe stvarnih cijena prirodnog plina i drvne sječke kao budućeg energenta pokazuje da je ovakav projekt opravdan s ekonomskog stajališta. Sustav dobave drvne sječke je moguće riješiti

preko lokalnih poduzetnika uz korištenje lokalnih šuma što značajno smanjuje troškove transporta, a uz lokalni sabirni centar za biomasu osigurava se sigurnost opskrbe te se smanjuje potreba za dugotrajnim zalihama na samoj lokaciji kotlovnice. U svrhu zbrinjavanja drvenog otpada iz lokalne drveno-prerađivačke proizvodnje te u svrhu ostvarivanja dodatnog izvora prihoda, bitno je razmotriti i mogućnost zbrinjavanja drvenog otpada za poduzetnike u okolici distribucijskog centra za biomasu. Na promatranom području jedinica lokalne samouprave – Oroslavja, Stubičkih Toplica, Donje Stubice i Gornje Stubice, ali i u širem okruženju Krapinsko-zagorske županije, biomasa je široko i gotovo jednoliko rasprostranjena s odličnim tehničkim potencijalom.

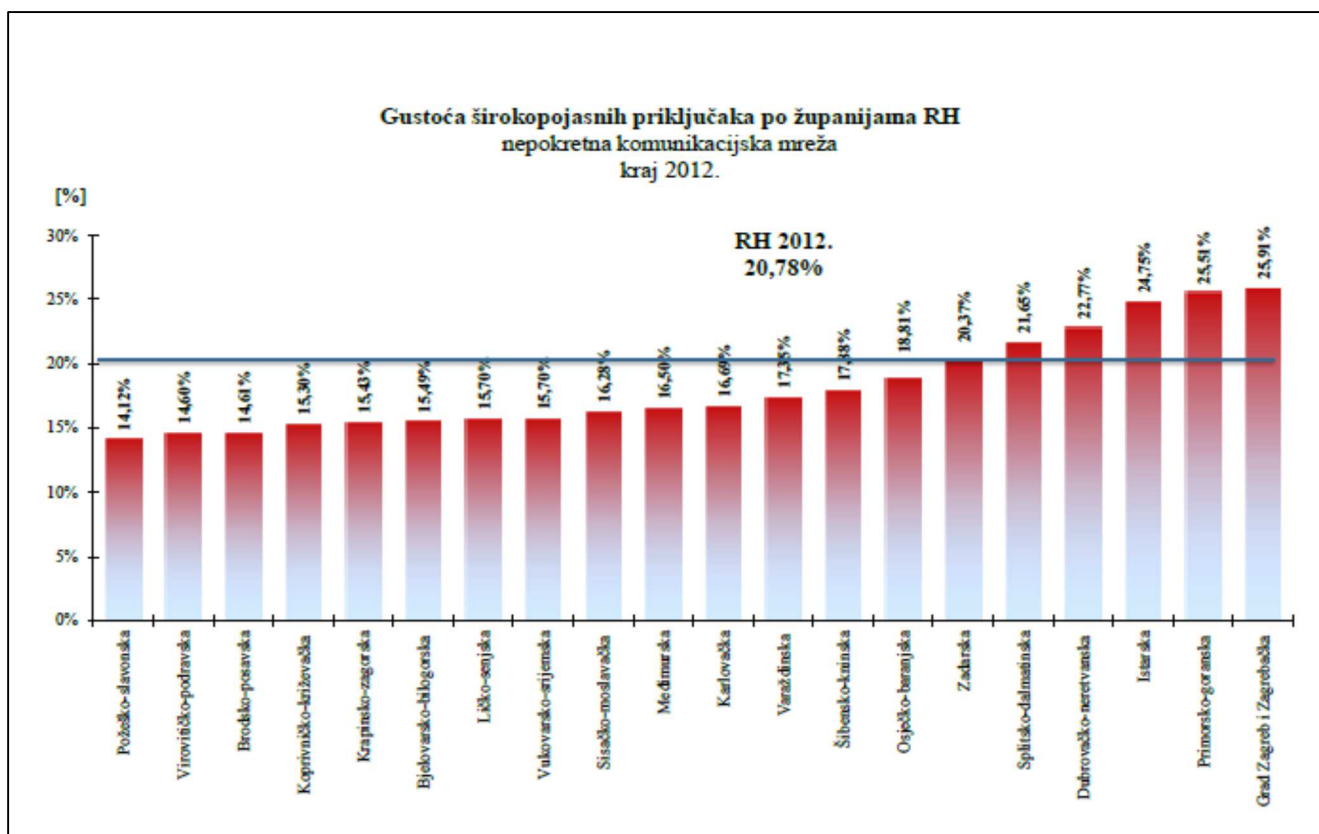
Potrebno je također naglasiti da je smisao projekata korištenja energije biomase uvijek nešto širi od same ekonomske dobiti jer se njima ostvaruju brojni pozitivni učinci kao što su otvaranje novih i zadržavanje postojećih radnih mjesta, zaštita okoliša te povećanje konkurentnosti šumarstva i drvne industrije.

1.6.7. Komunikacijsko-informacijska infrastruktura

Na području Krapinsko-zagorske županije telekomunikacijske usluge obavlja više operatera, a dobru pokrivenost signalom pokretne mreže također imaju gotovo svi operateri na tržištu. Broj instaliranih priključaka na 100 stanovnika je 39 dok broj uključenih stanovnika iznosi 31.

Razvoj širokopojsnih usluga od iznimnog je značenja za gospodarski razvoj Republike Hrvatske te od ključne važnosti za omogućavanje stvaranja društva znanja, a usluge širokopojsnog pristupa osobito su značajne na području rada i poslovanja (e-uprava, e-poslovanje, itd.) i obrazovanja. Ostvarivanje cilja od 75% dostupnosti nepokretnih priključaka širokopojsnog pristupa bit će teško ostvarivo bez značajnog udjela financiranja države te lokalne i područne (regionalne) samouprave. Stoga je za razvoj županije ključno uključivanje i lokalne i područne (regionalne) samouprave koja integriranjem izgradnjom infrastrukture može značajno smanjiti troškove, osobito u slučaju kada se radi o novim mrežama koje se temelje na svjetlovodnoj tehnologiji. Prema podacima HAKOM-a, iako broj i gustoća širokopojsnih priključaka na području Krapinsko-zagorske županije kontinuirano rastu (primjerice, u 2012. broj priključaka veći je za 81 % u odnosu na 2008. godinu) to je još uvijek ispod nacionalnog prosjeka. Kako je vidljivo u grafu, koncem 2012. godine prosjek gustoće širokopojsnih priključaka u Republici Hrvatskoj bio je 20,78 %, dok je u Krapinsko-zagorskoj županiji to 15,43 %.

Slika 8 - Gustoća širokopojasnih priključaka po županijama u RH

Izvor: HAKOM, 2013.

	Razvojni izazov	Ispodprosječan broj stanovnika obuhvaćen organiziranim prikupljanjem otpada u odnosu na Republiku Hrvatsku
	Nesanirano 60% divljih odlagališta otpada u KZŽ	
	Visok udio neispravnih uzoraka vode iz lokalnih vodovoda	
	Neistražena i nezaštićena izvorišta lokalnih vodovoda	
	Dio općina opskrbljuje se vodom i Republike Slovenije te je potrebno opskrbiti ta područja vodom iz vlastitih izvorišta	
	30% stanovništva priključeno na lokalne vodovode što ugrožava zdravstveno stanje	
	Nizak postotak stanovništva priključeno na sustav odvodnje otpadnih voda čime se smanjuje kvaliteta života stanovništva	
	Nedovoljno izrađen sustav odvodnje otpadnih voda u ruralnim područjima Županije	
	Relativno loša opskrba električnom energijom u sjeveroistočnom dijelu Županije radi dugih radijalnih vodova sa nedovoljnim presjecima vodiča	
	Mali prijenosni kapacitet sredjenaponskih vodova električne energije što uzrokuje nisku kvalitetu opskrbe električnom energijom	
Nedovoljna iskorištenost geotermalnih izvora, sunčeve energije, bio mase u industriji, zgradarstvu i kućanstvima što povećava troškove korištenja drugih energenata i nisku energetske učinkovitost		

	<p>Nedostatak mjera za uvođenje energetske učinkovitosti u industriji od strane Krapinsko-zagorske županije</p> <p>Otežana komunikacija zbog ispodprosječnog broja priključaka širokopojasnog pristupa Internetu</p>
	<p>Razvojna snaga</p> <p>6 službenih odlagališta otpada koja zadovoljavaju potrebe stanovništva</p> <p>Tvrtka koja se bavi prikupljanjem opasnog i industrijskog otpada</p> <p>Sufinanciranje sanacije divljih odlagališta od strane Krapinsko-zagorske županije</p> <p>Postojanje strategije razvoja vodoopskrbe na području Krapinsko-zagorske županije čime su jasno definirani prioriteti razvoja sustava vodoopskrbe</p> <p>Potencijal proizvodnje bioplina koji se može iskoristavati u energetske svrhe</p> <p>Bogatstvo geotermalne energije koja se može iskoristiti u svim sektorima</p> <p>Značajni potencijal vezan uz dozračenu sunčevu svjetlost koja može osigurati značajnu uštedu energenata uz veliko smanjenje emisije stakleničkih plinova</p> <p>Razvijeni programi poticanja energetske učinkovitosti u kućanstvima na razini Krapinsko-zagorske županije</p>
	<p>Razvojna prilika</p> <p>Recertificiranje tvrtki / osnivanje tvrtki (10) koje se bave recikliranjem otpada</p> <p>Osnivanje regionalnog odlagališta otpada za Sjeverozapadnu Hrvatsku</p> <p>Plan investicija u sustav vodoopskrbe do 2019. godine</p> <p>Kroz mjere ruralnog razvoja potaknuti izgradnju sustava odvodnje otpadnih voda</p> <p>Poticanje plinifikacije određenih JLS kroz lokalne razvojne programe</p> <p>Izgradnja KTE Jertovec radi zadovoljavanja opskrbe električnom energijom</p> <p>Izgradnja dalekovoda za istočni dio Županije</p> <p>Upotreba toplinskih pumpi u zgradarstvu i kućanstvima za hlađenje / grijanje</p> <p>Razvijen plan izgradnje učinkovite javne rasvjete uz potporu Krapinsko-zagorske županije</p> <p>Plan uvođenja mjera energetske učinkovitosti u industriji radi postizanja ušteda energenata u proizvodnim procesima</p>

1.7. Promet

1.7.1. Cestovni promet

Pokrivenost cestovnom mrežom na području Krapinsko-zagorske županije je zadovoljavajući. Mrežu cestovnih prometnica na području Krapinsko-zagorske županije čine razvrstane i nerazvrstane ceste dužine 3562,96 km. Razvrstane-kategorizirane ceste u Krapinsko-zagorskoj županiji imaju ukupnu dužinu od 963,50 km. Od toga autocesta Zagreb – Macelj čini 38,43 km + 800 metara spojne ceste (čvor Trakošćan – novi granični prijelaz Macelj), državne ceste 275,00 km, županijske ceste 407,30 km te lokalne ceste 242,80 km. Ukupna dužina nerazvrstanih cesta je 2599,46 km. Održavanje spomenutih cesta vrši se od strane jedinica lokalnih samouprava, županije i države. Najveća duljina županijskih i lokalnih cesta je na području grada Zlatara, ukupno 45 km, dok na području općine Veliko Trgovišće nalazi se ukupno 41 km županijskih i lokalnih cesta, a preko 30 km županijskih i lokalnih cesta nalazi se na području grada Pregrade, općina Bedekovčina, Konjščina, Gornja Stubica, Hum na Sutli i Krapinske Toplice.

Najznačajniji i najprometniji cestovni pravac koji prolazi županijom u smjeru sjever-jug je autocesta A2 te se ona poklapa s međunarodnim cestovnim pravcem E-59 (dio Pyhmske autoceste) Nürnberg – Graz – Maribor – Zagreb. Državni koridori koji se nadovezuju na taj osnovni pravac su cestovne poveznice s Varaždinskom i Zagrebačkom županijom, te Gradom Zagrebom i Republikom Slovenijom. Od tih koridora valja spomenuti dio „zagrebačkog prstena“ na trasi Mokrice (Zabok-Oroslavje) – Zlatar Bistrica (spoj na Breznički Hum) – Marija Bistrica – Laz – Popovec – Zagreb te koridor od Krapine prema Đurmancu – Jesenje – Lepoglava – Ivanec – sa spojem na autocestu Zagreb – Varaždin – Mađarska.

Prije nekoliko godina cestovna infrastruktura u Krapinsko-zagorskoj županiji bila je jedna od najlošijih u Republici Hrvatskoj. To je posljedica neulaganja u modernizaciju postojećih prometnica, ali i izgradnju planiranih prometnica zbog nedostatka financijskih sredstava i nekih drugih razloga. Također je problem i to što se većina cesta nalazi na lošem položaju po pitanju konfiguracije terena (velike strmine, usjeci), a dodatne problema stvaraju i klizišta što sve zajedno uzrokuje potrebu za većim ulaganjima u održavanje.

Međutim, situacija se počela mijenjati unatrag nekoliko godina od kada je zabilježen trend ulaganja u cestovnu infrastrukturu na području KZZ, posebice u državne ceste rekonstrukcijom postojećih (D1-stara zagorska magistrala, D205-kumrovečka magistrala, D29-Laz Bistrički, D24 Konjščina-Budinščina, D205-mokrice, D35 Donja Šemnica-Novi Golubove), te izgradnjom novih dionica državnih cesta (brza cesta Mokrice-Marija Bistrica-Popovec), što je i dalje u tijeku.

Prema informacijama dobivenim od strane Županijske uprave za ceste KZZ, u Županiji nema potrebe za izgradnjom novih koridora županijskih ili lokalnih cesta. Potrebno je ulagati sredstva u modernizaciju i rekonstrukciju postojeće mreže županijskih i lokalnih cesta.

Prema prosječnom ljetnom dnevnom prometu (PLDP), koji predstavlja prosječnu, dnevnu količinu prometa od 1000-3000 vozila i srednjoj duljini prometa do 20 km, županijske i lokalne ceste na području Krapinsko-zagorske županije trebale bi zadovoljiti tehničke karakteristike za ceste 4. i 5. kategorije, koje prolaze brdskim terenom, odnosno sa znatnim ograničenjima, prema čemu bi navedene ceste trebale imati sljedeće tehničke elemente:

- Županijske ceste trebale bi imati minimalnu širinu kolnika 5,50 m, sa obostranim bankinama širine 1,0 m, uz ograničenje brzine prometovanja na 50 km/h;
- Lokalne ceste trebale bi imati minimalnu širinu kolnika 5,00 m, uz ograničenje brzine prometovanja na 40 km/h.

Prema tim kriterijima cca. 283 km županijskih cesta ili njih 65% nisu dovoljne širine, čime je ugroženo sigurno odvijanje prometa. Polovica od tih nedovoljno širokih županijskih cesta ima širinu kolnika između 3,00 i 4,00 m. Najveći dio županijskih cesta nedovoljne širine su na području grada Zlatara, Pregrada i Donje Stubice te na području općina Lohor, Mače, Hrašćine, Konjšćine, Budinščine, Marije Bistrice, Bedekovčine i Gornje Stubice.

Čak 195 km lokalnih cesta ili njih 84% nemaju dovoljnu širinu od 5,0 m; više od polovice tih nedovoljno širokih lokalnih cesta ima širinu kolnika do 3,5 m. Opet je najveći dio tih cesta u istočnom dijelu županije.

Preko 70% županijskih i lokalnih cesta na području županije je nedovoljne širine kolnika, a i potrebnih tehničkih karakteristika kolnika koje bi trebale zadovoljavati te se može zaključiti da stanje cestovne infrastrukture nije povoljno. Razlozi su konfiguracija terena, vrsta tla na kojima su građene, razdoblje u kojem su građene, te način na koji su građene radi nedovoljnih novčanih sredstava u prošlosti.

Prema analizi stanja kolnika izrađenoj 2013. godine na način da se izvrši bodovanje cesta prema oštećenjima, mrežastim pukotinama, ulegnućima i naravnostima na kolniku (na način da je ocjena 0-novi kolnik, a ocjena 5-

kolnik sa potpunim uništenjem kolovoznog zastora), cca. 295 km županijskih i lokalnih cesta (oko 45%) ocijenjeno je sa ocjenama 3, 4 i 5 tj. pretežno nezadovoljavajućim stanjem kolnika.

Na području KZZ nalazi se 2599,46 km nerazvrstanih cesta, od čega ih oko 60% ima asfaltni zastor, 34% makadamski, te 6% zemljani zastor. Održavanje nerazvrstanih cesta u nadležnosti je jedinica lokalne samouprave sukladno odredbama Zakona o komunalnom gospodarstvu. Većina JLS, pogotovo one s manjim raspoloživim proračunskim sredstvima imaju problem da ne mogu održavati i modernizirati nerazvrstane ceste sukladno potrebama, već to ovisi o raspoloživim sredstvima, pa stanovništvo u nekim dijelovima Županije nema adekvatni pristup do svojih domaćinstava.

Pregledom županijskih i lokalnih cesta Krapinsko-zagorske županije evidentirana su 52 aktivna klizišta, te još najmanje toliko lokacija potencijalnih klizišta. Najveći broj aktivnih klizišta je na području općine Hrašćina (ukupno 7), na području općine Kumrovec ih ima 6, po 4 klizišta su na području općine Lobor te grada Zlatara i Donje Stubice, po 3 klizišta su na području općine Radoboj, Krapinske Toplice, Veliko Trgovišće i Desinić, po 2 klizišta na području grada Pregrade i općine Gornja Stubica, Đurmanec i Mihovljan, te po 1 klizište na području grada Klanjca i općinama Bedekovčina, Marija Bistrica, Maču, Jesenju, Kraljevcu na Sutli i Humu na Sutli.

U 20 od 31 grada ili općine evidentirana je potreba sanacije klizišta i to na 19 županijskih i 13 lokalnih cesta. Od 52 klizišta, izrađeno je 19 projekata sanacije, novih 23 je već u planu za izradu ove godine, a od preostalih 10 očekuje se zatvaranje finacijske konstrukcije za projektiranje do kraja 2014. godine. Cilj je ishoditi spremu projektnu dokumentaciju za sanaciju klizišta do kraja 2016. godine.

Klizišta na prometnicama na području KZZ stvaraju velike poteškoće u odvijanju prometovanja motornim vozilima, a sanacija istih predstavlja veliko financijsko opterećenje za institucije koje upravljaju cestama. U proljeće 2013. godine nakon otapanja snijega i pojave veće količine oborinskog nevremena šteta od klizišta uz nerazvrstane ceste procijenjena je na oko 33.000.000,00 kuna, dok je na županijskim i lokalnim cestama nastala šteta procijenjena na oko 15.000.000,00 kuna.

1.7.2. Zračni promet

Na području Krapinsko-zagorske županije registriran je Krapinsko-zagorski aerodrom d.o.o. za športsko turističku djelatnost čiji su suvlasnici Krapinsko-zagorska županija i Grad Zabok. Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo 2013. izdala je rješenje kojim se daje Odobrenje za uporabu aerodroma Zabok - Gubaševo (LDZK) operatoru aerodroma KZA d.o.o.

Trenutna kategorija aerodroma Zabok – Gubaševo (LDZK) je 1A, a u kasnijoj fazi ući će u kategoriju B2. Naime, prema Pravilniku o aerodromima (N.N.64/12), referentni kod aerodroma utvrđuje se u skladu planiranja aerodroma, odnosno zrakoplova kojima je namijenjen. Konkretno, kategorija 1A podrazumijeva duljinu uzletno sletne staze manju od 800m, raspon krila 15m, dok se kategorija B2 odnosi na duljinu od 800 - 1.199,99 te veći raspon krila. Na aerodrom trenutno mogu slijetati sportsko-turistički avioni koji svojim karakteristikama ne prelaze zahtjeve kategorije koji aerodrom posjeduje.

U skladu s kompleksnim pravilima i procedurama koje se odnose na zračni promet, Krapinsko-zagorski aerodrom dosad je izradio Studiju utjecaja na okoliš, zaštitnu ogradu s rampom na ulazu u aerodrom, osigurao priključak struje, izradio Investicijsku studiju o gospodarskoj opravdanosti izgradnje aerodroma, geotehnički elaborat temeljenja KZA Gubaševo, dopunske geotehničke istražne radove, terenske istražne radove, laboratorijska ispitivanja, geofizička istraživanja, kao i geotehnički elaborat. Izrađena je prilazna cesta aerodromu s komunalnom

infrastrukturu s priključkom na odvojak Županijske ceste, obavljeno je prelaganje odnosno kabliranje dalekovoda u zoni prilaza aerodromu u smjeru okomito na uzletno sletnu stazu, a ishođena je i lokacijska dozvola od Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja za zahvat u prostoru "Aerodrom Zabok-Gubaševo", obzirom da postoji faznost građenja i dozvola.

Ministarstvu graditeljstva predan je zahtjev za građevinsku dozvolu za prilaznu cestu s komunalnom infrastrukturom, a riječ je o drugoj fazi koja se odnosi na dionicu ŽC(0+000)- 0+557,36, 1. etapu. Prema evidenciji, tijekom 2013. godine aerodrom je, u ovoj fazi izgrađenosti, korišten 195 puta i to za 100 uzlijetanja i 95 slijetanja ultra lakih zrakoplova, balona na vrući zrak, aviona, paraglajdera, zmajeva te motornih jedrilica.

Procijenjena vrijednost potrebnih ulaganja za čitavu investiciju iznosi 40 milijuna kuna i podijeljen je u 11 faza građenja :

- Fazu 1: Premještanje odnosno kabliranje dalekovoda u zoni prilaza aerodroma (u smjeru okomito na uzletno sletnu stazu)
- Fazu 2: Prilazna cesta aerodromu s komunalnom infrastrukturom s priključkom na odvojak ŽC, 1 etapa
- Faza 3: Aerodrom s travnatom pistom, stazom za vožnju, stajanka 1 etapa i ograda
- Faza 4: Prilazna cesta s komunalnom infrastrukturom, 2 etapa
- Faza 5: Hangar
- Faza 6: Kontrolni toranj
- Faza 7: Trafostanica 10(20)70,4 kV
- Faza 8: Hangar 2
- Faza 9: Hangar 3 i spojni dio između hangara, stajanke 2 etapa
- Faza 10: Istakalište goriva
- Faza 11: Asfaltna kolnička konstrukcija uzletno sletne staze i staze za vožnju

Za Zagorski aerodrom potencijali razvoja leže u činjenici da i u ovoj fazi ima odobrenje za funkcioniranje prema navedenim karakteristikama, da će se *Lučko* zatvoriti za male letjelice te da i poslovno okruženje i turistički sektor iskazuju jasan interes za korištenjem aerodroma. Grad i županija u fazi su traženja adekvatnog partnera s kojim bi putem javno-privatnog partnerstva realizirali gradnju piste i svih pratećih objekata.

1.7.3. Željeznički promet

U Krapinsko-zagorskoj županiji željeznički promet ima stogodišnju tradiciju te su prve pruge u promet puštene davne 1886. godine. Kasnije tijekom godina širila se mreža pruga. Na području županije ukupno je 102,4 km željezničkih pruga. Pruga Zaprešić-Varaždin-Čakovec izravno povezuje veći dio Hrvatskog zagorja sa Zagrebom odnosno Varaždinskom i Međimurskom županijom. Najznačajnije željezničko čvorište je Zabok od koga se odvajaju priključne pruge Zabok-Đurmanec (koja je povezana s dijelom željezničke mreže Slovenije) te pruga lokalnog značenja Zabok-Gornja Stubica. Pogranična pruga Savski Marof-Kumrovec povezuje glavnu magistralnu prugu Tovarnik-Dobova sa krajnjim zapadnim dijelom Hrvatskog zagorja i željezničkom mrežom Slovenije. Na pograničnim prugama Savski Marof-Kumrovec i Đurmanec -Rogatec trenutno nema prometnih aktivnosti. Unatoč zatvaranju pruge Savski Marof Kumrovec, promet na navedenoj lokaciji nije ukinut, već je u organizaciji Meštrović prijevoza d.o.o. osiguran prijevoz autobusima između Harmice i Kumrovca u kojima vrijedi zajednička pretplatna karta HŽPP-MPZ.

Tabela 21 - Duljina željezničkih pruga na području krapinsko-zagorske županije

Oznaka	Puni naziv željezničke pruge	Skraćeni naziv željezničke pruge	građevinska duljina km	duljina u KŽŽ km
R 201	Zaprešić-Zabok-Varaždin-Čakovec	Zaprešić-Čakovec	100,722	45,173
L 102	Savski Marof-Kumrovec-DG- (Imeno)	Savski Marof-Kumrovec-DG	38,552	16,783
R 106	Zabok-Krapina-Đurmanec-DG-(Rogatec)	Zabok-Đurmanec-DG	27,187	27,187
L 201	Varaždin-Ivanec-Golubovec	Varaždin-Golubovec	34,582	2,449
L 202	Hum Lug odvojnica-Gornja Stubica	Hum Lug -Gornja Stubica	10,823	10,823
UKUPNO			211,866	102,415

Izvor: Narodne novine br. 3/2014 – Odluka o razvrstavanju željezničkih pruga

Kvaliteta i izgrađenost prometne infrastrukture u željezničkom prometnom sustavu nisu zadovoljavajući. Stanje mobilnih i stabilnih kapaciteta te mala brzina putovanja ima negativan utjecaj na kvalitetu prijevoza. Problem predstavlja i velik broj željezničko-cestovnih prijelaza te mali broj istih koji posjeduju uređaje za siguran prijelaz cestovnih vozila i pješaka preko željezničke pruge. Osim toga uočen je i problem nepostojanja sigurne pješačke komunikacije preko prijelaza, s obzirom da na prijelazima nisu postavljene mimoilazne zaštitne ograde za usmjeravanje pješaka. Naime, iste se ugrađuju neposredno ispred pješačkoga prijelaza preko pruge kako bi se pješaci pravovremeno upozorili da slijedi prijelaz preko željezničke pruge u istoj razini. U cilju rješavanja uočenih problema Županija je u suradnji s nadležnim institucijama poduzela niz aktivnosti, što je rezultiralo podizanjem razine osiguranja na najviše razinu na 2 željezničko-cestovna prijelaza na dionici pruge R 106 Zabok – Đurmanec. Nadalje Županijska uprava za ceste KŽŽ je inicirala rješavanje osiguranja prijelaza Poznanovec na način LED dioda, te je ujedno navedeni prijelaz prvi na području RH osiguran na naveden način. Što se tiče podizanja razine osiguranja pješaka, u tijeku je realizacija projekta postave mimoilaznih zaštitnih ograda na 4 lokacije na području Županije.

Oko 55% stanovnika županije živi u širem gravitacijskom području željezničkih pruga i to u 150 naseljena mjesta (od toga 5 gradova). Promet se odvija na 36 službenih mjesta (kolodvori, postaje), a međusobni razmaci kolodvora/postaja prosječno iznose 2,87 km. Mala međusobna udaljenost ukazuje na dobru opsluženost županije prometom, a to s druge strane smanjuje njegovu kvalitetu i komercijalnu brzinu. Problem željezničkog prometa je i neelektrificiranost te jednokolosiječnost pruga koje uvelike utječu na kvalitetu i brzinu putovanja. Konačna faza osuvremenjivanja željezničkih pruga Županije krapinsko-zagorske je elektrifikacija postojećih i novih pruga, jer tek elektrifikacija pruga pruža mogućnosti za postizanje većih brzina i vrhunske udobnosti u putničkom prijevozu i maksimalnu sposobnost prijevoza u teretnog prometu. Postiže se bolje gospodarenje energijom (manji troškovi i manja specifična potrošnja), a aspekt zaštite okoliša nalaže da se što prije i u što većem opsegu rabi električna vuča. Realizacijom I faze elektrifikacije pruge R 201 koji obuhvaća dionicu Zaprešić – Zabok u dužini od 23,06 km, ostvaruju se svi tehnički preduvjeti za nastavak elektrifikacije pruga u svim smjerovima iz kolodvora Zabok i to: pruge Zabok – Gornja Stubica (12 km), Zabok – Krapina – Đurmanec (21 km) te dionicu pruge Zabok – Budinščina, što zahtijeva izgradnju elektrovučne podstanice u Zaboku. Tijekom 2014. godine očekuje se završetak projektne dokumentacije, te bi se slijedeće godine projekt čija procijenjena vrijednost iznosi 68 mil. € aplicirao prema EU fondovima.

Ukupan godišnji broj korisnika željezničkog prometa u Krapinsko-zagorskoj županiji je 1,67 milijuna putnika što je prosječno oko 4600 ljudi dnevno.

1.7.4. Javni prijevoz putnika u cestovnom prometu

Na području Krapinsko-zagorske županije javni prijevoz putnika organiziran je kao autobusni te je organiziran kao županijski, međužupanijski i međunarodni linijski prijevoz. Županijskim linijama povezuju se važniji gospodarski i administrativni centri s okolnim mjestima. Odredišta tih linija su Krapina, Pregrada, Zlatar, Zabok i općina Hum na Sutli koja je gospodarsko središte pograničnog područja županije uz granicu s Republikom Slovenijom. Poseban linijski prijevoz, temeljen na sklopljenom ugovoru između prijevoznika i naručitelja, (koji isključuje druge putnike od prijevoza) namijenjen je učenicima osnovnih škola i radnicima određenih gospodarskih subjekata.

Upravni odjel za promet i komunalnu infrastrukturu Krapinsko-zagorske županije prijevoznicima je izdao ukupno 292 dozvola za obavljanje županijskog linijskog prijevoza. Na državnim cestama u županiji ima ukupno 69 autobusnih ugibališta, dok ih je na županijskim i lokalnim cestama izgrađeno 51.

Mreža županijskih i međužupanijskih autobusnih linija kao i vozni redovi linija nisu definirani na osnovu rezultata analize stvarnih prijevoznih potreba, što rezultira neracionalnom mrežom linija i voznim redovima koji ne zadovoljavaju u potpunosti razinu prijevozne potražnje. Vozna vremena su djelomično prilagođena potrebama korisnika autobusnog prijevoza, a usklađivanje autobusnih voznih redova s voznim redovima željeznice nije u potpunosti ostvareno.

Na području Krapinsko-zagorske županije relativno je dobra povezanost većih središta s susjednim područjima koja im gravitiraju, odnosno dobra je povezanost gradova Krapina, Zabok, Pregrada, Donja Stubica, Oroslavje i Zlatar sa susjednim područjima. Gotovo nikakva je povezanost rubnih dijelova Županije međusobno, te sa središtem Županije u Krapini, osim na dijelu Krapina – Đurmanec i Krapina – Hum na Sutli. Sukladno tome, rubne dijelovi Županije trebalo bi se povezati međusobno na dijelovima Lobar – Budinščina, Desinić – Kraljevec na Sutli i Pregrada – Klanjec, te sa sjedištem Županije. Također bi rubne dijelovi Županije trebalo povezati sa sjedištem Županije u Krapini.

Zaključno, unatrag posljednjih 10-tak godina prisutan je pad kvalitete pri obavljanju JPP, koji se očituje u zastarjelom voznom parku, premalom broju polazaka u danu, neoznačenim autobusnim stajalištima te trajanju putovanja, što je za posljedicu imalo porast broja osobnih vozila, koja se koriste za svakodnevno zadovoljavanje prijevozne potražnje. S obzirom na sustavno neulaganje u infrastrukturu kao i vozila, javni prijevoz u ispod je razine koja bi zadovoljila korisnike prijevoza. U cilju podizanje atraktivnosti javnog linijskog prijevoza putnika, Krapinsko-zagorska županija je uz Grad Zagreb i Zagrebačku županiju tijekom proteklih godina bila nositelj raznih aktivnosti, što je 2008. godine rezultiralo izradom Studije o integriranom prijevozu putnika u gradu Zagrebu, Zagrebačkoj županiji i Krapinsko-zagorskoj županiji. Navedena Studija dala je prijedlog idejnog rješenja, te je ono prihvaćeno kao temelj za detaljnu razradu projekta organizacije integriranog prijevoza putnika, utemeljenog prije svega na zajedništvu tarifno-prijevozne politike, tzv. tarifne unije kao i na zajedničkom razvoju prometne infrastrukture sustava. Dosad je na projektu integriranog prijevoza putnika na naprijed navedenom području, uspješno realizirana 1. faza predmet koje je bila izrada dva idejna projekta. Radi uspješnije realizacije u tijeku je osnivanje društva Integrirani prijevoz zagrebačkog područja d.o.o. koje bi preuzelo sve aktivnosti oko kandidiranju istog prema EU fondovima, s obzirom da je procijenjena vrijednost projekta 143 mil.€.

Tabela 22 - Prijevoznici uključeni u županijski linijski prijevoz (stanje 07.05.2014)

red.br.	IZDANE DOZVOLE- PRIJEVOZNIK	BROJ LINIJA	U %	BROJ POLAZAKA	U %	BROJ KORISNIKA
1.	Autoprijevoz Croline, Belec	6	2,11	13	1,57	165 dnevno
2.	Bo-Ni promet d.o.o., Lobar	16	3,17	25	3,02	350 dnevno
3.	Darko tours d.o.o., Desinić	17	5,99	18	2,18	345 dnevno
4.	Div 4 d.o.o., Poznanovec	22	8,10	35	4,23	120 dnevno

5.	Domi-prijevoz, Zlatar	32	10,56	46	5,56	400 dnevno
6.	Herc tours d.o.o., Daruvar	3	1,06	6	0,73	45 dnevno
7.	Hanžek, Marija Bistrica	2	0,70	4	0,48	310 dnevno
8.	Nigra Zlatar, Zlatar	12	4,23	14	1,69	110 dnevno
9.	Potočki promet d.o.o., Radoboj	3	1,06	9	1,09	430 dnevno
10.	Presečki grupa d.o.o., Krapina	127	44,37	561	67,84	5.968 dnevno
11.	Prijevoz Čižmek, Konjščina	5	1,76	9	1,09	100 dnevno
12.	Stubaki prijevoz d.o.o., Stubičke Toplice	8	2,82	25	3,02	700 dnevno
13.	Vrelej d.o.o., Klanjec	5	1,76	13	1,59	470 dnevno
14.	Torta prijevoz, Mihovoljan	2	0,70	4	0,49	35 dnevno
15.	Šaronja, Brestovec Orehovički	29	10,21	33	3,99	110 dnevno
16.	Transporti Duktaj, Budinščina	1	0,35	2	0,24	250 dnevno
17.	Potočki promet d.o.o. i Presečki grupa d.o.o. (zajedničke)	2	0,7	10	1,21	
18.	Čazmatrans					59 dnevno
	UKUPNO	292	100	819	100	9.967 dnevno

Izvor: Upravni odjel za gospodarstvo, poljoprivredu, promet, komunalnu infrastrukturu i EU fondove, 2014. godina

	Razvojni izazov	65% županijskih cesta ne udovoljava traženim tehničkim karakteristikama za ceste 4. i 5. kategorije obzirom na količinu dnevnog prometa
		84% lokalnih cesta ne udovoljava minimalnim tehničkim karakteristikama – većina tih prometnica smještena je na istoku županije
		Nepovoljna struktura terena koja bi omogućila osiguravanje kvalitete prometnica – potrebna visoka ulaganja u razvoj za što nema dovoljno sredstava
		Visok udio nerazvrstanih sredstava u ukupnoj prometnoj mreži KZZ
		Mala financijska sredstva JLS-a za održavanje nerazvrstanih cesta
		Velik broj identificiranih klizišta
		Nezadovoljavajuća kvaliteta i izgrađenost željezničke infrastrukture
		Mala brzina putovanja željeznicom koja ima negativan utjecaj na kvalitetu prijevoza
		Velik broj neoznačenih malih željezničkih prijelaza što predstavlja opasnost u cestovnom prometu
		Mreža autobusnih linija nije definirana temeljem stvarnih potreba putnika što rezultira neracionalnom mrežom linija koje ne zadovoljavaju potražnju
	Razvojna snaga	Pad kvalitete javnog prijevoza putnika zbog zastarjelog voznog parka, nedostatka putnika, premalog broja putnika
		Nedovoljna povezanost rubnih dijelova županije javnim prijevozom
		Povoljna mreža prometnica na području Krapinsko-zagorske županije
		Najprometniji i najznačajniji prometni pravac autoceste A2 prolazi Županijom što se može iskoristiti u razvoju svih segmenata gospodarstva i podizanje kvalitete života
		Započela izgradnja novih državnih prometnica čime će se povezati istok i zapad županije

	<p>Razvijen plan izrade projektne dokumentacije za sanaciju identificiranih klizišta na cestama</p> <p>Ishođen dio projektne dokumentacije za daljnji razvoj zagorskog aerodroma</p> <p>Aerodrom operabilan za lake letjelice i iskorišten u turističke svrhe</p> <p>Organizirano djelovanje Krapinsko-zagorske županije, gradova, općina i nadležnih institucija u rješavanju problema neoznačenih pješačkih i cestovnih željezničkih prijelaza</p> <p>Započela 1. faza elektrifikacije pruga – Zaprešić Zabok</p> <p>Mala međusobna udaljenost kolodvora/postaja željezničke mreže što ukazuje na kvalitetnu opsluženost mrežom</p>
 <p>Razvojna prilika</p>	<p>Mjerama ruralnog razvoja sufinancirati sanaciju klizišta i modernizaciju nerazvrstanih cesta</p> <p>Javno-privatnim partnerstvom osigurati daljnji razvoj zagorskog aerodroma</p> <p>Daljnja elektrifikacija pruga u drugoj fazi – osigurani preduvjeti</p> <p>Zajednička tarifna unija sa susjednim županijama što se tiče javnog prijevoza i uvođenje jedinstvene putne karte</p>

1.8. Gospodarstvo

1.8.1. Razvojni položaj Krapinsko-zagorske županije u Republici Hrvatskoj

Prema pokazatelju bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, u 2012. godini, KZŽ je znatno ispod nacionalnog prosjeka. Kada se uključi i Grad Zagreb nalazi se na 17. mjestu od svih županija u Republici Hrvatskoj (Tabela 23). Njen BDP po stanovniku je 2011. iznosio 6.246€, što je manje od prosjeka RH za 39%. Primjetan je pad BDP-a od 2008. godine uz lagano povećanje u 2011. godini. Najvažniji razlog tomu je svjetska gospodarska kriza koja nije zaobišla niti Krapinsko-zagorsku županiju uslijed čega je došlo do zatvaranja određenih gospodarskih subjekata, smanjenja investicija te pada zaposlenosti. Uvođenje dodatnih poreza, realno povećanje cijena te smanjenje zaposlenosti smanjuje osobnu potrošnju što smanjuje domaću potražnju, a time dolazi i do pada BDP-a.

U odnosu na BDP po stanovniku Kontinentalne Hrvatske, Krapinsko-zagorska županija ima 40% niži BDP po stanovniku. U usporedbi s EU 28, Krapinsko-zagorska županija nalazi se na 25% prosjeka EU 28 u 2012. godini. U istoj godini, Republika Hrvatska nalazila se na 40% prosjeka EU 28. Ujedno, Krapinsko-zagorska županija činila je 1,87% ukupnog BDP-a Republike Hrvatske.

Tabela 23 - Razvojni položaj Krapinsko-zagorske županije prema indikatoru BDP/st u €

Županija	BDP / stanovniku (€)				INDEKS 2012./2009.	2012. godina (RH=100)
	2009. godina	2010. godina	2011. godina	2012. godina		
Kontinentalna Hrvatska	10.111	10.147	10.514	10.500	103,8	102
Grad Zagreb	17.814	18.645	18.503	18.506	103,9	179,7
Zagrebačka županija	7.803	7.164	7.786	7.791	99,8	75,7
Krapinsko-zagorska županija	6.576	6.085	6.300	6.246	95	60,7
Varaždinska županija	8.834	8.209	8.285	8.300	94	80,6
Koprivničko-križevačka županija	9.371	8.086	8.524	9.156	97,7	88,9
Međimurska županija	8.349	7.885	8.459	8.436	101	81,9
Bjelovarsko-bilogorska županija	7.677	6.720	7.062	6.879	89,6	66,8
Virovitičko-podravska županija	6.399	5.869	6.333	6.199	96,9	60,2
Požeško-slavonska županija	6.229	6.053	6.281	6.101	97,9	59,3
Brodsko-posavska županija	5.606	5.357	5.882	5.853	104,4	56,8
Osječko-baranjska županija	8.112	7.539	8.271	8.093	99,8	78,6
Vukovarsko-srijemska županija	5.974	5.521	6.217	5.996	100,4	58,2
Karlovačka županija	7.634	7.404	7.709	7.621	99,8	74

Sisačko-moslavačka županija	8.325	8.362	8.214	8.148	97,9	79,1
Jadranska Hrvatska	9.764	9.876	9.941	9.885	101,2	96
Primorsko-goranska županija	12.305	12.343	12.724	13.110	106,5	127,3
Ličko-senjska županija	8.707	8.278	8.081	7.764	89,2	75,4
Zadarska županija	8.388	8.182	8.302	8.169	97,4	79,3
Šibensko-kninska županija	7.239	7.887	7.930	7.869	108,7	76,4
Splitsko-dalmatinska županija	7.952	8.072	8.072	7.875	99	76,5
Istarska županija	12.810	12.897	12.991	12.677	99	123,1
Dubrovačko-neretvanska županija	9.990	10.457	9.807	9.861	98,7	95,8
Republika Hrvatska	10.111	10.057	10.325	10.297	101,8	100

Izvor: DZS, Priopćenje veljača 2014. 2013., 2012. godina, Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, NKPS – 2. razina i županije u 2009., 2010. i 2011. godini,

Prema podatcima objavljenim u *Regionalnom indeksu konkurentnosti Republike Hrvatske 2013.*, u kojem se mjere statistički i perceptivni pokazatelji konkurentnosti županija i regija, Krapinsko-zagorska županija u sveukupnom poretku županija zauzima 12. mjesto u 2013. godini te je pala za jedno mjesto u odnosu na 2010. godinu čime i dalje zaostaje za županijama u okruženju.

Poslovni sektor postao je manje konkurentan – analiza statističkih indikatora konkurentnosti pokazuje kako je usprkos povećanju broja poduzetnika, zaposlenika i neto plaći poslovni sektor postao manje konkurentan tj. na rang listi pao je za 2 mjesta i sada se nalazi na 12 mjestu. Razlog tome je smanjenje izvoza te općenito manji stupanj brzine kvalitetnog razvoja poslovnog sektora u odnosu na ostatak Republike Hrvatske. U kvaliteti poslovnog okruženja pozitivan pomak učinjen je u području poslovne infrastrukture (poduzetničke zone, komunalne naknade). Te mjerljive pozitivne promjene faktora kojima se mjeri konkurentnost prati i znatna promjena u perceptivnim indikatorima konkurentnosti, posebno onima kojima se opisuje poslovno okruženje (skok s 13. mjesta na 12.) što se može povezati s investiranjem u poboljšanje poslovne infrastrukture.

1.8.2. Razvojni položaj gradova i općina unutar Krapinsko-zagorske županije

Razvojni položaj Krapinsko-zagorske županije u odnosu na Republiku Hrvatsku nije povoljan (tabela 23), no promatrajući i gradove i općine Krapinsko-zagorske županije vidljive su znatne razlike u razvijenosti. Tabela 24 pokazuje različitosti u razvojnim pokazateljima. Prosječni dohodak po stanovniku kreće se od 17.501 kuna u Desiniću do 33.508 kuna u Zaboku što pokazuje da je razlika između najbogatije i najsiromašnije jedinice gotovo dvostruka. 28% jedinica ima viši dohodak po stanovniku od prosjeka županije dok samo 4 jedinice imaju veći dohodak od prosjeka Republike Hrvatske. Te su jedinice uglavnom smještene u središnjem dijelu Krapinsko-zagorske županije. Ujedno, vidljivo je da uglavnom jedinice smještene zapadno u višim dijelovima županije te na samom istoku spadaju u potpomognuta područja s dohotkom po stanovniku manjim od prosjeka županije.

Podatci o prosječnoj stopi nezaposlenosti uspoređujući ih sa stanjem 2009. godine porasli su u prosjeku za 3% na razini svih gradova i općina te na razini Krapinsko-zagorske županije za 4%. Prosječna stopa nezaposlenosti u

promatranom razdoblju rasla je brže na razini Krapinsko-zagorske županije, nego na razini Republike Hrvatske. Krajem 2013. godine zaustavljen je negativan trend tako da Krapinsko –zagorska županija ima nižu stopu nezaposlenosti u odnosu na nacionalni prosjek. Ukupno 37% jedinica ima manju prosječnu stopu nezaposlenosti od prosjeka županije.

Tabela 24 - Odstupanja u razvijenosti gradova i općina u Krapinsko-zagorskoj županiji

GRAD / OPĆINA	PROSJEK DOHODAK PER CAPITA	PROSJEK IZVORNI PRIHODI PER CAPITA	PROSJEČNA STOPA NEZAPOSLENO STI	KRETANJE STAN.	UDIO OBRAZ. STAN. U STAN. 16 - 65 GODINA	INDEKS RAZVIJENOSTI	
	2010. - 2012.	2010. - 2012.	2010. - 2012.	2010. - 2001.	2011.	2013.	2009.
Krapinsko-zagorska županija	25.432	1.772	12,90%	95,00	69,67%	73,24%	87,72%
Desinić	17.501	862	16,60%	82,8	54,57%	63,25%	67,60%
Budinščina	19.402	847	13,10%	89,2	58,23%	70,90%	72,97%
Lobor	18.275	653	11,40%	88,1	66,19%	72,13%	74,99%
Zagorska Sela	18.410	1.136	14,30%	94,2	61,93%	72,86%	71,02%
Gornja Stubica	20.562	956	16,00%	93,8	63,17%	73,38%	76,59%
Mihovljan	21.092	1.038	13,50%	87,6	62,54%	74,55%	76,30%
Jesenje	21.015	1.343	17,70%	92,8	65,57%	75,22%	74,91%
Hrašćina	20.422	763	10,00%	90,4	65,96%	76,83%	76,88%
Đurmanec	23.806	867	16,40%	94,9	68,35%	78,29%	80,93%
Kumrovec	24.002	1.321	18,10%	89,8	70,43%	79,07%	81,15%
Bedečevina	24.078	1.190	13,20%	96	67,80%	82,90%	86,14%
Radoboj	23.736	937	13,10%	98,1	71,53%	82,99%	84,34%
Sveti Križ Začretje	24.154	1.358	13,50%	96,7	67,53%	83,80%	84,16%
Tuhelj	25.419	1.639	16,00%	97,2	65,30%	84,26%	86,67%
Novi Golubovec	20.551	1.304	8,00%	94,1	72,34%	84,52%	85,15%
Zlatar	23.334	1.269	10,90%	94	70,63%	84,72%	86,40%
Klanjec	27.889	1.478	14,30%	92,6	64,51%	86,15%	86,27%
Veliko Trgovišće	24.581	1.470	10,60%	94,6	67,17%	86,51%	85,84%
Donja Stubica	25.021	1.368	11,30%	99,4	68,71%	87,63%	87,68%
Marija Bistrica	24.786	1.763	11,90%	93,2	73,45%	89,05%	87,69%
Konjščina	27.078	1.341	10,20%	94,8	76,62%	90,00%	91,37%
Oroslavje	28.273	1.592	13,90%	99,2	75,69%	92,83%	93,43%
Hum na Sutli	27.949	1.816	11,10%	95,1	69,63%	92,84%	93,01%
Zlatar Bistrica	28.720	1.524	10,50%	97,5	77,31%	95,73%	92,17%
Krapina	30.173	1.795	13,70%	97,9	77,53%	96,52%	97,14%
Krapinske Toplice	29.819	2.071	9,60%	95,9	70,79%	98,08%	94,38%
Stubičke Toplice	31.100	2.033	12,50%	106,1	78,58%	102,27%	103,48%
Zabok	33.508	2.455	10,20%	98,1	78,19%	107,01%	106,17%
Petrovsko	20.492	754	17,50%	89,2	62,27%	69,55%	74,33%

Pregrada	23.290	1.132	15,20%	93,3	59,90%	76,88%	80,93%
Kraljevec na Sutli	22.301	919	14,00%	96,6	61,74%	77,00%	75,97%
Mače	23.806	867	16,40%	94,9	68,35%	78,29%	77,04%

Izvor: Narodne novine, 63/10, 158/13

1.8.3. Položaj gospodarstva Krapinsko-zagorske županije u gospodarstvu Hrvatske

Republiku Hrvatsku općenito karakterizira disperziranost malog broja poduzetnika na samo nekoliko županija. Tako je vidljivo da je najviše poduzetnika (38,9%) koncentrirano na području Grada Zagreba te Zagrebačke županije. U Krapinsko-zagorskoj županiji nalazi se ukupno 1,7% od ukupnog broja poduzetnika u Republici Hrvatskoj što ju svrstava ispred Koprivničko-križevačke županije (1,4%), no iza Varaždinske (2,9%) i Međimurske (2,5%) županije.

U skladu s trendom na razini Hrvatske, disperziranost poduzetnika karakteristična je i za Krapinsko-zagorsku županiju. Očekivano najveći broj poduzetnika registriran je u gradovima Krapini (268) i Zaboku (204) te općinama Bedekovčina (93) i Sveti Križ Začretje (82). Ujedno, tvrtke u navedenim jedinicama lokalne samouprave zapošljavaju 39,9% od ukupnog broja zaposlenih u poduzećima u KZŽ.

Prema neto dobiti poduzetnika, Krapinsko-zagorska županija nalazi se na 10. mjestu u Republici Hrvatskoj, prema broju poduzetnika na 13. mjestu, a prema ukupnom prihodu na 11. Mjestu od svih županija u Hrvatskoj.

Na popisu najbolje rangiranih općina u Republici Hrvatskoj po kriteriju ukupnog prihoda poduzetnika, visoko 4. mjesto zauzima općina Hum na Sutli. Zanimljivost proizlazi iz činjenice kako je u prvih 10 gradova/općina po veličini neto dobiti poduzetnika samo jedna općina, Hum na Sutli i to 8 po neto dobiti. Najveća dobit poduzetnika općine Hum na Sutli rezultat je pozitivnog poslovanja tvrtke VETROPACK STRAŽA tvornica stakla d.o.o. koja je u 2014. godini ostvarila 96,7 milijuna kuna neto dobiti.

Tabela 25 - Osnovni pokazatelji poduzetništva u Krapinsko-zagorskoj županiji

Godina	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Broj poduzetnika	1.263	1.586	1.621	1.595	1.670	1.765
Ukupni prihodi*	9.074	9.341	9.797	9.705	9.969	9.889
Ukupni rashodi*	8.808	9.338	9.898	9.687	9.631	9.623
Dobit nakon oporezivanja*	369	301	384	457	466	557
Gubitak nakon oporezivanja*	186	358	522	474	207	347
Neto plaće u HRK	3.812	3.836	3.984	3.999	4.137	4.141
Broj zaposlenih	15.912	16.974	16.660	16.446	16.571	17.638

Izvor: Fina; obrada: Zagorska razvojna agencija d.o.o.

- Iznosi u milijunima kuna

Prosječna mjesečna neto plaća zaposlenih u poduzećima na području Krapinsko-zagorske u proteklih pet godina porasla je za 7,95% tj. sa 3.836 kuna 2010. godine, na 4.141 kuna 2014. godine. Najveću prosječnu mjesečnu neto plaću u 2013. godini isplatili su veliki poduzetnici u iznosu od 6.682,00 kuna, dok najmanju plaću isplaćuju mali poduzetnici (3.719,00 kuna).

Obzirom na veličinu poduzetnika, u promatranom četverogodišnjem razdoblju (2010. – 2013. godina) najviše je malih poduzetnika (98%), a 2013. godine zapošljavali su 63% ukupno zaposlenih kod pravnih osoba. Ujedno, mali poduzetnici su 2013. godine ostvarili 41,4% ukupnog prihoda, a 58,6% ostvarili su veliki i srednje veliki poduzetnici Krapinsko-zagorske županije (prosječno 55,7% u protekle četiri godine).

1.8.3.1. Investicije u dugotrajnu imovinu, istraživanje i razvoj

Od ukupnog broja poduzetnika u Krapinsko-zagorskoj županiji samo je 28% uložilo dodatna sredstva u dugotrajnu imovinu. U odnosu na Republiku Hrvatsku, poduzetnici zauzimaju 2,4% ukupnog broja investitora čime je Krapinsko-zagorska županija ispod nacionalnog prosjeka (20%) te u okruženju susjednih županija iza Varaždinske, Međimurske i Zagrebačke županije. Apsolutni iznos investiranih sredstava iznosi 538 milijuna kuna (1,5% u odnosu na RH).

Vežano uz investicije u dugotrajnu imovinu, više od 85% investicija vezano je za postrojenja i opremu (DZS), a manji dio otpada na istraživanje i razvoj (izdaci za razvoj), jačanje inovacijskog kapaciteta, generiranje novog znanja putem istraživanja i razvoja (bilo interno ili putem suradnje s znanstveno-istraživačkim institucijama) što pretpostavlja temelj za stvaranje novih proizvoda i usluga te planiranje tih proizvoda.

Ograničena poslovna ulaganja te istraživanje i razvoj pridonose proizvodnji proizvoda niže dodane vrijednosti temeljeno na sektorima niske i srednje – niske tehnologije stoga je potrebno aktivnosti usmjeriti na preobrazbu strukture proizvodnje i izvoza prema proizvodima koji intenzivno koriste tehnologiju i visoko-obrazovanu radnu snagu.

U prilog negativnoj inovacijskoj slici Krapinsko-zagorske županije ide i podatak da je u razdoblju od 2008. – 2010. godine Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo prijavljeno ukupno 27 patenata od čega je odobreno samo 10. Time se Županija svrstava na samo dno hrvatskih županija pri čemu manji broj patenata ima samo Ličko-senjska županija.

Prema provedenom istraživanju u Krapinsko-zagorskoj županiji¹⁵ potrebno je uvesti financijske poticaje za inovativna rješenja, posredovanje u povezivanju u inovativna partnerstva, administrativno-pravne savjete, pomoć u prijavljivanju inovativnih projekata na natječaje i direktno financiranje proizvoda i usluga. Potrebno je umrežiti poslovni sektor s istraživačkim institucijama i drugim potpornim institucijama kako bi pokrenuli stvaranje novih proizvoda više dodane vrijednosti.

1.8.3.2. Pokazatelji uspješnosti poslovanja poduzetnika

Prema pokazatelju produktivnosti rada, mjerenom ukupnim prihodom po zaposlenom, Krapinsko-zagorska županija ostvaruje 561.000 kuna po zaposlenom u 2014. godini. Produktivnost rada mjerena neto dobiti (dobit minus gubici) po zaposlenom u županiji iznosi 11.886 kuna neto dobiti što govori o visokoj produktivnosti i efikasnosti rada.

¹⁵ Analiza inovacijskog potencijala poduzeća i R&D institucija na hrvatskom i slovenskom prostoru (podravsko-pomurska i međimurska regija) projekta SPRINT, ožujak 2013.

Tabela 26 - Pokazatelji produktivnosti, ekonomičnosti i rentabilnosti poduzetnika u Krapinsko-zagorskoj županiji tijekom 2012.-2014. godine

Godina	Pokazatelj	Ukupni prihodi po zaposlenom (000 kn)	Neto dobitili gubitak razdoblja po zaposlenom (kn)	Ekonomičnost poslovanja (%)	Rentabilnost prometa, neto (%)	Rentabilnost ukupne imovine, neto (%)	Rentabilnost vlastitog kapitala (%)
2012.	Krapinsko-zagorska županija	590	-1.058	100,2	-0,2	-0,1	-0,8
2013.	Krapinsko-zagorska županija	602	15.634	103,5	2,6	2	9,4
2014.	Krapinsko-zagorska županija	561	11.886	102,8	2,1	2	6,6
2012.	Republika Hrvatska	736	5.954	101,5	0,8	0,5	1,3
2013.	Republika Hrvatska	737	4.248	101,2	0,6	0,3	0,9
2014.	Republika Hrvatska	745	11.750	102,3	1,6	0,9	2,5

Izvor: FINA, obrada Zagorska razvojna agencija d.o.o.

Prema pokazatelju ukupne ekonomičnosti poslovanja, poduzetnici u Krapinsko-zagorskoj županiji poslovali su pozitivno te su ostvarili više prihoda od rashoda u poslovanju. Ostvaren je pozitivan prinos u poslovanju (rentabilnost) čime su poduzetnici u županiji poslovali iznad rentabilnosti poduzetnika u drugim županijama Sjeverozapadne Hrvatske.

1.8.4. Osnovni pokazatelji poduzetništva prema djelatnostima

Analiza temeljne gospodarske strukture Krapinsko-zagorske županije pokazuje dominantnu ulogu prerađivačke industrije koja je u 2013. godini ostvarila 43,90% ukupnog prihoda Krapinsko-zagorske županije. Druga po redu je djelatnost trgovine na veliko i malo sa ostvarenih 26,80%, a treća građevinarstvo sa 5,29% ukupnog prihoda u KZŽ. Ukupni prihod od djelatnosti prerađivačke industrije je od 2010. do 2013. godine povećan 1,75%. Prihod građevinarstva pak od 2010. do 2013. godine bilježi pad od 5,39%. Nastavak smanjenja posljedica je produbljena već postojeće krize.

Tabela 27 - Ukupni prihodi prema djelatnostima u KZŽ, 2010. - 2013.

PODRUČJE DJELATNOSTI	2013.		2012.		2011.		2010.	
	UKUPNI PRIHOD	%	UKUPNI PRIHOD	%	UKUPNI PRIHOD	%	UKUPNI PRIHOD	%
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	249.162	2,50	194.390	2	198.396	2,03	154.257	1,65
Rudarstvo i vađenje	105.565	1,06	112.646	1,16	115.088	1,17	119.398	1,28
Prerađivačka industrija	4.376.211	43,90	4.252.033	43,81	4.208.208	42,96	3.937.831	42,15

Opskrba električnom energijom	199.416	2,00	196.239	2,02	197.852	2,02	202.795	2,17
Opskrba vodom	138.398	1,39	203.372	2,1	212.905	2,17	138.015	1,48
Građevinarstvo	527.136	5,29	720.304	7,42	887.469	9,06	997.727	10,68
Trgovina na veliko i malo	2.672.451	26,80	2.601.631	26,81	2.577.413	26,31	2.492.033	26,68
Prijevoz i skladištenje	615.579	6,18	609.586	6,28	579.119	5,91	491.213	5,26
Pružanje smještaja te pripreme i usluživanja hrane	142.097	1,43	126.852	1,31	155.374	1,59	139.507	1,49
Informacije i komunikacije	35.978	0,36	32.592	0,34	32.366	0,33	33.566	0,36
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	4.154	0,04	3.597	0,04	3.141	0,03	2.201	0,02
Posredovanje nekretninama	40.081	0,40	40.970	0,42	41.881	0,43	24.921	0,27
Obrazovanje	12.773	0,13	11.288	0,12	10.222	0,1	10.044	0,11
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	178.283	1,79	181.596	1,87	183.029	1,87	190.244	2,04
Umjetnost, zabava i rekreacija	1.902	0,02	2.220	0,02	1.248	0,01	300	0
Ostalo	669.363	6,71	415.193	4,28	393.042	4,01	407.430	4,36
UKUPNO	9.968.549	100	9.704.509	100	9.796.753	100	9.341.482	100

Izvor: Fina, Obrada HGK ŽK Krapina

Najviše je poduzetnika registrirano u djelatnostima trgovine na veliko i malo (26%), zatim u prerađivačkoj industriji te građevinarstvu. Najviše je osoba zaposleno u prerađivačkoj industriji (50%), zatim trgovini na veliko i malo (17%) te građevinarstvu (10%). Omjer broja poduzetnika i zaposlenih u pojedinim djelatnostima kreću se na istoj razini u promatranom razdoblju od 2010. do 2013. godine. Primjetno je povećanje broja poduzetnika u građevinarstvu, ali i smanjenje broja zaposlenih u građevinarstvu što je posljedica stagnacije tog sektora na nacionalnoj razini te nedostatak kapitalnih investicija. U tom sektoru dolazi posljedično i do smanjenja ukupnih prihoda što je vidljivo iz Tabele 27.

Najznačajnije djelatnosti unutar prerađivačke industrije su proizvodnja tekstila i tekstilnih proizvoda te proizvodnja gotovih metalnih proizvoda.

U razdoblju od 2010. do 2012. godine proizvodnja tekstila i tekstilnih proizvoda bilježi veliki pad broja zaposlenih od čak 487 osoba. Broj poduzetnika ostao je isti što govori o smanjenju obujma proizvodnje u postojećim proizvodnim pogonima. Zamjetan je značajan pad udjela u ukupnom izvozu sa 23,52% na 16,84% te smanjenje udjela u ukupnom uvozu Krapinsko-zagorske županije sa 20,64% na 15,50% godine 2012. Svi spomenuti pokazatelji govore u prilog smanjene konkurentnosti poduzetnika i proizvoda kao i ne konkurentnost radne snage. Makroekonomsko okruženje za postojeću strukturu tekstilne industrije je nepovoljno te je sve veći udio lojna poslova također jedan od razloga sve veće ne konkurentnosti poduzeća u ovoj djelatnosti. Ipak, u zadnje vrijeme primjetan je oporavak tekstilne industrije koja vlastitim prestrukturiranjem postaje ponovno konkurentna na tržištu.

Proizvodnja proizvoda od metala zadnje tri godine doživljava porast ukupnih prihoda te povećanje broja zaposlenih. Broj poduzetnika zadnjih godina ostaje isti. Ipak, prosječna plaća u promatranim godinama je u stalnom padu. U zadnjoj promatranoj godini zabilježeno je smanjenje izvoza, ali i uvoza što ukazuje na manju cjenovnu ne konkurentnost poduzeća u toj djelatnosti, smanjenje potražnje za spomenutim proizvodima te još uvijek utjecaj

svjetske gospodarske krize. Broj zaposlenih se u spomenutom razdoblju usprkos istom broju poduzetnika povećao što govori u prilog povećanja proizvodnje.

Obzirom na veličinu tržišta Krapinsko-zagorske županije, ali i veličinu domaćeg tržišta (nacionalnog), nužno je da poduzetnički sektor Krapinsko-zagorske županije postane konkurentniji te da bude u mogućnosti svoje proizvode plasirati na domaće i inozemno tržište. Konkurentnost će se postići minimiziranjem troškova proizvodnje (materijala i proizvoda potrebnih za proizvodnju) te ulaganjem u modernizaciju proizvodnje – novu opremu i postrojenja.

Na razini Krapinsko-zagorske županije, osim kreditnih linija za poticanje malog i srednjeg poduzetništva te lokalnog jamstvenog fonda koji izdaje jamstva za kredite u prerađivačkoj industriji, ne postoji sveobuhvatan sustav mjera za poticanje malih i srednjih poduzeća te obrta. Stoga je potrebno osmisliti kvalitetne mjere koje će doprinijeti poticanju razvoja novih proizvoda, nabavku nove opreme koja će automatizirati proizvodnju, povećati profitabilnost tvrtki i povećati neto prihode tvrtki. Osim direktnih gospodarskih mjera (odnosno usmjerenog sustava poticaja za konkurentnost gospodarstva), nužno je unaprijediti pristup financiranja za gospodarstvo i to kroz povećanje dostupnog kapitala, unapređenje kvantitete i kvalitete investicijskih i kreditnih ponuda za sektor poduzetništva i obrtništva.

1.8.4.1. Lokacijski kvocijent

Lokacijski kvocijent prikazuje koncentraciju gospodarskog sektora u lokalnoj ekonomiji u odnosu na nacionalnu/referentnu ekonomiju. Izračunava se kao broj zaposlenih u nekom gospodarskom sektoru kao udio ukupnog broja zaposlenih na lokalnoj razini u odnosu na broj zaposlenih u nekom gospodarskom sektoru kao udio ukupnog broja zaposlenih na nacionalnoj/referentnoj razini. Rezultat veći od 1 ukazuje na sektore koji imaju veću koncentraciju na lokalnoj razini odnosno koji su produktivniji, konkurentniji i proizvode viškove za izvoz (izvan lokalne ekonomije).

Prilikom izračuna lokacijskog kvocijenta za područje Krapinsko-zagorske županije u odnosu na RH korišteni su podaci Državnog zavoda za statistiku (Statističko izvješće SI-1502 Zaposlenost i plaće u 2012.) gdje su dostupni podaci o zaposlenima u pravnim osobama i zaposlenima u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija stanje 31. ožujka 2012. g. po županijama. Kod zaposlenih u pravnim osobama istraživanjem nisu obuhvaćene djelatnosti T (djelatnosti kućanstva kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe) i U (Djelatnosti izvan teritorijalnih organizacija i tijela), pa navedene djelatnosti ne uzimamo u razmatranje. Kod zaposlenih u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija postoje i nerazvrstani prema djelatnosti (820 u RH i 1 osoba u KZZ) koje također ne uzimamo u razmatranje.

Prema izračunu, lokacijski kvocijent na području Krapinsko-zagorske županije iznad 1 imaju djelatnosti C prerađivačka industrija (1,7), zatim D opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, F građevinarstvo i Q djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi sa lokacijskim kvocijentom 1,4 te B rudarstvo i vađenje (1,1) gdje je relativno mali broj zaposlenih. Lokacijski kvocijent 1,0 ima djelatnost P obrazovanje. Od djelatnosti sa značajnijim brojem zaposlenih u Krapinsko-zagorskoj županiji lokacijski kvocijent ispod 1 imaju slijedeće djelatnosti: G trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (0,9), H prijevoz i skladištenje (0,8), I djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (0,8) te O javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje (0,6).

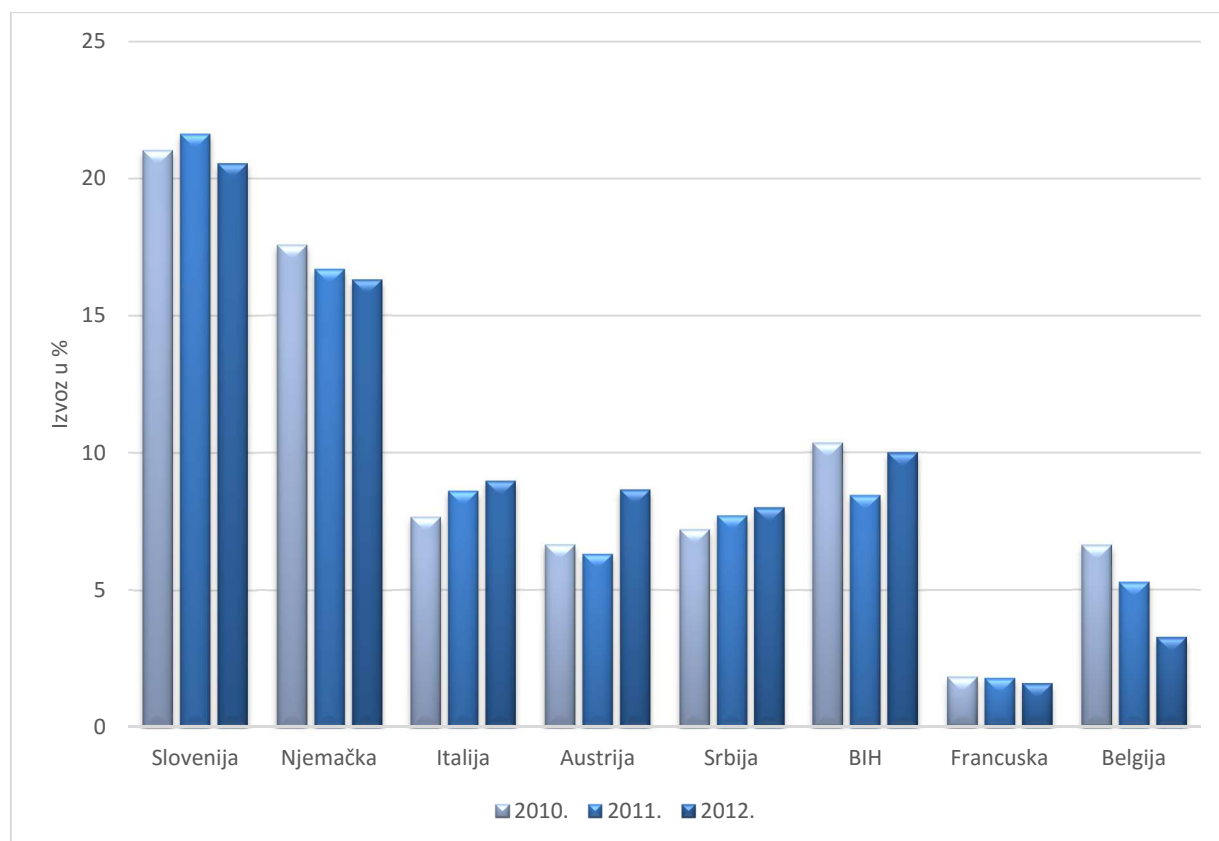
Podatci o lokacijskom indeksu potvrđuju važnost prerađivačke industrije u kojoj je zaposleno 50% ukupno zaposlenih u županiji te u kojoj posluje preko 20% ukupnog broja poduzetnika. Konkurentsku prednost Krapinsko-zagorska županija posjeduje i u zdravstvenom sektoru zbog velikog broja lječilišta / specijalnih bolnica koje zapošljavaju medicinsko osoblje te jedne opće bolnice na području Županije. Županija mora uložiti dodatna sredstva kako bi razvila svoje konkurentne prednosti te pomoći malom i srednjem poduzetništvu prerađivačke

industrije, ali i osnažiti zdravstveni sektor kako bi se pružila sveobuhvatna zdravstvena usluga van institucionalnog sustava te stvorili novi programi koji mogu pozitivno biti valorizirani u sektoru turizma.

1.8.5. Vanjskotrgovinski partneri Krapinsko-zagorske županije

Vanjskotrgovinski promet Krapinsko-zagorske županije zadnje 3 godine (2010. – 2012. godina) je pozitivan iako rezultira konstantnim povećanjem uvoza, dok izvoz u 2012. godini doživljava pad od 4% u odnosu na 2011. godinu, a uvoz raste za 108%, a uzrok tome je produbljivanje postojeće ekonomske krize kako u Hrvatskoj tako i u Krapinsko-zagorskoj županiji.

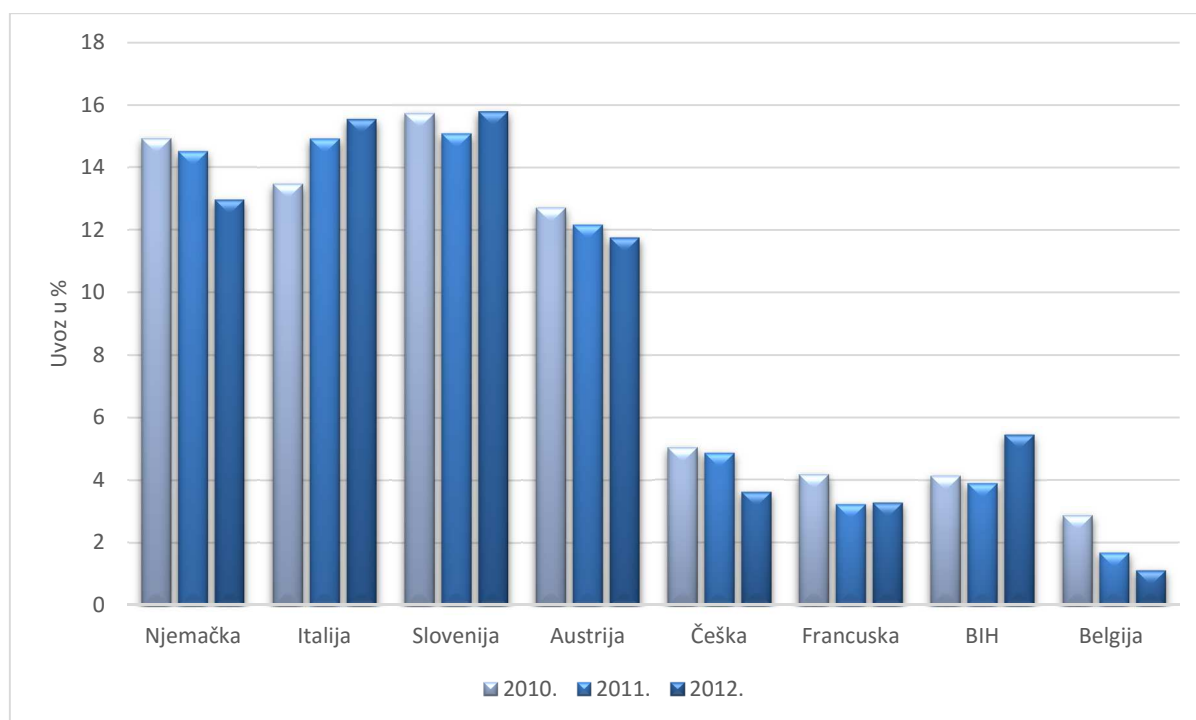
Grafikon 19 - Najznačajniji vanjskotrgovinski partneri u izvozu

Izvor: HGK, ŽK Krapina

Vidljivo je da je vanjskotrgovinska bilanca s partnerima u izvozu konstantna da nema značajnijih promjena u zemljama prema kojima je usmjeren izvoz. Iako je vidljivo lagano smanjenje izvoza u Sloveniju, Njemačku, Francusku i Belgiju, raste izvoz u Italiju, Austriju, Srbiju i BiH.

Najviše se izvozi staklenih proizvoda, kotlova, strojeva i aparata, zatim pokućstva, opreme za krevete, umjetna i sintetička vlakna, odjeća i pribor za odjeću te sjemenje i plodovi te industrijsko i ljekovito bilje. Obzirom na strukturu proizvoda koji se izvoze, vidljivo je da su to proizvodi dominantnih industrija u Krapinsko-zagorskoj županiji. Potrebno je poraditi na većem stupnju obrade proizvoda koji se izvoze kako bi se potaknuo izvoz gotovih proizvoda, smanjio izvoz poluproizvoda ili sirovina (kao ljekovito bilje, vata, pređa, netkani materijali, sintetička vlakna i slično koji zauzimaju više od 20% izvoza u 2012. godini).

Grafikon 20 - Najznačajniji vanjskotrgovinski partneri u uvozu

Izvor: HGK, ŽK Krapina

Najviše se roba uvozi iz Italije, Slovenije, Njemačke i Austrije. Obzirom na vrstu robe koja se uvozi, najviše je kotlova, mehaničkih dijelova kotlova za proizvodnju pare, zatim plastične mase i proizvoda od plastične mase, umjetni ili sintetički filamenti, vrpce, sintetička vlakna, papir i karton, željezo i čelik te mineralna gnojiva. Vidljivo je također da se najviše robe uvozi upravo za proizvodnju proizvoda u najjačim industrijama (proizvodnja metalnih proizvoda npr.)

Važan element vanjskotrgovinske bilance je sektor prerađivačke industrije koji pokriva najveći dio izvoza (86% u 2012. godini). Najzastupljeniji sektori u prerađivačkoj industriji su proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda, proizvodnja gotovih metalnih proizvoda te proizvodnja tekstila. Isti sektori najzastupljeniji su u sektoru uvoza. Identificirani problem je zastupljenost malih poduzeća u izvozu što je u skladu i sa trendom na nacionalnoj razini. Jačanje malih izvoznika uz konstantno ulaganje u kvalitetu proizvoda doveli bi do jačih izvoznih rezultata i jačanju domaće proizvodnje proizvoda koji bi zamijenili uvozne proizvode.

Obzirom na važnost prerađivačke industrije u Krapinsko-zagorskoj županiji te njezinom utjecaju na izvoz, nužno je poticati razvoj ovih djelatnosti i unaprijediti izvozne rezultate gospodarstva. Nužno je uvesti mehanizme koji bi pomogli upravama društva poglavito malih i srednjih tvrtki u upravljanju ljudskim potencijalima te kako bi kvalitetno ušli na nova tržišta i na njima poslovali uspješno u budućnosti.

Prema dostupnim podacima, u prvih 6. mjeseci vanjskotrgovinski promet Krapinsko-zagorske županije karakterizira i dalje veći uvoz nego izvoz što je posljedica i dalje nepovoljnih ekonomskih kretanja kako na razini Krapinsko-zagorske županije tako i Republike Hrvatske. Vanjskotrgovinski promet županije (u eurima) i udio u Republici Hrvatskoj prikazan je u tabeli 28.

Tabela 28. Vanjskotrgovinski promet Krapinsko-zagorske županije u prvih 6. mjeseci 2013. godine

Vanjskotrgovinski promet KZŽ i gospodarstva RH	I-VI 2013.
IZVOZ	
Gospodarstvo RH	5.725.527
Gospodarstvo KZŽ	209.658
Udio KZŽ u RH - %	3,70%
UVOZ	
Gospodarstvo RH	10.667.664
Gospodarstvo KZŽ	177.768
Udio KZŽ u RH - %	1,70%

Izvor: HGK, ŽK Krapina

Razlog o podacima vanjskotrgovinskog prometa Krapinsko-zagorske županije samo za prvih 6. mjeseci je taj što je nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine, DZS zbog novog načina prikupljanja i obrade podataka, te zbog prilagodbe institucije na novi sustav izvještavanja za Intrastat istraživanje kao i primjene potpuno novih carinskih pravila, procedura i uvođenja novog elektroničkog sistema podnošenja carinskih deklaracija u carinski sustav u RH, a time iupitne kvalitete podataka, prestao pripremati i objavljivati vanjskotrgovinske podatke po županijama.

Vanjskotrgovinska bilanca s partnerima u izvozu je konstantna te nema značajnijih promjena u zemljama prema kojima je usmjeren izvoz. Vidljivo je lagano smanjenje izvoza u BiH i Belgiju, a porastao je izvoz u Sloveniju i Njemačku. S druge strane, uvoz se u prvih 6. mjeseci 2013. godine povećao iz Slovenije, Italije, Austrije i Njemačke, a smanjio se jedino s Bosnom i Hercegovinom. Spomenuti podatci govore u prilog sve većeg uvoza roba kako s područja Krapinsko-zagorske županije, ali i Republike Hrvatske.

1.8.6. Gospodarske zone Krapinsko-zagorske županije

U Krapinsko-zagorskoj županiji postoji 17 poslovnih zona. U 14 poslovnih zona 142 tvrtke su smjestile svoje poslovanje. Trenutno je također u završnoj fazi priprema projektne dokumentacije za izgradnju poduzetničkog inkubatora u Krapini čiji bi cilj bio brži razvoj poduzetništva, a time i unapređenje lokalnog i regionalnog razvoja.

Tabela 29 - Gospodarske zone

IME ZONE	PODRUČJE	BROJ TVRTKI
Poslovna zona Gotalovec	općina Budinščina	1
Poslovna zona Krapina Nova Jug	grad Krapina	5
Poslovna zona Krapina Nova Zapad	grad Krapina	10
Poslovna zona Mala Lasača	općina Konjščina	1
Poslovna zona Pešćeno	općina Konjščina	1
Poslovna zona Poznanovec	općina Bedekovčina	2
Poslovna zona Pregrada	grad Pregrada	5
Poslovna zona Razvor	općina Kumrovec	2
Poslovna zona Stubaki	općina Stubičke Toplice	2
Poslovna zona Veliko Trgovišće	općina Veliko Trgovišće	8
Poslovna zona Zabok	grad Zabok	70
Zona malog gospodarstva LUG Sveti Križ Začretje	općina Sveti Križ Začretje	27
Poslovna zona Zelenka	općina Gornja Stubica	3

Poslovna zona Jugo-zapad Zlatar Bistrica	općina Zlatar Bistrica	5
UKUPNO		142

Izvor: HGK, ŽK Krapina

Najveći broj tvrtki nalazi se na području poslovne zone grada Zaboka sa cca 70 tvrtki, zatim slijedi Sveti Križ Začretje sa cca 27 tvrtki te poslovna zona Krapina Nova Zapad sa 10 tvrtki. Poslovne zone u kojima ne posluju tvrtke su: Poslovna zona Jarek Habekov, Poslovna zona Jertovec i Poslovna zona Lepoglavec. Razlog tome je neatraktivnost prostora samih zona, udaljenost od frekventnih prometnica, nedovoljno privlačenje investitora od strane jedinica lokalnih samouprava te općenito neadekvatna procjena same izgradnje tih poslovnih zona.

Kako bi se potaknula daljnji razvoj poslovnih zona potrebno je dodatno uložiti u izgradnju infrastrukture samih zona, raditi na međusobnom povezivanju zona u jedinicama lokalne samouprave koje su susjedne te se strateški opredijeliti za djelatnosti koje se žele poticati u određenim dijelovima Županije i određenim gospodarskim zonama. Stoga je nužno konsenzusom svih jedinica lokalne samouprave te Županije odrediti strateško usmjerenje poslovnih zona i sukladno tome raditi na daljnjem promoviranju zona.

Osim Zagorske razvojne agencije i partnera HGK, OKKŽŽ, HZZ-a i Krapinsko-zagorske županije koje čine One stop service centre za investitore, ne postoje razvijeni sustavi potpore poduzetnicima u poslovanju u zonama. Pojedine općine / gradovi na području Županije nude usluge poduzetnicima prilikom osnivanja tvrtke ili uspostavljanja poslovanja u zoni, no ne postoji dovoljno operabilna podrška na regionalnoj razini. Potrebno je unaprijediti sustave suradnje između regionalne i lokalne razine te uspostaviti jedinstven sustav podrške za promicanje ulaganja.

1.8.7. Obrtništvo

Obrtnička komora Krapinsko-zagorske županije prema teritorijalnom principu obuhvaća **devet udruženja obrtnika**: UO Bedekovčina, UO gradova Donja Stubica, Oroslavje i općina Marija Bistrica, Gornja Stubica, Stubičke Toplice, MUO Klanjec, UO grada Krapine i općina Đurmanec, Jesenje, Petrovsko i Radoboj, UO Krapinske Toplice, UO Pregrada, Hum na Sutli, Desinić, UO Sveti Križ Začretje, UO Zabok, UO Zlatar. Najveći broj obrtnika KZŽ koncentriran je upravo na području većih gradova kao što su Donja Stubica, Krapina, Zlatar i Zabok.

Tabela 30 - Usporedba broja obrtnika KZŽ, 31.12.2013. i 31.12.2014.

UDRUŽENJE	Uslužni obrt	Proizv. obrt	Prijevoz	Trgovina	Ugostiteljstvo	Trad. obrt	Grad i teljstvo	Frizeri	Proizv. tekstila	UKUPNO
BEDEKOVČINA	29	20	13	21	20	3	20	7	2	135
DONJA STUBICA	184	107	25	87	69	20	0	30	0	522
KLANJEC	34	47	25	18	19	1	31	5	2	182
KRAPINA	131	50	39	41	48	4	53	31	14	411
KRAP. TOPLICE	20	22	6	9	15	1	29	7	0	109
PREGRADA	52	21	68	16	23	2	60	17	0	259
S.K. ZAČRETJE	36	21	7	9	15	1	11	6	3	109
ZABOK	75	37	11	45	52	1	52	17	14	304
ZLATAR	58	113	45	37	54	12	23	24	6	372
UKUPNO	619	438	239	283	315	45	279	144	41	2.403
RAZLIKA	-46	-30	0	-6	-5	0	-1	0	0	-88

31.12.2014.-
31.12.2013.

Izvor: OKKZZ, 2015. godina

Uspoređujući broj obrta u Krapinsko-zagorskoj županiji tijekom 2014. godine vidljivo je kako je u odnosu na 2013. godinu poslovalo 88 obrta manje. Ovo predstavlja nastavak negativnog trenda budući da je u prijašnjim godinama zabilježeno 131 (2012. u odnosu na 2011. godinu) i 105 (2013. u odnosu na 2012. godinu) obrta manje. Pored zatvaranja dijela obrta zbog financijskih gubitaka, razlog smanjenja njihovog broja valja potražiti i u preregistraciji dijela obrtnika u jednostavna društva s ograničenom odgovornošću i društva s ograničenom odgovornošću. Broj aktivnih obrta u Krapinsko-zagorskoj županiji tijekom 2013. godine čini 3,1% od ukupnog broja aktivnih obrta u Republici Hrvatskoj. U usporedbi s drugim županijama u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, samo Varaždinska županija ima veći udio (3,3%) dok Međimurska (1,7%) i Koprivničko-križevačka županija (1,6%) imaju manji udio na nacionalnoj razini.

S obzirom na vlasništvo, tijekom 2013. godine evidentirano je više vlasnika od vlasnica obrta (72%), a što je više od prosjeka Republike Hrvatske (68,1%). Valja napomenuti kako je većina vlasnika obrta spadala u dobne skupine od 45 do 54 godine (32,1%) i od 35 do 44 godine (31,9%). Ovo je u skladu s nacionalnim prosjekom budući da u navedene dobne skupine spada 60,3% vlasnika obrta.

Gledajući strukturu zaposlenih u obrtima, radnici čine 61,3% a vlasnici 38,7% zaposlenih u obrtima na području Krapinsko-zagorske županije. Ovakva struktura zaposlenih odgovara situaciji u drugim županijama sjeverozapadne Hrvatske. S druge strane, na nacionalnoj razini primjetan je približno jednak omjer radnika (55%) i vlasnika (45%) u ukupnoj strukturi zaposlenih u obrtima.

Financijska analiza poslovanja obrta zasniva se na podacima iz prijave poreza na dohodak i poreza na dobit Porezne uprave Ministarstva financija. Prepreku pri interpretaciji rezultata analize predstavlja činjenice da podaci iz prijave poreza na dohodak prate zbirno obrte i slobodna zanimanja te poljoprivredu i šumarstvo, pa je obrte nemoguće izdvojiti iz raspoloživog skupa podataka.

Hrvatska obrtnička komora u okviru svojih ovlasti koje proizlaze iz Zakona o obrtu iz 1994.g. ima javnu ovlast u području obrazovanja za potrebe obrtništva. Temeljem te ovlasti OKKZZ naročito skrbi o: licenciranju obrtničkih radionica za primanje naučnika na naukovanje (od 523 izdanih licenci aktivnih je 394). Obrtnici osiguravaju potrebnu opremu za realizaciju programa naukovanja kao i majstore-mentore čija je zadaća što kvalitetnije provoditi propisani program praktične nastave. Obrtnička komora Krapinsko-zagorske županije (OKKZZ) u suradnji s Ministarstvom poduzetništva i obrta svake godine stipendira učenike obrtničkih zanimanja, a za školsku godinu 2013./2014. stipendira sveukupno 18 učenika koji se školuju za deficitarna obrtnička zanimanja.

OKKZZ skrbi o cjeloživotnom obrazovanju obrtnika kroz majstorske ispite i ispite stručne osposobljenosti. Tako je do sada majstorski ispit od prijavljenih 662 kandidata položilo 582 majstora, a ispit stručne osposobljenosti od prijavljenih 603 kandidata uspješno je položilo 560 osoba.

	Razvojni izazov	Nizak BDP po stanovniku uzrokovan zatvaranjem poslovnih subjekata, smanjenjem investicija te padom zaposlenosti
		Velike razlike u razvojnom položaju pojedinih gradova i općina unutar županije
		Disperziranost poduzetnika u županiji što uzrokuje neravnomjeran razvoj
		Niska ulaganja u materijalnu imovinu i istraživanje i razvoj
		Odobreno samo 10 patenata u razdoblju od 2008. – 2010. godine što ukazuje na nisku inovativnost poduzetnika

		Niska produktivnost rada u tvrtkama
		Relativno niska zastupljenost malih poduzeća u ukupnom izvozu
		Nedostatak strategije razvoja poslovnih zona i određivane koje se djelatnosti žele poticati u kojim zonama županije
		Smanjenje broja obrtnika uzrokovano financijskom krizom i promjenama u zakonu
	Razvojna snaga	Napredovanje na ljestvici regionalnog indeksa konkretnosti u 2010. godini – 11. mjesto u odnosu na 2007. godinu (15. mjesto)
		4 najbolja poduzetnika na listi 10 najbolji poduzetnika Republike Hrvatske su iz Krapinsko-zagorske županije što pokazuje kvalitetu poduzetničkog sektora
		Razvijen sektor malog i srednjeg poduzetništva
		Razvijena prerađivačka industrija koja je temelj gospodarstva
		Pozitivna vanjskotrgovinska bilanca
		Uspostavljen <i>one stop service centre</i> za ulagače koji djeluje kao partnerstvo glavnih dionika u poduzetništvu (banke, razvojna agencija, županija, OKKZŽ, HGK, HZZ, JLS) pod vodstvom razvojne agencije
		Razvijen projekt poduzetničkog inkubatora koji će djelovati kao potpora novim poduzetnicima te kao tehnološki centar za metalopreradačve
		Razvijena tradicija obrtništva u županiji te kontinuirano usavršavanje obrtnika kroz programe cjeloživotnog učenja
		Stipendiranje učenika za obrtnička zanimanja
	Razvojna prilika	Razvoj sveobuhvatnih mjera za poticanje gospodarstva s ciljem razvoja novih proizvoda, nabavku nove opreme
		Razvoj novih financijskih instrumenata te jačanje kvalitete i kvantitete postojećih
		Uvođenje mehanizama koji bi pomogli upravama poslovnih subjekata lakše snalaženje i poslovanje na stranim tržištima
		Unapređenje postojeće suradnje u okviru poslovnih zona i uspostava jedinstvenog sustava podrške
		Certificiranje poslovnih zona međunarodnim standardima (BFC)
		Povezivanje obrtnika u klastere kojima će ojačati svoju konkurentnost na tržištu

1.9. Turizam

Krapinsko-zagorska županija, brendiranjem županije i turističkim sloganom „Bajka na dlanu“ želi pozicionirati svoju turističku ponudu kao opuštajući odmor po mjeri svakog posjetitelja. Temelj razvoja različitih turističkih djelatnosti omogućava izuzetno kvalitetna osnova, prije svega, kulturno-povijesni i prirodno-geografski faktori. Turističku ponudu županije čine selektivni oblici turizma, u čijem razvoju Krapinsko – zagorska županija ima najveće komparativne prednosti:

1. Toplički turizam
2. Vjerski (hodočasnički) turizam
3. Zdravstveni turizam
4. Kulturni turizam

5. Seljački turizam

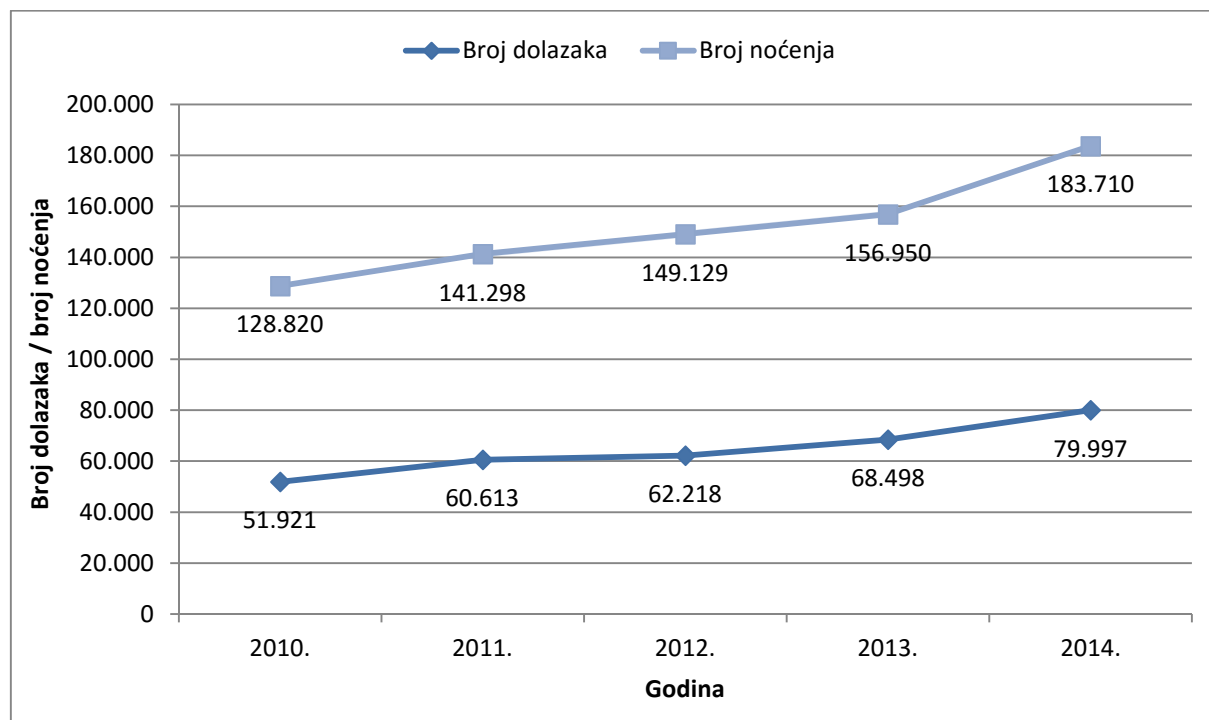
Okosnicu razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije čine termalni izvori. Šume Medvednice, Ivančice, Maceljskog gorja i pobrđa, bajkoviti zagorski brezi i vinogradi, kultivirani perivoji te kulturno-povijesni spomenici dodatno upotpunjuju turističku ponudu. Svakako valja izdvojiti srednjovjekovne burgove te pretežito barokne, ladanjske dvorce. Uz dvorce i plemićke obitelji, uz županiju se vežu i mnogi povijesni događaji, znamenitosti ili poznate osobe važne na nacionalnoj i međunarodnoj razini (Josip Broz Tito, Franjo Tuđman, Ljudevit Gaj, Matija Gubec).

Unatoč bogatoj turističkoj prirodnoj i kulturnoj resursnoj osnovi turističkoj ponudi Krapinsko-zagorske županije nedostaju turističke atrakcije i to uređeni kupališni centri u Krapinskim, Stubičkim, Sutinskim i Šemničkim Toplicama, tematski zabavni parkovi, kvalitetno osmišljene tematske rute, kvalitetne biciklističke staze s potrebnom infrastrukturom i slični sadržaji.

Globalni trendovi na turističkom tržištu ukazuju na kontinuirani porast potražnje za aktivnim odmorom te odmorom u manje poznatim predjelima, još uvijek netaknutoj i očuvanoj prirodi te odmorom daleko od odredišta masovnih posjeta. Iako je Hrvatska na globalnom turističkom tržištu prepoznata kao morska destinacija, posljednjih se godina uočava kontinuirani rast potražnje za destinacijama na kontinentu.

Krapinsko-zagorska županija posljednjih godina bilježi kontinuirani porast broja turističkih dolazaka i noćenja. Iako je tijekom 2014. godine u odnosu na 2010. godinu došlo do povećanja broja turističkih dolazaka za 54%, primjetno je kako je došlo do povećanja broja noćenja za 43%. Ovo ukazuje na dolazak većeg broja gostiju koji ostaju kraće. Navedena situacija može ukazati na nedostatak dostatne ponude zanimljive turistima, a i na trend kraćeg boravka turista.

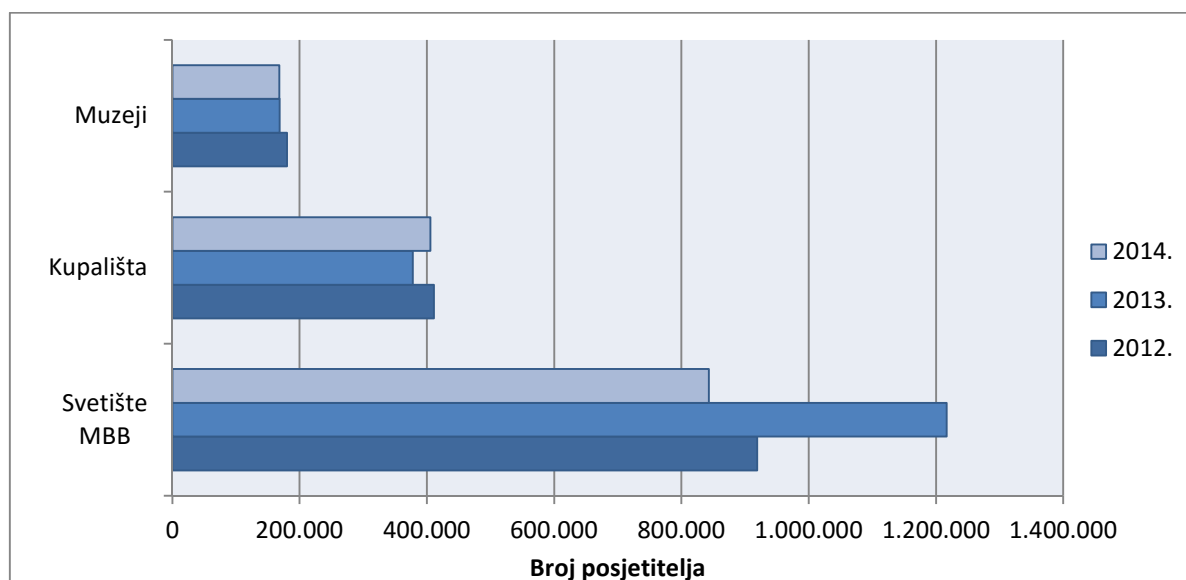
Grafikon 21 - Broj turističkih dolazaka i noćenja u Krapinsko-zagorskoj županiji

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije

Značajni vid turizma u Krapinsko-zagorskoj županiji je vjerski turizam, gdje tradicija hodočašćenja u nacionalno svetište Mariju Bistricu traje više od tri stoljeća. Treba istaknuti da su prihodi od vjerskog turizma znatno manji u Krapinsko-zagorskoj županiji nego u zemljama iz okruženja. Unatoč zatvaranju kupališta u Stubičkim Toplicama, broj turista, vezanih uz ovaj turistički segment, ostao je isti. Nakon prvotnog porasta broja posjetitelja u muzeje Krapinsko-zagorske županije uzrokovano otvaranjem svjetski poznatog Muzeja krapinskog neandertalca u Krapini, dolazi do laganog pada broja posjetitelja što ukazuje da je potrebno u ovom segmentu osmisliti nove programe i muzejske atrakcije.

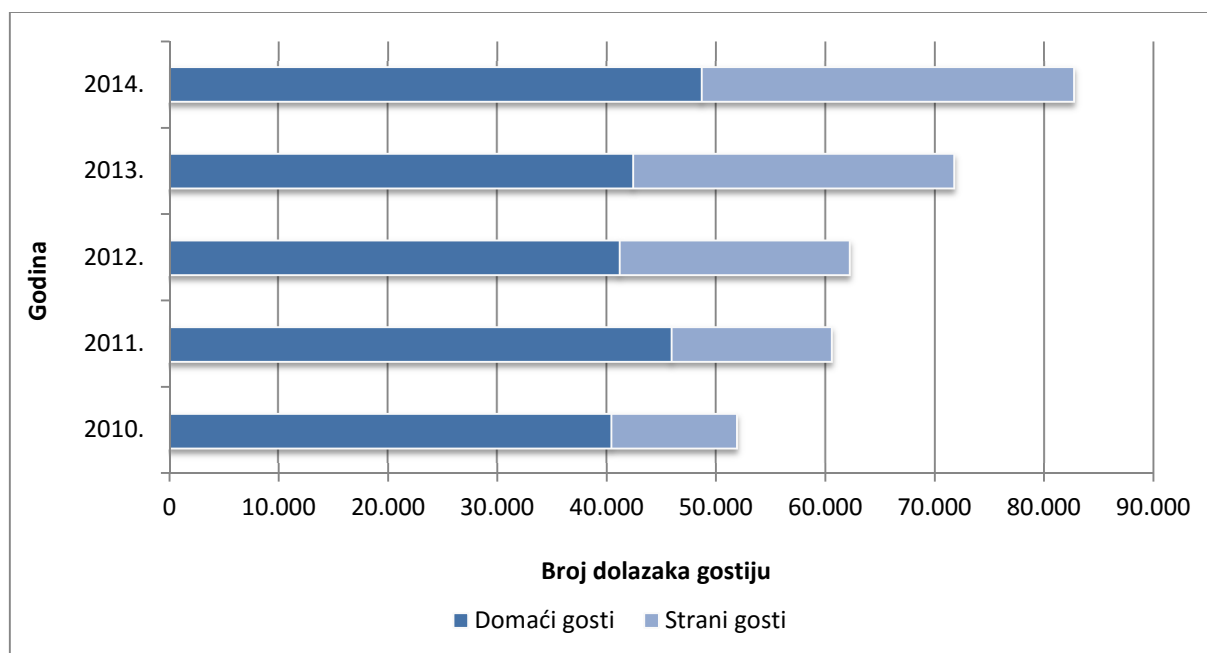
Grafikon 22 - Broj posjetitelja prema obliku turističke djelatnosti

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije

Analizirajući strukturu gostiju, posljednjih je godina uočen kontinuiran porast broja turističkih dolazaka, a posebno je značajan porast stranih gostiju, što ide u prilog naporima turističkih djelatnika da kroz županijski brend „Bajku na dlanu“ osiguraju prepoznatljivost destinacije na europskom tržištu. Okretanje ponude stranim tržištima predstavlja imperativ razvoja turizma u Krapinsko-zagorskoj županiji.

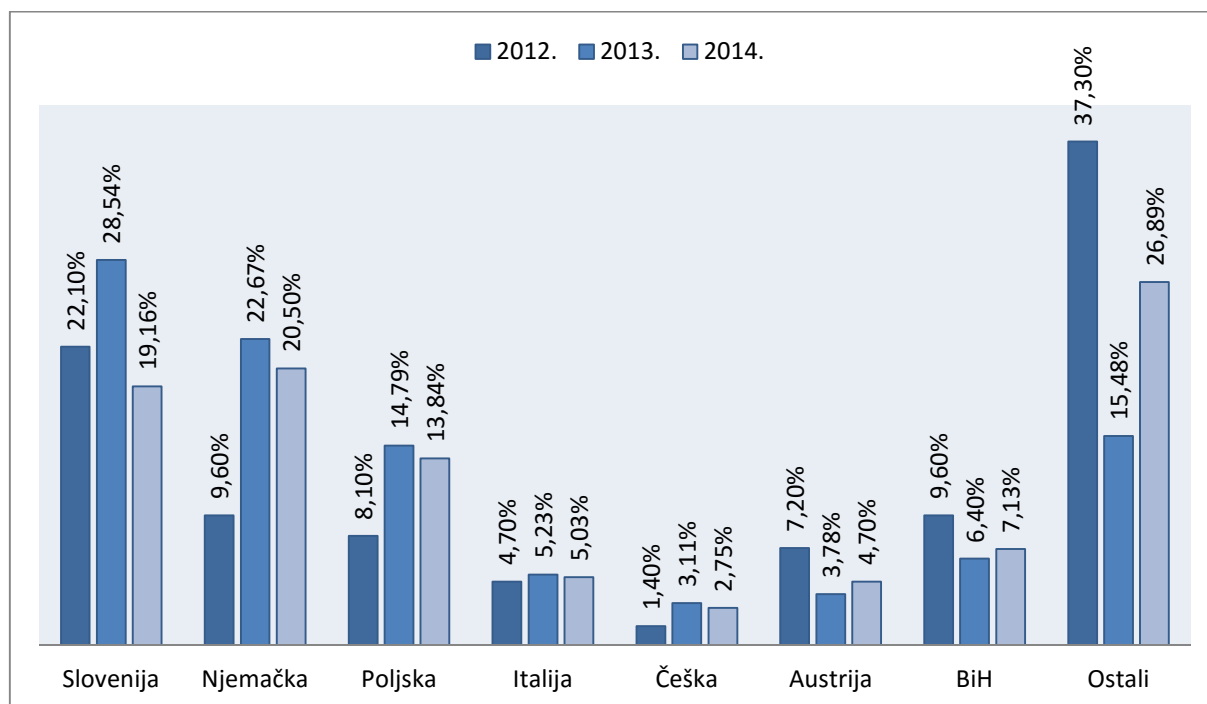
Grafikon 23 - Struktura gostiju u Krapinsko-zagorskoj županiji

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije

Najviše stranih gostiju dolazi iz Njemačke, Slovenije, Poljske, BiH, Italije, Austrije i Češke, upravo iz zemalja u kojima postoji kultura zdravstveno-topličkog života odnosno gdje je potražnja za zdravstveno-topličkim turizmom najveća.

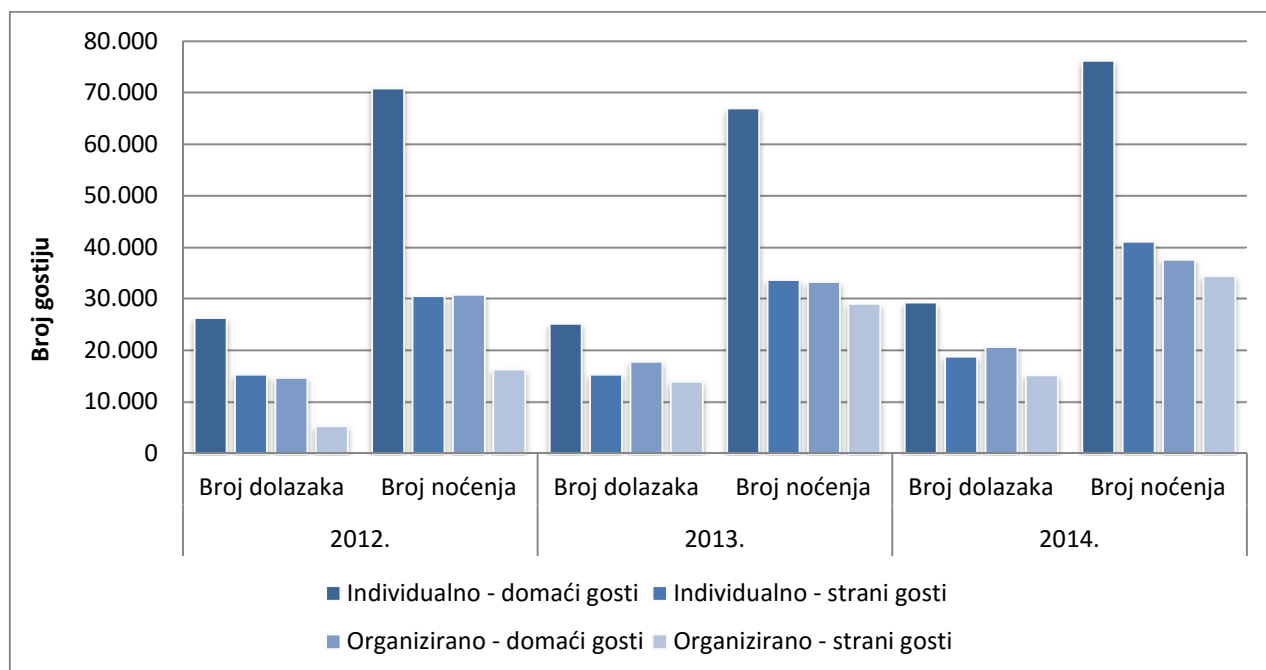
Grafikon 24 - Turistička potražnja u Krapinsko-zagorskoj županiji prema emitivnim zemljama

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije

Analiza načina dolazaka ukazuje na porast organiziranih dolazaka. Povećanje je bilo najveće tijekom 2013. godine kada je u odnosu na prethodnu godinu došlo do povećanja od 21% domaćih te čak 161% stranih organiziranih dolazaka. Istovremeno, broj individualnih dolazaka je nakon inicijalnog pada tijekom 2013. godine zabilježio porast tijekom 2014. godine.

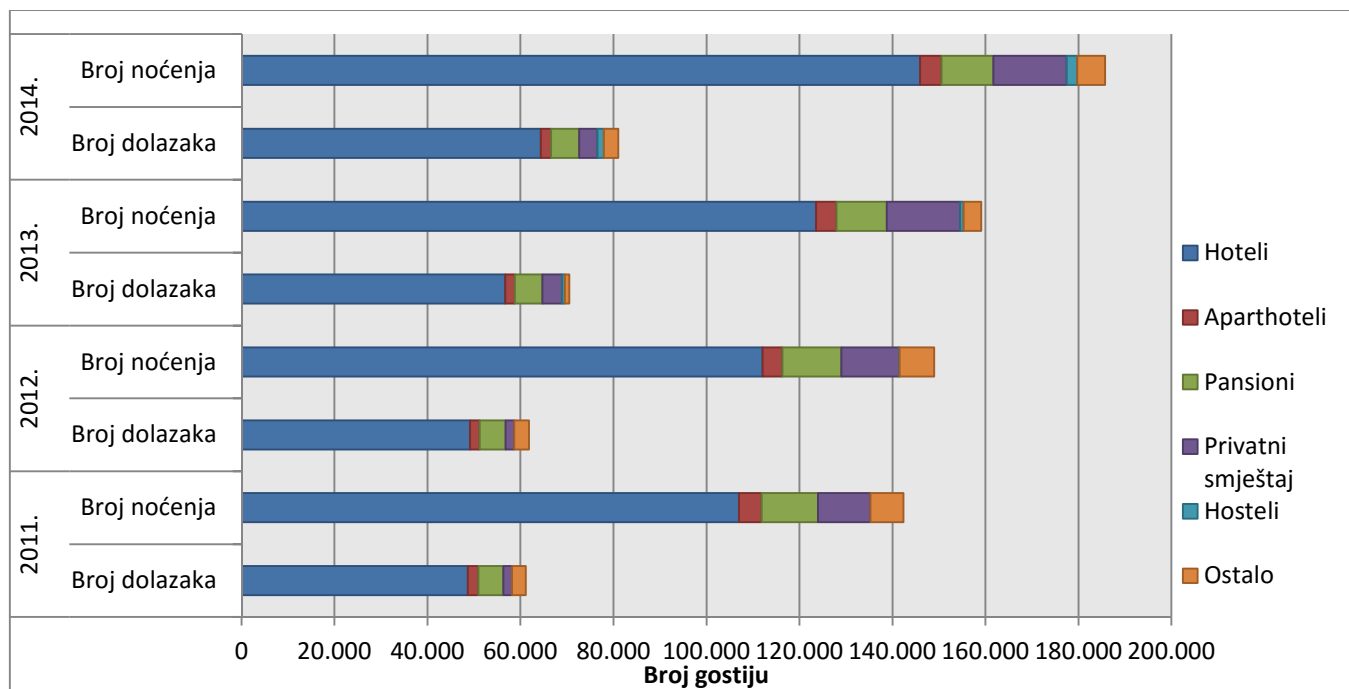
Grafikon 25 - Dolasci i noćenja turista u Krapinsko-zagorskoj županiji prema načinu dolaska

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije

Okosnicu ponude smještaja Krapinsko-zagorske županije čine hoteli u toplicama. U hotelima je u promatranom vremenskom razdoblju od 2010. do 2014. godine ostvareno preko 75% ukupnih noćenja. Osnovu zdravstveno-turističke ponude Krapinsko zagorske županije čine termalni izvori Krapinskih, Stubičkih i Tuheljskih toplica dok neiskorištene potencijale predstavljaju Sutinske i Šemničke toplice. Povećanjem kvalitete usluga i smještaja, zagorske bi toplice mogle postati još konkurentnije kako u zdravstvenom tako i u kupališnom turizmu.

Grafikon 26 - Dolasci i noćenja turista u Krapinsko-zagorskoj županiji prema vrsti objekata

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije

Uz smještaj i ostale turističke lokalitete, jedan od promotivnih elemenata županije predstavljaju brojne kulturne manifestacije kao što su Viteški turnir u Gornjoj Stubici, Seljačka buna u Donjoj Stubici, Tjedan kajkavske kulture u Krapini, Ljeto u dvorcu Oršić, Mali kaj, Glumački festival u Krapini, Prvi glas Zagorja, Dani Ksavera Šandora Gjalskog, Tabor film festival, Hrvatski glazbeni festival (HGF), Dani kajkavske riječi, Svečanosti kajkavskih popevki. Ostale manifestacije uglavnom ne prelaze županijske okvire.

Usporedivši ostvarene rezultate turističkog sektora Krapinsko-zagorske županije sa županijama unutar klastera Središnja Hrvatska u 2013. godini, Krapinsko-zagorska županija drži 1. mjesto s udjelom od 19% ukupno ostvarenih noćenja u Klasteru, a u kontinentalnom dijelu 2. mjesto, iza Karlovačke županije.

Daljnji razvoj turizma u Krapinsko-zagorskoj županiji, prvenstveno će ovisiti o daljnjem tijeku i oporavku nakon gospodarske krize 2010.-2013. godine. Na najzanimljivijim emitivnim tržištima za Krapinsko-zagorsku županiju (Slovenija, Austrija, Njemačka) gospodarski oporavak je već polučio rezultate za zagorski turizam, no neminovno je da će se turistička ponuda, uključujući poboljšanu kvalitetu smještaja (hotel s 5*, privatni smještaj s 3* i više zvjezdica), poboljšanu uslugu (gostoljubivost, uslužnost s usko povezanim znanjem stranih jezika, usluge turističkih vodiča), dodatnu ponudu (cikloturizam, kulinarski turizam, aktivni odmor) morati još razvijati i kontinuirano podizati te se snažnije marketinški okretati međunarodnim tržištima budući da kupovna moć domaćih gostiju kontinuirano opada. Kao posebna snaga zagorskog turizma ističu se svjetski poznate poliklinike i specijalizirane bolnice u kojima radi većinom domicilno stanovništvo koje u sinergiji s turističkim smještajem mogu predstavljati odlične turističke paket aranžmane, posebice imajući na umu da je cijena zdravstvenih kurativnih, preventivnih, rehabilitacijskih i estetskih programa i zahvata niža nego u zemljama u okruženju, a kvaliteta visoka. Poteškoće predstavljaju kako službeni nazivi „specijalne bolnice“ koji otežava marketinške aktivnosti tako i nenaplata boravišne pristojbe u turističkim smještajnim kapacitetima specijalnih bolnica koje u nepovoljniji tržišni položaj stavljaju smještajne objekte iz okruženja.

Danas, možda više nego ikad, posebna se pozornost posvećuje mentalnoj smirenosti i duhovnosti, a duhovna obnova sa spojem upoznavanja lokalne tradicije svakako predstavlja potencijalnu granu razvoja selektivnog oblika

turizma uz zagorska svetišta, posebice Mariju Bisticu. Gastronomsko bogatstvo tradicijskih specijaliteta, vrhunska vina, nebrojeno puta odlikovana svjetski priznatim medaljama, jedan su od ključnih faktora koji će odigrati važnu ulogu u pozicioniranju zagorske turističke ponude na svjetskom turističkom tržištu ukoliko se marketinški kvalitetno obrade i uključe u turističke proizvode. Omogućavanje upoznavanja kulture, tradicije i lokalni običaja kroz kulinarske radionice i izradu lokalnih gastronomskih specijaliteta, sve je popularniji trend u svijetu koji zahvaća i ovu regiju. Interpretacija kulturne baštine i tradicije, lokalne gastronomije i enologije te običaja postaje sve važnija sve brojnijim turistima, koji više nisu zadovoljni samo jednom osnovnom uslugom (wellnessom, morem ili šumom). Promatranje ptica, ribolov, fotosafariji, berbe, samo su dio raznovrsne ponude koju je moguće oformiti u Krapinsko-zagorskoj županiji i uklopiti u turistički proizvod.

Netaknuta priroda, zasad još uvijek nemasovnost zagorskog turizma te bogata kulturno-povijesna baština i gastro-običajna tradicija komparativne su prednosti koje Krapinsko-zagorska županija u nadolazećem razdoblju mora maksimalno iskoristiti i fokusirati svoj turistički razvoj upravo na specijaliziranu turističku ponudu namijenjenu pojedincima željnim novih iskustva i doživljaja.

Najveći izazovi u oformljivanju turističke ponude su upravo zadržavanje lokalnog identiteta i odupiranje masovnom turizmu uz očuvanje prirodnih resursa. Odupiranje masovnom turizmu automatski predstavlja usmjerenost na individualnog gosta i krojenje ponude po njegovoj mjeri. Preduvjet je visoka kvaliteta usluge te razvijena specijalizirana turistička ponuda za kojom, u ovom trenutku, još uvijek ne postoji potražnja na domaćem tržištu te se treba više okrenuti međunarodnim tržištima.

U kontekstu postizanja ciljeva Strategije razvoja turizam Republike Hrvatske do 2020. godine, potrebno je da se kontinuirano povećava udio kvalitetne usluge smještaja, da se kroz turizam otvore nova radna mjesta te indirektno povezana i radna mjesta u neturističkim djelatnostima, realiziraju nove turističke investicije te poveća ukupna turistička potrošnja. Jedan od preduvjeta za ostvarivanje navedenih ciljeva je prvenstveno izrada Strategije razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije i njezino dosljedno provođenje i kontinuirano praćenje rezultata.

	Razvojni izazov	Porast broja dolazaka turista, ali kraći ostanak turista
		Turistička ponuda nije dovoljno zanimljiva turistima
		Smanjenje broja dolazaka u muzeje
	Razvojna snaga	Bogatstvo termalnih izvora koji čine okosnicu turizma
		Bogati i očuvani prirodni resursi (šume, perivoji, kulturno prirodni spomenici) koji predstavljaju potencijal za razvoj dodatnih oblika turizma
		Kvalitetne zdravstvene ustanove ka podloga za daljnji razvoj zdravstvenog turizma
	Razvojna prilika	Jaka baza za razvoj hodočasničkog turizma (definirani hodočasnički putevi, nacionalno svetište)
		Globalni trendovi u turizmu pokazuju porast potražnje za aktivnim odmorom u manje poznatim predjelima, očuvanoj prirodnoj baštini
		Osmisliti nove programe u muzejskim ustanovama koje će privući turiste
		Obnoviti kulturnu baštinu koja se može iskoristiti u turističke svrhe
		Povećanje kvalitete usluga i smještajnih kapaciteta u toplicama kao potencijal u kupališnom i zdravstvenom turizmu

1.10. Poljoprivreda

Poljoprivredna djelatnost na području Krapinsko-zagorske županije uvjetovana je konfiguracijom terena, kvalitetom tla, razmještajem stanovnika i tradicionalnim načinom življenja na manjim posjedima. Za intenzivnije bavljenje poljoprivredom, prirodni uvjeti su slabi, teren je brdovit, manjim dijelom nizinski s neujednačenim režimom nadzemnih i podzemnih voda. Pored toga, nema većih melioracijskih zahvata u cilju privođenja tla za poljoprivrednu proizvodnju. Jedno od osnovnih obilježja poljoprivrednih gospodarstava je usitnjenost posjeda i njihova rascjepkanost.

Tabela 31 - Broj poljoprivrednih gospodarstava

Godina	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva	Obrti	Trgovačka društva	Zadruga	Ostali	UKUPNO
2003.	4.640	54	18	11	0	4.723
2012.	9.010	86	51	14	2	9.163
2013.	8.931	121	67	19	2	9.140
2014.	8.571	85	58	8	1	8.723

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2015. godina

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, na području Krapinsko-zagorske županije, u 2014. godini upisano je ukupno 8.723 poljoprivrednih gospodarstava, od čega je 8.571 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Značajan udio čine i obrti koji su bilježili znatan rast u do 2013. godine. Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, na području Krapinsko-zagorske županije 70% je obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava čiji su nositelji muškarci, dok je samo 30% žena koje su nositeljice obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Poljoprivredne površine obuhvaćaju gotovo 16% ukupne površine Krapinsko-zagorske županije, a najveći udio poljoprivrednog zemljišta otpada na oranice (55,24%) te livade (33,64%). U promatranom razdoblju uočljiv je trend smanjenja površina pod vinogradima i miješanim višegodišnjim nasadima.

Tabela 282 - Površina zemljišta prema vrsti uporabe (ha)

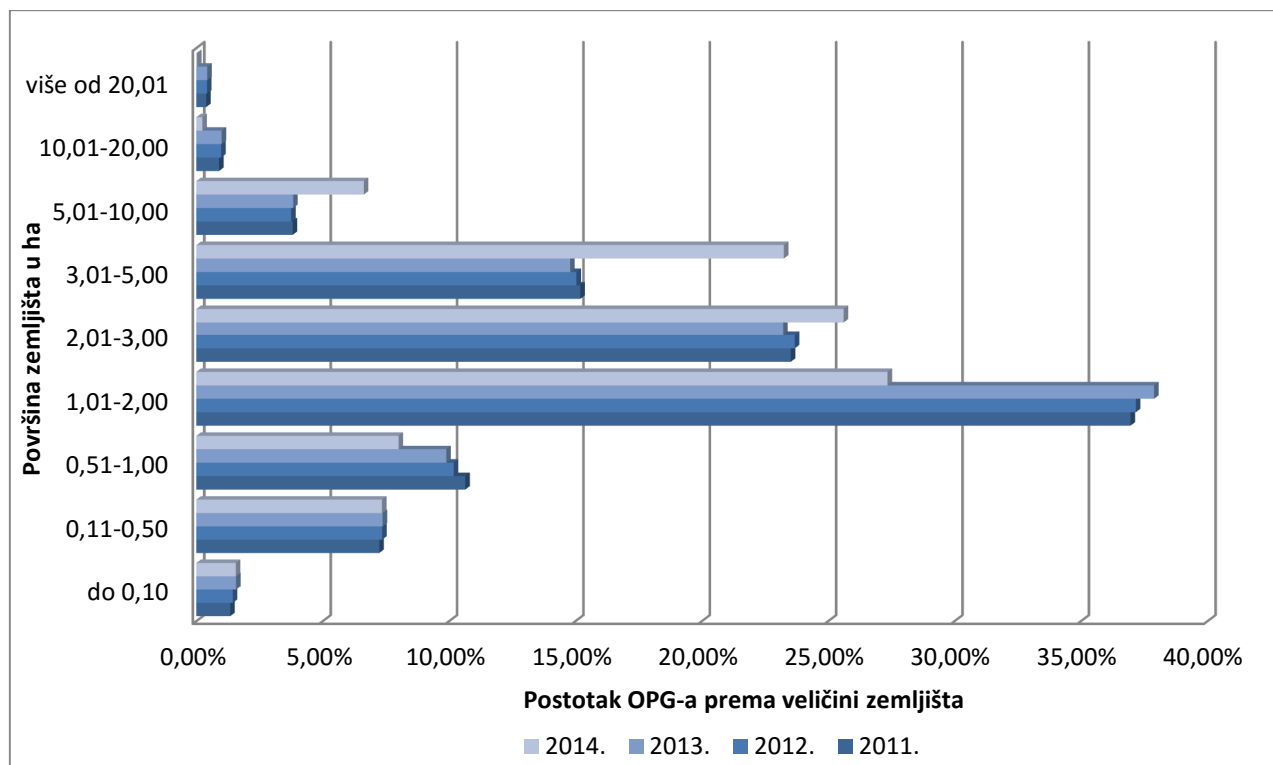
Vrsta poljoprivrednog zemljišta	2011. godina	2012. godina	2013. godina	2015. godina
	Površina (ha)	Površina (ha)	Površina (ha)	Površina (ha)
Oranica	9.991	10.305	10.511	11.071
Staklenik/plastenik	10	10	10	11
Livada	6.724	6.705	6.529	6.743
Pašnjak	390	391	392	320
Vinograd	818	790	779	774
Voćnjak	849	880	902	1.012
Orašasti plodovi	86	92	93	-
Miješani višegodišnji nasad	71	72	67	61
Ostalo zemljište	39	38	49	51
Ukupno	18.978	19.283	19.332	20.043

Izvor: Arkod, 2014. godina

Prema podacima iz 2014. godine, najveći broj kućanstava imao je veličinu posjeda 1-3 ha (53%), zatim slijede kućanstva sa posjedima veličine do 1 ha površine - 17%; dok je najmanje kućanstva koja imaju posjede veličine iznad 10 ha (0,3%). Međutim, u promatranom razdoblju vidljiv je blagi rast površina poljoprivrednog zemljišta, što slijedi povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava. Posebno je značajan porast udjela poljoprivrednog zemljišta

površine od 2,01 do 10,ha što dovodi do zaključka da su poljoprivredna gospodarstva počela s okrupnjivanjem zemljišta.

Grafikon 27 - Veličina zemljišta po kućanstvu

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2013.

Stočarstvo predstavlja značajan segment poljoprivrede u Krapinsko-zagorskoj županiji. Prirodni uvjeti s relativno blagom klimom, bez ekstremno visokih ljetnih temperatura pogoduje uzgoju goveda. Voluminozna krmiva kao najvažnija komponenta u ishrani goveda imaju u Županiji pogodne prirodne uvjete. Međutim, u promatranom razdoblju (2010. – 2014.) uočeno je da broj krava opada, te i s time se smanjuje broj uzgajivača krava. Budući da se temeljem trenutno važećim zakonskih odredbi, svinje, ovce i koze ne označavaju, ne postoje relevantni podaci o stvarnom stanju u stočarstvu. Podatci su prikazani za uzgojno valjanu stoku sukladno evidenciji Hrvatske poljoprivredne agencije.

Tabela 33 - Stočarstvo u Krapinsko-zagorskoj županiji

	2010. godina		2011. godina		2012. godina		2013. godina		2014. godina	
	Broj grla	Broj uzgajivača	Broj grla	Broj uzgajivača	Broj grla	Broj uzgajivača	Broj grla	Broj uzgajivača	Broj grla	Broj uzgajivača
Krave	7.599	3.785	7.235	3.358	6.718	-	6.275	-	5.973	-
Svinje	-	-	-	-	11.974	-	-	-	-	-
Ovce	197	8	170	8	165	7	130	7	225	8
Koze	207	4	203	4	162	3	92	2	0	0

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Napomena: Ovce – broj uzgojno valjanih ovaca u promatranim godinama,

Koze – broj uzgojno valjanih koza

Na području Županije uzgojem svinja za vlastite potrebe bavi se oko 90% gospodarstava, dok je vrlo malo proizvođača koji se bave uzgojem tovljenika za potrebe tržišta i uzgajivača koji drže matične svinje.

Tabela 34 - Peradarstvo u Krapinsko-zagorskoj županiji

	2010. godina		2011. godina		2012. godina		2013. godina		2014. godina	
	Broj kljunova	Broj uzgajivača	Broj kljunova	Broj uzgajivača	Broj kljunova	Broj uzgajivača	Broj kljunova	Broj uzgajivača	Broj kljunova	Broj uzgajivača
Perad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zagorski puran	1.329	102	1.551	95	2.171	95	1.871	80	1.728	74

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Kao što je slučaj i u stočarstvu, temeljem trenutno važećim zakonskih odredbi, perad se ne označava te iz tog razloga ne postoje relevantni podaci o stvarnom stanju u peradarstvu. Također, podaci o uzgoju Zagorskog purana ukazuju isključivo na podatke o uzgojno-selekcijском odabiru.

Zagorski puran prvi je proizvod u kategoriji svježeg mesa koji je u Republici Hrvatskoj dobio Oznaku zemljopisnog podrijetla „Meso zagorskog purana“, što je jedan od načina zaštite autohtonih proizvoda koji su specifični za određeno zemljopisno područje, a imaju posebna prehrambena i organoleptička svojstva, te kvalitetu koja je kod Zagorskog purana postignuta tradicionalnim načinom uzgoja na otvorenom. Time je Zagorski puran kao visoko vrijedan proizvod postao vrlo važna karika u prepoznatljivosti zemlje i regije.

Na području Krapinsko-zagorske županije djeluje Savez pčelarskih udruga koji okuplja sedam pčelarskih udruga s područja županije, te Savez trenutno broji 433 članova od kojih je 210 članova završilo pčelarsku školu. Od ukupnog broja pčelara, njih 34¹⁶ upisani su u Upisnik registriranih objekata u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla.

U 2012. godini dobiveno je Rješenje za registraciju žiga Bagrem med zagorskih brega od Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo čime je zagorski bagremov med dobio potvrdu vrijednost kakvu i zaslužuje, a sama registracija doprinosi i komercijalnoj vrijednosti meda i mogućnosti prodaje, ali ne bilo kakve jer se radi o kontroliranoj proizvodnji. Višegodišnjem praćenjem botaničkog podrijetla bagremovog meda uočila se mogućnost njegove zaštite kao i kreiranja županijske robne marke.

S ciljem isticanja i izdvajanja izvrsnosti meda, kao i marketinške promocije Krapinsko-zagorska županija je 2005. godine u suradnji s Agronomskim fakultetom u Zagrebu pokrenula projekt „Bagrem med zagorskih brega“. Tijekom tri godine provodile su se fizikalno-kemijske analize na Prehrambenom biotehnoškom fakultetu, te je utvrđeno da uzorci meda s područja Krapinsko-zagorske županije zadovoljavaju norme kemijskih i fizikalnih parametara prema

¹⁶ Prema popisu objekata upisanih u Upisnik registriranih objekata u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla na dan 30.kolovoza 2012. Popis vodi Ministarstvo poljoprivrede RH.

istraživanjima provedenim od strane 15 vodećih europskih instituta za analitiku meda. Stoga su se rezultati provedenih fizikalnih i kemijskih parametara iskoristili za specifikaciju proizvoda potrebnog za pokretanje zaštite županijske robne marke bagremovog meda.

Krapinsko-zagorska županija, prema podjeli vinogradarskih područja, pripada podregiji Zagorje-Medimurje, a područje se smatra izrazito vinorodnim sa višestoljetnom tradicijom uzgoja vinove loze. Rezultati provedenih analiza ukazuju da zagorski vinogradari danas rade visoko kvalitetna bijela vina, koja pripremaju kao lagana do srednje jaka, suha ili srednje slatka. Sva su vina kristalno bistra ili bistra, a bijela su vina obilježena osobitim cvjetnim ili voćnim aromama. U proizvodnji vina prednjače chardonnay, pinot bijeli, pinot sivi, traminac, rizling rajnski i graševina. Svjetski poznata su i specijalna predikatna vina i ledene berbe. Vina proizvedena od crnih sorata vinove loze uglavnom su svježja, voćna i s niskim taninom.

Tabela 35 - Vinogradarstvo

Godina	Ukupna površina, ha	Ukupan broj trsova	Broj vinogradara
2010.	667,49	4.122.782	4.912
2011.	671,86	4.146.507	4.920
2012.	677,25	4.178.402	4.923
2013.	686,03	4.225.397	4.927

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

U usporedbi s ukupnom površinom pod nasadima vinove loze iz 2003. godine (521,81) odnosno broja trsova (3.262.127) i ukupnog broja vinogradara (4.462), uočen je porast navedenih usporednih parametara. U odnosu na 2010. godinu tijekom 2013. godine broj vinogradara bio je veći za 0,3% što je ujedno dovelo do povećanja površina pod nasadima vinove loze (2,78%) te broj trsova (2,5%). Razlike u površini (ha) pod nasadima vinove loze u odnosu na površinu vinograda (ha) (tablica 29 Površina zemljišta (ha) prema vrsti uporabe) proizlaze iz različitih evidencija koje nas upućuju na aktivno bavljenje vinogradarstvo. Sukladno zakonskim odredbama, obveznici upisa u Vinogradarski registar su svi proizvođači koji posjeduju površinu zasađenu vinovom lozom od najmanje 0,1 ha ili imaju obvezu podnositi izjave o berbi, izjave o proizvodnji i izjave o zalihama, dok je upis u ARKOD obavezan za sva poljoprivredna zemljišta na poljoprivrednom gospodarstvu i/ili za sve poljoprivredne površine koje poljoprivredno gospodarstvo koristi. Dakle, iako na području Krapinsko-zagorske županije u 2013. godini ukupna površina pod vinogradima iznosi 778,76 ha, vinogradarstvom i inarstvom aktivno se bavi 4.927 vinogradara na ukupnoj površini 686,03 ha. Iako se ukupna površina pod vinogradima u promatranom razdoblju (2011.-2013.) smanjuje, kada govorimo o aktivnom vinogradarstvu, u istom razdoblju broj vinogradara, ukupna površina te ukupan broj trsova kontinuirano raste.

Tabela 36 - Voćarstvo

2012. godina		2013. godina		2014. godina		2015. godina	
Površina pod nasadima (ha)	Broj uzgajivača	Površina pod nasadima (ha)	Broj uzgajivača	Površina pod nasadima (ha)	Broj uzgajivača	Površina pod nasadima (ha)	Broj uzgajivača
875,28	3.786	888,88	3.830	890,49	3.839	1.011,52	4.017

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Krapinsko-zagorska županija je tradicionalno voćarsko proizvodno područje u kojem prevladavaju klimatski uvjeti za intenzivnu proizvodnju jabuka, krušaka, šljiva, marelica, bresaka, trešanja, višanja, oraha, lijeske i jagodičastog

voća. Iz tabele 36. vidljivo je povećanje i površinama pod nasadima i broja uzgajivača. Posljednjih godina uočen je veliki interes za uzgojem egzotičnog voća kao što su goji bobice, tayberry i slično, no na području Krapinsko-zagorske županije svakako prednjači uzgoj aronije gdje je uočen porast od 117% površina pod nasadima u razdoblju od dvije godine.

Posljednjih se godina velika pozornost usmjerava na poticanje integrirane i ekološke proizvodnje. Iz tabele 37 vidljivo je kako u integriranoj proizvodnji tijekom godina dolazi do oscilacije broja poljoprivrednih gospodarstava, no one su gotovo zanemarive, budući da je zamijećen rast različitih kultura pod integriranom proizvodnjom. U ekološkoj proizvodnji u promatranom razdoblju 2011.-2014. uočen je kontinuirani rast kako poljoprivrednih gospodarstava i poljoprivrednih kultura sve do 2013. godine nakon čega u narednoj godini dolazi do smanjenja. Razlika između ukupnog broja poljoprivrednih gospodarstava i ukupnog broja poljoprivrednih kultura proizlazi iz činjenice da jedno gospodarstvo može uzgajati više različitih kultura što je posebno vidljivo u ekološkoj proizvodnji.

Tabela 37 - Integrirana i ekološka proizvodnja

Proizvodnja	Broj PG-a	Povrćarstvo	Voćarstvo	Vinogradarstvo	Ostalo	Ukupno	
Integrirana	2011.	11	-	10	2	-	12
	2012.	10	-	8	2	-	10
	2013.	9	-	9	2	-	11
	2014.	10	-	9	3	-	12
Ekološka	2011.	16	7	9	4	12	32
	2012.	17	12	12	5	22	51
	2013.	22	12	17	6	17	52
	2014.	32	11	16	6	6	39

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Krapinsko-zagorska županija kroz provedbu Mjera ruralnog razvoja nastoji potpomagati zagorske poljoprivrednike, podići razinu kvalitete poljoprivrednih prehrambenih i šumskih proizvoda te osigurati konkurentnost na tržištu. Riječ je o sklopu mjera usmjerenih na edukacije za korisnike mjera ruralnog razvoja, potpore za pripremu projekata, poticanje komercijalizacije tradicionalnih poljoprivredno-šumskih prehrambenih proizvoda i tradicionalnih zagorskih jela, promociju tradicionalno poljoprivredno-šumskih prehrambenih i obrtničkih proizvoda i tradicionalne zagorske kuhinje, uspostavu i jačanje proizvođačkih grupa i proizvođačkih organizacija, potporu samoopisnim gospodarstvima koja proizvode za vlastite potrebe i tržišta, razvoj turističkih djelatnosti te na poticanje i promicanje integrirane i ekološke proizvodnje te održivog gospodarenja šumama. Navedene mjere provodile su se u razdoblju 2012.-2013. godini putem Javnih poziva. Izrađena je i analiza temeljem koje je utvrđeno da je po Javnim pozivima u 2012. i 2013. godini zaprimljeno ukupno 411 prijava, od kojih je odobreno 347, te isplaćena su sredstva u iznosu od 3.622.668,30 kuna. Najviše prijava je pristiglo na Javni poziv za potporu za samoopisna gospodarstva koja proizvode za vlastite potrebe i tržište, te i ta mjera ima najveći broj korisnika potpore, njih 185 u 2012. i 2013. godini. Kroz potporu za investicijska ulaganja u poljoprivredi u posljednje dvije godine isplatila su se sredstva u iznosu od 1.214.892,43 kune, te je samim time navedena potpora u odnosu na ostale isplaćena u najvećem iznosu. Poticanje komercijalizacije tradicionalnih poljoprivredno-šumskih prehrambenih proizvoda i tradicionalnih zagorskih jela je mjera putem koje je zabilježen slabi interes, ali su se planirana sredstva preusmjerila na podmjeru Potpora za investicijska ulaganja za koju je veliki interes poljoprivrednika. Mjera Uspostava i jačanje proizvođačkih grupa i proizvođačkih organizacija pokazala se kao najlošija mjera, jer u dvije godine njene provedbe nije zaprimljena niti jedna prijava.

Iz svega navedenog vidljivo je da područje Krapinsko-zagorske županije karakterizira usitnjena i nespecializirana poljoprivredna proizvodnja te nerazvijeno tržište. Potrebno je u područje poljoprivrede ugraditi marketinški način razmišljanja i tržišnog nastupa. Istraživanje i izrada programa proizvodnje autohtonih i specifičnih tradicionalnih

proizvoda te koncipiranje strateških proizvodnih programa koji će omogućiti razvoj obiteljskih gospodarstava treba biti kontinuirani zadatak.

Na području poljodjelstva primarni je zadatak prostornog uređenja racionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta i smanjivanje korištenja kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta za nepoljodjelske svrhe. Treba sprječavati degradaciju malih seoskih gospodarstava i depopulaciju ruralnog područja te poticati povećanje zemljišnog posjeda kao i bolje iskorištavati postojeće i privoditi svrsi do sada neobrađene i zapuštene poljodjelske površine osobito u pograničnom području. Kod korištenja poljodjelskih resursa potrebno je uzeti u obzir aspekte zaštite okoliša, demografsku i gospodarsku problematiku te donijeti propise i poticajne mjere kako bi se unaprijedilo "održivo" korištenje i upravljanje tlom.

Iz situacijske analize vidljivo je također da je potrebno poraditi na razvoju specijaliziranih, konkurentnih i dugoročno održivih gospodarstava kako bi se osigurao stabilan poljoprivredni dohodak i omogućio adekvatan životni standard poljoprivrednim proizvođačima. Važno je da se kontinuirano radi na razvoju i očuvanju ruralnih područja i očuvanje tradicionalnih ruralnih vrijednosti, te na stvaranju uvjeta za održanje što većeg broja malih gospodarstava, kroz modernizaciju ili usmjeravanje na nove proizvode i djelatnosti. Kako su sve teži uvjeti u poljoprivrednoj proizvodnji trebalo bi poljoprivredna gospodarstva organizirati i povezati ih zbog zajedničkog nastupanja poljoprivrednih gospodarstava, tj. lokalnih proizvođača radi zajedničke proizvodnje i plasmana proizvoda na tržište. Također treba poraditi na kvaliteti i kvantiteti poljoprivrednih proizvoda i dovesti ih na konkurentnu razinu sa drugim proizvodima, odnosno potrebo je stvoriti robne marke poljoprivrednih proizvoda kako bi se stekla njihova prepoznatljivost i prepoznatljivost Krapinsko-zagorske županije.

1.11. Korištenje europskih fondova u pretpristupnom razdoblju

Smatrajući da važnost korištenja financijskih sredstava dostupnih putem fondova i programa Europske unije, kako u pretpristupnom, tako i u novom periodu punopravnog članstva imaju posebno važno mjesto u analizi, podaci su podrobnije obrađeni. Naime, strateški okviri koji nužno moraju biti u suglasju s osnovnim inicijativama i ciljevima EU, projektni pristup, priprema dokumentacije i proračun, od ključne su važnosti za rast i razvoj u budućem razdoblju. Dosadašnja iskustva temelj su korištenja strukturnih i Kohezijskog fonda, pa je stoga nužno razviti sve one vještine i modele koji se dosad nisu pokazali dovoljno snažnim za adekvatnu apsorpciju sredstava koja su na raspolaganju.

1.11.1. Analiza dosad provedenih projekata

Jedinice lokalne i regionalne samouprave, razvojne agencije, organizacije civilnog društva, poslovna zajednica, interesna udruženja, obrazovne institucije i mnogi drugi – potpuno su jednako važni kao sudionici u cjelokupnom sustavu korištenja sredstava iz razvojnih fondova Europske unije. Već je nekoliko godina prisutan značajan interes raznih dionika s područja županije za korištenje EU sredstava, posebno u području prekogranične suradnje. Naime, razvijena je vrlo kvalitetna komunikacija sa susjednim slovenskim partnerima, a upravo ti kontakti i suradnja s omogućili su relativno rano upoznavanje s konkretnim iskustvima korištenja EU fondova i stjecanja uvida u mogućnosti koje pružaju fondovi. Uz to, već je u pretpristupnom razdoblju bilo jasno da će sredstva EU fondova nakon ulaska u Uniju postati jedan od glavnih izvora financiranja razvojnih projekata, pa je sudjelovanje u tim programima neprocjenjivo znanje i iskustvo za korištenje puno bogatijih strukturnih fondova. Kako se navodi i u *Analizi kapaciteta za korištenje EU fondova na županijskoj razini* Instituta za međunarodne odnose iz 2011., zbog uvjeta natječaja prekograničnih programa mogućnosti za financiranje investicija i drugih objekata bile su prilično ograničene, a samo planiranje i provedba bili su zahtjevni zbog nužnosti uključivanja prekograničnog partnera. U

uvodnom dijelu nužno je još jednom napomenuti da je Krapinsko-zagorska županija bila – uslijed određenih parametara koji su se odnosili na razvijenost – među onima koji nisu imali mogućnost sudjelovati u natječajima u okviru IPA III komponente, namijenjene razvoju poslovne infrastrukture.

Na sljedećoj tablici iskazana je vrijednost provedenih projekata i projekata u provedbi koji su na području Krapinsko-zagorske županije sufinancirani iz različitih programa Europske unije. Riječ je o evidenciji podataka dostupnih i dostavljenih Zagorskoj razvojnoj agenciji do lipnja 2014. godine.

Tabela 38 - Projekti sufinancirani sredstvima Europske unije (2007. - lipanj 2014.)

NAZIV PROGRAMA	UKUPNA VRIJEDNOST (euro)	BROJ PROJEKATA
Program Unije - CJELOŽIVOTNO UČENJE	303.502	26
IPA II (SLOVENIJA-HRVATSKA)	7.148.141	19
IPA V (IPARD)	307.031	5
Program Unije - EUROPA ZA GRAĐANE	25.000	1
Program Unije - PROGRESS	672.619	3
IPA IV (RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA)	762.582	5
CEI (Srednjoeuropska inicijativa)	27.339	1
Program Unije - CIP	4.126.000	1
Program Unije - Mladi na djelu	41.453	3
EIDHR	81.560	1
Ukupno	13.495.227	65

Izvor: Zagorska razvojna agencija, 2013.

Napomena: U evidenciji se nalaze projekti koji su provedeni, odobreno im je završno izvješće te su isplaćena sredstva, PROJETNI U PROVEDBI NE NALAZE SE U EVIDENCIJI

Projekti prekogranične suradnje s partnerima pograničnog područja Republike Slovenije, osim što su brojniji, veći su i opsegom i proračunom i trajanjem. U provedbu su bili uključeni partneri regionalne i lokalne samouprave, razvojne agencije, poslovna zajednica i interesna udruženja, turistički sektor i mnogi drugi. S pravom se može reći da su upravo ovi projekti, pri čemu je brojne inicijale upravo Zagorska razvojna agencija, bili najbolji način istinskog upoznavanja s pravilima i procedurama projekata unutar europskih fondova, kao i međunarodne suradnje.

Potencijal IPARD-a u proteklom je razdoblju bio iznimno velik, a podaci Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju ukazuju na jaz između ostvarenog i mogućnosti. Prema podacima Agencije, iz Krapinsko-zagorske županije za sredstva iz programa IPARD dosad je ugovoreno, dijelom i isplaćeno, svega 5 projekata ukupne vrijednosti 307.031 eura, od čega je ukupni iznos potpore 153.511 eura.

Prema analizama Agencije, najčešći razlozi odbijanja prijave su neprihvatljivost ulaganja, nepotpuna i neispravna projektna dokumentacija, ne udovoljavanje kriterijima Pravilnika, vlasnička povezanost prijavitelja i dobavljača, pa čak i krivotvorenje podataka. Stoga je posve jasno da se do povećanog broja prijavitelja može doći još snažnijim i konkretnijim educiranjem, angažmanom stručnjaka, a potencijalnim - ali skeptičnim ili nezainteresiranim prijaviteljima nužno je pravodobno prezentirati mogućnosti kojima mogu premostiti eventualni nedostatak vlastitih sredstava (mjere potpore Krapinsko-zagorske županije za pripremu projektna dokumentacije, krediti HBOR-a, jamstva HAMAG INVEST-a i dr.).

Budući korisnici *Programa ruralnog razvoja 2014.-2020.* trebaju se upoznati s mjerama kojima se može postići veći razvoj hrvatske poljoprivrede, ali i ruralnih područja uopće. Sukladno potrebama poljoprivrednog i prerađivačkog sektora za ulaganjima i želju za razvojem ruralnih područja, Ministarstvo poljoprivrede će već tijekom 2014. godine raspisati natječaje za 8 mjera Programa, čime bi se prebrodila ova, tzv. prijelazna godina. Uključivanjem lokalnog stanovništva u izradu i provedbu lokalnih razvojnih strategija u skladu s tzv. *bottom up*

principima stvaraju se uvjeti za provedbu održivog razvoja ruralnih područja. LEADER pristup se u politiku ruralnog razvoja RH uveo prvi puta upravo kroz IPARD program, što govori da je sam proces kreiranja politike preko uključivanja lokalnog stanovništva i interesnih skupina u procese ruralnog razvoja još uvijek nedovoljno razvijen, a razina kapaciteta ljudskih potencijala na lokalnoj razini je niska. Za razliku od država članica EU, lokalne akcijske grupe u RH nisu imale odobrena sredstva za provedbu projekata iz lokalnih razvojnih strategija. U Hrvatskoj je trenutno osnovano 55 lokalnih akcijskih grupa koje pokrivaju oko 65 % površine i uključuju 35 % stanovnika Republike Hrvatske. U Krapinsko-zagorskoj županiji postoji ukupno 5 lokalnih akcijskih grupa.

Komponenta IV Instrumenta pretpristupne pomoći odnosi se na razvoj ljudskih resursa i financira projekte na području socijalne kohezije u svrhu ostvarivanja ciljeva Europske strategije za zapošljavanje Naime, prema podacima Zagorske razvojne agencije, na nekoliko natječajâ otvorenih 2012./2013. prijavljeno je svega 6 projekata. Razlozi kvantitativno slabog odaziva mogli bi biti odraz nekoliko faktora – slabe informiranosti, nedostatne spremnosti ciljnih skupina da pripreme, prijave i provedu projekte, komplicirana i dugotrajna procedura i administracija nadležnih tijela itd. U ovom sektoru posebno treba motivirati i financijski ojačati organizacije civilnog društva za aktivnijim uključanjem.

Europska unija svoje ciljeve stvaranja naprednog društva znanja, većeg broja poslova, jačanja suradnje svih razina u procesu obrazovanja (od vrtića do znanstvenih institucija) do 2013.godine pokušavala je ostvariti kroz *Program cjeloživotnog učenja*, odnosno mobilnosti. Problemi i potrebe u ovom području ukazuju na istinsku potrebu promoviranja i poticanja cjeloživotnog učenja i mobilnosti, ali i potpore osnivača dionicima koji se uključuju u ove programe. Obzirom na posve jasne buduće odrednice Europske unije i novom programu *Erasmus +* koji će objediniti postojećih 7 programa obrazovanja, sporta i mladih u jedan te u sljedećem programskom razdoblju osigurati i veća sredstva za provedbu projekata, nužno je jače poticati uključivanje čitave zajednice te definirati konkretnu logističku i financijsku potporu onim segmentima kojima je pomoć nužna.

Na području Krapinsko-zagorske županije provedena su tri projekta u okviru programa PROGRESS, financijskog instrumenta Unije koji podupire razvoj i koordinaciju politika na području zapošljavanja, socijalne uključenosti i zaštite, uvjeta rada, Anti diskriminacije, ravnopravnosti spolova i svih aktivnosti snažne europske dimenzije. U projekte su bili kao partneri uključeni HGK Županijska komora Krapina te Krapinsko-zagorska županija. Iako je provedeno nekoliko edukacija s primjerima iz prakse, pokazalo se da je i na ovom području nužno potencirati mogućnosti, vrijednosti i snažnu europsku dimenziju projekata koji mogu dovesti do nužnih analiza, akcijskih planova, treninga, unapređenja radnog okruženja, promoviranja mobilnosti, novih kurikuluma i drugog.

Puno manjeg opsega i proračuna, model sufinanciranja projekata koje provodi CEI (Srednjoeuropska inicijativa) pokazao je svoju svrhu i ciljeve upravo na primjeru u Krapinsko-zagorskoj županiji. Naime, kroz program CEI KEP županija je dobila *Strategiju ruralnog razvoja Krapinsko-zagorske županije* na kojoj su zajednički radili Zagorska razvojna agencija, Partnerski odbor za izradu *Strategije* uz konzultacije vanjskih stručnjaka. Ovim projektom dobiven je važan strateški dokument koji se sastoji od osnovne analize stanja, SWOT analize koja opisuje razvojne snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje, zatim razvojne vizije ruralnog područja Županije, strateških razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera, analize povezanosti i usklađenosti ciljeva i mjera Strategije s nacionalnim ciljevima i ciljevima EU-a te baze projekata.

Analiza kapaciteta

Ocjenjivanje osposobljenosti prema pojedinim područjima pripreme i provedbe projekata koje je proveo *Institut za međunarodne odnose* pokazalo je da županije svoje najveće kapacitete vide u području osmišljavanja projektnih ideja, prepoznavanju i prioritizacije kvalitetnih projektnih ideja te izradi prijavnice projekta. Takvi su rezultati upravo

u skladu s očekivanom ulogom razvojnih agencija te županijske uprave kao institucija koje su u stanju uspješno koordinirati i pomagati ostale županijske aktere u osmišljavanju kvalitetnih projektnih ideja. Prema rezultatima Instituta, s druge strane najslabije su osposobljene u pogledu poznavanja postupaka procjene utjecaja projekta na okoliš i ekološku mrežu te izrade studije izvedivosti, odnosno analize troškova i koristi. Ovo potonje je dijelom razumljivo, obzirom da se nužnost njihove izrade pojavila tek u nekim nedavno objavljenim natječajima.

Osim vlastitih, Krapinsko-zagorska županija, a posebno Zagorska razvojna agencija intenzivno su sudjelovali na pripremi projekata čiji su nositelji bile druge organizacije, što je uglavnom posljedica vrlo razvijene suradnje s međunarodnim partnerima, posebno u okviru programa za prekograničnu suradnju, ali i potpore i suradnje županijske uprave i razvojnih agencija ostalih aktera s područja županije kao što su jedinice lokalne samouprave, interesna udruženja, itd. Obzirom na pristup natječajima kako u okviru brojnih programa Unije tako i komponentama Instrumenta za pretpristupnu pomoć, posve je jasno da prijavitelji nisu ni kvantitativno ni kvalitativno u dovoljnoj mjeri razvijeni da bi u potpunosti mogli odgovoriti na izazove i mogućnosti. Naravno, pokazalo se i to da veličina županije mjerena brojem stanovnika nije relevantna za uspješnost sudjelovanja županije u EU programima. Sva istraživanja pokazala su da prijavitelji – bilo da je riječ o jedinicama lokalne samouprave, organizacijama civilnog društva ili poduzetnicima - mogu očekivati itekako značajne rezultate ako ulože u razvoj vlastitih kapaciteta za korištenje EU fondova. S druge strane, činjenica da je neko područje razvijenije, odnosno financijski bogatije neće sama po sebi dovesti do rezultata u vidu projekata financiranih kroz EU fondove, ukoliko se ne desi ulaganje u razvoj ljudskih kapaciteta.

Pored gore navedenih potreba, niz županija i razvojnih agencija u svojim komentarima ističe potrebu za dodatnom edukacijom o EU fondovima nositelja političke vlasti na županijskoj i lokalnoj razini s ciljem boljeg razumijevanja i veće podrške za ovu problematiku. Također, više županija i agencija ističe problem bolje međusobne usklađenosti središnjih tijela u pogledu organiziranja natječaja i informiranja korisnika na županijskoj i lokalnoj razini. Također je više puta istaknuta potreba raščišćavanja uloge razvojnih agencija i privatnih konzultanata u području pripreme projekata za natječaje, odnosno potreba jasnog definiranja same svrhe razvojne agencije i njezine diferencije u odnosu na pružatelje konzultantskih usluga iz privatnog sektora. Na području Krapinsko-zagorske županije postoji relativno visoka razina povezanosti s međunarodnim partnerima, koja je jednim dijelom posljedica važnosti programa prekogranične suradnje, ali dijelom i članstvom u različitim međunarodnim asocijacijama. Iako je suradnja s međunarodnim partnerima ponekad prilično zahtjevna, ona je istodobno pružila mogućnosti domaćim partnerima da steknu dragocjena znanja od svojih iskusnijih prekograničnih partnera iz zemalja Europske unije u pogledu pripreme i provedbe projekata.

2. SWOT ANALIZA

POLOŽAJ, PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ	POLOŽAJ, PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ
<p style="text-align: center;">SNAGE</p> <p>Povoljan geoprometni položaj (pogranična županija na europskom cestovnom i željezničkom koridoru, blizina Zagreba) pogodan za razvoj poslovanja, posebno logistike.</p> <p>Blizina velikih emitivnih turističkih tržišta.</p> <p>Značajni prirodni resursi – velike rezerve pitke vode koje osiguravaju samostalnost; više termalnih izvora koji se koriste u terapijske i turističko-rekreacijske svrhe; velika površina pod šumama koje su pročišćivači zraka, izvor drvne mase te sprečavaju eroziju tla.</p> <p>Očuvan okoliš koji je atraktivan turistima, osigurava zdrav život stanovništva; pretpostavka za ekološku poljoprivredu.</p> <p>Povoljna konfiguracija terena – obradive poljoprivredne površine u nizinskim predjelima, a razvoj vinogradarstva na brežuljcima.</p>	<p style="text-align: center;">SLABOSTI</p> <p>Sustav odvodnje otpadnih voda kao zaštita kod poplava i zagađenja nije u potpunosti razvijen na cijelom području.</p> <p>Nesanirana odlagališta otpada, divlji deponiji i kamenolomi imaju negativan utjecaj na okoliš.</p> <p>Nepovezanost lokalnih vodovoda s javnim sustavom vodoopskrbe.</p> <p>Nekontrolirana kvaliteta vode u lokalnim mrežama koje nisu spojene u sustav vodoopskrbe.</p> <p>Loša lokalna prometna povezanost i loša kvaliteta lokalnih cesta.</p> <p>Nepostojanje cjelovitog sustava gospodarenja otpadom.</p> <p>Neprovođenje selektivnog sakupljanja otpada.</p> <p>Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta.</p> <p>Zapuštenost obradivih poljoprivrednih površina.</p> <p>Nerazvijeno tržište autohtonih i ekoloških proizvoda.</p> <p>Neodrživo upravljanje objektima graditeljske baštine i slabo korištenje graditeljske baštine u turističkoj ponudi.</p> <p>Nedovoljna informiranost o vrijednostima prirodne baštine i slaba iskorištenost potencijala za razvoj sportsko-rekreativnih sadržaja.</p>
<p style="text-align: center;">PRIKLIKE</p> <p>Rješavanje problema odlagališta otpada osnivanjem zajedničkog odlagališta sa susjednim županijama kroz nacionalne i europske programe.</p> <p>Unapređenje prometne povezanosti gradnjom punog profila autoceste, paralelne i brze ceste i uvrštenjem u nacionalne planove financiranja.</p> <p>Uvrštenje u prometne strategije i planove financiranja u okviru gradnje koridora Xa brze željeznice.</p> <p>Izgradnja vodoopskrbne i infrastrukture za regulaciju vodnih režima usklađenih s europskim standardima.</p> <p>Zahtjev tržišta i poticaji za specijaliziranu poljoprivrednu proizvodnju autohtonih ekoloških proizvoda.</p> <p>Povećanje interesa jedinstvenog europskog tržišta za poslovnim ulaganjima uz prometne pravce.</p> <p>Planirana realizacija programa vodoopskrbe sa susjednim županijama uz financijske potpore s nacionalne i europske razine.</p>	<p style="text-align: center;">PRIJETNJE</p> <p>Mogući dodatni problem neadekvatno izgrađenog i razvijenog sustava odvodnje na graničnom području s Republikom Slovenijom te susjednim županijama širem području, uz problem porasta potražnje za vodom.</p> <p>Propadanje prirodnih resursa uslijed globalnih klimatskih promjena.</p> <p>Neadekvatna zakonska regulativa zaštite i korištenja termalnih izvora.</p> <p>Onečišćenje vodotoka i podzemnih voda nesavjesnim odlaganjem otpada na širem području.</p> <p>Nedovoljna provedba zakonske regulative za sektor zaštite okoliša i prirodnih resursa.</p> <p>Prometni i infrastrukturni projekti većeg opsega donose se na državnoj razini, s neadekvatnom dinamikom provedbe.</p> <p>Nekontrolirano i prekomjerno iskorištavanje mineralnih sirovina i drugih proizvodnih resursa.</p>

<p>Stanovnici EU kao turisti prepoznaju kvalitetu i vrijednost termalne vode u lokalnim lječilištima.</p> <p>Sredstva EU fondova predviđena za razvoj energetske i telekomunikacijske infrastrukture.</p>	<p>Nezadovoljavajući stupanj razvoja, dogradnje i prilagodbe postojeće energetske i telekomunikacijske infrastrukture europskim standardima i novim tehnologijama.</p>
<p align="center">GOSPODARSTVO SNAGE</p>	<p align="center">GOSPODARSTVO SLABOSTI</p>
<p>Razvijena prerađivačka industrija (industrija stakla, papira, tekstilna i metaloprerađivačka industrija, vinarstvo) sa snažnim poduzećima koja posluju na izvoznim tržištima i zapošljavaju velik broj ljudi, što utječe na gospodarski rast i ekonomski prosperitet.</p> <p>Brojni obrti s dugom tradicijom koji doprinose i nadopunjavaju razvoj industrije.</p> <p>Raspoloživ prostor u poslovnim zonama za razvoj poduzetništva.</p> <p>Komercijalni poljoprivredni proizvođači.</p> <p>Prepoznatljivost destinacije zbog duge tradicije u topličkom, zdravstvenom, vjerskom, izletničkom, kulturnom i sportskom turizmu te kvalitetan kadar u ovim djelatnostima.</p> <p>Postojanje energetske i telekomunikacijske infrastrukture adekvatne za gospodarski razvoj.</p>	<p>Nedovoljna mobilnost radne snage.</p> <p>Nedostatak sposobnosti predviđanja promjena i budućih potreba te nedovoljna prilagodba radnika, poduzeća i poduzetnika promjenjivim gospodarskim okolnostima.</p> <p>Nerazvijen sektor socijalnog poduzetništva koji bi osigurao lakši pristup zapošljavanju osobama kojima prijeti socijalna isključenost.</p> <p>Loša lokalna javna prometna povezanost koja bi omogućila veću mobilnost ljudi.</p> <p>Neravnomjeran razvoj svih područja koncentracijom gospodarskih zbivanja na određenim područjima.</p> <p>Rascjepkanost i usitnjenost poljoprivrednih i šumskih površina onemogućavaju ozbiljniju komercijalnu proizvodnju.</p> <p>Nepovezanost malih poljoprivrednih proizvođača.</p> <p>Nedovoljno razvijeni instrumenti potpora gospodarskoj i tehnološkoj infrastrukturi.</p> <p>Odljev stručnih i visokoobrazovanih kadrova.</p> <p>Socijalna neodgovornost i neosjetljivost poslodavaca, poput neisplate plaća i doprinosa za radnike.</p> <p>Rad na crno.</p>
<p align="center">PRIKLE</p>	<p align="center">PRIJETNJE</p>
<p>Blizina Zagreba kao poslodavca, tehnološkog resursa, tržišta za poljoprivredne proizvode i turističkog emitivnog tržišta.</p> <p>Dostupni strukturni i investicijski fondovi EU pogodni za razvoj gospodarstva.</p> <p>Pojednostavljen plasman proizvoda i usluga na jedinstvenom europskom tržištu.</p> <p>Razvoj tehnološke i prometne infrastrukture uz podršku europskih fondova.</p> <p>Usklađenje s europskom legislativom pojednostavljuje uvjete i procese poslovanja.</p> <p>Podrška razvoju, komercijalizaciji i specijalizaciji poljoprivredne proizvodnje kroz Jedinstvenu poljoprivrednu politiku EU.</p>	<p>Nepostojanje učinkovitog nacionalnog programa potpore proizvodnim investicijama i zapošljavanju te pripadajućeg financijskog okvira.</p> <p>Nedovoljna potpora i povezivanje poduzetništva s državne razine.</p> <p>Nesrazmjer između ponude i potražnje na tržištu rada kao djelomični rezultat obrazovnog sustava.</p> <p>Nestabilna i neprimjerena porezna politika, koja utječe i na količinu rada na crno.</p> <p>Rast konkurencije proizvođača iz EU u poljoprivredi, prerađivačkoj industriji i trgovini.</p> <p>Nekretnine u vlasništvu države desetljećima stoje neiskorištene zbog postojeće zakonske regulative.</p>
<p align="center">DRUŠTVENE DJELATNOSTI SNAGE</p>	<p align="center">DRUŠTVENE DJELATNOSTI SLABOSTI</p>

<p>Razvijena mreža pučkih otvorenih učilišta s raznovrsnim programima dodatnog obrazovanja i verificiranim programima prekvalifikacija, koja mogu brže reagirati na potrebe tržišta rada. i programa obrazovanja koja podržavaju razvoj cjeloživotnog učenja.</p> <p>Kvalitetno organizirana primarna zdravstvena zaštita. Dobri programi preventivne zdravstvene zaštite.</p> <p>Raznovrsna kulturno-povijesna baština.</p> <p>Organizirani i rasprostranjeni oblici očuvanja tradicije i kulture kroz udruge i događaje.</p> <p>Gostoljubivost stanovništva regije koja se koristi u turističkom brendiranju.</p> <p>Raznovrsnost vrsta škola i srednjoškolskih programa (gimnazije, umjetničke, strukovne, obrtničke).</p> <p>Raznovrsnost programa u Centru za mlade i nezavisnu kulturu.</p> <p>Objekti i sadržaji kulturno-povijesne baštine u velikoj mjeri iskorišteni u turističke svrhe .</p>	<p>Velik udio stanovništva za nezavršenom osnovnom i završenom osnovnom školom u ukupnom stanovništvu.</p> <p>Trajni odlazak visokokvalificiranih osoba u druge sredine zbog nemogućnosti zapošljavanja</p> <p>Stanovništvo nedovoljno uključeno u procese cjeloživotnog učenja.</p> <p>Nedovoljno razvijena svijest o važnosti volontiranja</p> <p>Nedovoljno ulaganje u razvoj ljudskih potencijala, održivi razvoj, istraživanje i razvoj.</p> <p>Nedostatak određenih liječnika – specijalista.</p> <p>Nerazvijen sustav profesionalne rehabilitacije, uključujući jačanje mogućnosti zapošljavanja osoba s invaliditetom, kojih je najveći postotak u ukupnom stanovništvu u odnosu na druge županije.</p> <p>Otežan pristup tržištu rada socijalno ugroženim radnicima i osobama s posebnim potrebama.</p> <p>Starost stanovništva, a time i manji broj radno sposobnih stanovnika.</p> <p>Nerazvijeni alternativni oblici skrbi za starije stanovništvo.</p> <p>Nedovoljno razvijeno lokalno tržište rada koje bi povezalozavod za zapošljavanje, škole i poslodavce.</p> <p>Nedostatak visokoobrazovane i stručne radne snage, odnosno radnika s kompetencijama koje odgovaraju potrebama gospodarstva.</p> <p>Nedovoljno razvijeni mehanizmi privlačenja stručnih kadrova potrebnih gospodarstvu.</p> <p>Neadekvatna opremljenost školskih ustanova.</p> <p>Odumiranje stare zagorske arhitekture.</p>
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Javno-privatno partnerstvo kao izvor financiranja gradnje i dogradnje školskih i zdravstvenih objekata.</p> <p>Blizina Zagreba kao obrazovnog centra.</p> <p>Mobilnosti i obrazovanje u državama članicama EU.</p> <p>Povezivanja organizacija civilnog društva u EU.</p>	<p>Neusklađenost obrazovnih programa s potrebama tržišta rada.</p> <p>Negativna demografska kretanja.</p> <p>Nesrazmjer između postojećeg stanja i propisanih standarda u predškolskim i školskim ustanovama.</p> <p>Inertni školski sustav koji producira nedovoljno osposobljen i nekvalificiran stručni kadar.</p> <p>Nametanje kulturnih sadržaja i preferencija iz drugih krajeva i inozemstva te eventualno gubljenje identiteta.</p> <p>Stroga konzervatorska pravila djelomično uzrokuju zapuštenost kulturno-povijesne i prirodne baštine.</p>
UPRAVLJANJE RAZVOJEM SNAGE	UPRAVLJANJE RAZVOJEM SLABOSTI
<p>Iskustvo regionalne razvojne agencije u iniciranju, pripremi i provedbi razvojnih projekata financiranih na nacionalnoj i međunarodnoj razini.</p>	<p>Nedovoljno razrađeni gospodarski prioriteti.</p> <p>Nedefinirani nositelji i instrumenti razvoja za pojedina područja.</p>

<p>Dobra umreženost s organizacijama i institucijama u Hrvatskoj i inozemstvu.</p> <p>Aktivno civilno društvo zainteresirano za sudjelovanje u razvoju.</p> <p>Funkcionalno partnerstvo civilnog, javnog i privatnog sektora koje doprinosi razvoju.</p>	<p>Nedovoljno educiran kadar u regionalnoj i lokalnoj samoupravi za upravljanje razvojem.</p> <p>Nedostatak suradnje i koordinacije na vertikalnoj (država, županija, JLS) i horizontalnoj razini (među JLS).</p> <p>Nezadovoljavajuća i nestandardizirana komunikacija i protok informacija na svim razinama lokalne i regionalne samouprave .</p> <p>Dio organizacija civilnog društva koje nisu aktivne u razvoju svojih programa i projekata.</p>
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Razvoj kapaciteta organizacija civilnog društva kroz višegodišnji program JAKO.</p> <p>Nacionalni i EU programi jačanja civilnog društva.</p>	<p>Neprovođenje sustavne decentralizacije.</p> <p>Zakonska raspodjela sredstava koja su na raspolaganju lokalnoj i regionalnoj samoupravi.</p> <p>Česte promjene nacionalne legislative.</p> <p>Velik broj malih jedinica lokalne samouprave s ograničenim ljudskim i financijskim resursima.</p>

3. NACRT CILJEVA PRIORITETA I MJERA

Prioriteti razvoja županije (u daljnjem tekstu: prioriteti) sadrže razradu strateških ciljeva, a moraju logično proizlaziti iz vizije i strateških ciljeva. Oni trebaju konkretizirati i utvrditi sve sastavnice strateških ciljeva.

Prioriteti moraju biti: mjerljivi, ostvarivi, jasno formulirani, određeni rokom ostvarenja, međusobno sukladni (ne smiju se preklapati), sveobuhvatni, društveno i okolišno prihvatljivi, u skladu s prioritetima statističkih regija utvrđenih u Strategiji regionalnog razvoja Republike Hrvatske kao i s ciljevima u drugim relevantnim strateškim županijskim i državnim strategijama.

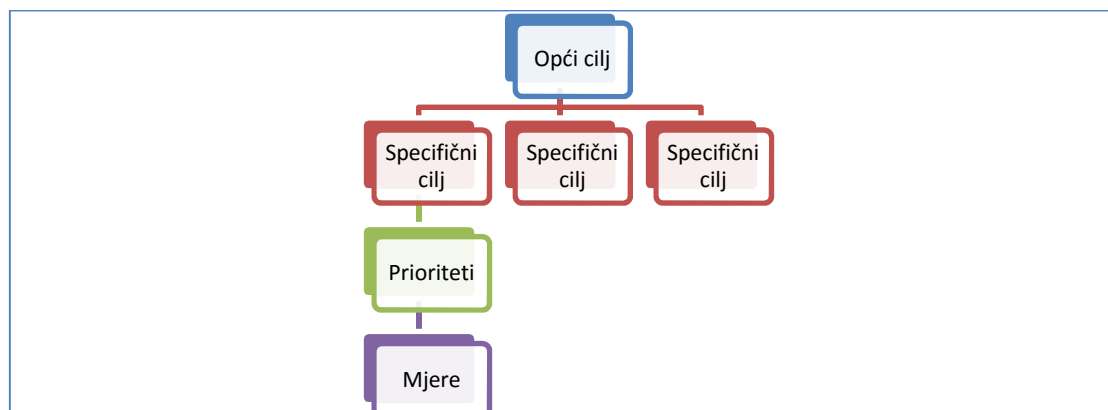
U informacijskom sustavu uspostavljenom za praćenje provedbe ŽRS-a treba biti organiziran standard oblikovanja strateških ciljeva i prioriteta, koji obuhvaća naziv strateškog cilja odnosno prioriteta, njihovu hijerarhijsku povezanost i usklađenost te povezanost i usklađenost s ciljevima u drugim strateškim dokumentima i programima, razdoblje njihove provedbe, okvirna financijska sredstva te pokazatelje za praćenje njihovog ostvarenja.

Za svaki razvojni prioritet moraju se odrediti barem sljedeći elementi:

- cilj – što se razvojnim prioritetom želi postići;
- opravdanje – potrebno je ukratko objasniti zašto je aktivnost predviđena u sklopu određenog razvojnog prioriteta korisna i vrijedna financiranja. Odjeljak treba sadržavati izabrane elemente analize stanja relevantnih za razvojni prioritet, s ciljem opravdanja predložene aktivnosti u odnosu na postojeću situaciju, tj. potrebno je jasno iskazati poveznicu razvojnog prioriteta s prethodno definiranim potencijalima i potrebama županije. Također bi trebao biti objašnjen način na koji će se postići očekivani rezultati;
- opis – potrebno je objasniti kako će razvojni prioritet biti ostvaren. U ovom je odlomku potrebno podijeliti razvojne prioritete na više mjera, objasniti na koji su način podijeljene, navesti koje su to mjere i kako su organizirane unutar razvojnog prioriteta. U pravilu su mjere u sklopu istog razvojnog prioriteta povezane te je potrebno objasniti kako će se one provoditi u sinergiji.

Grafički prikaz hijerarhije strateških ciljeva, prioriteta i mjera:

Slika 9 - Grafički prikaz hijerarhije ciljeva, prioriteta i mjera

Izvor: Smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe, MRRFEU, 2015. godina

Potrebno je osigurati usklađenost ŽRS-a sa sustavom prostornog planiranja. Dakle, ŽRS moraju u većoj mjeri voditi brigu o prostornim posebnostima isto kao što trebaju implementirati procjenu učinaka razvojnih aktivnosti vezano za prostorne specifičnosti i probleme.

Prvi nacrt prioriteta i mjera obuhvaća:

CILJ 1. KONKURENTNO GOSPODARSTVO

1.1. PRIORITET

Stvaranje preduvjeta za ulaganje, povećanje izvoza te razvoj proizvodnje i usluga s većom dodanom vrijednosti

Mjere

- 1.1.1. Razvoj infrastrukture za podršku tehnološkom razvoju
- 1.1.2. Proaktivno privlačenje ulaganja i stavljanje poduzetničkih zona u funkciju
- 1.1.3. Poticanje investicija u razvoj prerađivačke industrije
- 1.1.4. Poticanje gospodarskih subjekata za ulaganje u razvoj ljudskih potencijala
- 1.1.5. Poticanje jačanja tržišnog povezivanja gospodarskih subjekata (klasteri , zajednički nastup i sl.)
- 1.1.6. Razvoj financijskih i drugih potpornih instrumenata u funkciji razvoja gospodarstva (garancijski fond, poticaji, poduzetničke institucije i sl.)
- 1.1.7. Poticanje umrežavanja gospodarskih, znanstveno-istraživačkih i obrazovnih subjekata

1.2. PRIORITET

Razvoj turizma

Mjere

- 1.2.1. Razvoj i unapređenje selektivnih oblika turizma
- 1.2.2. Razvoj novih turističkih proizvoda i programa
- 1.2.3. Promocija Zagorja – Bajke na dlanu na regionalnom i međunarodnom turističkom tržištu
- 1.2.4. Razvoj javne i privatne turističke infrastrukture
- 1.2.5. Osmišljavanje i osnivanje turističkih zona (puktova) uz termalne izvore
- 1.2.6. Poticanje turizma kao dodatne djelatnosti u ruralnom prostoru
- 1.2.7. Razvoj i očuvanje tradicijskih i umjetničkih obrta
- 1.2.8. Unapređenje upravljanja turističkom destinacijom Zagorje

1.3. PRIORITET

Razvoj poljoprivredne proizvodnje

Mjere

- 1.3.1. Izgradnja tržišne infrastrukture (prerada, skladištenje, trženje)
- 1.3.2. Poticanje osnivanja zadruga i drugih oblika udruživanja proizvođača
- 1.3.3. Korištenje tradicije u razvoju proizvoda s višom dodanom vrijednosti (brendiranje, regionalne robne marke, zaštita izvornost i sl.)
- 1.3.4. Razvoj i povećanje proizvodne učinkovitosti voćarstva, vinogradarstva, povrtlarstva i cvjećarstva
- 1.3.5. Razvoj i povećanje učinkovitosti proizvodnje mlijeka i mesa
- 1.3.6. Promocija ekološke poljoprivredne proizvodnje

CILJ 2. RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA I UNAPREĐENJE KVALITETE ŽIVOTA

2.1. PRIORITET

Izvrsnost u odgojno-obrazovnom sustavu

Mjere

- 2.1.1. Razvoj mreže predškolskih ustanova
- 2.1.2. Poboljšanje uvjeta rada u odgojno-obrazovnim ustanovama iznad državno-pedagoškog standarda
- 2.1.3. Sustavno ulaganje ljudske potencijale u odgojno-obrazovnom sustavu
- 2.1.4. Razvoj i implementacija prilagođenih i posebnih programa za učenike s posebnim potrebama kroz cijelu vertikalnu obrazovanja
- 2.1.5. Razvijanje obrazovnih centara kompetencija i centara izvrsnosti
- 2.1.6. Razvoj novih oblika obrazovanja i novih obrazovnih programa
- 2.1.7. Usklađivanje mreže srednjoškolskih i visokoškolskih programa s potrebama tržišta rada

2.2. PRIORITET**Dostupno, otvoreno i konkurentno zdravstvo i socijalna skrb****Mjere**

- 2.2.1. Unapređenje kvalitete i uvjeta rada u zdravstvenim ustanovama i ustanovama socijalne skrbi
- 2.2.2. Razvoj preventivnih programa u javnom zdravstvu (prehrana, higijena, bolesti...)
- 2.2.3. Povećanje konkurentnosti i otvorenosti zdravstvenih ustanova
- 2.2.4. Razvoj institucija za brigu o starijim osobama, osobama s poteškoćama i osobama s posebnim potrebama

2.3. PRIORITET**Unapređenje kvalitete života****Mjere**

- 2.3.1. Unapređenje uvjeta i poboljšanje kvalitete života socijalno isključenih skupina
- 2.3.2. Poboljšanje javne sigurnosti
- 2.3.3. Unapređenje kapaciteta i sposobnosti sustava za zaštitu i spašavanje
- 2.3.4. Unapređenje organizacije i dostupnosti javnog prijevoza (cestovnog i željezničkog)
- 2.3.5. Poboljšanje sigurnosti prometa
- 2.3.6. Opremanje i uređenje javnih površina
- 2.3.7. Razvoj programa za mlade
- 2.3.8. Povećanje psihofizičkih sposobnosti stanovništva (razvoj programa tehničke kulture i IKT kompetencija, razvoj programa i poboljšanje infrastrukture za sport i rekreaciju)
- 2.3.10. Razvoj ruralne infrastrukture (javna i privatna ulaganja za ispunjenje potreba stanovništva)

2.4. PRIORITET**Očuvanje i razvoj kulturnog identiteta****Mjere**

- 2.4.1. Očuvanje i održivo korištenje materijalne i nematerijalne kulturne baštine
- 2.4.2. Poticanje svih oblika kulturnog stvaralaštva
- 2.4.3. Njegovanje zagorskog identiteta i njegove prepoznatljivosti
- 2.4.4. Povećanje prepoznatljivosti županije

2.5. PRIORITET**Pristupačnost sustava i jednake prilike za sve****Mjere**

- 2.5.1. Jačanje institucionalne sposobnosti i kompetencija javne uprave za upravljanje razvojem
- 2.5.2. Učinkovite javne usluge
- 2.5.3. Razvoj e-poslovanja
- 2.5.4. Unapređenje sposobnosti i organizacije civilnog društva za sudjelovanje u upravljanju lokalnim razvojem

- 2.5.5. Promicanje i podrška socijalnog i gospodarskog uključivanja osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti
- 2.5.6. Unapređenje umreženosti i partnerskih odnosa između svih sektora društva
- 2.5.7. Poticanje volonterstva

CILJ 3. ODRŽIVI RAZVOJ PROSTORA, OKOLIŠA I PRIRODE

3.1. PRIORITET

Očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti u funkciji razvoja

Mjere

- 3.1.1. Zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti
- 3.1.2. Jačanje svijesti o utjecaju očuvane bioraznolikosti na kvalitetu života
- 3.1.3. Promocija pravilnog gospodarskog korištenja područja pod Natura 2000 zaštitom

3.2. PRIORITET

Policentrični uravnoteženi razvoj i uređenje prostora

Mjere

- 3.2.1. Prostorno planiranje za policentrični razvoj (raspodjela javnih funkcija)
- 3.2.2. Sanacija degradiranih prostora (napuštenih kamenoloma, gradske jezgre itd)

3.3. PRIORITET

Očuvanje okoliša i održivi razvoj

Mjere

- 3.3.1. Povećanje energetske učinkovitosti u sektoru zgradarstva, prometa i javne rasvjete
- 3.3.2. Korištenje energije iz obnovljivih izvora
- 3.3.3. Izrada i implementacija programa zaštite i poboljšanja kvalitete zraka, tla i voda

3.4. PRIORITET

Razvoj komunalne i prometne infrastrukture

Mjere

- 3.4.1. Unapređenje sustava gospodarenja otpadom
- 3.4.2. Izgradnja i unapređenje sustava vodoopskrbe
- 3.4.3. Izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda
- 3.4.4. Zaštita od poplava
- 3.4.5. Zaštita i saniranje klizišta
- 3.4.6. Poboljšanje prometne infrastrukture

OKVIRNI NACRT MJERA U SKUPINI GOSPODARSTVO

MJERA	RAZVOJ SELEKTIVNIH OBLIKA TURIZMA I POTICANJE RAZVOJA INOVATIVNIH TURISTIČKIH PROIZVODA
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Navedena mjera usmjerena je na razvoj topličkog, vjerskog, zdravstvenog, kulturnog i seljačkog turizma i inovativnih turističkih proizvoda. U provedbi mjere uključiti će se uz turistički sektor, zdravstvene ustanove, crkve, obrazovne institucije. Provođenjem mjera osigurati će se povećanje turističkog prometa, smještajnih kapaciteta i imati će izravan učinak na razvoj poljoprivrede
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	<u>Financije:</u> Sufinanciranje projektne dokumentacije, opremanja, edukacije, dogradnje Poticanje kroz različite izvore financiranja Poticanje ulaganja privatnog sektora u razvoj selektivnih oblika turizma Stvaranje pozitivne poslovne klime <u>Marketing:</u> Poticanje okretanja turističke ponude prema domaćim i inozemnim tržištima <u>Infrastruktura:</u> Otvaranje turističkih zona uz ključne izvore i ulaganje u razvoj ostale turističke infrastrukture
CILJNE SKUPINE	<ul style="list-style-type: none"> • OPG • Turistički subjekti • Seljačka domaćinstva • Zdravstvene ustanove • Muzeji • Crkve • Obrazovne institucije • Domicilno stanovništvo
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Povećanje broja inozemnih gostiju za 15% ➤ Povećanje broja domaćih gostiju za 10% ➤ Povećanje broja smještajnih kapaciteta za 20% ➤ Podignuta kvaliteta postojećih smještajnih kapaciteta za 30%

MJERA	STVARANJE PREDUVJETA ZA ULAGANJE
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Stvaranje preduvjeta za ulaganje kroz razvoj poduzetničkih zona, sufinanciranjem gospodarstvenika, poticanjem inovacija iz zelenog poslovanja privući će se inozemni i domaći kapital

	Predviđeni korak vidljiv je kroz razvoj postojećih zona, povećanjem investiranja u gospodarstvo od inozemnih i domaćih gospodarstvenika
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	<ul style="list-style-type: none"> ○ Razvoj poduzetničkih zona <ul style="list-style-type: none"> • Sufinanciranje djela komunalne naknade za novoizgrađene gospodarske subjekte • Izgradnja i/ili sufinanciranje minimalne komunalne infrastrukture ○ Sufinanciranje projektne dokumentacije ○ Privlačenje inozemnih ulagača ○ Stvaranje preduvjeta za razvoj tržišta (promocija, edukacije, beneficije)
CILJNE SKUPINE	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poduzetnici ✓ Obrtnici ✓ Jedinice lokalne samouprave ✓ Domicilno stanovništvo ✓ Nezaposlene osobe
POKAZATELJI	<ul style="list-style-type: none"> • Stupanj razvijenosti poduzetničkih zona • Broj novootvorenih poduzeća • Broj novozaposlenih i samozaposlenih • Financijski rezultati • Vrijednost imovine • Udio u domaćem i inozemnom tržištu • Vrijednost malih investicija

MJERA	RAZVOJ TRADICIONALNIH I UMJETNIČKIH OBRTA
OPIS MJERE I PREDVIŠENI UČINAK	Održati, unaprijediti, razviti tradicijske i umjetničke obrte, te poticati mlade KZZ da se bave istima Poticanje kreativnosti među mladim ljudima
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Uređenje i formiranje edukacijsko-izložbenog centra OKKZZ Uređenje postojeće infrastrukture kako bi se osigurao izložbeni prostor za same tradicionalne i umjetničke proizvode u kojem će se

	održavati prezentacije tradicionalnih i umjetničkih obrta prema učenicima o.š., s.š. ili ciljanim skupinama kao što su turisti KZZ, kao i ciljane edukacije za obrtnike Natjecanje učenika koji će sudjelovati u proizvodnji tih predmeta
CILJNE SKUPINE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Obrtnici, vlasnici tradicionalnih i umjetničkih obrta ➤ Učenici ➤ Turisti
POKAZATELJI	Održivost i povećanje broja vlasnika tradicionalnih i umjetničkih obrta Broj učenika o.š. i s.š. kojima su prezentirani tradicijski i umjetnički obrti kao i njihovi proizvodi koji stvaraju nove proizvode Broj obrtnika tradicionalnih i umjetničkih obrta koji su u prostoru prisustvovali raznim ciljnim edukacijama

MJERA	UNAPREĐENJE INFORMATIČKIH KOMPETENCIJA OBRTRNIKA
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Ovom mjerom želimo povećati informatičke kompetencije obrtnika, kako bi se održalo, unaprijedilo i razvilo njihovo poslovanje
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Organizacija informatičke edukacije za obrtnike kojima je potreban ova informatička edukacija
CILJNE SKUPINE	Obrtnici KZZ koji ne posjeduju informatičke kompetencije
POKAZATELJI	Izrada novih web stranica korisnika informatičke edukacije Usvajanje znanja kojima su obrtnici unaprijedili svoje poslovanje

MJERA	POTICANJE PROMOCIJE OBRTRNIČKIH PROIZVODA I USLUGA
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Ovom mjerom želimo održati, povećati i unaprijediti promociju obrtničkih proizvoda i usluga na domaćem i inozemnom tržištu kako bi se povećala dobit gospodarstva KZZ na domaćem i inozemnom tržištu
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Održavanje ciljanih edukacija od strane kompetentnih institucija i poduzeća temeljem kojih će se povećati kompetencije polaznika, te će se istima ukazati na važnost promocije obrtničkih proizvoda i usluga na domaćem i inozemnom tržištu
CILJNE SKUPINE	Obrtnici KZZ
POKAZATELJI	Broj polaznika koji su unaprijedili svoje kompetencije u promociji svojih usluga i proizvoda

MJERA	UNAPREĐENJE ZNANJA I VJEŠTINA LJUDSKIH RESURSA U TURIZMU
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Ovom mjerom želimo povećati svijest i kompetencije obrtnika i ugostiteljske djelatnosti kako bi kvalitetno i atraktivno ponudili tradicijska jela KZZ na novi "suvremen način"
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Organizacija ciljanih seminara sa temom "Kako ponuditi gostu tradicionalno jelo na suvremen način" temeljem kojih bi se prezentirala roba i unaprijedila prodaja poljoprivrednih proizvoda KZZ u ugostiteljskim objektima KZZ
CILJNE SKUPINE	Obrtnici ugostitelji i njihovi djelatnici (kuhari) Članovi kuharskog saveza RH koji su izvođači istoga
POKAZATELJI	Povećanje prodaje domaćih poljoprivrednih proizvoda KZZ

MJERA	Razvoj poljoprivrede (voćarstvo)
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Razvoj voćarstva na području KZZ je pogodno zbog konfiguracije terena i malih površina. U zadnjih nekoliko godina povećan je broj OPG-ova koji se bave voćarskom proizvodnjom što je dovelo do povećanja površina pod voćarstvom a samim time i do povećanja prihoda proizvođača. U tom kontekstu treba nastaviti s poticanjem poljoprivredne proizvodnje, odnosno s potporama za voćarstvo.
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Poticanje podizanja novih nasada Kupnja nove mehanizacije i opreme Ulaganje u prerađivačke kapacitete Sufinanciranje izrade projektne dokumentacije za prijavu na EU fondove
CILJNE SKUPINE	OPG-ovi Obrti Zadruge Trgovačka društva Potrošači Institucije JLS
POKAZATELJI	Veći broj OPG-ova u voćarstvu Povećanje broja hektara pod poljoprivredom Broj potrošača Veći prihodi

MJERA	Razvoj poljoprivrede/povrćarstvo/plastenici
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Povećanje površina pod povrćarstvom dovelo bi do povećanja prihoda povrćara. Blizina grada Zagreb kao najvećeg tržišta omogućava sigurnu prodaju proizvoda a samim time i veći prihod i rast povrćara, kako onih koji se povrćarstvom bave u zatvorenom tako i onih koji se povrćarstvom bave u otvorenom prostoru.
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Poticanje povrćarske/plasteničke proizvodnje Ulaganje u nabavu mehanizacije i opreme
CILJNE SKUPINE	OPG JLS Obrti Zadruge Trgovačka društva Potrošači Institucije
POKAZATELJI	Broj proizvođača Broj plastenika/staklenika Broj potrošača Veći prihodi

MJERA	Poticanje OPG-ova na bavljenje turizmom kao dodatnom djelatnošću
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Ovom mjerom povećao bi se broj OPG-ova koji se uz svoju primarnu proizvodnju bave turizmom i na taj način bi se poboljšala njihova konkurentnost na tržištu

PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Ulaganja u marketing i promociju Edukacija za OPG-ove Poticanje povećanja smještajnih kapaciteta
CILJNE SKUPINE	OPG JLS Zadruge Trgovačka društva Obrti Potrošači/korisnici Institucije
POKAZATELJI	Veći broj OPG-ova koji se bave turizmom Veći broj potrošača/korisnika Veći broj turističkih posjetitelja Veći prihodi

OKVIRNI NACRT MJERA U SKUPINI DRUŠTVENE DJELATNOSTI

MJERA	Unapređenje sposobnosti sustava zaštite i spašavanja
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Neopremljene i needucirane specijalističke postrojbe CZ, dakle, neefikasne, isto i HGSS Uočena potreba kontinuirane edukacije vatrogasaca za tehničke intervencije Opremljenost i educiranost pripadnika spec. postrojbi, vatrogasaca i pripadnika HGSS-a
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Nabava opreme, edukacija (radionice, seminari, studijska putovanja), razvoj Normativno uređenje područja (usklađenje akata)
CILJNE SKUPINE	Pripadnici sustava
POKAZATELJI	Raspoloživa oprema Broj educiranih pripadnika sustava

MJERA	UNAPREĐENJE ZNANJA I VJEŠTINA LJUD. RESURSA U J. UP.
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Evidentan je nedostatak stručnog kadra u tijelima javne uprave u odnosu na zahtjeve područja iz nadležnosti. Predviđeni učinak: 1. Podizanje nezadovoljstva kod korisnika usluga tijela javne uprave 2. Racionalnije i svrsishodnije trošenje javnih sredstava
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Edukacije zaposlenika na spec. radionicama, seminarima iz djelokruga tijela (IT vještine, javna nabave, PCM, strani jezik), studijska putovanja razvoj prijateljskih odnosa i suradnje u (bratimljenje) s drugima, priprema i provedba "programskog proračuna"
CILJNE SKUPINE	Zaposleni u tijelima javne uprave (JLP(R)S), dužnosnici, osobe na stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa, učenici i studenti na praktičnom radu).
POKAZATELJI	1. ankete o zadovoljstvu korisnika

	2. broj prigovora na rad (tijela) javne uprave 3. povećanje udjela "programskih" stavki proračuna u odnosu na opće
--	---

MJERA	RAZVOJ E-POSLOVANJA
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Uočena potreba brže i kvalitetnije razmjene informacija unutar tijela javne uprave, ali i prema korisnicima usluga (a obzirom na razvoj IT sektora) Predviđeni učinak: manji materijalni troškovi, doprinos zaštiti okoliša, povećanje razine zadovoljstva korisnika usluga javne uprave
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Uvođenje e-poslovanja unutar tijela javne uprave, razvoj e-usluga prema korisnicima i edukacija zaposlenih i eventualna edukacija korisnika (radionice, brošure)
CILJNE SKUPINE	Zaposleni u tijelima javne uprave, dužnosnici, članovi predstavničkih tijela JLS i JP(R)S, korisnici usluga (građani, gospodarski sektor, civilno društvo)
POKATAZELJI	Anketa korisnika usluga Materijalni troškovi (papir, toneri, poštarina) Smanjenje količina otpada Transparentnost javne uprave Broj riješenih predmeta

MJERA	UNAPREĐENJE KVALITETE I UVJETA RADA U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Kroz ulaganje u opremu i edukaciju zaposlenika pao. kadrova žele kroz poboljšanje kvalitete i uvjeta rada u zdravstvenim ustanovama i ustanovama socijalne skrbi što će dovesti do povećanja broja pacijenata koji su zadovoljni kvalitetom pružene usluge, smanjenja smrtnosti i povećanja kvalitete života.
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Ulaganje u infrastrukturu - prostor, opremu, školovanje i edukaciju postojećih i novih kadrova. Edukacija pacijenata Povećanje kapaciteta i kvalitete zdravstvenih ustanova Ulaganje u infrastrukturu i u obrazovanje medicinskog osoblja
CILJNE SKUPINE	Zaposleni u zdravstvenim ustanovama i ustanovama socijalne skrbi Pacijenti
POKAZATELJI	Broj educiranih pacijenata Smanjenje broja pacijenata Povećanje broja izvršenih usluga Broj korisnika socijalnih usluga

--	--

MJERA	RAZVOJ I USKLAĐIVANJE MREŽE SREDNJOŠKOLSKIH PROGRAMA U SKLADU S POTREBAMA TRŽIŠTA RADA
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Učenici koji završavaju 3-godišnje programe u mašim s.š. zbog neadekvatnih programa teško pristupaju tržištu rada, ZATO: Implementacija novih kurikuluma koji će omogućiti učenicima brži nastup na tržištu rada KRAĆE: bolja zapošljivost
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Analiza tržišta rada i trendova Izrada novih kurikuluma i njihova implementacija Osposobljavanje nastavničkog kadra Ažuriranje kurikuluma kroz/u s.š. pučka učilišta, specijalizirane tvrtke
CILJNE SKUPINE	Učenici 3-godišnjeg obrazovanja Ostale odrasle osobe s nižom/neadekvatnom stručnom spremom Nastavnici i edukatori
POKAZATELJI	Broj učenika obuhvaćenih novim programom Smanjivanje vremena nezaposlenosti (u mjesecima trajanja) Broj novih kurikuluma Broj učenika koji su se zaposlili temeljem osposobljenosti na novom programu

MJERA	RAZVOJ MREŽE PREDŠKOLSKIH USTANOVA (VEĆI BROJ) VRTIČA
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Povećanjem broja vrtića omogućiti povećanje broja (i/ili kapaciteta postojećih) djece koja će biti obuhvaćena predškolskim programima... Socijalizacija Korištenje individualnih kapaciteta i razvoj Olakšanje roditeljima pristupanju tržištu rada
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	<ul style="list-style-type: none"> ▪ U vrtiće implementirati veći broj novijih i raznovrsnijih sadržaja (diferenciranih sukladno potrebama djece, npr. za darovitu djecu) ▪ Osiguranje vrtića (programa) za djecu s teškoćama u razvoju ▪ Institucijska analiza inicijalnog stanja ▪ Ispitivanje potreba <p>SUKLADNO TOME:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Povećanje kapaciteta ✓ Povećanje i diferencijacija programa ✓ Briga za stručno usavršavanje: podizanje kompetencija roditeljstva odnosno, vrtićkog osoblja
CILJNE SKUPINE	Djeca predškolske dobi Roditelji Osoblje u vrtićima

POKAZATELJI/INDIKATORI USPJEŠNOSTI	Broj vrtića (u %) Broj novih programa (u %) Broj djece obuhvaćenih predškolskim odgojem (u %) Indikatori zadovoljstva roditelja (anketa) Testovi uspješnosti (čitalačka, govorna, likovna, socijalizacijska, kompetencijska, komunikacijska, matematička) djece predškolske dobi
---------------------------------------	--

MJERA	NJEGOVANJE ZAGORSKOG IDENTITETA I NJEGOVE PREPOZNATLJIVOSTI
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Čuvanje autentičnosti i njegovanje kulturne, materijalne i nematerijalne baštine H. Zagorja <ul style="list-style-type: none"> ➤ Jezik ➤ Glazba ➤ Običaji + manifestacije ➤ Arhitektura <p>Identificirano i evidentirano tradicijsko nasljeđe (elementi) koristi se u podizanju prepoznatljivosti i obogaćivanju života tj. podizanju kvalitete života</p>
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Izdavaštvo (zbirke pjesama, priče, romani...) Nosači zvuka Manifestacije Radionice i tečajevi (sustavna briga o transferu znanja i vještina/umijeća, pisana riječ, glazba, ples, rukotvorine, umijeća izrade i oblikovanja kroz udruge civilnog društva, ustanove (muzeji) i institucije)
CILJNE SKUPINE	Predškolski uzrast, učenici i studenti Članovi KUD-ova, udruga Neformalne skupine, sastavi, domaćinstva...
POKAZATELJI	Broj publikacija i multimedijskih sadržaja (nosača zvuka i filma) Broj neangažiranih profesionalaca i volontera koji sudjeluju u njegovanju zagorskog identiteta Broj posjetitelja manifestacija Broj obnovljenih objekata materijalne kulturne baštine

MJERA	RAZVOJ SPORTSKIH PROGRAMA, SADRŽAJA I IZGRADNJA SPORTSKIH OBJEKATA (POBOLJŠANJE INFRASTRUKTURE...)
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Stvaranjem materijalnih uvjeta (izgrađenost i opremljenost sportskih terena) te povećanjem broja raznovrsnih (sportskih) programa i sadržaja utječemo na povećanje broja korisnika kako bi se bavljenjem sportom poboljšalo zdravlje (fizičko i mentalno) stanovništva.

PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Situacijska analiza Plan izgradnje novih objekata i sadržaja Novi programi unutar formalnih i neformalnih prostora Razvijati marketing s ciljem podizanja osviještenosti o nužnosti bavljenja sportom
CILJNE SKUPINE	Djeca i mladi Nezaposleni i zaposleni Treća životna dob
POKAZATELJI	Kvadratura novoizgrađenih objekata Broj korisnika Broj programa

MJERA	RAZVOJ OBRAZOVNIH CENTARA KOMPET. I CEN. IZVRSNOSTI
OPIS MEJRE I PREDVIĐENI UČINAK	Afirmiranost i iskoristivost ljudskih kapaciteta radne snage radi pokretanja gospodarskog rasta i razvoja Poticanje nadarenih
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Identificiranje nadarenih učenika Stvaranje baze potencijalnih mentora za rad sa nadarenim učenicima Stvaranje adekvatnih uvjeta za njihov razvoj i formiranje centara izvrsnosti
CILJNE SKUPINE	Daroviti učenici Osposobljeni i kvalitetniji treneri
POKAZATELJI	Rezultati na natjecanjima, smotrama i izložbama Međunarodna partnerstva Veći broj izložbi, kulturnih i javnih manifestacija

MJERA	Jačanje razvoja socijalnog poduzetništva
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Mogućnost zapošljavanja socijalno ugroženih skupina, te vraćanje ostvarenog profita u zajednicu (organizaciju)
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Poticanje zapošljavanja u udrugama Mogućnost međusektorske suradnje Pružiti financijsku potporu udrugama koje osnivaju socijalna, društvena poduzeća (poduzeća u službi zajednice)
CILJNE SKUPINE	Udruge Nezaposleni Poslodavci
POKAZATELJI	Broj nezaposlenih u KZŽ Broj projekata

MJERA	JACANJE CIVILNOG SEKTORA U KZZ
OPIS MJERE I PREDVIDENI UČINAK	Sposobnost civilnog sektora da odgovori na potrebe društva koje misu obuhvaćene javnim, gospodarskim sektorom
PREDVIDENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Poticati suradnju i partnerstvo među organizacijama civilnog društva u KZZ Poticati međusektorsku suradnju Poticati dodjelu raspoloživih prostora za rad udruga od strane lokalne i regionalne samouprave Osnivanje fonda za sufinanciranje, međufinanciranje i predfinanciranje projekata
CILJNE SKUPINE	OCD Udruge
POKAZATELJI	Broj udruga na području KZZ Broj projekata Broj socijalnih poduzeća

PRIORITETNI CILJEVI	
MJERA	RAZVOJ PREVENTIVNIH PROGRAMA S CILJEM POVEĆANJA KVALITETE ŽIVOTA
OPIS MJERE I PREDVIDENI UČINAK	Razvojem preventivnih programa želimo postići općenito rasterećenje zdravstvenih ustanova, smanjenje odlazaka doktoru, smanjenje smrtnosti, smanjenje broja oboljelih
PREDVIDENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Prevenција i rano otkrivanje bolesti putem edukacije Edukacija djece o nužnosti osobne higijene Edukacija o zdravom načinu života Edukacija o važnosti zdrave prehrane
CILJNE SKUPINE	Djeca, osobe starije životne dobi, stanovništvo KZZ
POKAZATELJI	Smanjenje broja odlazaka doktoru Smanjenje broja oboljelih Smanjenje stope mortaliteta

OKVIRNI NACRT MJERA U SKUPINI OKOLIŠ I PRIRODA

MJERA	Unapređenje zaštite i očuvanje prirode te održivo korištenje
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Postojeće zaštićene prirodne vrijednosti te područja ekološke mreže NATURA Održati i unaprijediti u prirodnom stanju (202P NN 80/13) Očuvanu prirodu staviti u sustav turističke ponude. Povećati broj zaštićenih područja
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	-istraživački projekti -revitalizacija ekološki važnih područja - edukativne radionice - obilježavanje raznih datuma u zaštiti prirode -tiskanje edukativnih materijala - promocija -osmišljavanje/izrada planinarskih/pješakačkih staza sa edukativnim sadržajima/novi turistički proizvod -suradnja s nadležnim institucijama koje gospodare prostorom -uključivanje u izradu prostornih planova i planova gospodarenja
CILJNE SKUPINE	Jedinice lokalne samouprave Osnovnoškolci Udruge/mladi Turističke zajednice Hrvatske šume Hrvatske vode Hrvatske ceste Poljoprivredna gospodarstva u zaštićenim područjima i područjima Natura 2000
POKAZATELJI	Udio/postotak istraženih vrsta i površina istraženih područja Broj održanih radionica i manifestacija Površine očuvanih/revitaliziranih staništa Broj planova u koje su uvrštene smjernice zaštite prirode Broj provedenih mjera zaštite prirode Broj zaštićenih područja uključenih u turističku ponudu Broj zaštićenih područja Kvaliteta zraka, vode i tla

PRIORITETNI CILJ	Održivi razvoj prostora, okoliša i prirode
MJERA	Povećanje energetske učinkovitosti
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Mjere: Povećanje sigurnosti u prometu Ulaganje u prometnu infrastrukturu i opremu iste Manje nezadovoljstvo sudionika u prometu Minimalno redovno održavanje Veće ulaganje u građenje i rekonstrukciju Postavljena oprema cesta (pokazivači brzina i autobusne kućice)
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Stalno ulaganje u prometnu infrastrukturu Zajedničko financiranje županija, općina, gradova i ŽUC-a Priprema projektne dokumentacije za sanaciju, rekonstrukciju i građenje Postavljanje oprema cesta/znakovi, pokazivači i mjerači Izgradnja autobusnih stajališta
CILJNE SKUPINE	Sudionici u prometu i stanovništvo uz cestovno područje
POKAZATELJI	20% manji broj prometnih nesreća 50% manje redovno održavanje 50% veće ulaganje u nove radove

	30% novopostavljene opreme cesta
--	----------------------------------

MJERA	Gospodarenje otpadom/uspostava reciklažnih dvorišta
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Odvojeno sakupljanje otpada na mjestu nastanka Smanjenje otpada na mjestu nastanka Daljnje sortiranje sakupljenog otpada Uređenje reciklažnih dvorišta po zonama Izdvojeni korisni otpad predati na burzu otpada
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Gradovi/općine donijeli planove gospodarenja otpadom Tražiti suglasnost na planove Formirati burzu otpada Poticati građanstvo na mjere postupanja s otpadom određenim subvencijama i manjim računima Regionalni centar gospodarenja otpadom
CILJNE SKUPINE	Gradovi i općine Komunalna poduzeća Fond zaštite okoliša Građani
POKAZATELJI	Manje odbačenog otpada u okolišu Više iskoristivog otpada Manje otpada na odlagalištu Manji troškovi odlaganja otpada Novo zapošljavanje Manji računi za domaćinstva Smanjenje onečišćenja okoliša

MJERA	Policentrični, uravnoteženi razvoj i uređenje prostora/prostorno planiranje i opremanje JLS
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	1. Izrada prostornih planova JLS 2. Izrada detaljnih urbanističkih planova 3. Izrada planova uređenja prostora posebnih obilježja, urbanistička rješenja 4. Mjera će doprinijeti sređivanju prostora uopće
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Država će donijeti propise i zakone Gradovi/općine će donijeti planove Angažiranje zainteresiranih udruga i građana
CILJNE SKUPINE	Nadležne javne ustanove, instituti i fakulteti
POKAZATELJI	Zadovoljstvo građana Stvaranje boljih uvjeta života Uređenje okoliša Stvaranje novih zelenih površina Stvaranje novih centara

MJERA	Korištenje obnovljivih izvora energije
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Poticanje primjene različitih oblika obnovljivih izvora energije u sektorima zgradarstva, prometa i industrije Učinak:

	Samoodrživost (energetska nezavisnost); proizvodnja i prodaja zelene energije; povećanje konkurentnosti; novčane i energetske uštede; poboljšani uvjeti rada
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	Izgradnja fotonaponskih elektrana (najam građevinskih i javnih zemljišta) Provedba javnih natječaja za poticanje korištenja OIE sustava na obiteljskim kućama Izgradnja područnih sustava grijanja na biomasu Uspostava regionalnog energetskog klastera
CILJNE SKUPINE	Svi građani (fizičke osobe) Poduzetnici Proizvođači kotlova za biomasu Privatni suvlasnici Instalateri Korisnici i djelatnici javnih institucija JLS
POKAZATELJI	XX fotonaponskih sustava priključenih na energetska mrežu XX fotonaponskih sustava registriranih u sustavu povlaštenih proizvođača električne energije Niži troškovi održavanja i energenata Uspostavljen energetska klaster (XX zajedničkih nastupa (sudjelovanja) u sklopu dostupnih javnih natječaja/kompletna usluga)

MJERA	Povećanje energetske učinkovitosti
OPIS MJERE I PREDVIĐENI UČINAK	Povećanje energetske učinkovitosti u sektorima zgradarstva, prometa, javne rasvjete i industrije. Primjena principa racionalnog korištenja svih oblika energije i resursa, promjene u ponašanju krajnjih korisnika. Učinak: Novčane i energetske uštede; poboljšani uvjeti rada; energetska neovisnost; smanjenje emisija CO ₂
PREDVIĐENE AKTIVNOSTI/PROJEKTI	1. Provedba EPC modela investicije (zamjena rasvjetnih tijela u objektima domova zdravlja KZŽ) 2. Rekonstrukcija i izgradnja sustava javne rasvjete (projektiranje + realizacija + praćenje (verifikacija) ušteda) 3. Smanjenje komunalne naknade za novogradnju po NZEB principu 4. Cjelovita rekonstrukcija pilot dijela grada (1 zaštićeni objekt, 1 viša stambena zgrada, 1 privatno kućanstvo, 1 škola, 1 objekt javne uprave)/EPC model na razini različitih krajnjih korisnika 5. Provedba javnih natječaja za sufinanciranje energetske obnove obiteljskih kuća
CILJNE SKUPINE	-korisnici i djelatnici javnih institucija -građani (fizičke osobe) -sudionici u prometu -Građevinska/arhitektonska/strojarska struka (projektanti) + poduzetnici JLS
POKAZATELJI	Minimalno 30 procenata energetska ušteda na razini zgrade koja je obuhvaćena rekonstrukcijom Niži troškovi održavanja i troškovi za energiju Povećanje gospodarske aktivnosti (građevinski sektor)

	Smanjenje emisije CO2
--	-----------------------